



ศึกษาวเคราะห์โลกธรรมทั้งห้าเป็นแต่การปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการทหาร

พันเอก ฉันท ธิไธม

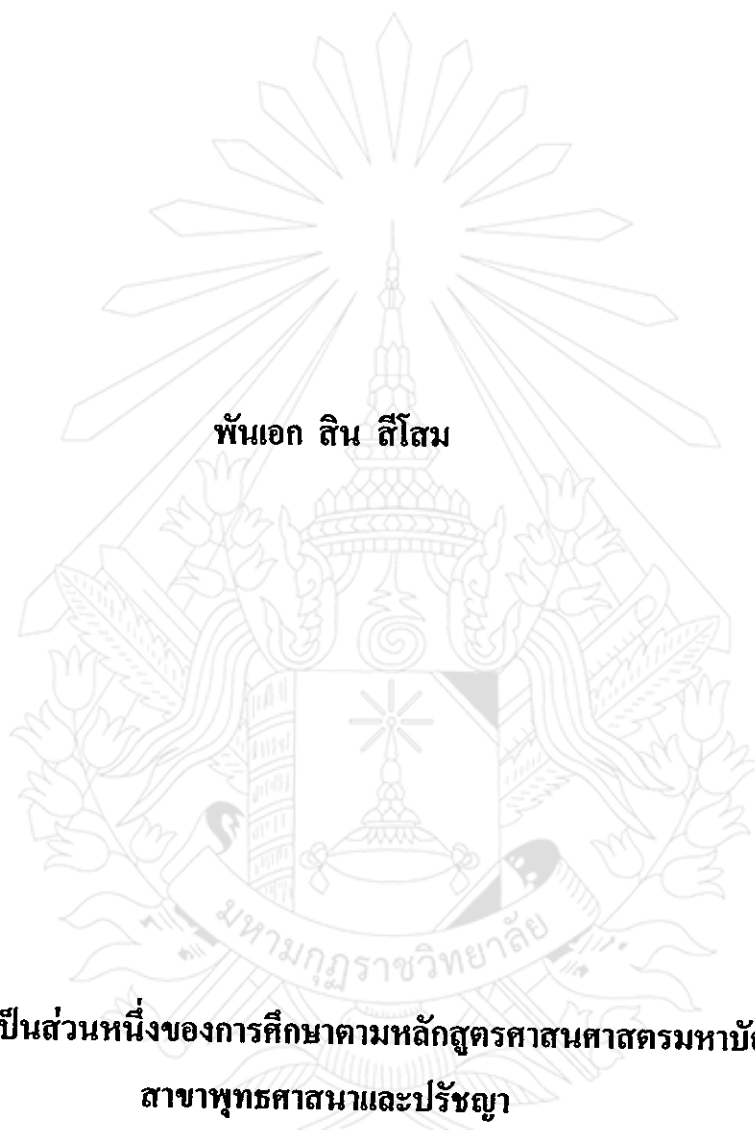
ฉันท ธิไธม เป็นงานหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรวิชาศาสนาธรรมหาบัณฑิต

สาขาพุทธศาสนาและปรัชญา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พุทธศักราช 2549

ศึกษาวิเคราะห์หลักธรรมที่จำเป็นต่อการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการทหาร



พันเอก สติน์ สีสวม

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาพุทธศาสนาและปรัชญา

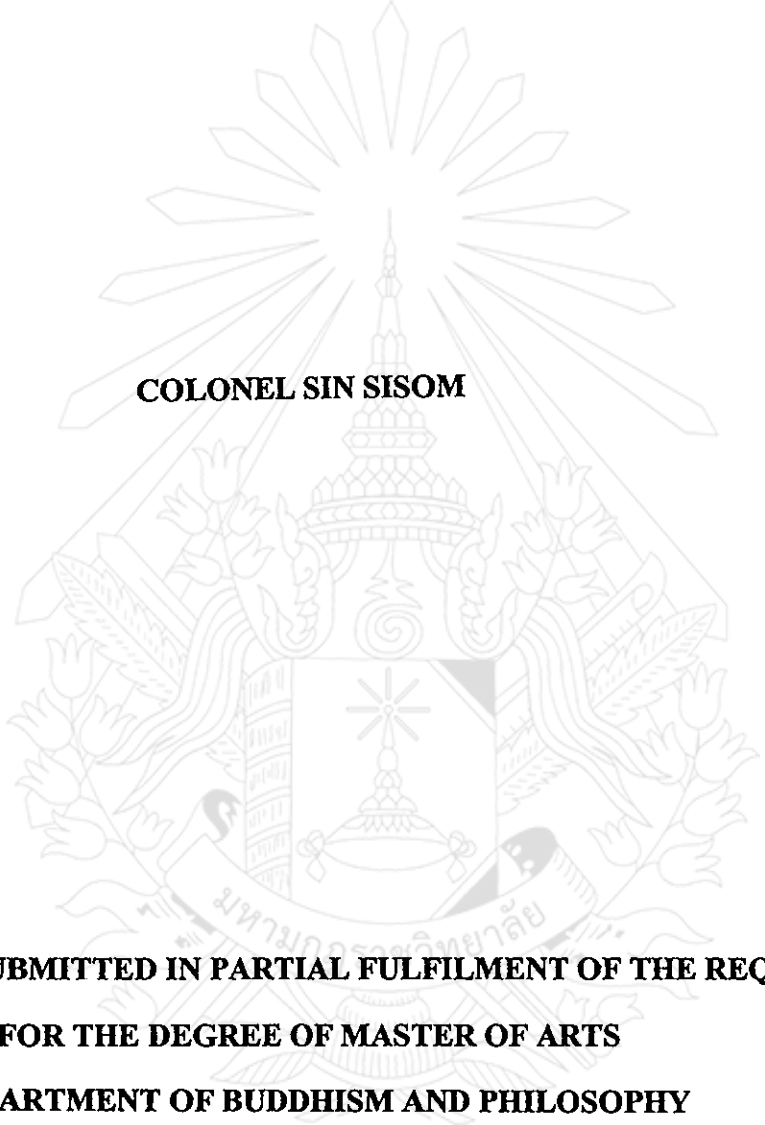
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พุทธศักราช 2549

B 6190

**AN ANALYTICAL STUDY OF DHAMMA FOR THE PERFORMANCE
OF MILITARY SERVANTS**

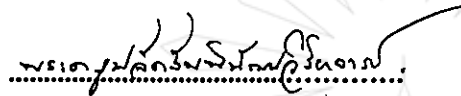
COLONEL SIN SISOM



**A THEMATIC PAPER SUBMITTED IN PARTIAL FULFILMENT OF THE REQUIREMENTS
FOR THE DEGREE OF MASTER OF ARTS
DEPARTMENT OF BUDDHISM AND PHILOSOPHY
GRADUATE SCHOOL
MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY
B.E. 2549 (2006)**

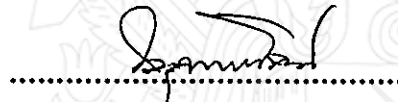
หัวข้อสารนิพนธ์ : ศึกษาวิเคราะห์หลักธรรมที่จำเป็นต่อการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการทหาร
ชื่อนักศึกษา : พันเอก สติน สีโสม
สาขาวิชา : พุทธศาสนาและปรัชญา
อาจารย์ที่ปรึกษา : พระสุทธิสารโสภณ
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม : รศ.พิเศษ ดร. จรัส พัยคฆราชศักดิ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับสารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรศาสนศาสตรมหาบัณฑิต


..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(พระครูปลัดสัมพิพัฒน์วิริยาจารย์)

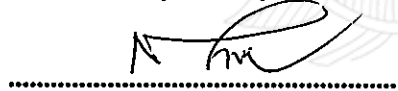
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์


..... ประธานกรรมการ
(พระครูปลัดสัมพิพัฒน์วิริยาจารย์)


..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(พระสุทธิสารโสภณ)


..... อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(รศ.พิเศษ ดร. จรัส พัยคฆราชศักดิ์)


..... กรรมการ
(ดร.สุกิจ ชัยมุสิก)


..... กรรมการ
(ผศ. สุรพันธ์ สุวรรณศรี)

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Thematic Title : **An Analytical Study of Dhamma for the Performance of
Millitary Servants**

Student's Name : **Colonel Sin Sisom**

Department : **Buddhism and Philosophy**

Advisor : **Ven. Phrasutthisarasophon**

Co-Advisor : **Assoc. Prof. Emeritus. Dr. Charas Phayaggharajasakdhi**

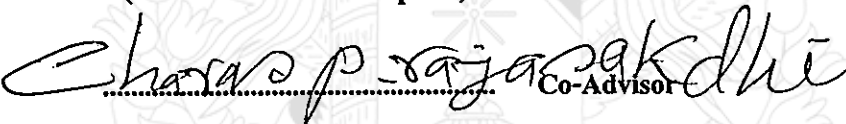
Accepted by the Graduate School, Mahamakut Buddhist University in Partial
Fulfillment of the Requirements for the Master's Degree.


..... Dean of Graduate School
(Ven. Phragrupaladsampipattanaviriyajarn)

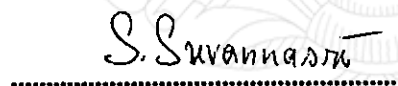
Thesis Committee


..... Chairman
(Ven. Phragrupaladsampipattanaviriyajarn)


..... Advisor
(Ven. Phrasutthisarasophon)


..... Co-Advisor
(Assoc. Prof. Emeritus. Dr. Charas Phayaggharajasakdhi)


..... Member
(Dr. Sukit Chaimusik)


..... Member
(Asst. Prof. Surapan Suvannasri)

หัวข้อสารนิพนธ์ : ศึกษาวิเคราะห์หลักธรรมที่จำเป็นต่อการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการทหาร
ชื่อนักศึกษา : พันเอก สิน สีโสม
สาขาวิชา : พุทธศาสนาและปรัชญา
อาจารย์ที่ปรึกษา : พระสุทธิสารโสภณ
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม : รศ.พิเศษ ดร. จรัส พยัคฆราชศักดิ์
ปีการศึกษา : 2549

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของสารนิพนธ์นี้ เพื่อศึกษาวิเคราะห์หลักธรรมที่จำเป็นต่อการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการทหาร ที่เกี่ยวกับการงด ละ เลิกอบายมุข ความสามัคคีและการอยู่ร่วมกัน โดยอาศัยแหล่งข้อมูลจากพระไตรปิฎกเป็นข้อมูลเบื้องต้น เอกสารตำราทางวิชาการ ระเบียบ คำสั่ง ข้อบังคับ และพระราชบัญญัติของทางราชการ

การศึกษา พบว่า หลักธรรมที่จำเป็นต่อการปฏิบัติหน้าที่ของราชการทหาร มี พลธรรม 5, สังคหวัตถุ 4, พรหมวิหาร 4, อิทธิบาท 4, ทิฏฐธรรมมิกัตถประโยชน์ 4, และ จักรธรรม 4, ด้านการงดละเลิกอบายมุข มี วิสุทธิ 7, ด้านความสามัคคีและการอยู่ร่วมกัน มี ฆราวาสธรรม 4

จากการศึกษาจึงสรุปได้ว่า ข้าราชการทหารเป็นองค์กรที่ต้องใช้ชีวิตร่วมกันอย่างใกล้ชิด โดยมีเป้าหมายเดียวกัน คือ เสียสละเพื่อประเทศชาติและประโยชน์สุขของประชาชน ดังนั้น ข้าราชการทหารนอกจากจะยึดมั่นต่อระเบียบและข้อบังคับต่าง ๆ แล้ว ยังจำเป็นต้องมีหลักธรรมประจำใจที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติหน้าที่ของคนอีกด้วย

Thematic Title : **An Analytical Study of Dhamma for the Performance of
Military Servants**

Student's Name : **Colonel Sin Sisom**

Department : **Buddhism and Philosophy**

Advisor : **Ven. Phrasutthisarasophon**

Co-Advisor : **Assoc. Prof. Emeritus. Dr. Charas Phayaggharajasakdhi**

Academic year : **B.E. 2549 (2006)**

ABSTRACT

The aim of this research is to study the Dhamma principles essential for duty performance, reduction and abstention from causes of ruin, and co-existence with sympathy and unity among military servants. The data for the study are from the Tipitaka, academic documents, military rules, instructions and regulations, and the government acts.

The results of the study reveal that the Dhamma principles essential for duty performance of military servants are the Five Power, the four Bases of Sympathy, the Four Sublime States of Mind. The Four Paths of accomplishment, the Four Present benefits, and the set of Four virtues. The seven stages of purity is in need in reduction and abstention from causes of ruin. Dhamma that is essential for co-existence is the four virtues for a good household life.

It may be concluded that since military servants have to live closely together with the same purpose that is to sacrifice their own benefits for the sake of people and nation, they not only have to stick to military rules and regulations but also have to follow Dhamma principles in their lives and duty performances.

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์เล่มนี้ สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดีอาศัยความช่วยเหลือเมตตาอนุเคราะห์จากผู้มีอุปการคุณหลายท่าน ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ พระสุทธิสาร โสภณ รองอธิการบดี และ รศ. พิเศษ ดร.จรัส พยัคฆราชศักดิ์ อาจารย์ผู้บรรยายพิเศษ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ที่เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษาชี้แนะแนวทาง ตลอดจนได้ตรวจสอบ แก้ไขในการเขียนสารนิพนธ์เล่มนี้ด้วยดีเสมอมา

ขอกราบขอบพระคุณ พระครูปลัดสัมพิพัฒน์วิริยาจารย์ คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย และ ดร.สุกิจ ชัยมุสิก ที่เมตตาอนุเคราะห์ ชี้ทางในการดำเนินการวิจัยทั้งได้ตรวจสอบแนะนำแก้ไข และให้ข้อคิดในการทำสารนิพนธ์จนสำเร็จได้ด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณ พระอาจารย์สมร กุสโล(พรมศรี) และพระอาจารย์ฐานพลศักดิ์ กมโล (สมดี) ที่ได้แนะนำช่วยเหลือในการเขียนและจัดรูปแบบสารนิพนธ์เล่มนี้จนสำเร็จ ให้ผู้เขียนวิจัยได้รับความสว่างและเกิดปัญญาในการทำสารนิพนธ์จนเกิดผลสำเร็จ

ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุรพันธ์ สุวรรณศรี นายสมศรี แก้วกิตติ นายสุรสิทธิ์ ไกรสิน นายชงชัย เจริญนนท์ ที่ช่วยให้คำแนะนำในการทำงานวิจัย และสนับสนุนให้กำลังใจมาโดยตลอด ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ที่ให้ความสะดวกในการศึกษาค้นคว้าตำราเอกสารต่าง ๆ ในการอ้างอิงสารนิพนธ์

ขอให้คุณงามความดีทั้งหมดที่เกิดจากการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ให้แก่คณาจารย์ ผู้พร่ำสอนและผู้ให้การสนับสนุนในทุก ๆ ด้าน ให้เกิดแสงสว่างทางปัญญาและความสมบูรณ์พูนสุขสำหรับเป็นอุบายในการดำเนินชีวิตทุกท่านตลอดไป

พันเอก สีน สีโสม

15 มีนาคม 2549

สารบัญย่อ

ในสารนิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยได้ใช้พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับหลวง พุทธศักราช 2525 พร้อมทั้งอรรถกถาต่าง ๆ อันเป็นคัมภีร์ที่สำคัญทางพระพุทธศาสนาเถรวาทเป็นหลักในการค้นคว้า ซึ่งในการอ้างอิงในที่นี้ได้ใส่ชื่อย่อของคัมภีร์ตามที่กล่าวมา ดังมีคำย่อและคำเต็ม ดังนี้

คำย่อ	คำเต็ม
พระสุตตันตปิฎก	
ที.ม.	สุตตนตปิฎก ทีฆนิกาย มหาวคค
ที.ปา.	สุตตนตปิฎก ทีฆนิกาย ปาฎิกวคค
ม.ม.	สุตตนตปิฎก มัชฌิมนิกาย มูลปณณาสก
ส.ส.	สุตตนตปิฎก สงยุตตนิกาย สคาถวคค
ส.นิ	สุตตนตปิฎก สงยุตตนิกาย นิทานวคค
อง.จตุกก.	สุตตนตปิฎก องยุตตนิกาย จตุกกนิปาค
ข.จ.	สุตตนตปิฎก ขุททกนิกาย จุฬนิเทศ
อรรถกถา	
ที.สี.อ.	ทีฆนิกาย สุมงควลวิลาสินี สีลขุขนุชคคจตุกกถา

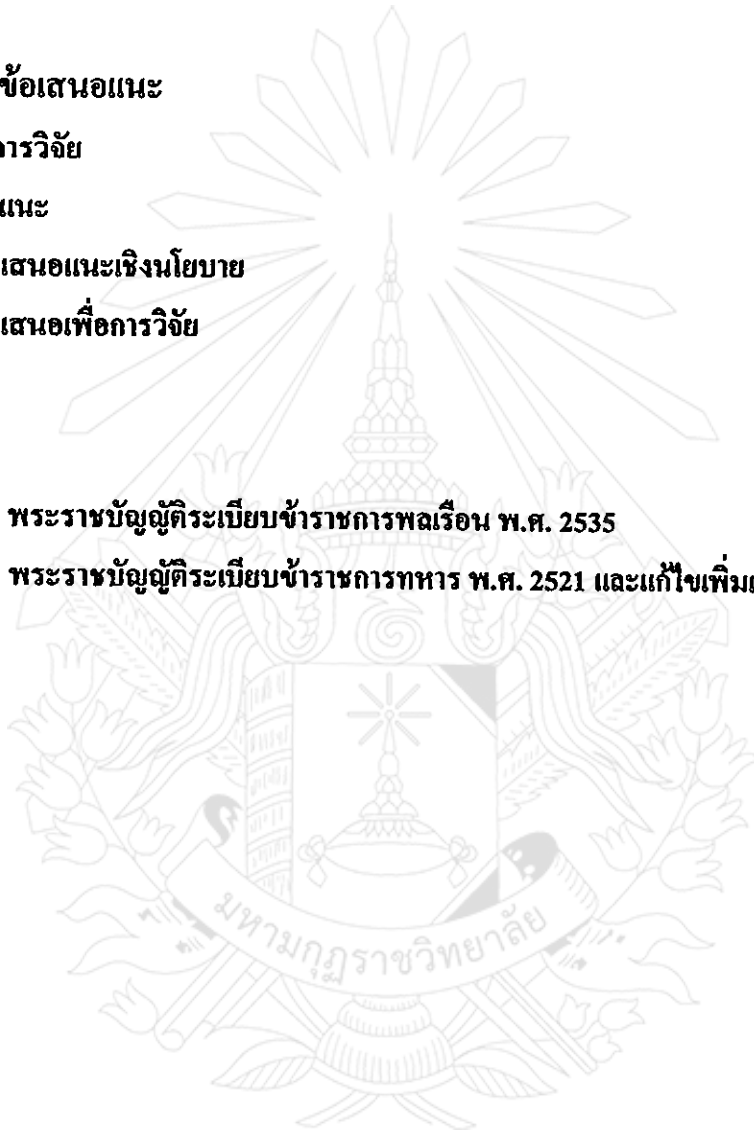
การอ้างอิงพระไตรปิฎกในสารนิพนธ์นี้ ใช้การอ้างอิงแบบ 3 ตอน และ 2 ตอน การอ้างอิงแบบ 3 ตอน เป็นการอ้างอิงพระไตรปิฎกไทย อ้างชื่อคัมภีร์ เล่ม/ชื่อ/หน้า ตามลำดับ เช่น ที.ปา. 15/1/1. หมายถึง ทีฆนิกาย ปาฎิกวคค เล่มที่ 15 ข้อที่ 1 หน้าที่ 1

ส่วนการอ้างอิงแบบ 2 ตอน เป็นการอ้างอิงคัมภีร์อรรถกถา เป็นต้น โดยอ้างชื่อคัมภีร์ เล่มหน้า เช่น ข.จร. 26 /370. หมายถึง อ้างในอรรถกถา ชื่อคัมภีร์สุตตนตปิฎก ขุททกนิกาย เถรคาถา เล่มที่ 26 หน้าที่ 370.

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญคำย่อ	ง
สารบัญ	จ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	1
1.3 ขอบเขตของการวิจัย	2
1.4 วิธีดำเนินการวิจัย	2
1.5 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	2
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	8
บทที่ 2 ความหมายและหน้าที่ของข้าราชการทั่วไปและข้าราชการทหาร	9
2.1 ความหมายของข้าราชการทั่วไป	9
2.2 หน้าที่ของข้าราชการทั่วไป	15
2.3 ความหมายของข้าราชการทหาร	24
2.4 หน้าที่ของข้าราชการทหาร	28
บทที่ 3 หลักธรรมเพื่อการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการทหาร	36
3.1 หลักธรรมเพื่อการปฏิบัติหน้าที่ด้านการปฏิบัติหน้าที่ราชการ	37
3.2 หลักธรรมเพื่อการปฏิบัติหน้าที่ด้านกรงด ลด ละ เลิกอบายมุข	42
3.3 หลักธรรมเพื่อการปฏิบัติหน้าที่ด้านความสามัคคีและการอยู่ร่วมกัน	49
3.4 หลักธรรมเพื่อการปฏิบัติหน้าที่ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา	52

บทที่ 4 วิเคราะห์หลักธรรมเพื่อการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการทหาร	55
4.1 วิเคราะห์หลักธรรมเพื่อการปฏิบัติหน้าที่ด้านการปฏิบัติหน้าที่ราชการ	55
4.2 วิเคราะห์หลักธรรมเพื่อการปฏิบัติหน้าที่ด้านการจด ถด ฉะ เลิกอบายมุข	57
4.3 วิเคราะห์หลักธรรมเพื่อการปฏิบัติหน้าที่ด้านความสามัคคีและการอยู่ร่วมกัน	71
4.4 วิเคราะห์หลักธรรมเพื่อการปฏิบัติหน้าที่ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา	76
บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ	83
5.1 สรุปผลการวิจัย	83
5.2 ข้อเสนอแนะ	85
5.2.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	85
5.2.2 ข้อเสนอเพื่อการวิจัย	86
บรรณานุกรม	87
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2535	90
ภาคผนวก ข พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการทหาร พ.ศ. 2521 และแก้ไขเพิ่มเติม	109
ประวัติผู้วิจัย	127



บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ทหารเป็นผู้มีความใกล้ชิดกับพระมหากษัตริย์มาตั้งแต่สมัยโบราณ จึงเปรียบเสมือนทหารเป็นแขนขาของพระมหากษัตริย์ ทหารมีหน้าที่ในการรักษาประเทศ ป้องกันการรุกรานของข้าศึกที่จะเข้ามาทำลายอธิปไตยของประเทศและทหารไทยนั้นในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ยังไม่ปรากฏแน่ชัดว่าทหารเริ่มมีมาตั้งแต่สมัยใด แต่มีหลักฐานที่ปรากฏให้เห็นทางประวัติศาสตร์ คือสมัยที่มี เวียง วัง คลัง นา ซึ่งเป็นการจัดให้มีทหารรักษาประเทศอย่างเป็นทางการ ได้มีการพัฒนาเรื่อยมาและได้จัดตั้งกระทรวงกลาโหมขึ้นเป็นกระทรวงแรกของประเทศ เมื่อก้าวโดยสรุปแล้วทหารและผู้นำหรือพระมหากษัตริย์เป็นของคู่บ้าน คู่เมือง คู่ประเทศมาโดยตลอดตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

ปัญหาที่มักเกิดขึ้นกับทหารก็คือ เป็นผู้ได้รับเอกสิทธิ์ในการให้มีอาวุธประจำกายได้ตลอดเวลาและอาวุธดังกล่าวนั้นก็จะสามารถทำอันตรายให้แก่ผู้อื่นและตนเองได้ตลอดเวลาเช่นกัน ทหารจึงเป็นผู้ถือ กฎ ระเบียบ วินัย ข้อบังคับ อย่างเคร่งครัด เพื่อป้องกันอันตรายที่อาจจะเกิดขึ้นกับตนเองและผู้อื่น จึงทำให้เกิดความเคร่งเครียดในการดำเนินชีวิตได้ ในบางครั้งอาจมีการแสดงออกมาให้เห็นถึงความรุนแรง จึงหาทางผ่อนคลายด้วยการเล่นการพนัน คีฬาสรา หรืออบายมุขอื่น ๆ ทำให้อยู่ร่วมกันอย่างลำบาก ในบางครั้งจึงไม่อาจเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาได้ สาเหตุเหล่านี้เป็นปัญหาในการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการทหาร

เมื่อเป็นเช่นนี้ ผู้วิจัย จึงมีความสนใจในการที่จะนำหลักธรรมที่จำเป็นต่อการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการทหาร เพื่อนำไปใช้เป็นเครื่องสนับสนุนในการปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีความสุข ตามปกติแล้วทหารก็เป็นผู้ที่ถือกฎระเบียบวินัยที่เคร่งครัดอยู่แล้ว แต่เพื่อเสริมการปฏิบัติหน้าที่ให้มีความสุขมากยิ่งขึ้น จึงควรมีหลักธรรมที่จำเป็นต่อการปฏิบัติหน้าที่ด้านการปฏิบัติหน้าที่ราชการ ด้านการงดละเลิกอบายมุข ด้านความสามัคคีและการอยู่ร่วมกันและหลักธรรมเพื่อการปฏิบัติหน้าที่ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ดังมีวัตถุประสงค์ในหัวข้อต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาหน้าที่ของข้าราชการทั่วไปและข้าราชการทหาร

1.2.2 เพื่อศึกษาหลักธรรมที่จำเป็นในการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการทหาร

1.2.3 เพื่อวิเคราะห์หลักธรรมที่จำเป็นและสอดคล้องกับการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการ

ทหาร

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

ผู้ศึกษานิพนธ์วิจัยครั้งนี้ จะศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ มุ่งศึกษาหลักธรรมที่จำเป็นและสอดคล้องกับการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการทหารใน 4 ด้าน ดังนี้

- 1.3.1 ด้านการปฏิบัติหน้าที่ราชการ
- 1.3.2 ด้านการงด อด ละ เลิกอบายมุข
- 1.3.3 ด้านความสามัคคีและการอยู่ร่วมกัน
- 1.3.4 ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา

1.4 วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย มีขั้นตอนดังนี้

1.4.1 รวบรวมข้อมูลจากหนังสือพระไตรปิฎก คัมภีร์อรรถกถา ฎีกา ฉบับภาษาบาลี และฉบับภาษาไทย

1.4.2 ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับ ระเบียบ คำสั่ง กฎ ข้อบังคับ และการปฏิบัติหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาของทหาร

1.4.3 รวบรวมข้อมูลจากหนังสือและเอกสารทางวิชาการอื่น ๆ ซึ่งเป็นผลงานการค้นคว้าของท่านผู้รู้ทางพระพุทธศาสนา อันเป็นที่ยอมรับของนักวิชาการทั่วไป

1.4.4 นำข้อมูลที่ได้มาศึกษาวิเคราะห์ ตรวจสอบวิจารณ์ ประกอบด้วยการแก้ไขปรับปรุงของผู้เชี่ยวชาญและอาจารย์ที่ปรึกษาใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการทำสารนิพนธ์ต่อไป

1.5 เอกสารและงานวิจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ธำดี รักสุทธิ กล่าวไว้ในหนังสือประมวลพุทธธรรมที่สำคัญและจำเป็นสำหรับบุคคลต่างๆ ว่า “ทหารตำรวจเป็นผู้มีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยในประเทศชาติบ้านเมือง ดูแลความอยู่เย็นเป็นสุขของประชาชน จำเป็นต้องมีคุณธรรม คือ พละ 4 กำลั้งหรือพลังที่มีคุณธรรมกำกับดังนี้

1. การมีความรู้ มีการศึกษา มีความเข้าใจในหน้าที่การงานยุทธวิธีในการป้องกันรักษาดูแลความสงบเรียบร้อยใช้วิชาชีพอย่างมีปัญญาเฉียบพลาด

2. การทำหน้าที่ด้วยความขยันหมั่นเพียร หมั่นดูแลรักษาความมั่นคงของชาติ ทหารทำหน้าที่เป็นรั้วอย่างขยันขันแข็งและเสียสละ มีจิตวิญญาณของนักเสียสละอย่างแท้จริง

3. การทำหน้าที่อย่างสุจริตเต็มความรู้ ความสามารถ เต็มกำลังสติปัญญาไม่เห็นแก่ความเหน็ดเหนื่อย ไม่หวั่นไหวต่ออำนาจฝ่ายต่ำ

4. ทำหน้าที่โดยสำนึกว่าทำเพื่อความช่วยเหลือสงเคราะห์ประชาชน และทดแทนคุณค่าของแผ่นดินอีกประการหนึ่ง ทหารและตำรวจควรตั้งตนอยู่ในหลักธรรม ดังต่อไปนี้ คือ ประพฤติปฏิบัติเพื่อประเทศชาติบ้านเมือง เพื่อความอยู่รอดมั่นคงของชาติและประชาชนเป็นสำคัญ คือ

- 1) สำนึกในหน้าที่ เสียสละเพื่อราชบัลลังก์
- 2) ทำหน้าที่ด้วยความอดทน ไม่เห็นแก่ความเหน็ดเหนื่อยและลาภสักการะ
- 3) ทำหน้าที่ทุกอย่างด้วยความเมตตา หวังดีต่อประชาชนทั่วไป
- 4) ทำหน้าที่ด้วยความบากบั่นพากเพียร ไม่ย่อห่อ่น ไม่ทอดอย แม้จะลำบากยากเย็นเพียงใดก็อดส่ำทำหน้าที่เสียสละอย่างเต็มกำลัง เต็มความสามารถ เต็มใจ

5) ทำหน้าที่ด้วยสติ ระลึกรู้สึกตัวทั่วพร้อมอยู่เสมอ มีความรอบคอบในหน้าที่การงาน ไม่มีความบกพร่องในการปฏิบัติ งานต่าง ๆ

6) ทำหน้าที่ด้วยการใช้ปัญญา เฉลียวฉลาดมีความรู้กว้างลึกและรอบด้าน นำวิทยายุทธที่ได้เรียนมาอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการทหารตำรวจพึงจำไว้ว่า “ต้องเป็นนักสู้ หรือรักการต่อสู้ปัญญา กล้าหาญเด็ดเดี่ยว เชี่ยวชาญการยุทธ ก้าวรุดสรรพวิชา เข้าหามวลชน ผีกล่นอยู่เสมอ อย่าผลอเมอบายมุข ชาติชายต้องไว้ชื่อ ผ่าฝ่ามือแก่แผ่นดิน เพื่อภูมินทร์ แก่มวลประชา เพื่อพาราประชาไทย”¹

พระธรรมดิลก (วิชฌมย์ ปุณฺณรโม) กล่าวไว้ในหนังสือ อธิบายธรรมในแนวโกวาท ว่า “ธรรมชาติของคนเราชอบทำตามใจตน ถือคนเป็นใหญ่ ทำอะไรก็เพื่อตน ถ้ามีอำนาจก็ถืออำนาจเป็นใหญ่ เรื่องของคนเราโดยมากไม่รู้จักเรื่องของตนเอง ชอบไปรู้เรื่องของคนอื่น บางทีรู้เรื่องของคนอื่นดีกว่ารู้เรื่องของตน เรื่องของตนเองฝึกได้ยาก ต้องบังคับกันอยู่เสมอ ดังนั้น การศึกษาหลักธรรมก็เพื่อให้รู้จักความจริง รู้จักเรื่องของตน ซึ่งเป็นเรื่องธรรมดา ๆ คือ

1. เพื่อให้รู้ว่าคนอื่นเขาก็เหมือนเรา
2. เพื่อให้รู้จักเห็นใจซึ่งกันและกัน อย่างที่ว่าเห็นอกเห็นใจเรา
3. เพื่อให้รู้จักสิทธิหน้าที่ของตน
4. เพื่อให้รู้จักเคารพสิทธิของกันและกัน
5. เพื่อให้รู้จักความต้องการของสังคม
6. เพื่อให้รู้จักปรับปรุงตัวเองเข้ากับสังคมและสิ่งแวดล้อม

¹ สาลี รักสุทธี, ประมวลพุทธธรรมที่สำคัญและจำเป็นสำหรับบุคคลต่างๆ, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์พัฒนศึกษา, 2543), 119 หน้า.

7. เพื่อให้รู้จักส่งเสริมมนุษยธรรม
8. เพื่อสวัสดิภาพของตนเองและผู้อื่น
9. เพื่อให้รู้จักทางพันทุกซ์”²

พระเทพวิสุทธิกวี กล่าวไว้ในหนังสือ “การพัฒนาจิต ว่า “ประเทศต่าง ๆ ในโลกย่อมมีการพัฒนาประเทศของตนในด้านต่าง ๆ และมีเป้าหมายพร้อมทั้งแผนการในการพัฒนาเพื่อความเจริญรุ่งเรืองมั่นคงของประเทศ และเพื่อความกินดีอยู่ดีของคนในชาติ และถือว่าการพัฒนาประเทศเป็นงานสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง ที่รัฐบาลหรือผู้ปกครองประเทศจำต้องทำ จะเพิกเฉยมิได้ มิฉะนั้นแล้ว ประเทศก็จะยากจนขาดความมั่นคง ประชาชนก็เดือดร้อนฉะนั้น ทุกประเทศจึงมีแผนในการพัฒนาประเทศของตน ในพระพุทธศาสนาที่เช่นเดียวกันพระพุทธเจ้าได้ทรงวางแผนหรือหลักในการพัฒนาเอาไว้ แต่เป็นการพัฒนาชีวิตของแต่ละบุคคล โดยมุ่งพัฒนาจิตเป็นสำคัญ เพราะเมื่อพัฒนาจิตได้แล้ว ตัวบุคคลก็นับว่าได้รับการพัฒนาไปด้วย แล้วการพัฒนาทุกอย่างในทางสร้างสรรค์ความสุข รวมทั้งการพัฒนาประเทศก็ย่อมทำได้โดยง่าย ทั้งจะนำความสุขมาให้แก่มนุษยชาติในโลกโดยตรงด้วย โลกจะสงบสุขไม่มีสงคราม ไร้ความวุ่นวาย มนุษย์ในทุกสังคมจะอยู่ด้วยกันอย่างฉันมิตร มีเมตตากรุณาเห็นอกเห็นใจ ช่วยเหลือกันและกัน ยังมีการพัฒนาจิตใจสูงขึ้นเพียงใด ความสงบสุข จะเกิดขึ้นในโลกมากขึ้นเพียงนั้น”³

พระเทพปริยัติโมลี กล่าวไว้ในหนังสือ หน้าที่ของคน ว่า “หน้าที่ของคนตามที่พระพุทธศาสนาสอนว่า คนเราจะดีหรือชั่ว อยู่ที่การประพฤติตัว การปฏิบัติตัวของตนเองอยู่ที่การกระทำของตัวเองเป็นเหตุ มิใช่อยู่ที่การคลบบันดาลของเทพเจ้า หรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ใด ๆ คือถ้าทำดีก็จะได้ดีเป็นผลตอบแทน หรือถ้าทำความเสียหายให้เกิดขึ้น ตัวเองนั่นแหละจะเป็นผู้เศร้าหมองเพราะการกระทำนั่นเอง คำสอนนี้เป็นไปตามหลักเหตุผล ตามหลักแห่งวิทยาศาสตร์ที่ว่าเมื่อประกอบเหตุที่ถูกต้อง ผลออกมาที่ย่อมถูกต้อง เมื่อประกอบเหตุไม่ถูกต้อง ผลออกมาที่ไม่ถูกต้อง จากคำสอนนี้เท่ากับว่าพระพุทธศาสนาสอนให้บุคคลเป็นตัวของตัวเอง เชื้อมั่นตัวเอง พึ่งตัวเอง แก้ไขตัวเอง คือ เริ่มต้นที่ตัวเองก่อนเสมอ”⁴

² พระธรรมคิลก(วิชมัย ปุณฺณาราม), อธิบายธรรมในนวโกวาท, พิมพ์ครั้งที่ 10 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, 2540), 55 หน้า.

³ พระเทพวิสุทธิกวี, การพัฒนาจิต, พิมพ์ครั้งที่ 6, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, 2543), 173 หน้า.

⁴ พระเทพปริยัติโมลี(ทองดี สุรเดโช ป.ธ. 9), หน้าที่ของคน, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เลี้ยงเชียง, มปป.), 88 หน้า.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) กล่าวไว้ในหนังสือ จากความสุขในบ้านสู่ความเกษมสันต์ **ทั่วสังคม** ว่า “ในสังคมที่ปฏิบัติธรรมไม่ครบจะเกิดการเสียดุล สังคมที่เมตตากรุณาจะเป็นสังคมที่มีน้ำใจมาก คนจะมีน้ำใจช่วยเหลือกันอย่างดี ซึ่งก็เป็นข้อดี ทำให้จิตใจคนมีความอบอุ่น ชุมชนน้ำร้อนเย็น มีความสุข ความสบาย แต่ผลเสียก็มีได้ คือ ถ้าไม่มีอุเบกขามาควบคุมก็เสียดุลได้เหมือนกัน”⁵

พระมหาบัว ญาณสัมปันโน ได้กล่าวไว้ใน **ศาสนธรรมปลูกคนให้ดี** ความว่า “หลักแห่งความอยู่เป็นสุขของมนุษย์เราก็คือหลักธรรม ใครมีหลักธรรม ใครมีธรรมเป็นหลักใจ ผู้นั้นก็มีหลักความประพฤติเป็นหลักเป็นที่อยู่ทั่วไป ที่ประกอบหน้าที่การงาน ตลอดความประพฤติในด้านต่าง ๆ ถ้ามีหลักธรรมเป็นหลักใจ ความประพฤติไม่เหลวไหล หน้าที่การงานก็มีเหตุผลเป็นเครื่องรับรอง เป็นเครื่องยืนยันได้ว่า งานนี้เป็นงานดีชอบธรรมที่เกิดประโยชน์แก่คนและส่วนรวม ไม่ใช่งานที่สร้างความเสียหายให้แก่ตนเองและผู้อื่น ผู้มีธรรมเป็นหลักใจ ย่อมเป็นผู้สะอาดทั้งตนและหน้าที่การงาน ผลของงานก็ชุ่มเย็นแผ่กระจายไปอย่างกว้างขวาง ตามอำนาจหน้าที่ของผู้มีธรรมในใจ ผู้มีธรรมย่อมคำนึงถึงเหตุถึงผล คือความผิดถูกดีชั่วอยู่เสมอ”⁶

ปิ่น มุกทุกันต์ กล่าวไว้ในหนังสือ **มงคลชีวิต ภาค 2** ได้ให้ความเห็นว่า “จุดเริ่มต้นของการทำงานอยู่ที่ใจ ตามความเข้าใจของคนทั่วไปเอาการ “ลงมือ” เป็นการเริ่มนั้น ความเจริญยังไม่ถูกแท้ ที่ถูกแล้วต้อง “ลงใจ” ก่อน “ลงมือ” พูดังๆๆ คือทำใจเราเองเสียก่อน ความมุ่งหมายคือ ทำให้เกิดฉันทะ คือ มีความรักงานหรือพอใจกับงานที่จะทำ เมื่อใจรักแล้วจะทำด้วยความเต็มใจและบุคคลจะเกิดความรักในงานหรือพอใจกับงานที่จะทำ เมื่อใจรักแล้วจะได้อะไร ถ้าไม่ทำจะเกิดผลเสียอย่างไร เมื่อเห็นผลได้ผลเสียแล้ว ฉันทะย่อมจะเกิดขึ้น และยังได้อธิบายเพิ่มเติมอีกว่าความพอใจในงาน คือ ภาวะ การมีอารมณ์ในทางบวกที่เกิดขึ้นจากการประเมินประสบการณ์ในงานของบุคคล ความพอใจในงานจะส่งถึงขวัญของบุคคลอันเป็นพลังผลักดันต่อการทำงานในอนาคต”⁷

พุทธทาส อินทปญฺโญ ได้กล่าวไว้ในหนังสือ **ผู้ครองเรือน** มีเนื้อหาสาระคือ “หน้าที่การงานทุกอย่างจะสำเร็จได้เราจะต้องพอใจ ในสิ่งที่เราจะต้องทำ ทำแล้วจะต้องมีความพากเพียรในสิ่งที่พอใจ ต้องหมั่นเอาใจใส่ ฝึกฝนแต่สิ่งนั้นไม่เปลี่ยนแปลง จะต้องพยายามค้นคว้าสอดคล้องเพื่อจะ

⁵ พระธรรมปิฎก(ประยูรค์ ปยุตฺโต), จากความสุขในบ้านสู่ความเกษมสันต์**ทั่วสังคม**, (กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก, 2542), 90 หน้า.

⁶ พระมหาบัว ญาณสัมปันโน, **ศาสนธรรมปลูกคนให้ดี**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, 2532), 509 หน้า.

⁷ ปิ่น มุกทุกันต์, **มงคลชีวิต ภาค 2**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, 2535), 85 หน้า.

แก้ปัญหาลุप्तรรคอยู่เสมอไป เมื่อปฏิบัติได้เช่นนี้ ก็จะเกิดผลสัมฤทธิ์ทุกครั้ง ตามหลักธรรมอิทธิบาท 4 คือ

1. ฉันทะ ความพอใจ รักในเรื่องที่เราอยากทำ หรือที่เราอยากจะได้ผล
2. วิริยะ ความพากเพียร กล้าหาญที่บากบั่น
3. จิตตะ การฝึกฝึ เอาใจใส่อยู่แต่สิ่งนั้น
4. วิมังสา สอดส่องอยู่อย่างละเอียดลออ อย่างเฝ้าเฝ้าอยู่เสมอก็จะแก้ลุप्तรรคได้”⁸

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ศรีสวัสดิ์ แส่นพวง กล่าวไว้ในวิทยานิพนธ์ “การพัฒนาจริยธรรมกำลังพลของกองทัพบก” ว่า “จริยธรรมกำลังพล เป็นสิ่งจำเป็นต่อกองทัพบก เพราะพฤติกรรมที่แสดงออกของกำลังพล ส่อให้เห็นว่า มีขวัญ กำลังใจ และวินัยสูง หากตรงกันข้ามก็แสดงว่า มีขวัญ กำลังใจ และวินัยต่ำ ไม่ว่าจะยุคใดสมัยใด หากมีการรบเกิดขึ้น ทหารที่ออกไปรบ จะต้องมี ขวัญ และกำลังใจในการรุกรบ จึงจะสามารถเอาชนะข้าศึกได้ สิ่งที่จะบำรุงขวัญและกำลังใจได้ดีที่สุด คือ พระศาสนา อันเป็นหลักยึดเหนี่ยวจิตใจของกำลังรบ”⁹

พระมหาวิระศักดิ์ อุกุควิโร (อรรคศรีวร) กล่าวไว้ในวิทยานิพนธ์ “ทัศนคติในการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในการดำเนินชีวิต : ศึกษาเฉพาะกรณีนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดนครพนม” ว่า “ทัศนคติในการนำหลักธรรมไปใช้ในการดำเนินชีวิต ถ้าเราศึกษาให้เข้าใจ และลงมือปฏิบัติอย่างแท้จริงและจะทำให้ผู้ปฏิบัติ ครอบครั้ว และสังคมอยู่อย่างมีความสุข”¹⁰

พระมหาสุภีร์ ฐิตเมธ กล่าวไว้ในวิทยานิพนธ์ “พระพุทธศาสนาที่ควรนำมาประยุกต์ใช้กับการบริหารราชการ” พบว่า “พุทธธรรม เป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมให้อุดมการณ์ ในเรื่องการถือหลักการมีเหตุผล ในการปฏิบัติราชการบรรลุผลได้ ทั้งในด้านความมีเหตุผลในการทำงานทั่วไป และด้านการแก้ปัญหา โดยใช้ปัญญาพิจารณาเหตุผล รู้จักกาลเทศะ รู้จักบุคคลและสิ่งแวดล้อม

⁸ พุทธทาส อินทปัญโญ, ผู้ครองเรือน, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, 2536), 72 หน้า.

⁹ ศรีสวัสดิ์ แส่นพวง, “การพัฒนาจริยธรรมกำลังพลของกองทัพบก”, วิทยานิพนธ์ วิทยาลัยการทัพบก, (สถาบันวิชาการทหารบกชั้นสูง, 2533), 71 หน้า.

¹⁰ พระมหาวิระศักดิ์ อุกุควิโร(อรรคศรีวร), “ทัศนคติในการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในการดำเนินชีวิต : ศึกษาเฉพาะกรณีนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดนครพนม”, วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 2544), 195 หน้า.

เคารพความจริงและหลักการ และยึดหลัก อิทธิบาท 4 เป็นหลักการ ถือหลักพึ่งตัวเองในการทำ ความดี เป็นหลักที่ส่งเสริมให้บุคคลรู้จักรับผิดชอบต่อตนเอง ซึ่งจะนำไปสู่ความรับผิดชอบในองค การอื่น ๆ ต่อไป”¹¹

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยพบว่า หลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่จำเป็นต่อการ ปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการทหาร ที่ผู้ทรงคุณวุฒิของไทยได้กล่าวไว้แต่ละท่านเห็นว่ามีความเกี่ยว ข้องกับการจัดทำสารนิพนธ์ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

1. ทหารตำรวจต้องปฏิบัติธรรมของทหารซึ่งเป็นไปตามหลักของพรหมวิหารซึ่งถือว่าเป็น หลักธรรมของทหารในการปฏิบัติหน้าที่สูงสุด
2. ทหารตำรวจหน่วยรักษาความมั่นคงเรียบร้อยต้องปฏิบัติตาม พลธรรม 4 ประการ คือ ความชอบใจในหน้าที่การงานยุทธศาสตร์และยุทธวิธีในการป้องกันดูแลรักษาความสงบเรียบร้อย
3. ทำงานตามหน้าที่ด้วยความขยัน หมั่นเพียรดูแลความมั่นคงของชาติ
4. ทำหน้าที่อย่างสุจริต เต็มความรู้ความสามารถ เต็มกำลังสติปัญญา
5. ทำหน้าที่โดยสำนึกว่าเป็นการให้ความช่วยเหลือสงเคราะห์ประชาชน คือทดแทนบุญคุณ ของแผ่นดิน
6. ทหารตำรวจต้องรู้เรื่องของคน รู้ใจคน รู้สิทธิหน้าที่ของคน รู้จักเคารพสิทธิของกัน และกัน รู้จักความต้องการของสังคม รู้จักการปรับปรุงตัวเองให้เข้ากับสังคมและสิ่งแวดล้อม รู้จัก แสวงหาทางพ้นทุกข์ให้กับประชาชนและผู้ได้บังคับบัญชาต่อไป
7. ต้องพัฒนาจิตเพื่อพัฒนาตนเองและประเทศของตนในด้านต่าง ๆ ถ้าจิตที่ฝึกแล้วและ ได้พัฒนาแล้ว ตามระเบียบและตามกฎหมายของหลักธรรม ก็จะนำความสุขมาให้แก่สังคมและ ประเทศชาติ
8. ข้าราชการทหารจะเป็นคนดีได้ต้องขึ้นอยู่กับหลักธรรมที่นำมาปฏิบัติ และจะเป็นเหตุ ให้ละความชั่วได้ ต้องขึ้นอยู่กับ ศีล สมာธิ ปัญญา
9. ทหารตำรวจต้องพัฒนาจริยธรรม คือ การครองตน ครองคน ครองงาน คือ การฝึกหัด ให้ตนเองเป็นคนขยันขันแข็งมีความเพียรพยายามไม่ปล่อยทิ้งงานให้ข้ามวัน คือมีใจจดจ่อในการ ทำงานอยู่เสมอ

¹¹ พระมหาสุภีร์ ฐิตเมธ, “พระพุทธศาสนาที่ควรนำมาประยุกต์ใช้กับการบริหารราชการ” , วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : สถาบันศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏวชิราวุฒวิทยาลัย, 2533), 204 หน้า.

10. การใช้หลักธรรมมาเป็นเครื่องกำกับในการทำงานนั้น จะเป็นการสร้างขวัญกำลังใจให้แต่ละคนในการทำงาน รู้จักคิดป้ในการทำงาน สร้างความกระตือรือร้นไม่เฉื่อยชา ไม่ว่าจะยุคใดสมัยใด ทหารต้องมีระเบียบวินัย ควบคู่ไปกับการยึดหลักธรรมในการควบคุมอิริยาบถทั้ง 4 จึงจะสามารถเอาชนะข้าศึกศัตรูได้

จากการทบทวนเอกสารนั้น เพื่อนำมาเสริมเพื่อให้เห็นถึงหลักของความเชื่อถือในการทำสารนิพนธ์ ผู้วิจัยจึง ได้ศึกษาจากเอกสารทางราชการทหารที่เป็นแนวทางในการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการทหารและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่สามารถนำมาสนับสนุนในการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขตลอดไป

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

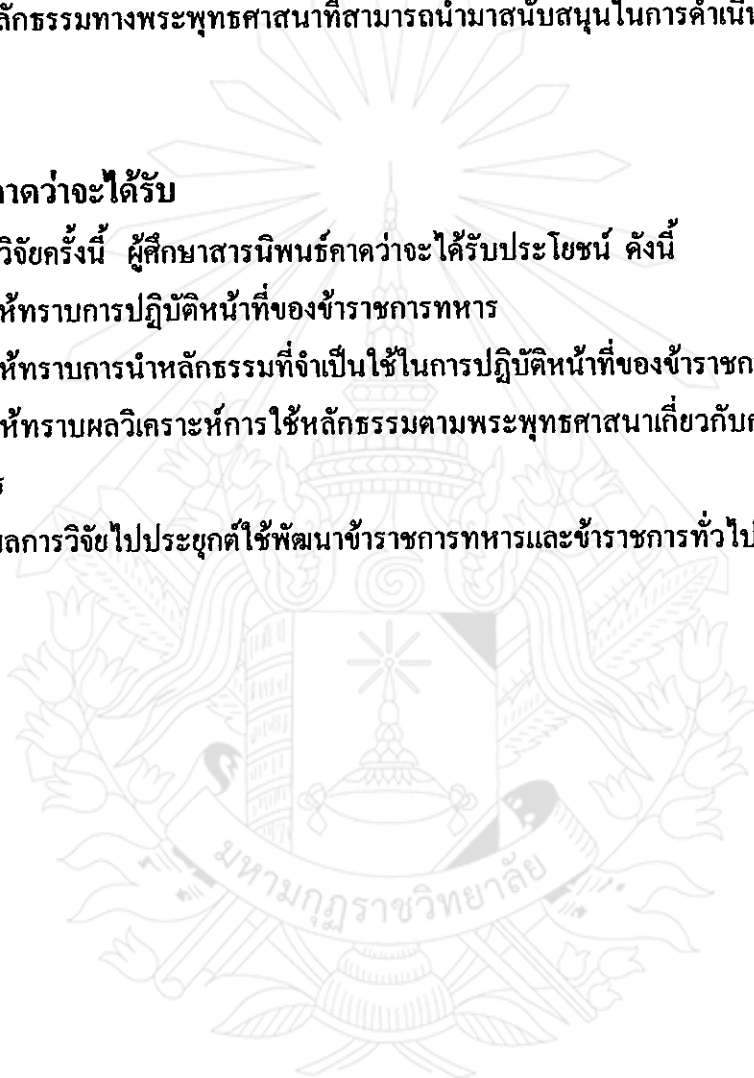
การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้ศึกษาสารนิพนธ์คาดว่าจะได้รับประโยชน์ ดังนี้

1.6.1 ทำให้ทราบการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการทหาร

1.6.2 ทำให้ทราบการนำหลักธรรมที่จำเป็นใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการทหาร

1.6.3 ทำให้ทราบผลวิเคราะห์การใช้หลักธรรมตามพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับการทำหน้าที่ของข้าราชการทหาร

1.6.4 นำผลการวิจัย ไปประยุกต์ใช้พัฒนาข้าราชการทหารและข้าราชการทั่วไป



บทที่ 2

ความหมายและหน้าที่ของข้าราชการทั่วไปและข้าราชการทหาร

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้ศึกษาวิจัยได้นำเอาความหมายและหน้าที่ของข้าราชการทั่วไปและของข้าราชการทหารตามความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิของไทยในทศวรรษต่าง ๆ เพื่อจะได้นำหลักธรรมที่จำเป็นเหมาะสมไปสนับสนุนในการปฏิบัติหน้าที่ราชการให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

2.1 ความหมายของข้าราชการทั่วไป

2.1.1 ความหมายของข้าราชการ คำว่า “ราชการ” หรือ “ข้าราชการ” คนทั่วไปมักจะมีความเห็นหรือแปลกันว่า ราชการคือการหรืองานของพระราชา หรือพระเจ้าแผ่นดินโดยจัดความหมายของคำว่า “ราช” ซึ่งอาจแผลงเป็น “ราชา” แปลว่า พระเจ้าแผ่นดินมาเป็นหลักพิจารณาความจริงแล้วแต่เดิมคำว่า “ราชา” แปลว่า ผู้มีผงเข้าตา¹ ซึ่งหมายความว่า เป็นผู้คอยแก้ความทุกข์ยากให้คนหมู่มาก โดยไม่ได้หวังได้ผลตอบแทนต้องคอยขยับตาความสุขทุกข์ให้คนอื่น เหมือนกับคนผงเข้าตาอย่างนั้น ผู้ที่เป็นพระราชาจึงมีความหมายไปในทางที่คอยบำบัดทุกข์บำรุงสุขให้คนอื่น คติที่ถือกันว่าผู้ปกครองจะต้องรับผิดชอบในความทุกข์ของคนอื่น

คำว่า “ข้าราชการ” ก็มีผู้เข้าใจความหมายไปในทำนองเดียวกับคำว่า “ราชการ” คือแปลกันทั่วไปว่า ผู้รับใช้พระราชา หรือพระเจ้าแผ่นดิน ซึ่งความจริงแล้วไม่เหมือนกันเหมือนคำว่า “ราชการ” ไม่หมายถึงการงานของพระราชา ความหมายที่ถูกต้องของคำว่า “ราชการ” คือการปกครองประเทศ หรือการงานของประเทศ และคำว่า “การปกครอง” หมายถึงการบริหารงาน การดูแลรักษา²

คำว่า “ข้าราชการ” จึงหมายถึงผู้อยู่ในการปกครอง หรือผู้รับใช้ระบบการปกครอง ไม่ได้เกี่ยวกับการงานของพระเจ้าแผ่นดิน อย่างไรก็ตาม เนื่องจากสมัยโบราณมีพระเจ้าแผ่นดินเป็นผู้ปกครองดูแลประเทศ คนที่ทำงานรับใช้เป็นเรื่องมือของพระเจ้าแผ่นดินอาจจะเรียกว่าข้าราชการได้แต่ก็ไม่ตรงทีเดียวนัก น่าจะเรียกว่า “ข้าราชการบริการ” มากกว่า คำว่า “ข้าราชการ”³

¹ อุทัย หิรัญโต, ชนชั้นข้าราชการ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์บำรุงมณี, 2527), หน้า 28.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 29.

³ เรื่องเดียวกัน.

คำว่า “ราชการ” จึงต้องเข้าใจให้ถูกต้องว่ามีได้เป็นการหรืองานของพระเจ้าแผ่นดิน แต่เป็นการปกครองประเทศ หรือการบริหารงานของประเทศชาติ ลักษณะสำคัญของการปกครอง หรือบริหารประเทศ หรือ เรียกว่าราชการนั้น มีอยู่หลายประการดังนี้

- 1) มีการแบ่งงานกันทำระหว่างข้าราชการแต่ละคน มีหน่วยงานต่างๆ แต่ละคนจะได้รับการฝึกฝนแล้วซ้ำอีกจนเกิดความเชี่ยวชาญในงานเฉพาะอย่าง
- 2) ทำงานภายใต้กรอบของกฎหมายหรือระเบียบกฎเกณฑ์ที่วางไว้ ลักษณะการทำงานไม่สามารถยืดหยุ่นได้ หรือจะทำงานนอกเหนือจากที่กำหนดไว้ในกฎหมายระเบียบ ข้อบังคับมิได้
- 3) การดำเนินกิจการต้องปฏิบัติต่อเนื่องกันไป จะทำบ้าง ไม่ทำบ้าง ไม่ได้ งานราชการไม่มีวันจะสิ้นสุด หรือหมดสิ้นไป มีแต่จะขยายตัวออกไปอย่างไม่หยุดยั้ง
- 4) มีการบังคับบัญชาเป็นขั้น ๆ การใช้อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบกระทำไปในลักษณะที่เป็นการอำนวยการ ประโยชน์แก่ส่วนรวมหรือรักษาประโยชน์ส่วนรวม มิใช่เป็นเรื่องส่วนตัว
- 5) การบรรจุแต่งตั้งข้าราชการ ยึดหลักความรู้ความสามารถในการเลือกสรรคนเข้ารับราชการ จะต้องมีการทดสอบความรู้ความสามารถเข้ารับราชการได้โดยปราศจากข้อกีดกันใด ๆ
- 6) ตำแหน่งหน้าที่ราชการเป็นที่ไม่อาจซื้อขายหรือโอนสิทธิให้แก่กันได้
- 7) การปฏิบัติราชการนั้นจะต้องทำเป็นหลักฐาน หรือลายลักษณ์อักษร มีระเบียบปฏิบัติแน่นอน และมีหลักฐานตรวจสอบได้⁴

ลักษณะสำคัญของงานราชการดังกล่าวนี้ เรียกว่าลักษณะแบบอุดมคติ ตามแนวความคิดของ Max weber นักสังคมวิทยาชื่อกระฉ่อนโลกของเยอรมันซึ่งในทางปฏิบัติจริงก่อให้เกิดปัญหาบางประการกล่าวคือ การปฏิบัติล่าช้าอืดอาดข้าราชการจะถูกครัดรีดด้วยระเบียบแบบแผน ไม่มี ความคล่องตัว ทำให้ข้าราชการมีอำนาจเหนือประชาชนและทำให้การบริหารงานไม่มีประสิทธิภาพ แต่ก็มีข้อจำเป็นที่จะต้องมียกกฎหมาย ระเบียบ แบบแผน และปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบแบบแผนนั้น โดยเคร่งครัด เพื่อให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน ส่วนการทำงานล่าช้าอืดอาดนั้นก็เนื่องจากงานราชการจะต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์หรือมีขั้นตอนมากเพื่อป้องกันมิให้ผิดพลาด จึงทำให้งานล่าช้า ซึ่งถือว่าไม่อาจหลีกเลี่ยงได้เพราะงานบางอย่างจะต้องทำอย่างรอบคอบ ทำด้วยความประณีตและมีหลักฐานมีข้อมูลพร้อมบริบูรณ์ การที่จะปฏิบัติให้เสร็จสิ้นไปโดยเร็วอาจผิดพลาดและเกิดผลเสียหายได้ และผลเสียหายนั้นจะตกอยู่กับประชาชนทั้งประเทศ

⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 30.

การเป็นข้าราชการหรือรับราชการเป็นอาชีพอย่างหนึ่ง เหมือนกับอาชีพอื่นๆ แต่อาชีพรับราชการ มีลักษณะพิเศษเฉพาะของตัวอยู่ 3 ประการคือ

1) การเข้าเป็นข้าราชการจะต้องสอบแข่งขันหรือสอบคัดเลือกผู้ที่มีคุณสมบัติมีสิทธิ ที่จะสมัครสอบเสมอหน้ากัน ไม่ว่าหญิงและชาย

2) มีหลักประกันความมั่นคงในตำแหน่งกล่าวคือ มีกฎหมายคุ้มครอง ข้าราชการ จะไม่ถูกออกจากราชการโดยวิธีอื่นใด นอกจากออกตามบทบัญญัติของกฎหมาย หรือความสมัคร ใจของตัวเอง อย่างไรก็ตาม บางกรณีแม้จะลาออกผู้บังคับบัญชาอาจยับยั้งมิให้ลาออกได้ถึง 3 เดือน

3) อยู่ภายใต้กฎหมายแห่งความสามารถ กล่าวคือ การเข้ารับราชการ การเลื่อน ตำแหน่ง การเลื่อนเงินเดือน อาศัยหลักความรู้ความสามารถเป็นเกณฑ์ และการดำเนินการดังกล่าว ก็ต้องเป็นไปตามกฎเกณฑ์ และระเบียบแบบแผนอันแน่นอน แต่ในทางปฏิบัติจริงอาจ แหกระเบียบกฎเกณฑ์บ้าง⁵

ตามที่กล่าวมาทั้งหมดนี้พอจะสรุปได้ว่า ราชการและข้าราชการนั้น เป็นเรื่องการปก ครองและการบริหารของรัฐ มิได้เกี่ยวกับพระเจ้าแผ่นดินโดยตรง ราชการคือการบริหารงานของ รัฐ ข้าราชการ คือ ผู้อยู่ในระบบการบริหารของรัฐ ซึ่งสังคมไทยถือว่าผู้ที่เป็นข้าราชการมีเกียรติ ภูมิสูงส่ง พร้อมทั้งมีอภิสิทธิ์เหนือประชาชนมากมายประการ แต่ในขณะเดียวกัน ข้าราชการ ก็ต้องตกอยู่ในการควบคุม โดยกฎหมายระเบียบ ข้อบังคับของรัฐ จนทำให้สิทธิเสรีภาพบาง อย่างมีน้อยกว่าประชาชนคนธรรมดา

ความหมายของ “ข้าราชการ” อีกนัยหนึ่งมีหลักฐานยืนยันว่า ในศิลาจารึกหลักที่ 1 ของพ่อขุนรามคำแหงนั้น ปรากฏว่าพระองค์เสด็จออกกว่าราชการทุกวันเว้น วันพระและให้ฝูง ท่วย ลูกเข้า ลูกขุน ฝูงท่วย ถือบ้าน ถือเมืองกัน ลูกเจ้านางจะหมายถึงพระบรมวงศานุวงศ์ และ ลูกขุนนั้นน่าจะเป็นข้าราชการ เพราะเมื่อคนในสมัยกรุงสุโขทัยเรียกพระมหากษัตริย์ว่า “พ่อขุน” ผู้ที่ได้รับมอบหมายจากพระมหากษัตริย์⁶ ให้มีหน้าที่ในการปกครองก็คงจะเรียกว่า “ลูกขุน”

คำว่า “ข้าราชการ” สันนิษฐานว่ามาจากคำว่า “คำราชการ” ซึ่งเป็นที่ไพร่ยอมเสียให้รัฐ เพื่อมิต้องไปเข้าเวรหรือไปรับใช้พระเจ้าแผ่นดิน ต่อมาเพี้ยนมาเป็น “ข้าราชการ” คำว่าข้าราชการ มีปรากฏเป็นครั้งแรกเป็นหลักฐาน เมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าฯ ให้ ตั้งโรงเรียนข้าราชการพลเรือนขึ้น เมื่อปี พุทธศักราช 2442...⁷

⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 31.

⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 29.

⁷ เรื่องเดียวกัน.

จากข้อความดังกล่าวแล้วข้างต้นแสดงให้เห็นว่า “ข้าราชการ” มีความหมายที่สำคัญ คือ ผู้ปฏิบัติภารกิจในงานของพระเจ้าแผ่นดินหรือผู้ทำหน้าที่ในงานของพระราชทานปัญญาอันทะกิกขุ กล่าวคือ “ข้าราชการ” คือ ผู้ที่ทำงานให้ประชาชนชื่นใจ โดยมุ่งเน้นการทำงานโดยมีเป้าหมายสุดท้ายอยู่ที่ความผาสุกสมบูรณ์ของประชาชนเป็นที่ตั้ง อุทิศตนในการทำงาน ทำงานตลอดเวลาแม้จะพ้นเวลาปฏิบัติงานที่ราชการกำหนดแล้วก็ตาม อาจกล่าวได้ว่าเป็นข้าราชการผู้รับใช้ประโยชน์ตลอด 24 ชั่วโมง เป็นหลักปรัชญาที่ท่านมอบให้ไว้ถือเป็นมรดกวิธีที่ข้าราชการพึงปฏิบัติในทุกวันนี้

พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต) กล่าวไว้ว่า ความหมายของข้าราชการ ถ้าแปลตามตัวอักษร “ข้า” คือ ผู้รับใช้ “ราชการ” คือ งานหลวง หรืองานแผ่นดิน เพราะฉะนั้นข้าราชการจึงมีความหมายว่า ผู้รับใช้งานหลวงหรือรับใช้งานแผ่นดิน หรือ รับใช้กิจการของประเทศชาติ “ มีผู้เคยพูดทำนองว่าข้าราชการเป็นผู้รับใช้ประชาชน จะมีการขำขันอยู่มาก แต่ความหมายของข้าราชการที่เป็นผู้รับใช้ประชาชนนั้น น่าจะไม่เพียงพอ และยังไม่ถูกต้อง การรับใช้ราชการนั้น เป็นการรับใช้ตัวงาน การรับใช้ประชาชนเป็นการรับใช้ตัวคนการรับใช้ราชการนั้น ผู้ที่รับใช้คือผู้นำเป็นผู้ทำงานเองจะต้องรู้จักคิด ใช้ปัญญาของตนเอง แต่ถ้าหากไปรับใช้คนทำให้เกิดความรู้สึกว่าไม่ต้องใช้สติปัญญา ไม่ต้องใช้ความคิด รอฟังคำสั่งของเขาคือ เจ้านาย เขาจะบอกให้ทำอะไร เมื่อพิจารณาแล้วยังมีเหตุผลไม่เพียงพอและไม่ถูกต้องหลายประการ”⁸

การเป็นข้าราชการที่ดีที่รักของประชาชนนั้นจะต้องประพฤติปฏิบัติตนเพื่อส่วนร่วม ไม่ใช่เพื่อบุคคลเดียวหรือกลุ่มเดียว ทั้งนี้อาจยึดแนวทางการประพฤติปฏิบัติตนของข้าราชการตามรอยบุคลบาทของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระองค์ทรงเป็นตัวอย่างที่ดีในการปฏิบัติพระราชภารกิจต่างๆ พระองค์ทรงทุ่มเทพระวรกายแก้ไขปัญหาคความเดือดร้อนของประชาชน ให้อยู่ดีมีสุข เกิดความสงบร่มเย็น โดยไม่เลือกที่รักมักที่ชัง นอกจากนี้พระองค์ยังทรงพระราชทานแนวทางในการปฏิบัติตนของข้าราชการผ่านกระแสพระราชดำรัส ไว้หลายองค์ด้วยกัน ในที่นี้จะขอยกตัวอย่าง พระราชดำรัสที่ได้ทรงกล่าวไว้ เมื่อวันที่ 1 มีนาคม 2536 ความว่า

“ข้าราชการมีหน้าที่สำคัญส่วนหนึ่งที่ประพฤติปฏิบัติต่อบุคคลทั้งปวงด้วยความสุจริตจริงใจ วางตัวให้พอเหมาะสมควรกับฐานะตำแหน่ง พร้อมกับรักษาความสุภาพอ่อนโยนไว้ให้เห็นไว้วางใจแน่นอนสม่ำเสมอ นอกจากนี้ยังจะต้องมีความเสียสละ ออกหน้า รู้จักเกรงใจให้อภัย ทั้งโอนอ่อนผ่อนตามกันและกันด้วยเหตุผลและสำคัญที่สุด จะต้องหัดทำใจให้กว้างขวางหนักแน่น

⁸ ณาจารย์พัฒนาบัณฑิต, สรุปข่าว 47 เหตุการณ์ปัจจุบัน เศรษฐกิจ การเมือง สังคม, มปป., หน้า 4, (อัครธานา).

รู้จักรับฟังความคิดเห็นแม้กระทั่งคำวิพากษ์วิจารณ์ผู้อื่นอย่างฉลาด เพราะการรู้จักรับฟังอย่างฉลาดนั้น แท้จริงคือ การระดมสติปัญญาและประสบการณ์อันหลากหลาย มาอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติบริหารงานให้ประสบผลสำเร็จที่สมบูรณ์นั่นเอง”⁹

2.1.2 ความหมายของข้าราชการพลเรือน หมายถึงบุคคลซึ่งได้รับการบรรจุและแต่งตั้งตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พุทธศักราช 2535 มาตรา 4 ให้รับราชการโดยให้ได้รับเงินเดือนจากเงินงบประมาณในกระทรวงทบวงกรมฝ่ายพลเรือน

จากคำจำกัดความข้างต้นนี้สามารถกล่าวได้ว่า บุคคลที่จะถือได้ว่าเป็นข้าราชการพลเรือนตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พุทธศักราช 2535 จะมีลักษณะสำคัญ 2 ประการ ดังต่อไปนี้

1) ต้องเป็นผู้ได้รับการบรรจุแต่งตั้งเป็นข้าราชการพลเรือนตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พุทธศักราช 2535 ซึ่งได้แก่

- (1) ข้าราชการพลเรือนสามัญ
- (2) ข้าราชการพลเรือนในพระองค์
- (3) ข้าราชการประจำต่างประเทศพิเศษ

ส่วนข้าราชการที่ไม่ได้บรรจุและแต่งตั้งตามกฎหมายดังกล่าวข้างต้น ถึงแม้จะเป็นข้าราชการฝ่ายพลเรือนในความหมายทั่ว ๆ ไป เช่น ผู้พิพากษา (ข้าราชการตุลาการ) ซึ่งได้รับการบรรจุแต่งตั้งตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการตุลาการ นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวง (ข้าราชการการเมือง) ซึ่งได้รับการบรรจุและแต่งตั้งตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน อาจารย์และข้าราชการมหาวิทยาลัย ซึ่งได้รับการบรรจุแต่งตั้งตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการ

2) ต้องเป็นผู้ซึ่งได้รับเงินเดือนจากเงินงบประมาณหมวดเงินเดือนในกระทรวงทบวงกรมฝ่ายพลเรือน โดยนับดังกล่าวนี้ ลูกจ้างของทางราชการโดยได้รับเงินเดือนจากเงินงบประมาณหมวดค่าจ้าง จึงไม่ถือเป็นข้าราชการพลเรือน หรือพนักงานรัฐวิสาหกิจก็มีใช้ข้าราชการพลเรือนตามพระราชบัญญัตินี้เช่นเดียวกัน เพราะตามกฎหมายระเบียบบริหารราชการแผ่นดินองค์การรัฐวิสาหกิจไม่ถือเป็นกระทรวงทบวงกรม พนักงานรัฐวิสาหกิจ จึงไม่ใช่ผู้ซึ่งรับราชการโดยได้รับเงินเดือนจากเงินงบประมาณหมวดเงินเดือนในกระทรวงทบวงกรมฝ่ายพลเรือน¹⁰

⁹เรื่องเดียวกัน, หน้า 5.

¹⁰วิศิษฐ์ ทวีเศรษฐ และนิยม รัฐอมฤต, ระเบียบปฏิบัติราชการ, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2541), หน้า 37-38.

ประเทศไทยจำแนกข้าราชการพลเรือนออกเป็น 6 ประเภท ดังที่บัญญัติไว้ใน มาตรา 23 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พุทธศักราช 2518 ดังนี้คือ

- 1) ข้าราชการพลเรือนสามัญ ได้แก่ข้าราชการพลเรือนซึ่งรับราชการโดยได้รับเงินเดือนในอัตราสามัญ และได้รับแต่งตั้งตามที่บัญญัติไว้ในลักษณะ 3
- 2) ข้าราชการพลเรือนในพระองค์ ได้แก่ข้าราชการพลเรือนซึ่งได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งในองค์พระมหากษัตริย์ตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา
- 3) ข้าราชการพลเรือนรัฐพาณิชย์ ได้แก่ข้าราชการพลเรือนซึ่งได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งการรัฐพาณิชย์ตามที่กำหนดไว้ในพระราชกฤษฎีกา
- 4) ข้าราชการครู ได้แก่ข้าราชการพลเรือนซึ่งได้แต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งเป็นผู้สอนในสถาบันศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ หรือซึ่งได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งอื่นในกระทรวงศึกษาธิการอันเกี่ยวกับการให้การศึกษาตามที่กำหนดไว้ในพระราชกฤษฎีกา
- 5) ข้าราชการตำรวจ ได้แก่ข้าราชการพลเรือนซึ่งได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งในกรมตำรวจ ตามที่กำหนดไว้ในพระราชกฤษฎีกา
- 6) ข้าราชการประจำต่างประเทศพิเศษ ได้แก่ข้าราชการพลเรือนซึ่งได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งในต่างประเทศ¹¹

2.1.3 ข้าราชการการเมือง ได้แก่บุคคลซึ่งรับราชการในตำแหน่งข้าราชการการเมือง แต่โดยทั่วไปจะได้รับการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชนหรือได้รับการแต่งตั้งจากฝ่ายการเมือง มีลักษณะสำคัญ 4 ประการ คือ

- 1) ข้าราชการการเมืองมีวาระในการดำรงตำแหน่งโดยกำหนดระยะเวลาไว้แน่นอน เช่น 4 ปี 5 ปี เป็นต้น ข้าราชการการเมืองจะไม่มีเกษียณอายุอย่างข้าราชการประจำ
- 2) ข้าราชการการเมืองมีเงินเดือนจำนวนคงที่ ไม่มีการพิจารณาความดีความชอบเพื่อเลื่อนเงินเดือนประจำปีเหมือนข้าราชการประจำ
- 3) ข้าราชการการเมืองมาจากการเลือกตั้งหรือแต่งตั้ง
- 4) ข้าราชการการเมืองรับผิดชอบเกี่ยวกับงานด้านนโยบาย¹²

2.1.4 ข้าราชการส่วนท้องถิ่น ได้แก่ผู้ที่สอบบรรจุได้เป็นข้าราชการหรือพนักงานท้องถิ่นเพื่อบริหารงานในท้องถิ่นของตนเอง โดยคณะผู้บริหารมาจากการเลือกตั้งจากประชาชน

¹¹อุทัย หิรัญโต, *ชนชั้นข้าราชการ*, อ่างแล้ว, หน้า 44.

¹²อุทัย หิรัญโต, *ระบบราชการไทย*, (กรุงเทพมหานคร: โอเคียนสโตร์, 2530), หน้า 51.

ในท้องถิ่นนั้นๆ โดยมีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ 4 ปี จะเป็นผู้ปฏิบัติงานในฐานะผู้วางนโยบายหรือควบคุมนโยบายระดับสูง นอกจากนี้มีเจ้าหน้าที่ระดับสูงดังกล่าวแล้ว ยังมีบุคคลปฏิบัติงานของท้องถิ่นอีกประเภทหนึ่ง ซึ่งถือเป็นกลไกตัวสำคัญขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในอันที่จะทำให้การบริหารงานบรรลุผลสำเร็จตามนโยบายและเป้าหมายอย่างแท้จริงนั้น “คือ เจ้าหน้าที่ประจำซึ่งได้รับการบรรจุและแต่งตั้งให้ปฏิบัติราชการ ซึ่งได้รับเงินเดือนจากเงินงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นๆ การสรรหาและเลือกสรรเจ้าหน้าที่ประเภทนี้โดยทั่วไปจะเป็นไปตามคุณวุฒิ (merit system) ทั้งนี้เพราะลักษณะงานที่รับผิดชอบเป็นประจำ จะต้องอาศัยความรู้ความสามารถและความชำนาญ จึงจะบริหารงานให้สำเร็จลุล่วงไปได้”¹³

2.2 หน้าที่ของข้าราชการทั่วไป

2.2.1 ความสำคัญของบทบาทหน้าที่ของข้าราชการ ข้าราชการเป็นตัวแทนของพระเจ้าแผ่นดินหรือของรัฐในการอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ให้แก่ผู้มาติดต่องานราชการแผ่นดิน ทั้งเป็นผู้มีหน้าที่ให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในการปฏิบัติหน้าที่ตนหรือการทำมาหากินแก่ประชาชนผู้อยู่ในแผ่นดินแทนพระเจ้าแผ่นดินหรือรัฐ รวมทั้งมีหน้าที่บำบัดทุกข์บำรุงสุขให้แก่ประชาชนแทนพระเจ้าแผ่นดินหรือรัฐด้วย ดังนั้นงานของข้าราชการจึงเป็นงานที่หนักมาก เป็นงานที่รับมอบหมายจากพระเจ้าแผ่นดินและรัฐโดยตรง ประเทศชาติจะเจริญขึ้นหรือเสื่อมลงหรือทรุดอยู่ที่ยุทธศาสตร์ของข้าราชการเป็นส่วนใหญ่ เพราะข้าราชการเปรียบเสมือนจักรหรือวงล้อใหญ่ที่หมุนไปตามทางและนำสัมภาระต่าง ๆ ให้เคลื่อนไปสู่จุดหมายปลายทางด้วย หากจักรหรือล้อใหญ่นี้ หมุนช้าหรือเป็นไปอย่างฝืดเคืองแล้วก็จะทำให้การดำเนินการกิจการขนส่งล่าช้าไปด้วย

ผู้มุ่งเข้มชีวิตมาเอาดีทางรับราชการนั้น จึงต้องเป็นนักเสียสละอย่างมาก ต้องมีอุดมการณ์เป็นของตัวเองว่าจะทำงานเพื่อสนองพระยุคลบาทของพระเจ้าแผ่นดิน โดยไม่มุ่งประโยชน์สุขสำหรับตนจนเกินขอบเขต ความจริง งานข้าราชการเป็นงานที่มีเกียรติ เพราะไม่มีโอกาสได้เป็น “ข้า” ของพระเจ้าแผ่นดิน ทำงานแทนพระเจ้าแผ่นดินหรือตามที่พระเจ้าแผ่นดินรับสั่งให้ทำโดยตรง “ดังนั้น ในการเลือกบุคคลมาเป็นตัวแทนของพระเจ้าแผ่นดินเช่นนี้ ต้องคัดเลือกด้วยความระมัดระวัง และค้นหาเอาเฉพาะผู้มีคุณสมบัติหรือจริยธรรมเหมาะสมเท่านั้น หากไม่แล้ว หากได้บุคคลผู้ขาดคุณสมบัติขาดจริยธรรม มีแต่เพียงความรู้ความสามารถเพียงอย่างเดียว ก็จะเป็นเหตุนำมลทินมาแปดเปื้อนพระยุคลบาทของพระเจ้าแผ่นดินผู้ทรงอยู่ในฐานะเป็น “ประมุข” ของบุคคลเหล่านี้ด้วยจริยธรรมอันเป็นจรรยาบรรณของข้าราชการนั้น

¹³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 52.

นอกจากจะเป็นเครื่องวัดทดสอบว่าบุคคลใดจะเป็นข้าราชการที่ค้ำหน้ายกย่อง ยังเป็นเหตุให้บุคคลผู้เป็นข้าราชการนั้นเองได้รับความเจริญงอกงามในตำแหน่งหน้าที่ของตนด้วย”¹⁴

ราชการหรือการงานของประเทศ การงานของประเทศโดยทั่วไปจะมีขอบเขตกว้างขวางมาก นับตั้งแต่การรักความสงบเรียบร้อยภายใน ส่งเสริมการประกอบอาชีพรักษาความยุติธรรมในสังคม พัฒนาการศึกษาและสุขภาพของประชาชน จัดทำบริการด้านสวัสดิการ ตลอดจนการป้องกันการรักษาจากศัตรูภายนอกและอื่น ๆ

การจัดทำบริการสาธารณะประเภทต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น เป็นหน้าที่ของรัฐบาล ซึ่งมีข้าราชการประจำประเภทต่าง ๆ เป็นเครื่องมือหรือเป็นตัวปฏิบัติการให้เป็นไปตามนโยบายและแผนงานที่กำหนด และจะต้องอยู่ภายใต้กฎหมายและแบบแผนของทางราชการ จะปฏิบัติการโดยผลการประจักษ์การงานส่วนตัวย่อมไม่ได้ ดังนั้น ระเบียบปฏิบัติราชการจึงเป็นเรื่องที่ข้าราชการทุกคนต้องรู้จึงจะสามารถทำงานได้ แต่การทำงานได้ดีมีประสิทธิภาพส่วนหนึ่งย่อมขึ้นอยู่กับความเข้าใจ ในวัตถุประสงค์ของสถาบันและบทบาทของคนที่ถูกต้องอีกด้วย ด้วยเหตุดังกล่าว การศึกษาการปฏิบัติหน้าที่ราชการทั่วไป จึงเริ่มจากเรื่องทั่วไปที่ข้าราชการควรทราบเป็นอันดับแรก แล้วจึงจะกล่าวถึงระเบียบหน้าที่ราชการเป็นลำดับต่อไป

ลักษณะของระบบราชการ “ระบบราชการ” ในหนังสือ public administration ของ pfiffner และ presthus อธิบายว่า “คือระบบอำนาจหน้าที่ คน ตำแหน่ง และวิธีการทำงาน ซึ่งรัฐบาลใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินโครงการต่าง ๆ ของรัฐบาล” ในทางกลับกันในการดำเนินโครงการต่าง ๆ ของรัฐบาลหรือในการปฏิบัติราชการ ผลปรากฏออกมาคือชั่วประการใดส่วนหนึ่งย่อมขึ้นอยู่กับระบบราชการว่ามีลักษณะอย่างไร

เกี่ยวกับเรื่องนี้ Pfiffner และ presthus ได้ให้ความเห็นว่า ระบบราชการประกอบด้วยลักษณะ 5 ประการ¹⁵ ดังต่อไปนี้

1) เป็นการค้นหาความสมเหตุสมผล (the search for rationality) ลักษณะดังกล่าวนี้จะเห็นได้จากการทำงานของระบบราชการ มีการวางแผน มีวิธีการทำงานที่ดี มีประสิทธิภาพ และในทางอุดมการณ์แล้ว ระบบราชการเป็นการจัดระเบียบงานและบุคคลอย่างเป็นระบบ เพื่อให้อยู่ในรูปแบบที่จะสามารถทำงานให้บรรลุเป้าหมายของกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ พฤติกรรมของ

¹⁴ พระเทพปริยัติโมลี(ทองดี สุรเดโช ป.ธ. 9), หน้าที่ของคน, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แสงเชียง, มปป.), หน้า 74.

¹⁵ วิศิษฐ์ ทวีเศรษฐ์ และนิยม รัฐอมฤต, ระเบียบปฏิบัติราชการ, อ่างแล้ว, หน้า 4.

บุคคลจะถูกควบคุมให้เป็นไปในทางสร้างสรรค์ หรือ เพื่อประโยชน์ในการผลิต โดยอาศัยระเบียบ กฎเกณฑ์การลงโทษ หรือการชักจูง ในระบบราชการทุกแห่งมีการค้นหาวิธีที่ทำงานที่ดีเลิศ มีการคาดคะเนเหตุการณ์ล่วงหน้า การสร้างมาตรฐานงาน การปลูกฝังความจงรักภักดีต่อองค์การ การไม่ถือตัวบุคคล แต่ถือกฎเกณฑ์และหลักปฏิบัติที่เคยมีมาเป็นสำคัญ และขจัดความรู้สึกส่วนตัวออกไป การถือวินัยอย่างเคร่งครัด และการกำจัดความรู้สึกแบบปัจเจกชนนิยม เป็นต้น เป็นตัวอย่างของความพยายามที่จะให้มีการทำงานของระบบราชการดำเนินไปอย่างสมเหตุสมผลทั้งสิ้น และพยายามลดความไม่มีเหตุผลของบุคคลให้เหลือน้อยที่สุด

2) มีลำดับชั้นการบังคับบัญชา (Hierach) จะเห็นได้จากการที่ข้าราชการแต่ละคน จะต้องเป็นผู้บังคับบัญชาคอยสั่งการ ควบคุมการกระทำของเขา ระดับชั้นการบังคับบัญชาเป็นการ จำแนกตามอำนาจหน้าที่หรือภารกิจความรับผิดชอบของตำแหน่ง การควบคุมขั้นสุดท้ายอยู่ที่ผู้ บังคับบัญชาาระดับสูงสุด และการควบคุมเช่นนั้นเป็นไปได้โดยอาศัยการจัด โครงสร้างแบบพีระมิด คือฐานกว้างและค่อย ๆ แคบเข้าหากัน ณ จุดยอด ซึ่งหมายความว่าข้าราชการในระดับต่ำจะมีมาก ข้าราชการในระดับสูงขึ้นไปจะมีน้อยลง และในระดับสูงสุด จะมีเพียงคนเดียวหรือคณะเดียว

3) มีการแบ่งงานกันทำตามความชำนาญงานเฉพาะด้าน (Technical Specialization) ความชำนาญงานเป็นลักษณะสำคัญอย่างหนึ่งของระบบราชการ เราจะพบว่ารากฐานดั้งเดิมของ ระบบราชการอยู่ที่ความต้องการในด้านฝีมือการทำงาน ฝึกรวมให้เกิดความชำนาญในงานด้าน ใดด้านหนึ่ง ปฏิบัติงานในด้านนั้นซ้ำแล้วซ้ำอีก และมีทัศนะว่างานในตำแหน่งนั้นเป็นเสมือนงาน อาชีพอย่างหนึ่ง ข้าราชการจะพัฒนาตนเองให้เกิดความชำนาญสูงและผูกพันตัวเองอยู่กับงานด้าน นั้นการทำงานตามความชำนาญเฉพาะด้านได้รับการสนับสนุนให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น โดยการกำหนด วิธีเข้าสู่ระบบราชการและก้าวหน้าต่อไปในระบบราชการ ให้อยู่กับความพร้อมและประสบการณ์ ในงานประเภทใดประเภทหนึ่ง ความต้องการผู้ชำนาญงานทั้งในวงการรัฐบาลและเอกชนมีอยู่ไม่ ขาดและไม่ลดลงเลย สมาคมวิชาชีพด้านต่าง ๆ มีอยู่มากมาย เพื่อทำหน้าที่ส่งเสริมวิชาชีพด้าน นั้น ๆ ดังนั้น ระบบราชการจึงเป็นทั้งเหตุและผลของการส่งเสริมความเป็นวิชาชีพ ทั้งนี้เพื่อทำ ให้งานประจำ มีความถูกต้อง แม่นยำ ยึดหลักวิชาการ และความรวดเร็วในการทำงาน

4) เป็นการทำงานภายในกรอบของกฎหมาย (Framework of law) หลักการดังกล่าว เป็นที่มาของการไม่ยืดหยุ่นของระบบราชการ โดยการกำหนดให้ข้าราชการต้องทำงานให้อยู่ภายใน กรอบของกฎหมาย หลักการดังกล่าวนี้มีที่มามีต้นตอจากประเทศอังกฤษ คือสืบเนื่องมาจากการ ต่อสู้อันยาวนานของบรรดาขุนนาง เพื่อต่อต้านการกระทำโดยพลการของกษัตริย์ การปกครองภายใต้ กฎหมาย (Rule of law) กำหนดว่า การกระทำในทางบริหารที่มีผลกระทบต่อสิทธิของบุคคล จะกระทำได้อต่อเมื่อเป็นการกระทำที่เคยมีตัวอย่างมาก่อน หรือเป็นการลงโทษตามกฎหมายมาก

กว่าเป็นการกระทำโดยพลการ (Arbitrary) หรือดุลพินิจส่วนบุคคล (Personal discretion) ในสหรัฐอเมริกาเพื่อเป็นหลักประกันในเรื่องดังกล่าว รัฐสภาได้ตราพระราชบัญญัติกำหนดแนวทางในการติดต่อหรือดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างข้าราชการกับประชาชนไว้เป็นมาตรฐานล่วงหน้า

5) เป็นระบบค่านิยมหนึ่ง (A Value System) “ค่านิยม” ในที่นี้หมายถึงแนวความคิดเกี่ยวกับสิ่งที่มีคุณค่าและไม่มีคุณค่าต่อคน อันมีอิทธิพลต่อการเลือกประพฤติปฏิบัติของบุคคล พฤติกรรมหรือท่าทีของนักบริหารจะเป็นอย่างไรส่วนหนึ่ง จะถูกกำหนดโดยค่านิยมของกลุ่มและความเห็นของเพื่อนร่วมงาน (Colleagues)

ในสังคมที่ยอมให้ออกชนทำธุรกิจการค้าได้โดยเสรี ข้าราชการจะเกิดความรู้สึกไม่มั่นคง อยู่เสมอ โดยเห็นว่าพ่อค้าร่ำรวยกว่าและเงินเดือนที่พวกเขาได้รับไม่พอกับรายจ่าย จะเป็นการถูกต้องที่สุดที่จะกล่าวว่า การลดบทบาทของสถาบันการปกครองจะส่งผลกระทบต่อทำให้ฐานะของข้าราชการลดความสำคัญลงด้วย การที่ข้าราชการทบทวนบทบาทของตนมีอิทธิพลทำให้ข้าราชการพยายามแสวงหาแรงสนับสนุน โดยการเน้นความสำคัญของวิชาชีพ การคงอยู่ของข้าราชการผูกพันอยู่กับบทบาทของการเป็นผู้ชำนาญการ และการใช้ความชำนาญการนั้นอย่างเหมาะสม ความจงรักภักดีของข้าราชการต่อบุคคล เช่น ต่อผู้บังคับบัญชาหรือหัวหน้าส่วนราชการจะมีน้อยกว่าต่อตำแหน่งหน้าที่การงาน ซึ่งไม่ใช่เรื่องตัวบุคคลอย่างน้อยที่สุด ในทางทฤษฎีข้าราชการถือว่าตนเองเป็นเครื่องมือของประชาชน ในเวลาเดียวกันความจงรักภักดีต่อสิ่งที่เป็นนามธรรม (Abstract) เช่นภารกิจของหน่วยงาน พรรคการเมือง หรือรัฐ อาจเกิดขึ้น ข้าราชการก็เหมือนประชาชนทั่วไป คือมีความเห็นทางการเมืองของตนเองและความเห็นนี้อาจมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของพวกเขาอย่างไรก็ดี ข้าราชการโดยทั่วไปจะเป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่ โดยการแลกเปลี่ยนความรู้ทางวิชาชีพและความชำนาญการของเขากับความมั่นคงในการประกอบอาชีพและรายได้

Max Weber (1846 – 1920) นักสังคมสงเคราะห์ชาวเยอรมัน มีความเห็นว่าระบบราชการที่เป็นอยู่ในประเทศต่าง ๆ ยังมีข้อบกพร่องอยู่และได้เสนอรูปแบบของระบบราชการในอุดมคติ (The ideal – type Concept of bureaucracy) ไว้ในหนังสือชื่อ Essays in Sociology สรุปความไว้ว่า ควรมีลักษณะดังนี้

1) มีลำดับชั้นการบังคับบัญชา คือ มีการจัดแบ่งเจ้าหน้าที่เป็นลำดับชั้นและมีการสั่งการจากเจ้าหน้าที่ระดับสูงสู่เจ้าหน้าที่ระดับต่ำ

2) มีโครงสร้างของงานที่สมเหตุสมผล (Rationalized Job Structure) คือ ภายในระบบราชการจะต้องมีการแบ่งงานอย่างเหมาะสม ตำแหน่งแต่ละตำแหน่งจะต้องมีอำนาจหน้าที่ที่จำเป็นแก่การดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

3) มีหลักเกณฑ์ในการทำงานแน่นอน (Formulation) คือ การกระทำ การตัดสินใจ และกฎเกณฑ์ต่าง ๆ จะต้องกำหนดเป็นระเบียบปฏิบัติไว้เป็นแน่นอน และต้องบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร

4) ฝ่ายจัดการมิใช่เจ้าของกิจการ (Management Separated From ownership) คือ ผู้บริหารเป็นนักบริหารอาชีพทำงาน โดยได้รับค่าจ้างมิใช่เจ้าของกิจการ

5) ตำแหน่งภายในองค์กรมิใช่ทรัพย์สินส่วนบุคคลที่อาจตกทอดถึงกันได้ (There is no property Right to office) ผู้ครองตำแหน่งมิใช่เจ้าของจะมอบตำแหน่งให้กับลูกหลานหรือบุคคลอื่นตามเจตนาธรรมณ์ของตนมิได้ ส่วนลูกหลานก็ไม่มีสิทธิในความเป็นเจ้าของ

6) ความสามารถพิเศษและการฝึกอบรมพิเศษเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับผู้บริหาร (Special Competence and training are Required of the Administrative Class) คือ ตำแหน่งผู้บริหารเป็นตำแหน่งที่ต้องใช้ความรู้และประสบการณ์จึงต้องมีการศึกษาอบรมเป็นพิเศษ

7) การรับคนเข้าทำงานต้องมีการคัดเลือกโดยการแข่งขัน ซึ่งใช้ความรู้ความสามารถเป็นเกณฑ์ตัดสิน (Members are Selected competitively on the basis of competence) คือ ยึดระบบคุณธรรมในการคัดเลือกคนเข้าทำงาน

8) มีลักษณะเป็นกฎหมาย (Legal Flavor) คือ ขอบเขตอำนาจหน้าที่ของแต่ละตำแหน่งจะต้องกำหนดขึ้นอย่างชัดเจน และมีผลบังคับอย่างกฎหมาย¹⁶

Weber กล่าวว่า ระบบราชการในลักษณะดังกล่าวจะดีกว่ารูปแบบอื่น ๆ ในแง่ของความถูกต้องแม่นยำในการทำงาน ความมั่นคง ความเป็นระเบียบเรียบร้อย มีวินัย และความน่าเชื่อถือ ดังนั้น จึงเป็นไปได้ว่าระบบราชการในลักษณะดังกล่าวนี้จะให้ผลผลิตสูงกว่ารูปแบบอื่น ๆ ทั้งในแง่ประสิทธิภาพและขอบเขตความสามารถในการปฏิบัติการและรูปแบบดังกล่าวนี้ สามารถนำไปใช้ได้กับงานบริหารทุกชนิด ไม่ว่าจะเป็นราชการหรือธุรกิจเอกชน

2.2.2. ขอบเขตแห่งอำนาจหน้าที่ระหว่างข้าราชการประจำกับฝ่ายการเมือง การแบ่งแยกอำนาจอธิปไตยเป็นฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร และฝ่ายตุลาการ ตามประเพณีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยนั้นย่อมส่งผลให้มีการแบ่งแยกหน้าที่ระหว่างสถาบันต่าง ๆ ในลักษณะดังกล่าวด้วย คือ

สถาบันนิติบัญญัติ ทำหน้าที่ออกกฎหมายข้อบังคับทางกฎหมายที่มีลักษณะทั่วไปและไม่เป็นการส่วนตัวหรือที่เรียกกันว่าเป็นผู้กำหนดนโยบาย (Policy Maker) ในบรรดาหน้าที่ของรัฐ หน้าที่นิติบัญญัติมีความสำคัญมากที่สุด (แต่ไม่ใช่อำนาจที่มีอำนาจมากที่สุด)

¹⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 7.

เพราะหน้าที่นี้เป็นผู้วางหลักการมูลฐานที่ฝ่ายอื่นจะต้องนำไปปฏิบัติ สถาบันบริหาร มีหน้าที่ดำเนินงานให้เป็นไปตามนโยบายที่สถาบันนิติบัญญัติได้ให้ความเห็นชอบ ภายในขอบเขตของกฎหมาย และต้องปฏิบัติภารกิจให้เป็นไปตามหลักการต่าง ๆ ที่กฎหมายวางไว้คือเป็น Practitioner หรือ Administrator นอกจากนี้สถาบันฝ่ายบริหารยังมีหน้าที่ออกกฎข้อบังคับทางกฎหมาย เพื่อขยายความกฎหมายที่ออกโดยสถาบันนิติบัญญัติให้สมบูรณ์และชัดเจนลงไปอีกด้วย

สถาบันตุลาการ มีหน้าที่ตัดสินข้อพิพาทต่าง ๆ และลงโทษผู้ละเมิดกฎหมาย

สำหรับสถาบันข้าราชการประจำ ไม่จัดว่าเป็นสถาบันที่มีอำนาจอธิปไตย แต่มีฐานะเป็นเครื่องมือ หรือผู้ที่จะต้องฟังคำสั่งของสถาบันฝ่ายบริหาร ปัญหาจึงมีว่าขอบเขตแห่งอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบของข้าราชการประจำ กับ ของข้าราชการการเมือง แบ่งกันอย่างไรเกี่ยวกับประเด็นนี้ มีหลักเกณฑ์ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า ข้าราชการประจำย่อมมีความรับผิดชอบแตกต่างจากข้าราชการการเมืองตรงแจ้งที่ว่าข้าราชการประจำรับผิดชอบตามกลไกของระบบงานประจำ คือมีการควบคุมการปฏิบัติงานตามสายการบังคับบัญชา

ส่วนข้าราชการการเมือง รับผิดชอบต่อนโยบาย ซึ่งหมายถึงการรับผิดชอบตามกลไกของรัฐธรรมนูญ คือมีการควบคุมโดยรัฐสภาหรือโดยสมาชิกรัฐสภาด้วยการตั้งกระทู้ถาม การลงมติไม่ไว้วางใจโดยสภาผู้แทนราษฎร การตั้งคณะกรรมการขึ้นสอบสวนโดยสรุป กล่าวได้ว่าบทบาทในการนำสังคมเป็นบทบาทของฝ่ายการเมืองซึ่งอาจได้แก่สถาบันนิติบัญญัติ หัวหน้าฝ่ายบริหาร และข้าราชการการเมือง (Political Appointees) ส่วนบทบาทในการจรรโลงรักษาสังคมนั้น เป็นบทบาทของข้าราชการประจำ

นั่นก็หมายถึงฝ่ายการเมือง เป็นตัวกำหนดนโยบาย และเป็นผู้มีอำนาจสั่งการเหนือข้าราชการประจำ และก็หมายถึงข้าราชการประจำเป็นตัวปฏิบัติการ และในขณะเดียวกันมีหน้าที่เสนอแนะนโยบายแก่ฝ่ายการเมือง¹⁷

2.2.3 ระเบียบข้าราชการพลเรือนปัจจุบัน กำหนดให้คณะกรรมการข้าราชการพลเรือนจัดทำมาตรฐานกำหนดตำแหน่งไว้เป็นบรรทัดฐาน ในการกำหนดตำแหน่งข้าราชการพลเรือนสามัญทุกตำแหน่ง โดยจำแนกตำแหน่งประเภทและสายงานตามลักษณะงาน และจัดตำแหน่งในประเภทเดียวกันและสายงานเดียวกันที่คุณภาพของงานอยู่ในระดับเดียวกันโดยประมาณเป็นกลุ่มเดียวกันและระดับเดียวกัน ทั้งนี้โดยคำนึงถึงลักษณะ หน้าที่ความรับผิดชอบ และคุณภาพงานตามหลักเกณฑ์¹⁸ ดังต่อไปนี้

¹⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 8.

¹⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 62-87.

1) ตำแหน่งระดับ 1 ได้แก่ตำแหน่งสำหรับผู้ปฏิบัติงานระดับต้น มีลักษณะงานที่ไม่ยาก ปฏิบัติงานภายใต้การกำกับ ตรวจสอบหรือสอนงานอย่างใกล้ชิดหรือปฏิบัติงานตามคำสั่งแบบอย่างหรือแนวทางปฏิบัติที่มีอยู่อย่างแน่ชัดละเอียดถี่ถ้วนซึ่งปฏิบัติโดยผู้มีความรู้ ความสามารถระดับพื้นฐานขั้นต้น

2) ตำแหน่งระดับ 2 ได้แก่ตำแหน่งสำหรับผู้ปฏิบัติงานระดับต้น มีลักษณะงานที่ค่อนข้างยาก ปฏิบัติงานภายใต้การกำกับ ตรวจสอบ หรือสอนงานเป็นระยะหรือปฏิบัติงานตามคำสั่ง แบบอย่างหรือแนวทางปฏิบัติที่มีอยู่กว้าง ๆ ซึ่งจำเป็นต้องปฏิบัติโดยผู้มีความรู้ความสามารถระดับพื้นฐานขั้นสูง หรือผู้ปฏิบัติงานที่มีประสบการณ์ปฏิบัติงานในงานที่ไม่ยากมาแล้ว

3) ตำแหน่งระดับ 3 ได้แก่ตำแหน่งปฏิบัติงานระดับต้น มีลักษณะงานที่ยากพอสมควรปฏิบัติงานภายใต้การกำกับ แนะนำ ตรวจสอบบ้าง หรือปฏิบัติงานตามคำสั่งแบบอย่างหรือแนวทางปฏิบัติที่มีอยู่บ้าง ซึ่งจำเป็นต้องปฏิบัติโดยผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี คณะกรรมการข้าราชการพลเรือน รับรองให้บรรจุและแต่งตั้ง ซึ่งจำเป็นต้องปฏิบัติโดยผู้ได้รับการอบรมหรือมีประสบการณ์การปฏิบัติงานในงานที่ค่อนข้างยากมาแล้ว

4) ตำแหน่งระดับ 4 ได้แก่ตำแหน่งสำหรับผู้ปฏิบัติงานระดับต้น มีลักษณะงานที่ยาก ปฏิบัติงานภายใต้การกำกับ ตรวจสอบ หรือแนะนำเฉพาะในบางกรณีที่เป็น ซึ่งจำเป็นต้องปฏิบัติโดยผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี คณะกรรมการข้าราชการพลเรือน รับรองให้บรรจุแต่งตั้งในตำแหน่งระดับนี้เป็นตำแหน่งสำหรับหัวหน้าหน่วยงานระดับต้นในงานสนับสนุน มีลักษณะงานต้องกำกับ แนะนำ ตรวจสอบ และควบคุมผู้ปฏิบัติงานจำนวนหนึ่ง ซึ่งเป็นงานที่มีหน้าที่ความรับผิดชอบ ความยาก และคุณภาพของงานสูงพอสมควร

5) ตำแหน่งระดับ 5 ได้แก่ตำแหน่งสำหรับผู้ปฏิบัติงานซึ่งมีลักษณะงานที่ค่อนข้างยากมาก ปฏิบัติงานโดยไม่จำเป็นต้องมีการกำกับ ตรวจสอบ หรือแนะนำ ซึ่งจำเป็นต้องปฏิบัติโดยผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี คณะกรรมการข้าราชการพลเรือน รับรองให้บรรจุและแต่งตั้งในตำแหน่งระดับนี้ เป็นตำแหน่งสำหรับหัวหน้าหน่วยงานในงานเทคนิค งานสนับสนุน งานช่างฝีมือ หรือหัวหน้าส่วนราชการประจำอำเภอ มีลักษณะงานต้องกำกับ แนะนำ ตรวจสอบ และควบคุมผู้ปฏิบัติงานจำนวนหนึ่ง ซึ่งเป็นงานที่มีหน้าที่ความรับผิดชอบความยากและคุณภาพของงานสูง

6) ตำแหน่งระดับ 6 ได้แก่ตำแหน่งสำหรับผู้ปฏิบัติงานที่มีประสบการณ์ มีลักษณะงานที่ยากมาก ปฏิบัติงานโดยไม่จำเป็นต้องมีการตัดสินใจหรือแก้ปัญหาในงานที่รับผิดชอบค่อนข้างมาก ซึ่งจำเป็นต้องปฏิบัติโดยผู้มีความรู้ ความสามารถ ความชำนาญงานและประสบการณ์ ที่แสดงให้เห็นว่าสามารถปฏิบัติงานในความรับผิดชอบด้วยตนเองได้ เป็นตำแหน่งสำหรับลักษณะงานวิชาชีพเฉพาะ ซึ่งจำเป็นต้องปฏิบัติ

7) ตำแหน่งระดับ 7 ได้แก่ตำแหน่งระดับหัวหน้าหน่วยงานที่เป็นกอง มีลักษณะงานจัดการและต้องกำกับ ตรวจสอบ และบังคับบัญชาผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาจำนวนมากพอสมควร ซึ่งเป็นงานที่มีหน้าที่ความรับผิดชอบ ความยาก และคุณภาพของงานสูงมาก หรือตำแหน่งงานหัวหน้าหน่วยงานเทียบเท่ากอง หัวหน้าส่วนราชการประจำจังหวัด หัวหน้าส่วนราชการประจำอำเภอ หรือหัวหน้าหน่วยงานอื่นที่มีหน้าที่ความรับผิดชอบ ความยาก และคุณภาพของงานสูงมากเทียบได้ระดับเดียวกัน เป็นตำแหน่งสำหรับลักษณะงานวิชาชีพเฉพาะ ซึ่งจำเป็นต้องปฏิบัติโดย ผู้มีความรู้ ความสามารถ ความชำนาญงาน และประสบการณ์สูงมากในงานวิชาชีพเฉพาะ

8) ตำแหน่งระดับ 8 ได้แก่ตำแหน่งสำหรับหัวหน้าหน่วยงานที่เป็นกอง มีลักษณะงานจัดการและต้องกำกับ ตรวจสอบ และบังคับบัญชาผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาจำนวนมากพอสมควร ซึ่งเป็นงานที่มีหน้าที่ความรับผิดชอบ ความยาก และคุณภาพของงานสูงมาก หรือตำแหน่งหัวหน้าหน่วยงานเทียบเท่ากอง หัวหน้าส่วนราชการประจำจังหวัด หัวหน้าส่วนราชการประจำอำเภอ หรือหัวหน้าหน่วยงานอื่นที่มีหน้าที่ความรับผิดชอบ ความยาก และคุณภาพของงานสูงมากเทียบได้ระดับเดียวกัน เป็นตำแหน่งสำหรับลักษณะงานวิชาชีพเฉพาะ ซึ่งจำเป็นต้องปฏิบัติโดยผู้มีความรู้ ความสามารถ ความชำนาญงาน และประสบการณ์สูงมากเป็นพิเศษในงานวิชาชีพเฉพาะ

9) ตำแหน่งระดับ 9 ได้แก่ตำแหน่งสำหรับผู้บริหารระดับสูง ในฐานะรองหัวหน้าส่วนราชการระดับกรมหรือจังหวัด ตำแหน่งสำหรับผู้บริหารระดับสูง ในฐานะผู้ช่วยหัวหน้าส่วนราชการระดับกระทรวงหรือทบวง มีลักษณะงานวิชาชีพเฉพาะหรือลักษณะงานที่เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ซึ่งจำเป็นต้องปฏิบัติโดยผู้มีความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญและประสบการณ์สูง และมีความเชี่ยวชาญหรือผลงานที่ยอมรับในวงการด้านนั้น

10) ตำแหน่งระดับ 10 ได้แก่ ตำแหน่งสำหรับผู้บริหารระดับสูง ในฐานะหัวหน้าส่วนราชการระดับกรมหรือจังหวัด ตำแหน่งสำหรับผู้บริหารระดับสูง ในฐานะรองหัวหน้าส่วนราชการระดับกระทรวงหรือทบวง รองหัวหน้าส่วนราชการที่มีฐานะเป็นกรมและไม่สังกัดกระทรวงหรือทบวงแต่อยู่ในบังคับบัญชาของนายกรัฐมนตรีหรือรองหัวหน้าส่วนราชการที่มีฐานะเป็นกรมและมีหัวหน้าส่วนราชการรับผิดชอบในการปฏิบัติราชการขึ้นตรงต่อนายกรัฐมนตรี ซึ่งมีลักษณะงานวิชาชีพเฉพาะหรือลักษณะงานเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ซึ่งจำเป็นต้องปฏิบัติโดยผู้มีความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์สูงมากและมีความเชี่ยวชาญและผลงานเป็นที่ยอมรับในวงการด้านนั้น

11) ตำแหน่งระดับ 11 ได้แก่ ตำแหน่งสำหรับผู้บริหารระดับสูง ในฐานะหัวหน้าส่วนราชการระดับกระทรวงหรือทบวง สำหรับผู้บริหารระดับสูง ในฐานะหัวหน้าส่วนราชการที่มีฐานะเป็นกรมและไม่สังกัดกระทรวงหรือทบวงแต่อยู่ในบังคับบัญชาของนายกรัฐมนตรี

หรือหัวหน้าส่วนราชการที่มีฐานะเป็นกรมและรับผิดชอบในการปฏิบัติราชการขึ้นตรงต่อนายกรัฐมนตรี ตำแหน่งสำหรับลักษณะงานวิชาชีพเฉพาะหรือลักษณะงานเชี่ยวชาญเฉพาะด้านตามอำนาจหน้าที่หลักของกระทรวงหรือทบวง ซึ่งจำเป็นต้องปฏิบัติโดยผู้มีความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญและประสบการณ์สูงมากเป็นพิเศษ อีกทั้งทรงคุณวุฒิและมีผลงานเป็นที่ยอมรับในระดับชาติหรือนานาชาติ หรือ ตำแหน่งสำหรับผู้ปฏิบัติงานที่รายงานต่อนายกรัฐมนตรี ซึ่งมีหน้าที่ความรับผิดชอบ และคุณภาพของงานสูงมากเป็นพิเศษเทียบได้ระดับเดียวกับตำแหน่งอื่นในระดับนี้

2.2.4 การเพิ่มพูนประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ราชการ ตามระเบียบข้าราชการพลเรือนได้วางหลักเกี่ยวกับการเพิ่มพูนประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ราชการดังต่อไปนี้

1) ให้พัฒนาผู้ได้รับการบรรจุเข้ารับราชการใหม่เสียก่อนมอบหมายหน้าที่ให้ปฏิบัติ เพื่อให้รู้ระเบียบแบบแผนของทางราชการ หลักและวิธีปฏิบัติราชการบทบาทและหน้าที่ของข้าราชการในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข แนวทางปฏิบัติตนเพื่อเป็นข้าราชการที่ดี ทั้งนี้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ ก.พ. กำหนดคบทบัญญัติดังกล่าวบัญญัติขึ้นเพื่อให้ผู้ได้รับบรรจุเข้ารับราชการครั้งแรกก่อนมอบหมายหน้าที่ให้ปฏิบัติ ได้รู้ระเบียบแบบแผนของทางราชการ รู้หลักและวิธีปฏิบัติราชการ รู้บทบาทและหน้าที่ของข้าราชการ ตลอดจนแนวทางปฏิบัติตนเพื่อให้เป็นข้าราชการที่ดี วิธีพัฒนานั้นให้ทำตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ ก.พ. (คณะกรรมการข้าราชการพลเรือน) กำหนด

2) ให้ผู้บังคับบัญชามีหน้าที่พัฒนาผู้ใต้บังคับบัญชา เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ทัศนคติที่ดี คุณธรรม และจริยธรรม อันจะทำให้ปฏิบัติหน้าที่ราชการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ ก.พ. กำหนด การที่มีบทบัญญัตินี้ก็เพื่อให้เป็นหน้าที่ของผู้บังคับบัญชาที่จะต้องพัฒนาผู้ใต้บังคับบัญชา เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ทัศนคติที่ดี คุณธรรม และจริยธรรม อันจะทำให้ปฏิบัติหน้าที่ราชการได้อย่างมีประสิทธิภาพ วิธีพัฒนานั้นให้ทำตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ ก.พ. กำหนด

3) ให้มีการพัฒนาข้าราชการพลเรือนก่อนเลื่อนขั้นแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งบางตำแหน่งเพื่อเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ทัศนคติที่ดี คุณธรรม และจริยธรรม อันจะทำให้ปฏิบัติหน้าที่ราชการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ ก.พ. (คณะกรรมการข้าราชการพลเรือน) กำหนด เป็นการบัญญัติให้มีการพัฒนาข้าราชการพลเรือนก่อนเลื่อนขั้นแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งบางตำแหน่ง เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ทัศนคติที่ดี คุณธรรม และจริยธรรม

อันจะทำให้ปฏิบัติหน้าที่ราชการในตำแหน่งนั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ การเลื่อนขึ้นดำรงตำแหน่งใดจะต้องมีการพัฒนา ใครมีหน้าที่พัฒนา และใช้วิธีใดในการพัฒนาให้ทำตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ ก.พ. (คณะกรรมการข้าราชการพลเรือน) กำหนด

4) การพัฒนาข้าราชการพลเรือนโดยการให้ไปศึกษาเพิ่มเติมในประเทศ และต่างประเทศ หรือฝึกอบรม ศึกษาน หรือปฏิบัติการวิจัยในประเทศ เพื่อให้การพัฒนากำลังคนในราชการพลเรือน เป็นประโยชน์แก่ส่วนราชการและประโยชน์ส่วนรวมของประเทศ¹⁹

2.3 ความหมายของข้าราชการทหาร

2.3.1 ข้าราชการ หมายถึง เจ้าหน้าที่ของทางราชการ คำว่า“ ทหาร” มาจากคำว่า “ทหาร” แปลว่า คนหนุ่มและมีความสามารถ ดังนั้น “ข้าราชการทหาร” คือ เจ้าหน้าที่ของทางราชการที่มีความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ของฝ่ายทหาร²⁰

ข้าราชการ หมายความว่า ทหารและข้าราชการพลเรือน “ทหาร” หมายความว่า นายทหารชั้นสัญญาบัตร นายทหารประทวน ตลอดจนที่ยศชั้นๆ และพลทหารประจำการ²¹

ข้าราชการทหาร หมายความว่า ทหารประจำการและข้าราชการกลาโหมพลเรือนที่บรรจุในตำแหน่งอัตราทหาร

ทหารกองเกิน หมายความว่า ผู้ซึ่งมีอายุตั้งแต่สิบแปดปีบริบูรณ์ และยังไม่ถึงสามสิบปีบริบูรณ์ ซึ่งได้ลงบัญชีทหารกองเกินไว้แล้วที่อำเภอภูมิลำเนา

ทหารกองประจำการ หมายความว่า ผู้ซึ่งขึ้นทะเบียนกองประจำการและได้เข้ารับราชการในกองประจำการจนกว่าจะครบกำหนด

ทหารประจำการ หมายความว่า ทหารซึ่งรับราชการตามที่ระหวังกลาโหมกำหนด ซึ่งไม่ใช่ทหารกองประจำการ²²

¹⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 18-182.

²⁰ เรือราชย์ เอี่ยมวรเมธ, พจนานุกรมไทยฉบับปรับปรุง พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพมหานคร : อักษรพิทยา, 2545), หน้า 140.

²¹ กรมสารบรรณทหารบก, พระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการ พุทธศักราช 2494 ลง 10 เมษายน 2494, (พระนคร : โรงพิมพ์กรมสารบรรณทหารบก, 2494), หน้า 1.

²² กรมสารบรรณทหารบก, พระราชบัญญัติรับราชการทหาร พุทธศักราช 2497 ลง 5 กุมภาพันธ์ 2497, (พระนคร : โรงพิมพ์กรมสารบรรณทหารบก, 2497), หน้า 1.

ข้าราชการกลาโหมพลเรือน หมายความว่า “บุคคลซึ่งได้บรรจุเข้ารับราชการในกระทรวงกลาโหม”²³

ลูกจ้างประจำของกระทรวงกลาโหม หมายความว่า “ลูกจ้างประจำที่จ้างจากเงินงบประมาณรายจ่ายเพื่อปฏิบัติงานที่มีลักษณะประจำโดยไม่มีกำหนดเวลาตามอัตราและจำนวนที่กำหนดไว้”²⁴

กำลังพล หมายถึง บุคคลที่ได้มาจากกำลังคน เพื่อประกอบกิจกรรม หรือปฏิบัติหน้าที่ในหน่วยงาน และ/หรือองค์กรใด ๆ ที่มีการจัดตั้งขึ้นตามกระบวนการ หรือระบบการและโครงสร้างต่าง ๆ เช่น กำลังพลของกองทัพ คือ ทหาร ซึ่งได้แก่

ก. กำลังพลประจำการ

1) พลทหารกองประจำการ คือ กำลังพลที่ได้มาจากการเกณฑ์ตามพระราชบัญญัติรับราชการทหาร พุทธศักราช 2497 ซึ่งจะต้องเข้ามารับการฝึกในกรมกองเป็นเวลา 2 ปี ที่เราเรียกว่า พลทหารและสิบตรีกองประจำการ

2) ทหารประจำการ ซึ่งแบ่งได้ 3 ระดับ

(1) พลทหารประจำการ คือ บุคคลที่บรรจุในตำแหน่ง พลอาสาสมัคร บ่อเกิดได้จากพลทหาร และนายสิบกองหนุน หรือบุคคลพลเรือนที่มีวิทยากรพิเศษที่ทางราชการทหารกำหนด

(2) นายทหารประทวนประจำการ คือ บุคคลที่บรรจุในตำแหน่งอัตราต่ำกว่าสัญญาบัตร มีศพทหาร ตั้งแต่ สิบตรี - จำสิบเอก บ่อเกิดได้จาก

- เลื่อนฐานะจากพลทหารประจำการ (พลอาสาสมัคร)

- สำเร็จจากโรงเรียนนายสิบประจำเหล่าต่าง ๆ ตามที่ได้คัดเลือกจากบุคคลพลเรือน หรือ จากทหารกองประจำการเข้ามาเรียน

²³ กรมสารบรรณทหารบก, ข้อบังคับทหารที่ 3/4628 /2482 ว่าด้วยข้าราชการกลาโหมพลเรือน ลง 17 มิถุนายน 2482, (พระนคร : โรงพิมพ์กรมสารบรรณทหารบก, 2482), หน้า 1.

²⁴ กรมสารบรรณทหารบก, ระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยการเลื่อนขั้นค่าจ้างประจำของส่วนราชการ พุทธศักราช 2544 ลง 11 พฤษภาคม 2544, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรมสารบรรณทหารบก, 2544), หน้า 2.

- รับสมัครจากบุคคลพลเรือนผู้มีวิทยาการพิเศษ หรือมีคุณวุฒิครบถ้วนตามความต้องการเป็นครั้งคราว และมีคุณสมบัติครบถ้วนตามกฎหมายกระทรวง ฯ ออกตามความในพระราชบัญญัติยศทหาร พุทธศักราช 2497

(3) นายทหารสัญญาบัตรประจำการ คือ บุคคลผู้บรรจุเข้ารับราชการตามตำแหน่งอัตราสัญญาบัตรในกระทรวงกลาโหม ได้รับการแต่งตั้งยศชั้นสัญญาบัตรแล้วบ่อเกิดจาก

- เลื่อนฐานะจากนายทหารชั้นประทวน
- สำเร็จจากโรงเรียนนายทหาร เช่น โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า โรงเรียนนายเรือ โรงเรียนนายเรืออากาศ

- รับจากบุคคลพลเรือนผู้มีคุณสมบัติครบถ้วนตามกฎหมายกระทรวง ฯ ออกตามความในพระราชบัญญัติยศทหาร พุทธศักราช 2497

ข. กำลังพลที่เป็นข้าราชการกลาโหมพลเรือน

หมายถึง บุคคลซึ่งได้รับบรรจุเข้ารับราชการในกระทรวงกลาโหม ตามตำแหน่งอัตราที่ต้องการ มีทั้งข้าราชการกลาโหมพลเรือนชั้นประทวนและชั้นสัญญาบัตร จากบุคคลพลเรือนที่มีวิทยฐานะตามความต้องการเป็นครั้งคราวและจากการแปรสภาพจากทหารหญิงประจำการ

ค. กำลังพลที่เป็นลูกจ้างของกระทรวงกลาโหม

“ผู้ที่รับจ้างทำงาน โดยได้รับค่าจ้างจากงบประมาณประเภทอื่นซึ่งมิใช่ประเภทเงินเดือน ซึ่งมีทั้งลูกจ้างชั่วคราว และลูกจ้างประจำ บ่อเกิดได้จากทหารกองหนุนและบุคคลพลเรือน”²⁵

ทหาร ในความหมายที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 ได้พระราชทานพระบรมราโชวาทในวันกองทัพบก พุทธศักราช 25 มกราคม 2499 ตอนหนึ่งว่า “หลักสำคัญอันแรกที่ทหารทุกคนต้องระลึกถึงอยู่เสมอคือ ความหมายและหน้าที่ของทหาร ประเทศเราเป็นประเทศที่รักความสงบ ไม่ชอบการรุกราน แม้กระนั้นก็ดี การมีกำลังรบย่อมเป็นสิ่งจำเป็น ทั้งนี้เพื่อรักษาความสงบและอิสรภาพของประเทศ เมื่อทหารมีไว้สำหรับประเทศชาติ ทหารก็ต้องเป็นของประเทศชาติ หาใช่เป็นของบุคคลหนึ่งคณะบุคคลใดๆ โดยเฉพาะไม่ เมื่อทหารเป็นหน่วยงานที่สำคัญสำหรับรักษาความสงบและอิสรภาพของประเทศทหารจึงต้องมีความเข้มแข็งและมีสมรรถภาพเป็นอย่างดี สมรรถภาพของทหารอยู่ที่วินัย ต้องเชื่อฟังคำสั่งโดยชอบของผู้บังคับบัญชา ผู้บังคับบัญชามีหน้าที่ต้องปกครองทหารในทางที่ชอบที่ควร โดยระลึกถึงความเที่ยงธรรมและหน้าที่อันมีเกียรติของทหาร ทั้งนี้เพราะทหารได้รับเกียรติเอกลิทธิ

²⁵ ศรีสวัสดิ์ แส่นพวง, “การพัฒนาจริยธรรมกำลังพลของกองทัพบก”, วิทยานิพนธ์ วิทยาลัยการทัพบก, (สถาบันวิชาการทหารบกชั้นสูง, 2533), หน้า 11 - 12.

เป็นผู้กุมอาวูรและกำลังรบของประเทศ เป็นที่เคารพและเกรงขามในหมู่ชนทั่วไป ทหารจึงต้องปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับที่ตนได้รับความไว้วางใจ ไม่ควรไปทำหรือเกี่ยวข้องกับกิจการที่ไม่อยู่ในหน้าที่โดยเฉพาะของตนเช่น ไปเล่นการเมือง ฯลฯ การกระทำเช่นนั้นจะทำให้บุคคลเสื่อมความเชื่อถือในทหาร ดังนั้นทหารจึงควรรักษาวินัยโดยเคร่งครัด และวางตนให้เที่ยงธรรม ปฏิบัติหน้าที่ให้อยู่ภายในขอบเขตของตนโดยเฉพาะเพื่อเป็นที่พึ่งและที่เคารพของประชาชนทั่วไป”²⁶

2.3.2 วิญญาณของทหาร หมายถึง วิญญาณอันเป็นแก่นของนักรบ ก็คือ ความเสียสละอดทน เข้มแข็ง กล้าหาญ ขอมคายเพื่อประเทศชาติ ศาสนา เพื่อราชบัลลังก์ เพื่อหน้าที่และเพื่อเกียรติของตนเอง ไม่ยอมให้ใครมาลบหลู่เกียรติ ตราหน้าว่าเป็นคนขี้ขลาด อสัคย์ เป็นอันขาด ซึ่งจะเห็นได้จากอุดมคติและคำขวัญของนักรบทุกยุคทุกสมัย ดังต่อไปนี้-

1) จากคำกลอนพาลีสอนน้อง

อย่ารู้มามากหนีแต่ที่ง่าย	ที่ไหนหนักก็ทักทายเข้าหาบหมาม
เป็นชาติชายต้องไว้ลายในสงคราม	จะลือนามชั่วโลกก็ลปลา
จะคูเขียงอย่างที่มีผู้สัดย์	ไม่กำหนดชีวันเท่าเกษา
ไม่ควรตายจึงเสียคายแก่ชีวา	อันควรมัวมรณาอย่าอาลัย ²⁷

2) จากโคลงพระราชนิพนธ์ของรัชกาลที่ 6

ไครรานไครรุกค้ำ	แดนไทย
ไทยรบจนสุดใจ	ขาดคืน
เสียเนื้อเลือดหลังไหล	ยอมสละสิ้นแล
เสียชีพไปเสียสิ้น	ชื่อก็องเกียรติงาม ²⁸

3) จากกลอนพระราชนิพนธ์ของรัชกาลที่ 9

จะแน่วแน่แก้ไขในสิ่งผิด	จะรักษาดีจนชีวิตเป็นผุยผง
จะขอมคายหมายให้เกียรติดำรง	จะปิดทองหลังองค์พระปฏิมา ²⁹

²⁶ องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกในพระบรมราชูปถัมภ์, วาทเมธี (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก, มปป.), หน้า 134.

²⁷ ศรีสวัสดิ์ แสนพวง, การพัฒนาจริยธรรมกำลังพลของกองทัพบก, อ้างแล้ว, หน้า 4.

²⁸ เรื่องเดียวกัน.

²⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 5.

4) จากคำขวัญของทหาร

ตายเสียดีกว่าจะละทิ้งหน้าที่ ตายในสนามรบเป็นเกียรติของ
กล้าหาญ อดทน วินัย ใจเย็น ผู้ตาย³⁰

5) จากเพลงปลุกใจวันเผด็จศึก

ลูกผู้ชายสายเลือดมันแดงข้น แต่ละคนหัวใจมันเข้ม เมื่อเกิดมาเต็มกล้า เอาไว้ให้เต็ม
เกล็ดมันเต็ม ต้องเต็มเหมือนมัน ค้างรอ -วันนั้น วันเผด็จศึก วันจารึก ไม่นึกหวาดหวั่น วันเดี๋ยว
นั้นวันเผด็จศึก วันจารึกอันแสนยาวนานบุกเข้าไปตายเถิดตายพร้อมกัน เรารบรุก บุกไปพร้อมกัน³¹

6) จากคำปฏิญาณของทหารในพิธีกระทำสัตย์ปฏิญาณตนต่อธงชัยเฉลิมพล ข้าพเจ้า
จักยอมตาย เพื่ออิสรภาพและความสงบแห่งประเทศชาติ

7) จากบทปลงใจ ความว่าชาติของเรา เป็นไทยอยู่ได้ จนถึงตัวเราก่อนหนึ่งนี้ เพราะ
บรรพบุรุษของเรา เอาเลือด เอาเนื้อ เอาชีวิต และความลำบากยากเข็ญเข้ามาแรกไว้ เราต้องรักษา
ชาติ เราต้องบำรุงชาติ เราต้องสละชีพเพื่อชาติ

2.4 หน้าที่ของข้าราชการทหาร

2.4.1 ภาระหน้าที่ตามพันธกิจ

1) ในฐานะทหารและข้าราชการของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว การถวายความจง
รักภักดี ความปลอดภัย และการเทิดพระเกียรติต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ ถือเป็นความสำคัญ
อย่างยิ่งยวด และเป็นลำดับความเร่งด่วนแรก และอีกทั้งจักต้องยอมตายเพื่อธำรงรักษาไว้ซึ่งพระ
บรมเชษฐาณูภาพแห่งองค์พระมหากษัตริย์เจ้า

2) ในฐานะทหาร และข้าราชการของประชาชนจะต้องสร้างความศรัทธา และความ
เชื่อมั่นให้บังเกิดขึ้นบนพื้นฐานของการนำความร่วมมือเป็นสุขมาสู่ประชาชนในพื้นที่รับผิดชอบให้
จงได้

2.4.2 ภาระหน้าที่ตามภารกิจ

1) พิทักษ์รักษา ชีวิต ทรัพย์สิน และผืนแผ่นดินไทยให้พ้นจากภัยคุกคามจากภาย
นอกประเทศด้วยการฝึกกำลังเข้าตอบได้ทุกรูปแบบในระบบการต่อสู้เบ็ดเสร็จ

³⁰ เรื่องเดียวกัน.

³¹ เรื่องเดียวกัน.

2) คอผู้เพื่อเอาชนะข้าศึกศัตรู โดยถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัดและจริงจังต่อคำสั่งที่มอบหมายภารกิจที่ต้องปฏิบัติเพื่อความปลอดภัยของประเทศชาติ

3) รักษาความสงบเรียบร้อยให้บังเกิดแก่พี่น้องชาวไทยทุกคน โดยสนับสนุนให้เจ้าหน้าที่ของรัฐทุกคนและทุกส่วนราชการปฏิบัติงานตามหน้าที่ให้มีประสิทธิภาพอย่างเต็มขีดความสามารถ

4) พัฒนาเพื่อให้เกิดความมั่นคงและสันติสุข ในทุกพื้นที่ของประเทศ โดยยึดถือพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชนานให้แก่ กองทัพภาคที่ 2 เมื่อ 29 พฤศจิกายน 2528³²

2.4.3 หน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐที่ต้องปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญ มีดังนี้

1) ศักดิ์ศรีของประชาชน (มาตรา 26) การใช้อำนาจของทุกองค์กร ต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์สิทธิและเสรีภาพ

2) นำความรัฐธรรมนูญ (มาตรา 27) สิทธิเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองโดยชัดแจ้งโดยปริยายโดยคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ย่อมได้รับการคุ้มครอง ผูกพันโดยตรงต่อรัฐสภาและคณะรัฐมนตรี ศาล และองค์กรอื่นของรัฐในการตรากฎหมาย บังคับ และตีความกฎหมาย

3) การออกกฎหมายจำกัดสิทธิบางคน บางกลุ่ม (มาตรา 29) ห้ามจำกัดสิทธิ – เสรีภาพ ตามรัฐธรรมนูญ ยกเว้น มีกฎหมายบัญญัติไว้เท่าที่จำเป็น แต่ต้องไม่กระทบต่อสาระสำคัญของสิทธิ – เสรีภาพ การจำกัดสิทธิต้องใช้บังคับทั่วไป โดยไม่เจาะจงใช้กับบางคน บางกลุ่ม ต้องระบุบทบัญญัติที่รัฐธรรมนูญให้อำนาจจำกัดสิทธินั้นด้วย

4) ป้องกันบริการประชาชน (มาตรา 70) เจ้าหน้าที่ของรัฐ ดำเนินการตามกฎหมายเพื่อรักษาผลประโยชน์ อำนวยความสะดวก บริการประชาชน ต้องเป็นกลางทางการเมือง ผู้ละเลยหน้าที่หรือผู้บังคับบัญชาของผู้นั้นซึ่งแจ้งแสดงเหตุผลให้ดำเนินการตามหน้าที่ได้

5) มาตรา 146 ข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่นหรือเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามคำสั่งของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่สั่งการ (ตามมาตรา 145)³³

³² อิศระพงศ์ หนูนภักดี, นโยบายกองทัพภาคที่ 2 ฉบับที่ 155 ลง 1 ตุลาคม 2529, หน้า 3, (อัดสำเนา).

³³ สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540, พิมพ์ครั้งที่ 1, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2542), หน้า 126-127.

2.4.4 หน้าที่ของข้าราชการทหาร ตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวงทบวง กรม พุทธศักราช 2545 ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 2 ตุลาคม 2545 ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของแต่ละกระทรวงไว้ดังต่อไปนี้ คือ มาตรา 8 กระทรวงกลาโหม มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการป้องกันและรักษาความมั่นคงของราชอาณาจักรจากภัยคุกคามทั้งภายนอกและภายในประเทศ การรักษาผลประโยชน์แห่งชาติ สนับสนุนการพัฒนาประเทศ และราชการอื่นตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกระทรวงกลาโหมหรือส่วนราชการที่สังกัดกระทรวงกลาโหม³⁴

2.4.5 หลักการประพฤติปฏิบัติงานของข้าราชการทหาร ตามรอยพระยุคลบาทพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว 10 ประการ³⁵ ดังต่อไปนี้

1) ทำงานอย่างผู้รู้จริง และมีผลงานเป็นที่ประจักษ์ ความรู้ที่ถูกต้องแม่นยำทั้งทางลึกและกว้าง ประการหนึ่ง ความคิดเห็นที่เป็นสัมมาทิฐิถูกต้องด้วย เหตุผล หลักวิชาและความชอบธรรมประการหนึ่ง ความสามารถในการปฏิบัติกิจการงานให้สำเร็จผลตรงตามจุดหมายอีกประการหนึ่งเป็นปัจจัยสำคัญของการทำงานผู้ปฏิบัติราชการ โดยอาศัยปัจจัยสามส่วนนี้ จะประสบความสำเร็จและความเจริญรุ่งโรจน์ทั้งจะทำให้ราชการและชาติบ้านเมืองพัฒนามั่นคงต่อไป

2) มีความอดทน มุ่งมั่น ยึดธรรมะ และความถูกต้อง การประกอบกิจการงานร่วมกับผู้อื่นนั้น ที่จะให้เป็นไปโดยราบรื่นเรียบร้อยทั้งหมดย่อมเป็นไปได้ยาก เพราะคนจำนวนมากย่อมมีความคิดที่แตกต่างกัน ความพื้นฐานภูมิความรู้และภูมิธรรมของแต่ละคน ปัญหาข้อขัดแย้งต่าง ๆ ในการทำงานก็อาจเกิดขึ้นได้เสมอ เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นทุกคนชอบที่จะทำความคิดความเห็นให้สอดคล้องกันร่วมกันหาทางแก้ไขด้วยเหตุและผลตามเป็นจริงบนพื้นฐานอันเดียวกันก็จะเห็นแนวทางปฏิบัติแก้ไขได้อย่างเที่ยงตรงถูกต้องและเหมาะสม

3) มีความอ่อนน้อมถ่อมตน เรียบง่าย ประหยัด ข้าราชการมีหน้าที่สำคัญส่วนหนึ่งที่จะต้องประพฤติปฏิบัติ ต่อบุคคลทั้งปวงด้วยความสุจริต จริตใจ วางตัวให้พอเหมาะสมกับฐานะตำแหน่ง พร้อมกับรักษาความสุภาพอ่อนโยนไว้ให้เห็นियวแน่นอนสม่ำเสมอ นอกจากนั้น ยังจะต้องมีความเสียสละ อดทน รู้จักเกรงใจ ให้อภัยกัน โอนอ่อนผ่อนตามกันและกันด้วยเหตุผล และสำคัญที่สุด จะต้องหัดทำใจให้กว้างขวางหนักแน่น รู้จักฟังความคิดเห็นแม้กระทั่งคำวิพากษ์

³⁴ บริษัทสกายบุ๊กส์จำกัด, พระราชบัญญัติปรับปรุง กระทรวง ทบวง กรม พุทธศักราช 2545 ลง 2 ตุลาคม 2545, (กรุงเทพมหานคร : สยามสปอर्ट์ ซินติเคท, 2545), หน้า 18.

³⁵ คณาจารย์พัฒนาบัณฑิต, สรุปข่าว47 เหตุการณ์ปัจจุบัน เศรษฐกิจ การเมือง สังคม, อ่างแก้ว, หน้า 17.

วิจารณ์จากผู้อื่นอย่างฉลาด เพราะการรู้จักรับฟังอย่างฉลาดนั้นแท้จริงคือ การระดมสติปัญญาและประสบการณ์อันหลากหลายมาอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติบริหารงานให้ประสบความสำเร็จที่สมบูรณ์นั่นเอง

4) มุ่งประโยชน์คนส่วนใหญ่เป็นหลัก การทำงานทุกอย่างต้องมีหลักการเกี่ยวข้องกับประสานประโยชน์กับผู้อื่น ส่วนอื่นอย่างใกล้ชิดอยู่เสมอ จึงต้องรู้จักทำตัวให้ใจกว้างให้เห็นความสำคัญของผู้อื่นและงานอื่น เท่ากับความสำคัญของตัวเองและงานของตน และที่สำคัญที่สุดต้องเข้าใจให้ถูกกว่า การประสานงานกันนั้น คือ การไม่แบ่งฝ่ายแบ่งพวกกัน ไม่แย่งประโยชน์ ไม่แย่งความชอบกัน หากแต่ปรองดองกันด้วยความจริงใจ เห็นใจและเข้าใจกัน โดยมุ่งหวังผลสำเร็จร่วมกันเป็นสำคัญกว่าสิ่งอื่น

5) รับฟังความเห็นผู้อื่น เคารพความคิดเห็นที่แตกต่าง หากต่างคนต่างคิดต่างอ้างเหตุผลที่อาศัยพื้นฐานแตกต่างกัน ก็อาจเกิดถกเถียงโต้แย้งกันโดยไม่มีข้อยุติ ปัญหาต่าง ๆ ก็ไม่มีทางออก และได้รับการปฏิบัติแก้ไข เป็นผลทำให้งานที่ทำติดขัดล่าช้า หรือไม่สามารถจะดำเนินการต่อไปได้สำเร็จ เหตุและผลนี้ จะเป็นประโยชน์โดยตรงในการพิจารณาแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เป็นสิ่งที่จะต้องส่งเสริมความสามารถของบุคคลให้สูงขึ้น คือ สามารถทำงานที่ยากที่มีความสำคัญสูงได้

6) ขอมรับผู้อื่น เข้าหาประชาชน การทำงานให้สำเร็จ ขึ้นอยู่กับความสามารถสองอย่างเป็นสิ่งสำคัญ คือ สามารถในการใช้วิชาความรู้อย่างหนึ่ง สามารถในการประสานสัมพันธ์กับผู้อื่นอีกอย่างหนึ่ง ทั้งสองประการนี้ต้องดำเนินคู่กันไป และจำเป็นต้องกระทำด้วยความสุจริตกายสุจริตใจ ด้วยความคิดเห็นที่เป็นอิสระปราศจากอคติและด้วยความถูกต้องตามเหตุผลด้วยจึงจะช่วยให้งานบรรลุจุดหมาย และประโยชน์ที่พึงประสงค์โดยครบถ้วนแท้จริง

7) มีเมตตาและกตัญญู ท่านจะต้องทำความคิดและจิตใจให้เปิดกว้างแต่หนักแน่น มีเหตุผล มีวิจารณ์ญาณพร้อมกันนั้น ก็ต้องมีความเข้าใจ เห็นใจ และเมตตาปรองดองกัน โดยถือประโยชน์ส่วนร่วมกันเป็นวัตถุประสงค์เอกที่สำคัญข้อหนึ่ง จะต้องพยายามขจัดความคือร้อนถือตัว ความเห็นแก่ตัวเห็นแก่ประโยชน์ส่วนน้อยออกให้ได้ ไม่ปล่อยให้เข้ามาครอบงำทำลายความคิดจิตใจที่ดีงามของตน แล้วท่านจะสามารถปฏิบัติกิจการงานทุกอย่างได้ด้วยความราบรื่น เบิกบานใจ อย่างมีประสิทธิภาพและประสบผลสำเร็จตามที่ปรารถนาทุกสิ่งในที่สุด

8) พึ่งตนเอง ส่งเสริมคนดีและเก่ง การที่ตั้งใจที่จะพัฒนาตนเองให้มีความดีเต็มเปี่ยม นั้น ก็เป็นสิ่งจำเป็น ขอให้ละทิ้งความอิจฉาริษยา ขอให้ละทิ้งความที่มีอคติต่าง ๆ จะทำให้งานของแต่ละคนง่ายขึ้นเอง

9) รักประชาชน จงระลึกไว้เสมอว่า ถ้าได้ทำหน้าที่บำบัดทุกข์ บำรุงสุข ประชาชนได้สมบรูณ์ดี โดยทั่วถึงแล้ว ก็จะเป็นทางที่ดีที่สุดสำหรับป้องกันบรรเทาเหตุร้าย เนื่องจากการแทรกซึมบ่อนทำลาย

10) ทำงานเป็นระบบและต่อเนื่อง คนทำงานดี คือ คนมีระเบียบ ได้แก่ ระเบียบในการคิดและในการทำ ผู้ไม่ฝึกระเบียบไว้ถึงจะมีวิชา มีเรี่ยวแรง มีความกระตือรือร้นอยู่เพียงไร ก็มักทำงานได้สำเร็จไม่ได้ เพราะความคิดอ่านสับสนวุ่น ทำอะไรก็ไม่ถูกลำดับขั้นตอน มีแต่ความลังเลและขัดแย้งทั้งในความคิดทั้งในการปฏิบัติงาน ข้าราชการจึงจำเป็นต้องฝึกระเบียบในตนเองขึ้น ระเบียบนั้นจักได้ช่วยประดับประดา ส่งเสริมให้คนทำงานได้ดีขึ้นและประสบความสำเร็จมั่นคงในราชการ

2.4.6 หน้าที่ของข้าราชการทหารตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว แสดงให้เห็นถึงหลักจริยธรรมต่าง ๆ ที่ข้าราชการทหารควรยึดถือและปฏิบัติตาม ดังต่อไปนี้

1) จริยธรรมส่วนตัว

(1) ความมีระเบียบวินัย ความมีกฎเกณฑ์กติกา หรือกล่าวอีกอย่างหนึ่งก็คือความมีกรอบ ความมีบรรทัดฐานเป็นของตนเอง โดยรวมถึงระเบียบวินัยภายนอก (ระเบียบวินัยทางกาย) และระเบียบวินัยภายใน (คือระเบียบวินัยทางใจ) ผู้เป็นข้าราชการมีความจำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับผู้อื่นอยู่ตลอดเวลา ถ้าตนเองขาดระเบียบกฎเกณฑ์ในการทำงาน ความก้าวหน้าจะเกิดขึ้นและเป็นไปได้ยาก

(2) ความตรงต่อเวลา ทั้งการเริ่มงานและการเลิกงาน เป็นระเบียบวินัยที่ต้องพัฒนาให้เป็นนิสัยประจำตัวของข้าราชการ เวลาไหนควรทำอะไรก็ต้องอยู่ในกรอบแห่งกฎเกณฑ์ กติกาที่จำเป็นต้องประพฤติกฎปฏิบัติ

(3) ความรับผิดชอบ ข้าราชการที่ขาดความรับผิดชอบต่อหน้าที่แสดงให้เห็นถึงความขาดจริยธรรมส่วนตัว จะมีปัญหาในการทำงาน การงานจะประสบความสำเร็จ

ความรับผิดชอบจึงเป็นจริยธรรม ที่ข้าราชการทุกคนต้องพัฒนาให้เพิ่มมากยิ่งขึ้น

(4) ความรอบคอบ หรือความมีสติไม่ประมาทในการทำงาน เป็นสิ่งที่สำคัญมาก บุคคลที่มีความรอบคอบในการทำงาน ความผิดพลาดบกพร่องจะไม่เกิดขึ้นเลย

(5) ความเสียสละ ขอมเสียส่วนน้อยเพื่อผลประโยชน์ของส่วนใหญ่ ความเสียสละมีหลายกรณี ได้แก่ เสียสละวัตถุ เสียสละเวลา และเสียสละร่างกายแรงใจ

(6) ความซื่อสัตย์ เป็นที่มาแห่งความไว้วางใจหรือความเชื่อมั่นจากบุคคลผู้ร่วมงาน หากสามารถพัฒนาจริยธรรม คือ ความซื่อสัตย์ ให้เป็นคุณธรรมประจำใจข้าราชการทุกคนได้แล้ว การทำงานก็จะบรรลุวัตถุประสงค์ได้แน่นอน

2) จริยธรรมสังคม

(1) ความอ่อนโยน ข้าราชการควรมีนิสัยอ่อนโยนนอบน้อมมีความจริงใจทั้งต่อเพื่อนร่วมงาน และผู้อื่นที่ติดต่อประสานสัมพันธ์ด้วย

(2) ความเข้มแข็ง มีความหนักแน่นทางด้านกำลังใจ ไม่ท้อแท้เหน็ดเหนื่อยไม่หวั่นไหวต่อคำพูดของผู้ที่ไม่หวังดี

(3) ควบคุมอารมณ์ความรู้สึกได้ เมื่อมีเหตุการณ์ใดที่กระทบจิตใจ หรือทำให้เกิดความโกรธ ต้องรู้จักข่มใจไม่แสดงอาการ โกรธออกมา เพื่อหยุดยั้งความขัดแย้งหรือการทะเลาะเบาะแว้งกัน

(4) การให้อภัย ไม่มีใครที่ไม่เคยผิดพลาด ถ้ามีการยอมรับให้อภัยซึ่งกันและกัน ก็จะทำงานได้อย่างมีความสุข³⁶

หลักจริยธรรมดังกล่าวเป็นหลักกลาง ๆ ที่ค่อนข้างจะเป็นสากลซึ่งใช้ได้กับบุคคลของทุกหน่วยงาน โดยเฉพาะข้าราชการทหารที่รับผิดชอบภาระหน้าที่แทนประชาชนจำเป็นต้องให้ความสำคัญ เพราะนั่นคือทางแห่งความสำเร็จในการบริหารงานราชการ อันจะอำนวยประโยชน์ชักนำประชาชนไปในทางที่ถูกต้อง อันจะก่อให้เกิดความเจริญก้าวหน้า ความมั่นคงของประเทศไทย และเกิดความสงบสุขร่วมกัน ฉะนั้น ความหมายและหน้าที่ของข้าราชการทั่วไป และของข้าราชการทหารที่มีผู้ทรงคุณวุฒิของไทยได้กล่าวไว้แต่ละท่านให้ความหมายในบทบาทหน้าที่ของข้าราชการในด้านต่าง ๆ เพื่อให้ข้าราชการ ได้ถือเป็นหลักประพฤติปฏิบัติราชการ

³⁶ สุเมธ คันติเวชกุล, พลังแผ่นดิน, วันศุกร์ที่ 15 มิถุนายน 2544 เวลา 13.00-16.00 น. ณ เชื้อนบางกลาง อำเภอบ้านนั้งสตา จังหวัดยะลา, หน้า 5, (อัครสำเนา).

และการดำเนินชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี พร้อมกันนั้นยังได้ให้ความหมายในหน้าที่ความรับผิดชอบของข้าราชการ ตามพระราชบัญญัติและตามกฎหมายเห็นว่ามีความสำคัญและเกี่ยวข้องกับการจัดทำสารนิพนธ์ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย ซึ่งพอสรุป³⁷ ได้ดังนี้

1. ราชการ คือ การปกครองประเทศ หรือ การงานของประเทศ และคำว่า การปกครอง หมายถึงการบริหารงาน การดูแลรักษา ดังนั้น “ข้าราชการ” จึงหมายถึงผู้ผู้ในการปกครองหรือผู้รับใช้ระบบการปกครอง

2. ท่านปัญญานันทะภิกขุ ได้ให้ความหมายไว้ว่า “ข้าราชการ” คือผู้ทำงานให้ประชาชน ชื่นใจ มุ่งเน้นการทำงาน โดยมีเป้าหมายสุดท้ายอยู่ที่ความผาสุกสมบูรณ์ของประชาชนเป็นที่ตั้ง อุทิศตนในการทำงาน ทำงานตลอดเวลา

3. พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต) ได้ให้ความหมายไว้ว่า “ข้าราชการ” คือผู้รับใช้งานหลวง หรือรับใช้งานแผ่นดิน หรือรับใช้กิจการของประเทศ การรับใช้ราชการนั้น เป็นการรับใช้ตัวงาน การรับใช้ประชาชน เป็นการรับใช้ตัวคน การรับใช้ราชการนั้น ผู้ที่รับใช้คือ ผู้นำเป็นผู้ทำงานเอง จักต้องรู้จักคิดรู้จักใช้ปัญญาของตัวเอง แต่ถ้าหากไปรับใช้คน ทำให้เกิดความรู้สึกรู้ว่าไม่ต้องใช้สติปัญญา ไม่ต้องใช้ความคิด รอเพียงคำสั่งของเขาคือ เจ้านายเขาจะบอกให้ทำอะไร

4. “ข้าราชการทหาร” หมายความว่า ทหารประจำการและข้าราชการกลาโหมพลเรือนที่บรรจุในตำแหน่งอัตราทหาร หรือเจ้าหน้าที่ของทางราชการที่มีความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ของฝ่ายทหาร

5. ข้าราชการมีหน้าที่สำคัญส่วนหนึ่งที่ประพฤติกปฏิบัติต่อบุคคลทั้งปวง ด้วยความสุจริตจริงใจวางตัวให้พอเหมาะสมกับฐานะตำแหน่ง พร้อมกับรักษาความสุภาพอ่อนโยนไว้ให้เห็นเยวแน่นสม่ำเสมอ นอกจากนี้จักต้องมีความเสียสละ อดทน รู้จักเกรงใจให้อภัย ทั้งโอนอ่อนผ่อนตามกันและกันด้วยเหตุผล และสำคัญที่สุดจะต้องทำใจให้กว้างขวาง หนักแน่น รู้จักรับฟังความคิดเห็นแม้กระทั่งคำวิพากวิจารณ์ผู้อื่นอย่างฉลาด เพราะการรู้จักรับฟังอย่างฉลาดนั้น แท้จริงคือการระดมสติปัญญามาเพื่ออำนวยความสะดวกในการบริหารงานให้ประสบผลสำเร็จที่สมบูรณ์นั่นเอง

6. ข้าราชการ มีบทบาทหน้าที่สำคัญ คือ เป็นตัวแทนของพระเจ้าแผ่นดินหรือของรัฐ ในการอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ให้แก่ผู้มาติดต่องานราชการแผ่นดิน ทั้งเป็นผู้มีหน้าที่ให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในการปฏิบัติหน้าที่ตน หรือการทำมาหากินแก่ประชาชนผู้อยู่ในแผ่นดินแทนพระเจ้าแผ่นดินหรือรัฐ รวมทั้งมีหน้าที่บำบัดทุกข์บำรุงสุขให้แก่ประชาชนแทนพระเจ้าแผ่นดินหรือรัฐด้วย

³⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 6.

7. ในฐานะทหารและข้าราชการของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว การถวายความจงรักภักดี ความปลอดภัย และการเทิดพระเกียรติต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ ถือเป็นความสำคัญอย่างยิ่งยวด และเป็นลำดับความเร่งด่วนแรก และอีกทั้งจักยอมตายเพื่อดำรงรักษาไว้ซึ่งพระบรมราชานุญาตแห่งองค์พระมหากษัตริย์เจ้า

8. ในฐานะทหารและข้าราชการของประชาชน จะต้องสร้างศรัทธาและความเชื่อมั่นให้บังเกิดขึ้นบนพื้นฐานของการนำความร่มเย็นเป็นสุขมาสู่ประชาชน และความสงบสุขของประเทศ

9. ข้าราชการ จะต้องพิทักษ์รักษา ชีวิต ทรัพย์สิน และผืนแผ่นดินไทย ให้พ้นจากภัยคุกคามทั้งจากภายในและภายนอก เพื่อความอยู่รอดของคนในชาติอย่างสันติสุขตลอดไป

10. ข้าราชการ จะต้องทำงานในหน้าที่อย่างผู้รู้จริง และให้เกิดผลงานเป็นที่ประจักษ์ มีความอดทน มุ่งมั่นยึดธรรมะและความถูกต้อง มีความอ่อนน้อมถ่อมตน เรียบง่าย ประหยัด มุ่งประโยชน์ส่วนใหญ่มากกว่า รับฟังความคิดเห็นของคนอื่น และเคารพความคิดเห็นที่แตกต่าง ยอมรับผู้อื่น เข้าหาประชาชน รักประชาชน ทำงานด้วยจิตเมตตาและกตัญญู พึ่งตนเอง และส่งเสริมคนดีและเก่ง ขอให้ละทิ้งความอิจฉาริษยา ความมีอคติต่าง ๆ จะต้องตั้งตนอยู่ในสัมมาทิฐิ คือความเห็นที่ชอบและถูกต้องอยู่เสมอ

จากการศึกษาความหมายและหน้าที่ของข้าราชการทั่วไป และข้าราชการทหาร ทำให้ทราบว่า ข้าราชการทั่วไป คือ ผู้เสียสละตนเองเพื่อมารับใช้ประชาชน จึงต้องเสียสละความสุขทั้งในครอบครัวและของส่วนตัวเพื่ออุทิศตนรับใช้ประชาชน โดยเฉพาะข้าราชการทหารที่มีบทบาทและหน้าที่อันสำคัญในการป้องกันประเทศชาติ ที่ถือว่ามีความสำคัญต่อการดำรงอยู่ของประชาชนทั้งชาติ จึงถือว่าเป็นผู้พิทักษ์รักษาแผ่นดิน จึงได้รับการยกย่องจากสังคมว่าเป็นผู้มีเกียรติและมีศักดิ์ศรีอย่างสูงสุด

บทที่ 3

หลักธรรมเพื่อการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการทหาร

ทหารถือว่าเป็นรั้วปกป้องคุ้มครองชาติ การปฏิบัติหน้าที่จะต้องมีความเคร่งครัดในระเบียบวินัย เคารพเชื่อฟังคำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือตนที่ชอบด้วยกฎหมาย เพื่อการอยู่ร่วมกันด้วยดีในหมู่คณะทั้งในด้านความสัมพันธ์กับผู้อื่นที่เป็นเพื่อนร่วมงาน ร่วมกิจการ หรือร่วมชุมชน ตลอดจนพี่น้องร่วมครอบครัว ฟังปฏิบัติตามหลักการอยู่ร่วมกัน จึงต้องอาศัยหลักธรรมที่ช่วยเหลือส่งเสริมในความสามัคคี ที่เรียกว่า “สาราณียธรรม ธรรมเป็นเหตุแห่งความระลึกถึงกัน 6 ประการ” ดังนี้

1. เมตตาทายกรรม ทำต่อกันด้วยเมตตา หมายความว่า ทหารจะต้องแสดงไมตรีและความหวังดีต่อเพื่อนร่วมงาน ร่วมกิจการ ร่วมชุมชน ต้องการช่วยเหลือกิจธุระต่าง ๆ โดยเต็มใจ แสดงกิริยาอาการสุภาพ เคารพนับถือกัน ทั้งต่อหน้าและลับหลัง

2. เมตตาวจีกรรม พูดต่อกันด้วยเมตตา หมายความว่า ทหารจะช่วยบอกแจ้งสิ่งที่เป็นประโยชน์ สั่งสอนหรือแนะนำตักเตือนกันด้วยความหวังดี กล่าววาจาสุภาพ แสดงความเคารพนับถือกัน ทั้งต่อหน้าและลับหลัง

3. เมตตาเมตตากรรม คิดต่อกันด้วยเมตตา หมายความว่า ทหารต้องมีสัจจะความซื่อสัตย์ต่อกัน ตั้งจิตปรารถนาดีคิดในสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่กัน มองกันในแง่ดี มีหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใสต่อกันถึงจะได้ชื่อว่าเป็นเพื่อนร่วมชีวิตในสนามรบ

4. สาธารณโภคี ได้มาแบ่งกันกินกันใช้ หมายความว่า ทหารจะต้องแจกจ่ายสิ่งอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้แก่กัน ทั้งในด้านอาวุธยุทโธปกรณ์ตามตำแหน่งหน้าที่ที่กำหนด ด้านเครื่องนุ่งห่มตามสิทธิ์ของกำลังพลที่จะต้องได้รับ

5. ศีลสามัญญาตา ประพฤติให้ดีเหมือนเขา หมายความว่า ทหารจะต้องตั้งอยู่ในระเบียบวินัยเสมอกัน ไม่ทำตนให้เป็นที่รังเกียจหรือนำความเสื่อมเสียมาสู่กรมกอง

6. ทิฎฐิสามัญญาตา ปรับความเห็นเข้ากันได้ หมายความว่า ทหารทุกคนจะต้องปรับตัวเข้าหากัน เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เคารพและรับฟังความคิดเห็นกัน มีความเห็นชอบร่วมกัน ตกลงกันได้ในหลักการสำคัญ ยึดถืออุดมคติหลักแห่งความดีงาม หรือจุดหมายสูงสุดอันเดียวกัน¹

¹พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), ธรรมนุญชีวิต, พิมพ์ครั้งที่ 15, (กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก, 2543), หน้า 27.

เพราะทหารเป็นผู้เคร่งครัดในระเบียบวินัย เป็นผู้มีหลักแห่งความสามัคคีเป็นพื้นฐาน จึงจะสามารถทำให้ทหารในกองทัพปฏิบัติหน้าที่ร่วมกันอย่างมีความสุข และส่งผลให้ประเทศชาติที่มีทหารปกป้องคุ้มครองเกิดสันติสุขด้วย

เมื่อเป็นเช่นนี้ ผู้วิจัย จึงมุ่งศึกษาถึงการนำหลักธรรมเพื่อการปฏิบัติหน้าที่ในด้านการปฏิบัติหน้าที่ราชการ ด้านการจด ลด ละ เลิกอบายมุข ด้านความสามัคคีและการอยู่ร่วมกัน และด้านการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ดังนี้

3.1 หลักธรรมเพื่อการปฏิบัติหน้าที่ด้านการปฏิบัติหน้าที่ราชการ

การปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการทหารนั้น ต้องมีความเข้มแข็ง อดทน เสียสละ กล้าหาญ และมีความเด็ดเดี่ยวและมีความเสี่ยงต่อการมีอันตรายในชีวิตของตน และทรัพย์สินของประเทศชาติ ด้วยเหตุดังกล่าวเพื่อผลแห่งความเจริญก้าวหน้า เป็นที่ยอมรับนับถือของคนทุกสังคม และเพื่อประโยชน์ที่จะเกิดแก่ตนและคนอื่น ตลอดจนการนำสันติสุขมาสู่ประเทศชาติในที่สุด จึงจำเป็นต้องมีหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นหลักใจ เป็นเครื่องสนับสนุนและส่งเสริมในการปฏิบัติหน้าที่ราชการ คือ พลธรรม 5 สังคหวัตถุ 4 พรหมวิหาร 4 อิทธิบาท 4 ทิฏฐธรรมมีกถลประโยชน์ 4 จักรธรรม 4 ดังนี้

3.1.1 พลธรรม 5

พลธรรมทั้ง 5 ประการนี้การปฏิบัติหน้าที่ราชการทหารนั้นมีหน้าที่ที่จะเอาชนะข้าศึกศัตรู และปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ จะต้องมีจิตใจเข้มแข็ง ไม่ขี้ขลาดหรือกลัวภัยอันตรายต่าง ๆ ผู้นั้นย่อมเป็นผู้มีกำลังภายในประกอบกิจการใด ๆ ย่อมสำเร็จได้จะต้องอาศัย “ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ และปัญญา”² ดังนี้

1) ศรัทธา มีความเชื่อมั่นหรือความมั่นใจเรื่องกรรม วิบากของกรรม เชื่อว่าสัตว์มีกรรม และเชื่อในพระปัญญาการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า ตลอดถึงยึดมั่นในอุดมคติ หรือปณิธานของตนอย่างแน่วแน่นมั่นคง

2) วิริยะ มีความกล้าหาญหรือความเพียรพยายามอย่างแรงกล้าในอันจะเอาชนะความเกียจคร้าน มีความกล้าที่จะฟันฝ่าอุปสรรคต่าง ๆ ไม่มีความขี้ขลาดตาขาว ไม่มีความกลัวใด ๆ อยู่ในหัวใจ ตั้งใจทำสิ่งใดจะต้องทำสิ่งนั้นให้สำเร็จให้ได้

3) สติ มีความระลึกได้รอบคอบไม่ประมาท ก่อนที่จะทำ จะคิด จะพูด มีการตื่นตัวอยู่ตลอดเวลา จะทำสิ่งใดก็มีการใคร่ครวญอย่างแยบคาย

² ที.ปา. 11/300/252.

4) สมานใจมั่นคง มีความทรงจำแม่นยำ มีขวัญและกำลังใจดี ทำสิ่งใดไม่มีความลังเลสงสัย ไม่สะดุ้งตกใจในเรื่องอะไรอย่างง่าย ๆ ไม่หวั่นไหวเพราะโลกธรรมมีใจเข้มแข็ง

5) ปัญญา มีความรอบรู้เป็นคนเฉลียวฉลาด ทำงาน ทันคน ทันโลก มีความรู้ทางโลก คือ โลกีย์ปัญญา และมีความรู้ทางธรรม คือ โลกุตตรปัญญา

หลักธรรมเหล่านี้ เป็นการแสดงให้เห็นถึงความจำเป็นในการปฏิบัติหน้าที่ของราชการทหาร เพราะการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการทหารนั้นมีความยากลำบากขนาดไหนนั้น ยังไม่มีใครทราบได้แต่ที่แน่นอนที่สุด คือ การเสี่ยงอันตรายต่อชีวิตตนเองและทรัพย์สินของแผ่นดิน ดังนั้นทหารจึงอาศัยหลักของควมมีศรัทธาคือหน้าที่ มีความเพียรพยายามในการปฏิบัติหน้าที่ของตนให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี นอกจากนั้น ยังอาศัยควมมีสติ มีความมั่นคงในอารมณ์และมีปัญญาเพื่อนำไปแก้ไขปัญหาเหตุการณ์เฉพาะหน้าหรืออนาคตต่อไป

3.1.2 สังคหัตถุธรรม 4

การปฏิบัติหน้าที่ที่จะได้รับการยกย่องนับถือ หรือการสร้างคนให้เป็นที่ยอมรับนับถือและยึดเหนี่ยวน้ำใจของคนทั้งหลาย ต้องอาศัย คือ “ทาน ปิยวาจา อิตถจริยา สมานัตตตา”³ ดังนี้

1) ทาน คือการให้การเสียสละ การแบ่งปันคือไม่เห็นแก่ตัว ธรรมดาผู้ให้ย่อมเป็นที่ผูกใจของผู้รับได้ การให้การแบ่งปันจึงเป็นการแสดงน้ำใจออกมาในรูปวัตถุ และเป็นการขจัดกิเลสภายในจิตใจ คือ ความตระหนี่ไปในตัวด้วย

2) ปิยวาจา เจรจาถ้อยคำที่อ่อนหวานเป็นคำสุภาพไม่หยาบคาย แม้ความแข็งแกร่งก้าวของคนจะรุนแรงเพียงใด สามารถพูดให้เกิดความสามัคคี พูดให้เกิดไมตรีจิตยอมสงบให้คำพูดที่น่าฟังน่ารัก และรวมถึงการสร้างควมเข้าใจอันดี ไม่ให้เกิดความแตกร้าวกันขึ้น

3) อิตถจริยา การประพฤติแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์ มีการขนขวายช่วยเหลือกิจการต่าง ๆ ของหมู่คณะ ร่วมกันทำและทำด้วยความปรารถนาดี ด้วยใจบริสุทธิ์ อันคนเรานั้นถ้าไม่ช่วยทำประโยชน์ก็ไม่มีค่าอะไร ดังคำสุภาษิตโบราณว่า “รคนคิดกว่ารกหญ้า แต่ถ้ารกผีบ้าให้รกหญ้าดีกว่าคน” คนที่อยู่เฉยๆ ไม่ทำอะไร นอกจากไม่มีประโยชน์แล้วยังเป็นภาระของคนอื่นอีก

4) สมานัตตตา ความเป็นคนเสมอต้นเสมอปลาย รู้จักวางตนให้เหมาะสม รู้จักฐานะและภาวะของคนและบุคคลอื่น ปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับบุคคลและสิ่งแวดล้อม “ไม่ลืมหิว ไม่กลายเป็นวัวลืมหิน”

สังคหัตถุธรรมนี้เป็นการแสดงออกถึงการปฏิบัติหน้าที่ร่วมกัน ซึ่งเป็นการแบ่งปันสิ่งของที่มีย่อยให้ทั่วถึงกันทุกคน มีคำพูดที่สร้างสรรค์ควมสามัคคีให้มีซึ่งกันและกัน

³ที่.ปา. 11/140/157.

เป็นคำพูดที่รักษาน้ำใจกันไว้ “พร้อมทั้งการประพฤติปฏิบัติคนให้เป็นประโยชน์ต่อตนเอง ผู้อื่น และประโยชน์ต่อกันในสังคม”⁴ และการวางตัวให้เสมอต้นเสมอปลายหรือการปฏิบัติตัวให้สม่ำเสมอ เคยทำความดีอย่างไรก็ควรจะทำอย่างนั้นพร้อมทั้งให้มีความดีเพิ่มขึ้นต่อไปเรื่อย ๆ

3.1.3 หลักพรหมวิหาร 4

ผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชาจะทำให้คนเป็นผู้นำเคารพนับถือ และน่ายำเกรงของคนทั่วไปจะต้องตั้งอยู่ในหลักของ “เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา”⁵

1) เมตตา ความรักใคร่กัน ปรารถนาดีต่อกันทุกคนต้องการอยากจะทำให้ทุกคนมีความสุข ความเจริญก้าวหน้าในชีวิตของแต่ละบุคคล

2) กรุณา มีความสงสาร ความเห็นอกเห็นใจ และความเอ็นดู เมื่อคนอื่นได้รับความทุกข์ทรมาน มีความปรารถนาให้เขาได้พ้นจากความทุกข์ทรมานนั้น

3) มุทิตา มีความยินดีชื่นชมโสมนัส เมื่อคนอื่นได้ดีมีความสุข ความสมหวังในอาชีพการงานและการดำรงชีวิต อาจยินดีอยู่ในใจ หรือกล่าวแสดงความยินดีทางวาจาก็ได้

4) อุเบกขา ความวางเฉยเป็นกลาง เมื่อเห็นว่าทุกสิ่งทุกอย่างเป็นไปตามกฎแห่งกรรม และไม่สามารถที่จะช่วยเหลือโดยวิธีทางใด ๆ ได้ หรือหากผู้เป็นบิดามารดาเห็นบุตรที่ธิดาของตนได้ดีมีสุขรักยาคนได้แล้ว ก็ควรจะวางเฉยไม่ไปจุกจิกจู้จี้ หรือก่อความสับสนวุ่นวายให้เกิดแก่เขา

พรหมวิหาร 4 เป็นหลักของการปฏิบัติเพื่อการปฏิบัติหน้าที่ของผู้บังคับบัญชาที่มีต่อผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา เพราะหลักธรรมทั้ง 4 ประการนี้ผู้บังคับบัญชาจะต้องปฏิบัติเพื่อให้เกิดเป็นศูนย์รวมจิตใจของผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาและทำให้เป็นที่เคารพยำเกรงของผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา ดังกล่าว

3.1.4 หลักกัทธิบาทธรรม 4 ประการ

เป็นการปฏิบัติหน้าที่เพื่อที่จะให้ประสบผลสำเร็จสมหวังได้นั้น ทุกคนจะต้องมีความสำนึกที่ดี มีความรับผิดชอบสูงต่อหน้าที่ ต้องอาศัย คือ “ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา”⁶

1) ฉันทะ มีความพอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น มีความมุ่งมั่นปรารถนาเต็มใจที่จะนำสิ่งนั้นจริง ๆ และพอใจในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย

⁴ ส.นิ. 16/67/35.

⁵ วิเชียร ชานุกรบุญชริก, พุทธศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร : โอเคชั่นสโตร์, 2535), หน้า 129.

⁶ ที.ป.า. 11/231/233.

2) วิริยะ มีความเพียรพยายาม หรือความกล้าที่จะทุ่มเทชีวิตจิตใจให้กับการกระทำนั้น ๆ โดยไม่มีคำท้อแท้หรือเบื่อหน่าย หรือการเพียรพยายามปฏิบัติหน้าที่

3) จิตตะ มีความสนใจเอาใจใส่หรือตั้งใจในการกระทำนั้น ๆ อย่างจริงจัง โดยไม่ใส่ใจถึงปัญหาอุปสรรคอันจะเป็นเหตุให้เสียกำลังใจ หรือเอาใจใส่พัฒนาให้เจริญอย่าเพิกเฉย

4) วิมังสา หมั่นตรองพิจารณาเหตุผลในสิ่งนั้นๆ ด้วยการ ใช้ปัญญาใคร่ครวญทบทวนสอดคล้องอยู่เนื่อง ๆ ด้วยการทดสอบ มีการวัดผล ประเมินผล ตลอดจนมีการวางแผนที่ดี รู้วิธีแก้ไขข้อบกพร่องตลอดปัญหาอุปสรรค อย่างมีเหตุผลที่ปรากฏนั้นมันมีสาเหตุมาจากอะไร มิใช่ขยันอย่างโง่ ๆ

เป็นหลักของความผูกพันในการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการทหาร เพราะเป็นส่วนหนึ่งที่คนส่วนมากจะมีแนวความคิดที่ว่า “คนในอยากออก คนนอกอยากเข้า” ที่เป็นเช่นนั้นก็เพราะว่าผู้ที่มีอาชีพทหารนั้นเป็นอาชีพที่มีความยากลำบาก ถ้าไม่อาศัยความพอใจจริง ๆ จะไม่สามารถทำงานนี้อยู่ได้นาน และเป็นอาชีพเพื่อส่วนรวม เสียสละความสุขที่จะได้อยู่กับภรรยาและบุตร ไปอยู่รักษาชายแดนอันเป็นที่อยู่อาศัยของปวงชนไทย

3.1.5 ทิฏฐธรรมมิกัตตประโยชน์ 4 ประการ

เป็นการปฏิบัติหน้าที่เพื่อหวังประโยชน์ที่พึงจะได้รับในชาตินี้ โดยไม่ต้องรอชาติหน้า คือ ยึดหลัก คือ “อุฏฐานสัมปทา อารักขสัมปทา กัลยาณมิตร สมชีวิตา”⁷ ดังนี้

1) อุฏฐานสัมปทา มีความขยัน ความหมั่น หรือความไม่เกียจคร้านทำงาน ธรรมเนียมนี้เป็นคุณสมบัติอันล้ำค่าสำหรับมนุษย์ มนุษย์สร้างอารยธรรม และวัฒนธรรม ได้ก็เพราะความขยันเป็นหลัก ความมีทรัพย์ ความสำเร็จในการทำงานและความดีนิกเลศย่อมอยู่บนพื้นฐานของความขยันทั้งสิ้น

2) อารักขสัมปทา การรักษาการออม การสะสม การรวบรวมและความไม่ทอดทิ้งดูแลในทรัพย์สมบัติหามาได้แล้วต้องเก็บรักษา ไม่ทิ้งขว้างหรือไม่สนใจเอาใจใส่ของที่มีอยู่มีแต่จะหาใหม่ ผันตกทีละหยคนานเข้าน้ำย่อมเต็มคุ่มได้ฉับไฉน การสะสมทรัพย์ทีละน้อย ๆ นานเข้าก็ย่อมเพิ่มพูนฉับนั้น

3) กัลยาณมิตร การคบคนดีคบบัณฑิต คบคนมีศีลธรรมหรือคนมีสติปัญญา ย่อมทำให้ตนพ้นจากความชั่วได้ ดังคำสุภาษิตโบราณว่า “คบคนพาลพาไปหาผิด คบบัณฑิตบัณฑิตพาไปหาผล” หรือ “คบคน ดีเป็นศรีแก่ตัว คบคนชั่วอัปราชัย”

⁷ วิเชียร ชานุกรบุญเจริญ, พุทธศาสตร์, อ้างแล้ว, หน้า 127.

4) สมชีวิตา ใช้ชีวิตที่เหมาะสมแก่ฐานะของตนไม่ฟุ้งเพื่อเห่อเหิมเกินตัว มีน้อยใช้น้อย มีมากก็เก็บสะสมไว้ใช้ในความจำเป็น เช่นเจ็บไข้ได้ป่วยหรือความจำเป็นอย่างอื่น ซึ่งอาจไม่คาดคิด เพราะชีวิตตั้งอยู่บนพื้นฐานแห่งความไม่แน่นอน วันนี้อู่ดีมีสุขวันหน้าอาจจะลำบากได้ จึงพึงตั้งอยู่ในความไม่ประมาท

การสร้างประโยชน์ให้เกิดขึ้น จะต้องอาศัยความขยันหมั่นเพียร ประหยัดอดออมเพื่อสร้างสรรค์ชีวิตของตนเองให้มีความเจริญรุ่งเรือง โดยอาศัยเพื่อนที่ดีหรือกัลยาณมิตรที่คอยแนะนำ ประโยชน์และพึงอยู่อย่างเหมาะสมแก่ชีวิตของการดำรงชีพและหน้าที่การงานของคนพร้อมทั้งปฏิบัติหน้าที่ของตนเองให้ดีที่สุด

3.1.6 อัครธรรม 4

เป็นหลักธรรมที่ทำให้ชีวิตการทำงานที่ประสบความสำเร็จก้าวหน้าจะต้องอาศัยอัครธรรม หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “พหุการะธรรม” หมายถึงธรรมที่มีอุปการะมาก มี 4 ประการ คือ “ปฏิรูปเทศสวาสะ สัมปยุตตปิยสสะ อุตตสัมมาปณิธิ ปุพเพกคฺคฺญญตฺตา”⁸ ดังนี้

1) ปฏิรูปเทศสวาสะ การเลือกถิ่นที่อยู่เหมาะสม ได้แก่สถานที่หรือชัยภูมิสำหรับเป็นที่อยู่ หรือแหล่งศึกษาเล่าเรียนที่มีบุคคลและสิ่งแวดล้อมที่จะอำนวยความสะดวก การพัฒนาชีวิตที่ดีเพื่อจะเป็นสถานที่ให้เราแสวงหาความรู้และสร้างสรรค์ความดีงาม ความเจริญก้าวหน้าแก่ตนได้

2) สัมปยุตตปิยสสะ ได้แก่การคบหาสมาคมกับสัตบุรุษ คือคนดี คนที่เป็นนักปราชญ์ เป็นบัณฑิต เป็นกัลยาณมิตร หรือวิญญูชน ผู้ที่ทรงภูมิความรู้ทั้งหลาย เพราะการเสวนากับท่านเหล่านี้จะทำให้ประสบความสำเร็จรุ่งเรือง

3) อุตตสัมมาปณิธิ การตั้งตนไว้ชอบ หมายถึงการตั้งจิตคิดมุ่งหมายในทางที่ดีที่ถูกต้องตนเองไปสู่ทิศทางที่ดี ตั้งเป้าหมายชีวิตในทางที่เหมาะสมเพื่อให้เกิดความมั่นคง ในการดำรงชีวิตและอาชีพการงาน

4) ปุพเพกคฺคฺญญตฺตา หมายถึงเป็นผู้ทำความดีไว้ในปางก่อน มีพื้นเพเดิมดี เป็นผู้ได้สร้างสมความดีไว้มากมาแต่ต้น โดยมีทุนคติส่วนหนึ่งคือมีสติปัญญา มีสติปัญญาดี และมีสุขภาพดี ไม่มีโรคภัยเบียดเบียน อีกส่วนหนึ่งคือรู้จักปรับปรุงแก้ไขตนเองให้เป็นคนได้รับการศึกษา มีความรู้ ความชำนาญ ความสามารถ ดำเนินชีวิตไปสู่ความก้าวหน้ายิ่งขึ้น

⁸ อกฺ.จตุกก. 21/31/41.

จักรธรรมทั้ง 4 ประการนี้เป็นการสร้างความเจริญรุ่งเรืองให้แก่ผู้ที่นำหลักธรรมข้อนี้มาปรับใช้เพราะว่า เป็นผู้เลือกถิ่นที่อยู่อย่างเหมาะสม คนผู้ที่บังเกิดที่คอยแนะนำสิ่งดีให้แก่ผู้ที่คบหาสมาคมด้วย จึงเป็นผู้ตั้งตัวไว้ในที่ชอบและเป็นผู้มีพื้นภูมิหลังที่ดี จึงไม่เป็นวัชสันหลังหะ เป็นต้น

จากการศึกษาหลักธรรมเพื่อการปฏิบัติหน้าที่ด้านการปฏิบัติหน้าที่ราชการ ทำให้ทราบว่า หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นส่วนหนึ่งแห่งจิตใจของคนไทยอยู่เสมอไป ไม่ว่าจะคิดจะพูดหรือทำอะไรออกมา พุทธศาสนาก็มีอิทธิพลอยู่เหนือจิตใจของคนเรา ความรู้สึกรู้สีกคิด นิธิ์ประจำวัน ลักษณะท่าทีและพฤติกรรมในส่วนรวมของคนไทย นับแต่องค์พระมหากษัตริย์ลงมาจนถึงบรรดาข้าราชการและประชาชนทั่วไปทั้งโดยเจตนาและไม่เจตนา และนับว่ามีผลต่อการประพฤติหรือลักษณะวิธีในการบริหารราชการและการปฏิบัติหน้าที่ความรับผิดชอบอยู่มาก ดังนั้น การปฏิบัติหน้าที่ราชการ หรือการดำรงชีวิตประจำวัน จึงจำเป็นต้องยึดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ที่เห็นว่ามีความจำเป็นและเหมาะสมที่ได้นำมากล่าวไว้เพื่อปฏิบัติของข้าราชการทหาร ข้าราชการอื่นและบุคคลทั่วไป เป็นองค์ธรรมมาสนับสนุนส่งเสริมในการทำงานเพื่อให้ประสบผลสำเร็จ มีความเจริญก้าวหน้าและเกิดประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น ในปัจจุบันและอนาคต

3.2 หลักธรรมเพื่อการปฏิบัติหน้าที่ด้านการงดละเลิกอบายมุข

หลักธรรมเพื่อการปฏิบัติหน้าที่ด้านการงดละเลิกอบายมุขนั้นเป็นสิ่งสำคัญยิ่งที่ทหารทุกคนจะต้องงดละเลิกให้ได้ เพราะอบายมุขเป็นทางแห่งความไม่เจริญเป็นบ่อเกิดแห่งความแตก ความสามัคคีถ้าใครก็ตามที่ประพฤติในอบายมุขชีวิตจะพบภาวะแห่งความเสื่อม ชีวิตจะไร้ความสุขจะเป็นที่รังเกียจของสังคม ดังสุภาษิตนักการพม่าที่ “ความผิดไม่ตรงกัน การพ่นจึงเกิดขึ้น” ถ้ามีการพ่นตรงไหนความแตกความสามัคคีย่อมมีอยู่ตรงนั้น ทหารก็เช่นเดียวกัน ถ้าอบายมุขเข้าสู่กองทัพแล้ว ย่อมจะทำให้สังคมทหารขาดความสามัคคี ดังนั้น ผู้วิจัยสารนิพนธ์ จึงนำหลักธรรมเพื่อการปฏิบัติหน้าที่ด้านการงดละเลิกอบายมุขที่ประกอบด้วย “หลักวิสุทธิ 7 คือ สีลวิสุทธิ จิตตวิสุทธิ ทิฏฐวิสุทธิ กังขาวิตรณวิสุทธิ มัคคามัคคญาณทัสสนวิสุทธิ ปฏิปทาญาณทัสสนวิสุทธิ ญาณทัสสนวิสุทธิ”⁹ ซึ่งเป็นหลักของความบริสุทธิ์หรือความหมดจดในการปฏิบัติหน้าที่ราชการและหลักธรรมเหล่านี้ เป็นหลักธรรมเพื่อการปฏิบัติให้มีความบริสุทธิ์ปราศจากความเสื่อมถอย ดังนี้

3.2.1 สีลวิสุทธิ

สีลวิสุทธิ เป็นผู้ปฏิบัติตนให้หมดจดในหลักของศีล หรือทหารเป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่ตามระเบียบวินัยอย่างเคร่งครัด เพื่อความเป็นไปแห่งความสามัคคี เพราะศีลที่ทหารควร

⁹ม.ญ.12/298/295.

รักษาเป็นนิตยคือการเว้นจากการเบียดเบียนกัน เว้นจากการข่มเหงน้ำใจกัน เว้นจากการไม่ซื่อตรงต่อกัน และเว้นจากการประพฤตินเป็นนักค้ำ บ่อมเป็นอุบายให้เจริญ อีกประการหนึ่ง สิลวิสุทธิ หมายถึง จตุปาริสุทธิศีล 4 คือ

1) ศีลสังวร มีความสังวรในศีล เป็นผู้มีความสงบทั้งทางร่างกาย วาจาและใจ เป็นที่น่าเกรงขามของศัตรูทั้งหลายที่ได้พบเห็น

2) อินทริยสังวร มีความสำรวมในสำรวมอินทริย์ คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ให้มีความสงบเยือกเย็นเมื่อมีอารมณ์ไม่ปรารถนามากระทบกระทั่ง เป็นต้น

3) อาชีวะปาริสุทธิศีล เป็นการรักษาอาชีพของตนเองให้มีความบริสุทธิ์ไม่คอร์รัปชัน ไม่โกงกิน จนทำให้ชาวบ้านหรือสังคมเดือดร้อน ดังกล่าว

4) ปัจฉัยสันนิสสิตศีล ความบริสุทธิ์แห่งปัจฉัยในการดำเนินชีวิต¹⁰

ความบริสุทธิ์แห่งศีลดังกล่าวนี้ เป็นการรักษาความเป็นระเบียบขึ้นในการทำหน้าที่ของคนให้สมบูรณ์ เพื่อจะได้เป็นผลดีในอนาคต ซึ่งเรียกว่าบุญแต่ปางก่อน

3.2.2 จิตตวิสุทธิ

จิตตวิสุทธิ เป็นผู้มีความบริสุทธิ์ทางด้านจิตใจหรือการบังคับจิตไม่ให้ใฝ่ไปในทางที่ต่ำ เช่น “การคบมิตรที่ไม่ดีไม่ชอบ ปล่อยกลอก ดีแต่พูด หัวประจบและชอบชวนไปในที่ ทำให้ฉิบหาย”¹¹ มิตรเหล่านี้ควรเอาใจออกห่างไม่ควรคบหาสมาคมเป็นเพื่อนฝูง แต่ควรเอาใจใส่ใฝ่คบหาเพื่อนที่เป็น “สุทมิตรหรือมิตรแท้ที่มีอุปการะ ร่วมสุขร่วมทุกข์ แนะนำประโยชน์ให้ และเป็นมิตรที่มีน้ำใจ”¹² ทหารผู้มีความเป็นระเบียบเคร่งครัดต่อวินัย บ่อมจะตามรักษาจิตของตนให้พ้นไปจากความใฝ่ต่ำ จงพยายามรักษาศีล ระมัดระวัง กายวาจา และทำจิตให้อยู่ในความสงบ ระแวงระวังอารมณ์ไม่ให้เกิดนิรวณ 5 ประการเข้ามาห้องพาน และระวังไม่ให้ อุปกิเลส 16 เข้ามาข้องเกี่ยว อุปกิเลสที่ว่าได้แก่ อภิชฌาวิสมโลภะ ละโมบโลกมาก โทสะ ร้ายกาจ โกรธ อุปหानะ ผู้โกรธไว้ มักจะ ลบหลู่คุณท่าน ปลสละ ดีเสมอ ยกตนเทียมท่าน อิสสา ริษยาเมื่อเห็นเขาได้ดีทนอยู่ไม่ได้ มัจฉริยะ ตระหนี่ มายา มารยาคือเจ้าเล่ห์ สาถยยะ โอ้อวด ถัมภะ หัวคือ สารัมภะ แข่งดี มานะ ถือตัว อติมานะ คูหมิ่นท่าน มทะ มัวเมา ปมาทะ ประมาทเลินเล่อบุคคลใด ใฝ่ใจระวางกาย ระวางจิต ของตนให้พ้นไปจากอุปกิเลส ไม่มีมูลเหตุให้จิตใจเศร้าหมอง บ่อมจะต้องไปสู่ในภพในภูมิที่ไม่เศร้าหมองคือ สุคติ เพราะฉะนั้นท่านที่หวังจะไปสู่สุคติก็มีวิธีการ

¹⁰ แสง จันทร์งาม, พุทธศาสนวิทยา, (กรุงเทพมหานคร : ทวีพิมพ์ดี, 2521), หน้า 399.

¹¹ ที.ป.า. 11/186/199.

¹² ที.ป.า. 11/192/201.

ที่จะดำเนินโดยไม่ยาก โดยเริ่มจากการรักษา คีล 5 คีล 8 คีล 10 หรือคีล 227 ให้บริสุทธิ์ผุดผ่อง แล้วเจริญภาวนาด้วยความหมั่นเพียร ก็สามารถบรรลุ มรรค ผล นิพพาน ได้ในที่สุด¹³

3.2.3 ทิฏฐิวิสุทธิ

การมีความเห็นที่ถูกต้องตามหลักของความเป็นจริง รู้สภาพจิตใจของตนเองและผู้อื่น เพราะมนุษย์ยังมีความต้องการสิ่งทีตนปรารถนาอยู่ เช่น ตำแหน่ง หน้าที่การงาน แต่สิ่งที่ทำให้เกิดความสงบสุขคือ “ความสัน โศข 3 มีความพอใจในสิ่งที่ตนได้มา มีความยินดีในสิ่งที่ตนได้มา ด้วยความสามารถของตน และมีความยินดีในหน้าที่การงานที่เหมาะสมกับตน”¹⁴ รวมความหมายในทางธรรมว่า สัน โศข คือ ความยินดีในสิ่งของทีตนมี ซึ่งได้มาโดยชอบธรรม หรือความพอใจ มีความสุขได้ในสิ่งที่ได้มาเป็นของตนด้วยเรี่ยวแรงความเพียรพยายามของตนเองโดยทางชอบธรรม

การประพฤติสัน โศขมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นเครื่องสนับสนุนการดำเนินตาม อริยมรรค คือ การศึกษาปฏิบัติตามแนวทางของพระพุทธศาสนาที่จะให้บรรลุจุดหมายสูงสุด คือ วิมุตติ (ความหลุดพ้น ความมีจิตใจเป็นอิสระ) หรือนิพพาน (ความดับกิเลส และทุกข์ได้สิ้นเชิง) และยังมีวัตถุประสงค์เฉพาะเพื่อให้จิตใจปลอดโปร่ง มั่นคงปราศจากความติดข้องในสิ่งขั้ววน ปราศจากความครุ่นคิดกังวลในทางที่จะหาทางบำรุงบำเรอปรนเปรอตนเอง จะได้นำเวลาความคิดและแรงงานมาทุ่มเทอุทิศ ให้แก่การปฏิบัติหน้าที่ของตนได้เต็มที่

หลักการของสัน โศข มีความเป็นอยู่ทางด้านวัตถุคือปัจจัย 4 มี 3 ประการ คือ

1) แ่พอคี่ คือพอสะควกสบาย พอเกื้อกูลแก่สุขภาพ แก่การดำเนินชีวิตที่ดำรง และแก่การปฏิบัติกิจหน้าที่ของตน มิใช่เพื่อไ้ ฟุ้งเฟ้อ ฟุ่มเฟือย หรุหรา แข่งโอ้อ่ากว่ากัน

2) แสงหาปัจจัย 4 ด้วยความขยันหมั่นเพียรอย่างจริงจังโดยทางทีถูกต้องชอบธรรม ซึ่งเหมาะสมกับภาวะและฐานะของตน ไม่ขัดหรือเสียหายต่อการปฏิบัติหน้าที่ และสามารถนึกถึงสิ่งที่ตนได้มานั้นด้วยความเอิบอัมภูมิใจ

3) พอใจและมีความสุขได้ด้วยสิ่งที่ตนหามาได้ เป็นผลสำเร็จของตนเอง ทำจิตใจให้ปลอดโปร่ง ตั้งมั่น สงบ ไม่กระวนกระวาย เอาเวลาความคิดและแรงงานมาอุทิศให้แก่การปฏิบัติหน้าที่ของตน โดยเต็มที่ พยายามแก้ไข ปรับปรุง ทำงานให้ก้าวหน้า ให้เจริญยิ่งขึ้นไป ไม่เสียเวลา และความคิดให้เสียไปด้วยความฟุ้งเฟ้อความปรนเปรอ และไม่ให้อึดใจถูกรบกวนด้วยสิ่งเหล่านี้¹⁵

¹³โกวิท ตั้งตรงจิต, *พุทธธรรมนำชีวิต*, (กรุงเทพมหานคร : สุริยาสาน์, 2548), หน้า 165.

¹⁴ที.สี.อ. 1/253.

¹⁵ พระเทพเวที(ประยูรค์ ปยุตฺโต), *พุทธศาสนากับสังคมไทย*, พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิโกมลคีมทอง, 2532), หน้า 147-148.

- 2) อธิจิตศึกษา ศึกษาเพื่อความสงบระงับระสรวลของจิต
- 3) อธิปัญญาศึกษา ศึกษาเพื่อสร้างปัญญาให้เป็นวิปัสสนาญาณ

ค. เมื่อสรุปเป็นหมวดได้ 2 หมวด คือ

- 1) หมวดโลกยธรรม ธรรมอันเป็นวิสัยของปุถุชน หรือของโลก
- 2) หมวดโลกุตตรธรรม ธรรมอันพ้นวิสัยของปุถุชน หรือของโลก

ง. เมื่อสรุปเป็นอำนาจ คือสิ่งที่กระตุ้นให้มี ปรียัตติให้มีการปฏิบัติ และให้เกิดผลจากการปฏิบัติได้เพียง 1 ประการ คือ “ความไม่ประมาท” เหมือนรอยเท้าของสัตว์ทั้งหลาย ย่อมรวมลงในรอยแห่งเท้าข้างหนึ่ง¹⁷

3.2.5 มัคคามัคคญาณทัสสนวิสุทธิ

คือ ความบริสุทธิ์แห่งญาณเป็นเครื่องรู้ทางมัคคามัคคญาณทัสสนวิสุทธิ มีความจดจำในหนทางที่เคยได้ปฏิบัติมาว่าหนทางใดไม่ควรประพฤติปฏิบัติ พระพุทธเจ้าได้ตรัสว่า เมื่อพระโยคจารย ได้มาที่ 5 คือ มัคคามัคคญาณทัสสนวิสุทธิ จะเกิดวิปัสณุปกิเลส 10 ประการ คือ

- 1) โภกาส แสงสว่าง ซึ่งเกิดขึ้นในจิตทำให้รู้เห็นทุกสิ่งภายในห้องทำงาน ในบริเวณอาคารสถานที่ทำงาน หรือแม้ในบริเวณแผ่กว้างออกไปหลายกิโลเมตร
- 2) ปิติ ความอิ่มเอิบใจ อันเป็นผลมาจากสมาธิ มีความสงบ ตั้งมั่นในการปฏิบัติหน้าที่การงาน
- 3) ปัสสัทธิ ความสงบอย่างประณีตไม่แข็งกระด้าง ไม่เหนื่อยล้า ยังมีใจสงบนิ่ง ตั้งมั่นในการทำงาน ทำเท่าไรก็ไม่มีความเหน็ดเหนื่อย
- 4) อธิโมกษะ ความเชื่อมั่นอย่างแรงกล้าว่าตนปฏิบัติถูกต้องแล้ว เมื่อจิตสงบทำงานได้มากไม่เหน็ดเหนื่อย ยิ่งเกิดความเชื่อมั่นในตัวเองในการทำงาน
- 5) ปัลลหะ มีความเพียรพยายาม บากบั่นในการปฏิบัติหน้าที่การงานอย่างต่อเนื่อง
- 6) สุข การปฏิบัติหน้าที่การงานอย่างมีความสุข
- 7) ญาณ เกิดความรู้มีปัญญาแรงอันเกิดจากการทำงานอย่างมีความสุขนั่นเอง
- 8) อุปปัญาณะ ผลของการทำงานตามที่เราคาดหวังเอาไว้ก็ปรากฏขึ้นตามที่เราคต้องการ
- 9) อุเบกขา ความเป็นกลาง ไม่ดีใจ ไม่เสียใจ เมื่อทำงานเกิดผิดพลาด ต้องหาทางแก้ไขปรับปรุง ไม่ปล่อยวางธุระ

¹⁷ พุทธาจารย์วิพุทธ โยคะ รัตนรังษี, แฉ่นส่องพระศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : โอ.เอส.พริ้นติ้ง เฮ้าส์, 2529), หน้า 59.

10) นิกันติ มีความเพลิดเพลน ความพอใจในสิ่งที่เราได้ทำแล้วบังเกิดผลตามที่เราต้องการ¹⁸

3.2.6 ปฏิปทาญาณทัสสนวิสุทธิ

คือ ความบริสุทธิ์แห่งการเห็นแจ้งในทางปฏิบัติอันถูกต้องปฏิบัติปทาญาณทัสสนวิสุทธิ เป็นความจดจำแห่งความรู้ที่ได้จากการศึกษามาและการนำไปปฏิบัติ “เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองผู้อื่นและประโยชน์ร่วมกัน”¹⁹ ประโยชน์ดังกล่าวนี้เป็นเพียงประโยชน์แบบพื้นฐาน ส่วนประโยชน์อย่างสูงสุดคือ “ประโยชน์ในปัจจุบัน ประโยชน์ในอนาคตและประโยชน์สูงสุด หรือประโยชน์เบื้องต้น ประโยชน์ท่ามกลาง และประโยชน์บั้นปลายของชีวิต”²⁰ พระพุทธเจ้าทรงเตือนบรรดาสาวกของพระองค์ให้พิจารณาทุกวันถึงความสำคัญของกาลเวลาที่ล่วงเลยไป ทุกวันทุกสัปดาห์แล้วสิ้นเป็นเดือนเป็นปี หากมีภารกิจที่จะต้องทำ เช่น ศึกษาเล่าเรียน ทำการงานหรือหาเลี้ยงชีพ อาชีพทหาร ตำรวจ และข้าราชการอื่น ตลอดจนกรรมกรแบกหาม ก็ให้รีบลงมือทำด้วยความมานะพากเพียร อย่าปล่อยให้ล่วงประโยชน์ไปเสียเปล่า กาลเวลาที่ล่วงเลยไป เอาคืนไม่ได้ หมคแล้วหมคเลย เราลงมือทำตั้งแต่บัดนี้ มิใช่รอหาฤกษ์ยามดี หรือรอโชคลาภจากใคร ผู้ใดหวังความสำเร็จจะต้องไม่ปล่อยให้คืนและวันล่วงไปโดยเปล่าประโยชน์

การปล่อยเวลาให้ล่วงเลยไปยังหมายรวมไปถึงบุคคลที่ทำตนเป็นคนสิ้นหวังสิ้นไร้ไม้คอก งามมืองามเท้า รอคอยให้ผู้อื่นคอยช่วยเหลือ หรือทำตนเป็นคนเจ้าทุกข์ เจ้าคิดเจ้าแค้น โทษคนรอบข้างตีโพยตีพายกับทุกสิ่งทุกอย่าง ในทางตรงกันข้าม ถ้าเขาเหล่านั้นไม่ยอมแพ้ มีความอุตสาหะ มานะอดทน ไม่หวั่นไหวต่อคืนฟ้า และชะตากรรม มุ่งมั่นค้นหาตัวเอง และทำในสิ่งที่มุ่งหวังตั้งใจจริง ความสำเร็จย่อมไม่ไกลเกินเอื้อม ความไม่นิ่งเฉย ทำงานสุจริตอย่างวิริยะอุตสาหะ ย่อมดีกว่าการรอพรจากพระอย่างแน่นอน ดังนั้น ประโยชน์ที่เราต้องการก็จะเกิดขึ้นแก่ตนเองและต่อสังคมในที่สุด ดังพุทธภาษิตที่ว่า “วันคืนล่วงไป ล่วงไป บัดนี้เราทำอะไรอยู่”²¹

¹⁸ แสง จันทร์งาม, พุทธศาสนวิทยา, อ่างแก้ว, หน้า 402.

¹⁹ ส.นิ. 16/67/35.

²⁰ พ. ฎ. 10/299/348.

²¹ โกวิท คังตรงจิตร, พุทธธรรมนำชีวิต, อ่างแก้ว, หน้า 217.

3.2.7 ญาณทัสสนวิสุทธิ

ความหมจดคแห่งการเห็นด้วยญาณญาณทัสสนวิสุทธิ เป็นความรู้ในขั้นสูงสุด คือ ความรู้ถึงเหตุ สาเหตุ วิธีแก้ไขและผลสำเร็จ ตามหลักของอริยมรรคมีองค์ 8 ประการ ดังนี้

1) สัมมาทิฐิ ปัญญาอันเห็นชอบ คือ เห็นอริยสัง 4
 2) สัมมาสังกัปปะ ความคำริชอบ คือ คำริจะออกจากกาม 1 คำริในอันไม่พยาบาท 1 คำริในอันไม่เบียดเบียน 1

- 3) สัมมาวาจา เจรจาชอบ คือ เว้นจากวจีทุจริต
- 4) สัมมาอาชีวะ เลี้ยงชีวิตชอบ คือ เว้นจากการเลี้ยงชีวิตในทางผิด
- 5) สัมมากัมมันตะ ทำการงานชอบ คือ เว้นจากกายทุจริต 3
- 6) สัมมาวายามะ เพียรชอบ คือ เพียรในที่ 4 สถาน
- 7) สัมมาสติ ระลึกรชอบ คือ ระลึกในสติปัญญา 4
- 8) สัมมาสมาธิ ตั้งใจไว้ชอบ คือ เจริญฌานทั้ง 4 หรือความตั้งมั่นชอบของจิต²²

อริยมรรคมีองค์ 8 ประการนี้ เป็นทางสายกลางที่สมควรประพฤติปฏิบัติ เพราะว่ามันมนุษย์ถ้ามีความเห็นที่ถูกต้องตามหลักของความเป็นจริงแล้ว ก็จะเป็นการดำเนินชีวิตในทางที่ถูกต้องและเป็นหนทางไปสู่ความเป็นอริยชน ทางที่ผู้ปฏิบัติแล้วจะห่างไกลจากข้าศึก คือ กิเลส ข้อปฏิบัติทั้ง 8 ข้อนี้ ผู้ใดปฏิบัติได้อย่างสมบูรณ์ จิตใจของผู้นั้นจะหมจดคจากกิเลสเครื่องเศร้าหมองเปลี่ยนแปลงจากปุถุชน (คนกิเลสหนา) เป็นอริยชน (คนประเสริฐ) ได้โดยไม่งยาก นอกจากหลักธรรมที่ได้กล่าวมาแล้วนี้ ยังมีหลักธรรมเพื่อการปฏิบัติหน้าที่ด้านการงดละเลิกอบายมุข คือ “การทำกายให้มีความบริสุทธิ์ ทำวาจาให้บริสุทธิ์ ทำใจให้บริสุทธิ์”²³

จากการศึกษาหลักธรรมเพื่อการปฏิบัติหน้าที่ด้านการงดละเลิกอบายมุข ทำให้ทราบว่า การที่จะงดละเลิกอบายมุขได้นั้น จะต้องตั้งอยู่ในหลักของศีลซึ่งเป็นข้อบัญญัติสำหรับความประพฤติเพื่อให้บุคคลอยู่กันอย่างเป็นระเบียบเรียบร้อยเป็นปกติสุข ผู้ที่รักษากาย วาจา และใจ ให้ตั้งอยู่ในความเรียบร้อยเป็นปกติจึงจะได้ชื่อว่าเป็นผู้มีศีล ศีลที่บุคคลรักษายู่นั้นมีหลายอย่าง เช่น ศีลห้า สำหรับบุคคลทั่วไป อุโบสถศีลหรือศีลแปด สำหรับอุบาสก-อุบาสิกา ศีลสิบ สำหรับสามเณร ศีลสองร้อยยี่สิบเจ็ด สำหรับพระภิกษุ โดยเฉพาะศีลห้าเป็นหลักเบื้องต้นในพระพุทธศาสนา เป็นบันไดขั้นแรกของการปฏิบัติที่จะนำไปสู่บันไดขั้นสูงขึ้น ๆ เพื่อบรรลุผลพิเศษสุด คือ “สะอาด สว่าง สงบ” ปราศจากเครื่องเศร้าทั้งปวง จะทำให้มีกายบริสุทธิ์ วาจาบริสุทธิ์

²² ที.ม. 10/299/348.

²³ ที.ปา. 11/228/227.

และใจบริสุทธิ์ เพื่อห่างไกลจากทางแห่งความเลื่อมคืออบายมุข ความเป็นผู้มีศีลนั้นเป็นไปได้เพราะอาศัยใจที่คิดเว้นอันนำมาซึ่งความปกติและเย็นสบาย ไม่เดือดร้อนหากหมั่นสมาทานอยู่เป็นนิตย์ก็ จะได้รับอานิสงส์ ดังที่พระท่านให้ศีลตอนจบว่า “คนจะถึงสุคติได้ก็ด้วยศีล คนจะถึงพร้อมโภคทรัพย์ได้ก็ด้วยศีล คนจะถึงความดับทุกข์ได้ก็ด้วยศีล เพราะฉะนั้น พึงชำระศีลให้บริสุทธิ์”²⁴ ก็จะ เป็นทางให้นำไปสู่การงศลละเลิกอบายมุขได้ในที่สุด

3.3 หลักธรรมเพื่อการปฏิบัติหน้าที่ด้านความสามัคคีและการอยู่ร่วมกัน

การอยู่ร่วมกันของคนในสังคม สิ่งที่ทำให้อยู่ร่วมกันอย่างสามัคคี และมีความสุขได้นั้น จะต้องอาศัยหลักธรรมสำหรับผู้ครองเรือนต้องประพฤติปฏิบัตินั้นก็คือ “ฆราวาสธรรม 4 ประการ คือ สัจจะ ทมะ ขันติ และจาคะ”²⁵ ซึ่งเป็นการอยู่ร่วมกันของคนจำนวนมาก และทหารก็เป็นอีก สังคมหนึ่งซึ่งเป็นสังคมใหญ่ที่ยึดถือระเบียบวินัยอย่างเคร่งครัด ดังนั้น เพื่อให้การอยู่ร่วมกันถาวร มั่นคง ไม่คลอนแคลน ไม่เอารัดเอาเปรียบ โดยตั้งอยู่บนฐานของความถูกต้องและยุติธรรม จึง ควรมีหลักธรรมเหล่านี้ประจำอยู่ในจิตใจ คือ

3.3.1 สัจจะ คือ ความซื่อสัตย์

สัจจะ ในสังคมทหารสิ่งทีขาดไม่ได้ก็คือความซื่อสัตย์ต่อกัน เพราะความซื่อสัตย์ทำให้ วางใจซึ่งกันและกัน ไม่ระหองระแหง ทุกคนมีแต่ความซื่อตรง ความจริง ความจริงใจ และพูดจริงทำจริง นั่นก็หมายถึงผู้มีระเบียบวินัยนั่นเอง สัจจะดังกล่าวนี้ ประกอบด้วย สัจจะทางกายคือ การประพฤติปฏิบัติในด้านต่าง ๆ ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ดังพุทธภาษิตว่า “กยิรา เจ กยิราถน”²⁶ แปลว่า ถ้าจะทำการใดให้ทำกรนั้นอย่างจริงจัง สัจจะทางวาจาเป็นการรักษาคำพูดของคนทีพูด ออกไปในกลุ่มชนและสังคมต้องรับผิดชอบในคำพูดของตนเอง ดังพุทธภาษิตที่ว่า “สจฺจํ เว อมตาวาจา”²⁷ คำสัตย์แลเป็นวาจาไม่ตาย และสัจจะทางจิตใจ คือ การมีความตั้งใจดี ไม่คิดอาฆาตมาดร้ายต่อคนอื่น จิตใจใฝ่สูงใฝ่ดี ดังพุทธภาษิตที่ว่า “จิตฺตํ ทนตํ สุขาวห”²⁸ จิตทีฝึกดีแล้วนำสุขมาให้

²⁴ ศีลปาโล, ศีลห้าฉบับผู้มีรักษาใจ, (กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์, 2548), หน้า 1.

²⁵ ส.ศ. 15/845/316.

²⁶ โกวิท ตั้งตรงจิตร, พุทธธรรมนำชีวิต, (กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น, 2548), หน้า 12.

²⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 144.

²⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 164.

3.3.2 ทมะ คือ ความข่มใจ

ทมะคือการฝึกฝนความข่มใจของคน เป็นการฝึกคนให้มีความเข้มแข็งทั้งทางร่างกายและจิตใจ เป็นการฝึกนิสัยในการปรับตัว คือ รู้จักควบคุมจิตใจฝึกหัดตัดสินใจข่มใจตัวเองเมื่อปรับปรุงตนเองให้เจริญก้าวหน้าด้วยสติปัญญา ทั้งเป็นคนมีความขยับยั้งชั่งใจ รู้จักข่มใจตัวเองเมื่อประสบ อกุศลารมณ์ คืออารมณ์อันพึงปรารถนา ให้ถือว่าเป็นเรื่องธรรมดาของโลก คือ ได้ลากเลื่อนลาก ได้ยศเลื่อนยศ นินทา สรรเสริญ สุขและทุกข์ ล้วนเป็นเรื่องธรรมดาในหมู่มนุษย์ ไม่มีอะไรที่จะจริงยั่งยืนจนอย่ายึดติดในสิ่งเหล่านั้น²⁹

ยามที่คนเราได้ลาก ได้ยศ ได้สรรเสริญ ได้สุข ทุกชีวิตต่างก็ยินดีปรีดา อากาการเช่นนี้ท่านเรียกว่า อกุศลารมณ์ หมายถึงอารมณ์หรือสิ่งที่น่าปรารถนาน่าพอใจ แต่ในทางตรงกันข้ามยามที่จะต้องประสบกับการ เลื่อนลาภ เลื่อนยศ ถูกนินทา และมีทุกข์ ท่านเรียกว่า อนิฏฐารมณ์ คืออารมณ์ที่ทุกคนไม่ต้องการ แต่ในความเป็นจริงทุกชีวิตต้องประสบ จึงต้องทำใจให้ได้ ปล่อยให้ตกว่าเป็นเรื่องธรรมดาของโลก ไม่ต้องไปโศกเศร้าเสียใจคิดฆ่าตัวตายหรือไปทำร้ายใคร

3.3.3 ขันติ คือ ความอดทน

ขันติคือความอดทน สัจคมซึ่งเป็นการอยู่ร่วมกันของคนตั้งแต่สองคนขึ้นไป ย่อมมีการปะทะ การสัมพันธ์กันที่ดีและไม่ดีเป็นเรื่องธรรมดาที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ การมีความอดทน ตั้งหน้าทำหน้าที่การทำงานด้วยความขยันหมั่นเพียร เข้มแข็ง ทนทาน ไม่หวั่นไหว มีความมั่นในจุดหมายไม่ทอดถอย อันหมายถึง วิริยะ คือความเพียรหรือความอดทนต่อหนาวร้อนทุกขเวทนา อดทนต่อการบริภาษว่าร้าย ไม่ว่าวาม รักษาอารมณ์เป็นปกติ ย่อมเป็นคุณแก่ตนเองและผู้อื่น ดังคำที่ว่า “ผู้มีขันติและเมตตา ย่อมเป็นผู้มีลาภมียศ และมีสุขเสมอ ผู้มีขันติย่อมเป็นที่รักที่ชอบใจของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย”³⁰

จึงพิสูจน์ได้ว่า ขันติ ย่อมเป็นธรรมเบื้องต้น ท่ามกลาง และที่สุด ในพระพุทธศาสนา ถ้าผู้ใดสามารถฝึกคนให้เป็นคนอดทนก็มีขันติได้ ก็หมายถึงจะได้รับความสำเร็จในทุกสิ่งที่ตั้งความหวังไว้ ทั้งยังได้ชื่อว่าได้บูชาพระพุทธเจ้าด้วย ธรรมบูชา ซึ่งเลิศกว่า อามิสบูชา ถ้ามีทั้งขันติและเมตตาประกอบกัน ท่านผู้นั้นจะประสบแต่อกุศลารมณ์ ทั้ง 4 อัน ได้แก่ ลาภ ยศ สรรเสริญ สุข ที่เราทุกคนปรารถนา

²⁹ โกวิท ตั้งตรงจิตร, พุทธธรรมนำชีวิต, อ่างแล้ว, หน้า 225.

³⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 115.

3.3.4 จาคะ คือ ความเสียสละ

จาคะคือความเสียสละหรือบริจาคอนุเคราะห์ บุคคลที่อยู่ร่วมกันในสังคมเพราะมีการพึ่งพาอาศัยกันและกัน ตามสมควรแก่สถานการณ์ จะต้องมึจิตใจกว้างขวาง เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน สละกิเลส สละความสุขสบาย และผลประโยชน์ส่วนตนได้ไม่คับแคบเห็นแก่ตัว เมตตาอารี สละให้ปันสิ่งของ จะเป็นเหตุนำมาซึ่งความรักใคร่นับถือกัน ปราศจากภัยเวร ดังนั้นจึงควรมีการบริจาคด้วย แรงกาย แรงทรัพย์ และแรงสติปัญญา บุญกิริยาวัตถุ³¹ คือที่ตั้งแห่งการทำบุญหรือทางทำความดีความงาม ซึ่งจะปฏิบัติได้ทั้ง ฆราวาส และ บรรพชิต (พระภิกษุสามเณร) เพื่อสร้างฐานความดีให้แก่ตนเองและสังคม คือ

- 1) ทานมัย บุญกิริยาวัตถุ ทำบุญด้วยการให้ปันสิ่งของแก่ผู้อื่น
- 2) สีลมัย บุญกิริยาวัตถุ ทำบุญด้วยการรักษาศีลหรือประพฤติดีมีระเบียบวินัย
- 3) ภาวนามัย บุญกิริยาวัตถุ ทำบุญด้วยการเจริญภาวนา

นอกจากหลักธรรมที่ส่งเสริมให้อยู่ร่วมกันอย่างมีสุข คือ “มิตรแท้ 4 ประการ หรือ สุธรมิตร คือมิตรอุปการะ มิตรร่วมสุขร่วมทุกข์ มิตรแนะประโยชน์ และมิตรมีน้ำใจ”³² เพราะการอยู่ร่วมกันของทหารนั้น ส่วนใหญ่จะอยู่ที่สนามรบ จึงมีการจับคู่เป็นเพื่อนที่ดีให้กันและกัน หรือที่เรียกว่า “บัดดี้” (Buddy) ส่วนในทางพระพุทธศาสนานั้น เรียกว่า “กัลยาณมิตร” คือคอยช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ดังนี้

3.3.5 มิตรอุปการะ

มิตรอุปการะนั้นเป็นมิตรที่คอยช่วยเหลือเพื่อน ซึ่งมี 4 ลักษณะ คือ

- 1) เพื่อนประมาท(ขาดสติ)ช่วยรักษาเพื่อนได้
- 2) เพื่อประมาท(ขาดสติ)ช่วยรักษาทรัพย์สินของเพื่อน
- 3) เมื่อมีภัยเป็นที่พำนักของเพื่อนได้
- 4) เมื่อมีกิจจำเป็นช่วยออกทรัพย์ให้เกินกว่าที่ออกปาก

3.3.6 มิตรร่วมสุขร่วมทุกข์

มิตรร่วมสุขร่วมทุกข์ เป็นเพื่อนที่คอยช่วยเหลือยามมีทุกข์ ยามมีสุขก็คอยดีใจ และเป็นเพื่อนที่ประกอบด้วยคุณลักษณะ 4 ประการ คือ

- 1) บอกความลับของคนแก่เพื่อนได้
- 2) ปิดบังความลับของเพื่อนได้

³¹ ที.ปา. 11/228/230.

³² ที.ปา. 11/192/201.

3) มีภัยอันตรายไม่ละทิ้งเพื่อน ไป

4) แม้แต่ชีวิตก็สละให้เพื่อนได้

3.3.7 มิตรณะประโยชน์

มิตรณะประโยชน์เป็นมิตรที่คอยดักเตือนหรือคอยระวังป้องกันเมื่อยามเพื่อนตกไปในที่ชั่ว เช่น ชักชวนไปในทางที่ไม่ดี ก็คอยห้ามปราม ซึ่งมีลักษณะ 4 ประการ คือ

- 1) เพื่อนจะทำชั่วหรือทำความเสียหายก็คอยห้ามปรามไว้
- 2) คอยแนะนำเพื่อนให้ตั้งอยู่ในความดี
- 3) ให้ได้ฟัง ได้รู้ ในสิ่งที่เพื่อนยังไม่เคยได้ฟัง ได้รู้
- 4) บอกทางแห่งความสุขและความเจริญรุ่งเรืองให้แก่เพื่อน

3.3.8 มิตรมีน้ำใจ

มิตรมีน้ำใจนั้น เป็นมิตรที่มีความรักใคร่กันมีน้ำใจเป็นหนึ่งเดียวกัน มี 4 ลักษณะ คือ

- 1) เพื่อนมีทุกข์คอยไม่สบายใจคือมีทุกข์ด้วย
- 2) เพื่อนมีสุขคอยแจ่มชื่นยินดี คือมีความสุขด้วย
- 3) เมื่อเพื่อนถูกตำหนิ ช่วยยับยั้งแก้ไขให้
- 4) เขาสรรเสริญเพื่อก็คอยพูดเสริมสนับสนุนขึ้นไปอีกกว่าเดิม

จากการศึกษาหลักธรรมเพื่อการปฏิบัติหน้าที่ด้านความสามัคคีและการอยู่ร่วมกัน ทำให้ทราบว่า การอยู่ร่วมกันด้วยความรักสามัคคีกันนั้น หากเราไม่มีความซื่อสัตย์ จริงใจ ต่อกัน ไม่ข่มใจ ฝักใฝ่ขี้นใจ ไม่มีความอดทนและมีความเสียสละแล้ว เรื่องทุกอย่างที่เราคิด ก็จะไม่เป็นผลสำเร็จได้ ในทางตรงกันข้ามหากเรามีความตั้งใจจริง อดทน พากเพียร ฯลฯ ผลสำเร็จที่เราต้องหวังได้จะเกิดมีแก่ตัวเองสังคม และประเทศชาติโดยไม่ยาก และอีกประการหนึ่ง สังคมปัจจุบันอาจจะมีทรศณะตรงกันข้าม เพราะเพื่อนและมิตรที่คืออาจจะหาได้ยาก หรืออาจมีแต่ไม่ตรงกับอุปนิสัยหรือจริต คือ พฤติกรรมของตน เมื่อเราทำอะไรผิดพลาดไป ถ้าได้รับการเตือนสติอาจจะไม่พอใจ ผู้เตือนสติเราคือมิตรแท้ ลักษณะของมิตรเทียมมักจะส่งเสริมให้เพื่อเสียคนโดยส่วนเดียว ดังนั้นเราจึงเลือกคบมิตรแท้คือมิตรมีอุปการะ มิตรร่วมสุขร่วมทุกข์ มิตรณะประโยชน์ และมิตรมีน้ำใจ เพื่อให้การอยู่ร่วมกันในสังคมนั้น ๆ เกิดความรักสามัคคี และมีสันติสุขตลอดไป

3.4 หลักธรรมเพื่อการปฏิบัติหน้าที่ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา

การเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาของสังคมทหารนั้น จะต้องอาศัยหลักความสามัคคี หรือการทำกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาในแต่ละครั้งนั้น จะต้องไปพร้อมกันเป็นกลุ่มหรือหมู่คณะมาก ๆ เพราะทหารเป็นผู้เคร่งครัดในระเบียบวินัยอยู่ตลอดเวลา

ดังนั้น หลักธรรมเพื่อการปฏิบัติหน้าที่ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา จึงจำเป็นที่จะต้องอาศัยหลักธรรมที่เกี่ยวกับ “ ทิศทั้ง 6 ที่ประกอบด้วย ปุรัตถิมทิศ ทักษิณทิศ ปังฉิมทิศ อุตตรทิศ เหฎฐิมทิศ และอุปริมทิศ”³³ ดังนี้

1) ปุรัตถิมทิศ คือ ทิศเบื้องหน้า

ปุรัตถิมทิศ เป็นทิศที่อยู่เบื้องหน้าคือ มารคาบิคา เป็นผู้คอยแนะนำในการเข้าร่วมกิจกรรมในทางพระพุทธศาสนาคือเข้าร่วมประกอบกุศลธรรมคือการทำความดี เพราะมารคาบิคาเป็นผู้อุปการะแก่นุตรธิดามาก่อนกว่าคนอื่น คือท่านได้เลี้ยงดูประคบประหงมมาตั้งแต่อ่อนแอแต่อกหรือเรียกอีกอย่างว่า มารคาบิคา เป็นครูคนแรกของบุตรธิดาที่ได้สั่งสอนแนะนำบุตรทั้งฝ่ายดีเรียกว่ากุศลกรรม ฝ่ายไม่ดีเรียกว่าอกุศลกรรม จึงเทียบด้วยปุรัตถิมทิศ คือทิศเบื้องหน้า³⁴

2) ทักษิณทิศ คือ ทิศเบื้องขวา

ทักษิณทิศ เป็นทิศเบื้องขวาเป็นที่อยู่ของครูอาจารย์ ซึ่งเป็นผู้คอยแนะนำในวิชาการต่าง ๆ หรือเป็นผู้ช่วยในการทำให้ได้เข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา และอีกประการหนึ่งคือครูอาจารย์เป็นผู้แนะนำพร่ำสอนให้ศิษย์รู้จัก บาป บุญ คุณ โทษ ประโยชน์หรือไม่ใช่ประโยชน์ ตลอดจนวิชาการต่าง ๆ ต่อจากมารคาบิคา ประคองแขนขาที่มีแรงมากสามารถทำการให้สำเร็จประโยชน์ด้วยดี จึงสมควรเทียบด้วยทิศเบื้องขวา³⁵

3) ปังฉิมทิศ คือ ทิศเบื้องหลัง

ปังฉิมทิศ เป็นทิศเบื้องหลังเป็นที่อยู่ของบุตรภรรยาที่คอยให้การสนับสนุนให้กำลังใจไม่ขาดวาง ในการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ที่ได้ชื่อว่าทิศเบื้องหลัง เพราะบุตรภรรยาเป็นผู้มาที่หลัง จึงสมควรเทียบด้วยทิศเบื้องหลัง³⁶

4) อุตตรทิศ คือ ทิศเบื้องซ้าย

อุตตรทิศ เป็นทิศของมิตรสหายเป็นมิตรที่ดี คือ กัลยาณมิตร เป็นผู้ช่วยสนับสนุนจูงใจให้เข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา และอีกอย่างมิตรสหายได้ชื่อว่าทิศเบื้องซ้าย เพราะมิตร

³³ ที.ปา. 11/198-204/202-206.

³⁴ พระมหาจลลิต ปริยญาโน ป.ธ.9, นวโกวาท(ฉบับประชาชน), (กรุงเทพมหานคร : เลียงเชียง, 2541), หน้า 116.

³⁵ เรื่องเดียวกัน.

³⁶ เรื่องเดียวกัน.

สหายเป็นผู้ช่วยกิจให้สำเร็จเมื่อถึงฐานะเกิดขึ้น คุณมือซ้ายที่มีเรงน้อยกว่าช่วยมือขวาทำงาน ฉะนั้น จึงสมควรเทียบด้วยทิศเบื้องซ้าย³⁷

5) เภฏฐิมทิส คือ ทิศเบื้องต่ำ

เภฏฐิมทิส เป็นทิศเบื้องล่างที่คอยรับใช้หรือจัดแจงสิ่งของเพื่อการเข้าร่วมกิจกรรมทาง พระพุทธศาสนาไว้ให้ไม่ขาดตกบกพร่อง บ่าวไพร่คนทำงาน ที่ได้ชื่อว่าทิศเบื้องล่างเพราะคนเหล่านั้นเป็นผู้ต่ำกว่า ขอมคนลงเป็นคนรับใช้และสนับสนุนในเรื่องต่าง ๆ ไม่กีดกัน ฉะนั้น จึงสมควรเทียบด้วยทิศเบื้องต่ำ³⁸

6) อุปริมทิส คือ ทิศเบื้องบน

อุปริมทิส เป็นทิศเบื้องบนได้แก่พระภิกษุสงฆ์ที่คอยแนะนำ ชี้นำทางให้เข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ที่ได้ชื่อว่าทิศเบื้องบนเพราะพระภิกษุสงฆ์เป็นที่เคารพสักการะของ คฤหัสถ์เป็นผู้รักษาศีลสูงกว่าโดยคุณสมบัติและเป็นทายาทของพระพุทธศาสนา ฉะนั้น จึงสมควรเทียบด้วยทิศเบื้องบน³⁹

จากการศึกษาหลักธรรมเพื่อการปฏิบัติหน้าที่ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาทำให้ทราบว่า การนำหลักธรรมทิศทั้ง 6 มาปฏิบัติเพื่อส่งเสริมสนับสนุนการปฏิบัติหน้าที่ของทหารให้เกิดจิตสำนึกในหน้าที่ของตน คือปฏิบัติร่วมกันเป็นหมู่คณะ เพราะทหารจะต้องมี คำว่า ระเบียบ วินัย ดังนั้น หลักธรรมในทิศทั้ง 6 จะทำให้สังคมทหารมีระเบียบวินัยดีขึ้น เมื่อมีการกระทำกิจกรรมอันใดก็พร้อมเพรียงกันทำ เมื่อเลิกทำกิจกรรมก็พร้อมเพรียงกันเลิก ความพร้อมเพรียงเป็นสุข การสนับสนุนคนผู้พร้อมเพรียงกันก็เป็นสุข ผู้ยินดีในคนผู้พร้อมเพรียงกัน ตั้งอยู่ในธรรมก็บังเกิดสุข คนที่อยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ เช่น ร่วมอาชีพเดียวกัน ร่วมสถานที่ทำงาน เดียวกัน หากทำกิจกรรมใดร่วมมือร่วมแรงร่วมใจกันทำ ย่อมจะนำความสำเร็จและนำสุขมาให้ ตรงข้าม บ้านใดเมืองใดถ้าประชาชนในชาติขาดความสามัคคีมีแต่ความแตกแยก โดยยึดมั่นถือมั่น ในเชื้อชาติ ศาสนาก็จะประสบแต่ความทุกข์ยาก รอวันสูญสิ้นชาติแน่นอน ดังสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า ทรงพระราชนิพนธ์เตือนไว้ว่า

“ชาติใดไว้รักสมัครสมาน จะทำการสิ่งใดก็ไร้ผล

แม้ชาติย่อยยับอัปจน บุคคลจะสุขอยู่อย่างไร”⁴⁰

³⁷ เรื่องเดียวกัน.

³⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 117.

³⁹ เรื่องเดียวกัน.

⁴⁰ โกวิท ตั้งตรงจิตร, พุทธธรรมนำชีวิต, อ่างแล้ว, หน้า 178.

บทที่ 4

วิเคราะห์หลักธรรมเพื่อการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการทหาร

หลักธรรมเพื่อการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการทหารนั้น เป็นหลักธรรมเพื่อส่งเสริมต่อการมีบทบาทสำคัญของทหารต่อประเทศชาติทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม เป็นผู้รักษาผลประโยชน์ของประเทศชาติและในด้านความปลอดภัยของประเทศชาติดังกล่าวด้วย

4.1 การปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการทหาร

การปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการทหารเป็นการปฏิบัติหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติอย่างเคร่งครัด เพราะเป็นผู้มีหน้าที่ในการเสี่ยงภัยต่าง ๆ รอบด้าน ดังนั้น จึงประกอบด้วย ภาระหน้าที่ตามพันธกิจ ภาระหน้าที่ตามภารกิจ หน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐที่จะต้องปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญ หน้าที่ของราชการทหารตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวงทบวงกรม หลักการประพุดติปฏิบัติงานของราชการทหารตามรอยพระยุคลบาทพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว 10 ประการ และหน้าที่ของข้าราชการทหารตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ดังนี้

4.1.1 ภาระหน้าที่ตามพันธกิจ

ภาระหน้าที่ตามหลักพันธกิจ เป็นการปฏิบัติหน้าที่ตามพันธระของการปฏิบัติหน้าที่ซึ่งเป็นการปฏิบัติอย่างไม่มีเงื่อนไขใด ๆ ทั้งสิ้น

- 1) ปฏิบัติหน้าที่ในฐานะทหารเป็นข้าราชการของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
- 2) ปฏิบัติหน้าที่ในฐานะเป็นข้าราชการของประชาชน

4.1.2 ภาระหน้าที่ตามภารกิจ

ภาระหน้าที่ตามภารกิจ เป็นกิจธุระที่จะต้องปฏิบัติตามหน้าที่ของตนที่ได้รับมอบหมาย หรือตามตำแหน่งให้ไปปฏิบัติ เพื่อความสำเร็จของตนเอง ส่วนรวมและประเทศชาติ คือ

- 1) พิทักษ์รักษาชีวิต ทรัพย์สินและผลประโยชน์บนผืนแผ่นดินไทยเอาไว้ให้ได้
- 2) ต่อสู้ข้าศึกศัตรูผู้เข้ามารุกราน
- 3) รักษาความสงบเรียบร้อยตามแนวชายแดนของประเทศ
- 4) พัฒนาประเทศในเมื่อยามประเทศมีความสงบสุข ดังคำที่ว่า “ยามศึกเรารบ ยามสงบเราพัฒนา”

4.1.3 หน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐที่ต้องปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญ

เป็นผู้ปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป เพราะทหารก็คือบุคคลที่เป็นประชาชนคนหนึ่ง แต่มีความแตกต่างกันกับประชาชนคนธรรมดา คือ บทบาทและหน้าที่ ดังนั้น ทหารจึงมีบทบาทเหมือนกับประชาชนทั่วไป คือ

- 1) ศักดิ์ศรีของการเป็นประชาชนผู้หนึ่งของประเทศ
- 2) นำความรัฐธรรมนูญและสิทธิเสรีภาพ
- 3) ออกกฎหมายจำกัดสิทธิบางคน
- 4) ป้องกัน บริการประชาชน
- 5) เป็นพนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยราชการ

4.1.4 หน้าที่ของข้าราชการทหารตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวงทบวงกรม

- 1) มีอำนาจเกี่ยวกับการป้องกันประเทศ
- 2) รักษาความมั่นคงของราชอาณาจักร
- 3) รักษาผลประโยชน์ของประเทศชาติ
- 4) สนับสนุนการพัฒนาประเทศ

4.1.5 หลักการประพฤติปฏิบัติงานของข้าราชการทหารตามรอยพระยุคลบาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว 10 ประการ

เป็นการปฏิบัติหน้าที่ตามรอยเบื้องพระยุคลบาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในฐานะพระองค์เป็นขอมทัพไทย คือ

- 1) ทำงานอย่างผู้รู้จริงและมีผลงานประจักษ์
- 2) มีความอดทน มุ่งมั่น ยึดธรรมะและความถูกต้อง
- 3) มีความอ่อนน้อมถ่อมตน เรียบง่าย ประหยัด
- 4) มุ่งประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก
- 5) รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
- 6) ขอมรับผู้อื่นและเข้าหาประชาชน
- 7) มีความเมตตาและกตัญญู
- 8) พึ่งตนเอง ส่งเสริมคนดีและคนเก่ง
- 9) รักประชาชน และ
- 10) ทำงานเป็นระบบ และต่อเนื่อง

4.1.6 หน้าที่ของข้าราชการทหารตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

หน้าที่ของข้าราชการทหารตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เป็นการแสดงให้เห็นถึงหลักของจริยธรรมสำหรับทหาร ซึ่งประกอบด้วย จริยธรรมส่วนตัว และ จริยธรรมสังคม คือ

1) จริยธรรมส่วนตัว

- (1) ความมีระเบียบวินัย
- (2) ความตรงต่อเวลา
- (3) ความรับผิดชอบ
- (4) ความรอบคอบ
- (5) ความเสียสละ
- (6) ความซื่อสัตย์

2) จริยธรรมสังคม

- (1) ความอ่อนโยน
- (2) ความเข้มแข็ง
- (3) การควบคุมอารมณ์และความรู้สึก
- (4) การให้อภัย

การปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการทหาร ดังที่ได้กล่าวมานี้เป็นหลักการปฏิบัติเพื่อให้เกิดความสงบสุขให้แก่ประเทศชาติบ้านเมือง ถึงอย่างไรก็ตามหลักการปฏิบัติเหล่านี้เป็นแต่เพียงการปฏิบัติภายนอกเท่านั้น ยังไม่สามารถควบคุมเข้าไปถึงจิตใจของผู้ปฏิบัติ ดังนั้น จึงได้นำลักษณะเพื่อการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการเข้ามาเสริม เพื่อให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ดังนี้

4.2 วิเคราะห์หลักธรรมเพื่อการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการทหาร

วิเคราะห์การนำหลักธรรมเพื่อการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการทหารนั้น เป็นการพิจารณาแยกแยะประเด็นต่าง ๆ ออกและยกมาให้เห็นว่า ถ้ามีหลักธรรมเหล่านี้เข้ามาเสริมในการปฏิบัติหน้าที่จะมีผลคืออย่างไร ถ้าไม่มีหลักธรรมเหล่านี้จะมีผลเสียอย่างไร ดังนั้น ผู้วิจัย จึงมุ่งวิเคราะห์การนำหลักธรรมเพื่อการปฏิบัติหน้าที่ด้านการปฏิบัติหน้าที่ราชการ เพื่อการปฏิบัติหน้าที่ด้านการงดละเลิกอบายมุข เพื่อการปฏิบัติหน้าที่ด้านความสามัคคีและการอยู่ร่วมกัน และหลักธรรมเพื่อการปฏิบัติหน้าที่ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ดังนี้

4.2.1 วิเคราะห์การนำหลักธรรมเพื่อการปฏิบัติหน้าที่ด้านการปฏิบัติหน้าที่ราชการ

หลักธรรมเพื่อการปฏิบัติหน้าที่ด้านการปฏิบัติหน้าที่ราชการนั้น เป็นการปฏิบัติหน้าที่อย่างเข้มแข็งตามภารกิจที่ได้รับมอบหมาย เพื่อให้บรรลุผลและเกิดประโยชน์ต่อตนเองหน่วยงานและประเทศชาติ โดยอาศัยหลักพลธรรม 5 สังคหวัตถุ 4 พรหมวิหาร 4 อิทธิบาท 4 ทิวฐธรรมมีกัตถประโยชน์ 4 จักรธรรม 4 ดังต่อไปนี้

1) พลธรรม 5 ประการ คือ มีความศรัทธาค่อหน้าที่ มีความเพียรในหน้าที่ มีสติ มีความมั่นคง และมีปัญญาในการแก้ไขปัญหาค่าง ๆ เหล่านี้ได้

ทหารถ้าหากนำหลักของพลธรรม 5 ประการ มาประพฤติปฏิบัติประกอบกับการปฏิบัติหน้าที่นั้นงานในหน้าที่ที่ตนรับผิดชอบจะมีประสิทธิภาพและประสบผลสำเร็จได้โดยไม่ยาก เพราะการปฏิบัติหน้าที่ของทหารนั้น เป็นการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความยากลำบาก ต้องอาศัยความอดทนและกล้าหาญ มีความเพียรพยายามปฏิบัติหน้าที่ของตนให้ดีที่สุด จะต้องอาศัยการมีสติสัมปชัญญะไม่ว่าจะปฏิบัติหน้าที่อะไรก็ตาม หรือปฏิบัติภารกิจในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง จะต้องมีความมั่นคงเป็นหลักสำคัญ เมื่อมีความมั่นคงหรือความสงบแล้วจะให้เห็นสิ่งที่เราต้องการ คือ หลักของความจริงซึ่งเรียกว่า “ปัญญา” คือ ความรอบรู้ เข้าใจชัดในเหตุผล ดี ชั่ว ประโยชน์ มิใช่ประโยชน์ รู้คิด รู้วินิจฉัย และรู้ที่จะจัดการ เป็นจุดสำคัญของพลธรรมทั้ง 5 ประการ นี้เป็นหลักประกันชีวิตผู้ประพฤติได้ข่มขำเนินชีวิตด้วยความมั่นใจ เพราะเป็นผู้มีพลังในตน ข่มขำมภัยทั้ง 5 ประการ¹ คือ 1. อาชีวกภัย ภัยเนื่องด้วยการครองชีพ 2. อสโโลกภัย ภัยคือความเสื่อมเสียชื่อเสียง 3. ปริสสารัชชภัย ภัยคือความครั่นคร้าม เกือบเงินในที่ชุมชน 4. มรณภัย ภัยคือความตาย 5. ทุกคคติภัย ภัยคือทุกคติ

ทหารถ้าหากไม่นำหลักของพลธรรม 5 ประการ มาประพฤติปฏิบัติประกอบกับการปฏิบัติหน้าที่ จะมีผลกระทบต่อการปฏิบัติหน้าที่ในด้านความมั่นคงในทางอารมณ์ เพราะอาชีพของทหารนั้น ส่วนใหญ่จะเป็นในลักษณะของคนที่อยู่ข้างในอยากออก คนที่อยู่ข้างนอกอยากจะเข้า นั้น หมายถึง คนที่เข้ามาปฏิบัติหน้าที่ทหารแล้ว ไม่มีหลักพลธรรมทั้ง 5 ประการ จึงทำให้ขาดความมั่นคง ในการประกอบอาชีพทหาร ขาดความเพียรในการประกอบอาชีพ สติไม่มั่นคงทำให้แก้ปัญหาค่าง ๆ ได้ยาก หรือไม่สามารแก้ไขปัญหาค่างได้ในยามเมื่อมีเหตุการณ์ต่าง ๆ เกิดขึ้นได้

¹ พระธรรมปิฎก(ป.อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2546), หน้า 169.

2) **สังคหวัตถุ 4 ประการ** ธรรมเครื่องยึดเหนี่ยวและสงเคราะห์กันและกัน คือ การแบ่งปันสิ่งของให้ผู้อื่น หมายถึง การช่วยเหลือในด้านทุนหรือปัจจัยเครื่องยังชีพ ตลอดจนเผื่อแผ่กันด้วยไมตรี อย่างเลิศ หมายถึง ธรรมทาน คือ แนะนำสั่งสอน ให้ความรู้ความเข้าใจ จนเขารู้จักพึ่งตนเองได้ มีคำพูดที่จับใจ คือ พูดด้วยน้ำใจหวังดี มุ่งให้เป็นประโยชน์ ทำให้เกิดความเชื่อถือสนิทสนมและเคารพนับถือกัน มีการประพฤติตนให้เกิดประโยชน์ คือช่วยเหลือรับใช้ ทำงานสร้างสรรค์ ในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อตนเอง ผู้อื่นและสังคม และเป็นการประพฤติตัวเสมอต้นเสมอปลาย ไม่เอาวัดเอาเปรียบ ไม่ถือสูงต่ำ ร่วมสุขร่วมทุกข์ด้วย ด้วยเหตุนี้พระพุทธเจ้าจึงตรัสว่าการสงเคราะห์ซึ่งกันและกันเป็นมงคลสูงสุด

ทหารถ้าหากนำหลักสังคหวัตถุ 4 ประการ มาประพฤติปฏิบัติประกอบกับการปฏิบัติหน้าที่ที่จะเกิดประโยชน์อย่างยิ่งต่อการปฏิบัติ เพราะการปฏิบัติหน้าที่ของทหารนั้น จะต้องทำงานร่วมกันทั้งในที่ดั่งปกติและในสนามรบ ระหว่างผู้บังคับบัญชา ผู้ใต้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน บุคลากรของส่วนราชการอื่น ตลอดจนหน่วยงานข้างเคียง เมื่อต้องการจะให้การทำงานของคนได้ผล และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อเป้าหมาย จะต้องมีการช่วยเหลือสนับสนุนซึ่งกันและกันตามสมควร และโอกาส จะต้องมีการติดต่อประสานงานด้วยอัธยาศัยไมตรี เพื่อหวังผลในการทำงานซึ่งกันและกัน โดยการจุนเจือช่วยเหลือและปฏิบัติต่อกันอย่างสม่ำเสมอ ยังได้ชื่อว่าเป็นผู้สร้างไมตรีให้เป็นที่รักของคนทุกคนชั้นได้ เป็นสะพานทอดไปสู่ความรักสามัคคีสามานยสัมภี และเป็นผู้ที่ชื่อว่ามีเห็นแก่ตัวเป็นการขจัดความ โลก ได้อีกด้วย

ทหารถ้าหากไม่นำหลักสังคหวัตถุ 4 ประการ มาประกอบในการปฏิบัติหน้าที่ จะมีผลกระทบต่อการปฏิบัติหน้าที่ในด้านต่าง ๆ คือ งานไม่ราบรื่นหรือขัดแย้งกันระหว่างหน่วยงานต่อหน่วยงานหรือระหว่างเจ้าหน้าที่ต่อเจ้าหน้าที่, ขาดความสามัคคีอันดีกับเพื่อนร่วมงานหรือผู้บังคับบัญชา ผู้ใต้บังคับบัญชาและหน่วยงาน, ไม่ได้รับน้ำใจจากคนอื่นหรือหน่วยงานอื่นที่จะช่วยเหลือ ชี้นะ ปรับปรุงแก้ไข เมื่อมีปัญหาในการทำงานตามโอกาสอันควร, ไม่ได้รับความร่วมมืออันดีในกิจการงานทั้งปวง, ไม่มีใครอยากคบค้าสมาคมด้วย เป็นผู้ล้มคนเหมือนวัวล้มดิน

3) **พรหมวิหาร 4 ประการ** เป็นผู้มีความรักใคร่ปรารถนาดีต่อกัน มีความสงสารเห็นอกเห็นใจกัน ยินดีต่อทุกคนที่ประสบความสำเร็จและมีความสุข มีความเป็นกลางและไม่ซ้ำเติมและหาทางช่วยเหลือ

ทหารถ้าหากนำหลักพรหมวิหาร 4 ประการ มาประพฤติปฏิบัติประกอบกับการปฏิบัติหน้าที่การงานนั้น จะทำให้เกิดความสงบสุขในสังคม เพราะทหารมีภาระหน้าที่ตามพันธกิจคือปฏิบัติหน้าที่ในฐานะเป็นข้าราชการของประชาชน จำเป็นต้องสร้างความอ่อนโยนทางด้านจิตใจ เพราะทหารเมื่อยามสงบไม่มีศึกสงคราม จะต้องร่วมพัฒนาและช่วยเหลือประชาชน เช่น ช่วยงาน

สารณภัยต่าง ๆ ที่เคยเกิดขึ้นให้เราได้เห็นเป็นประจำ คือ มีน้ำท่วม เกิดคลื่นสึนามิ เกิดภัยแล้ง และเมื่อเกิดอัคคีภัยในสถานที่สำคัญ ๆ งานเหล่านี้เป็นสิ่งที่ทำได้ยาก แต่ทหารเป็นผู้มีระเบียบวินัยได้รับการฝึกฝนให้มีความอดทนเข้มแข็งทางร่างกาย ซึ่งเป็นส่วนภายนอกเท่านั้นยังไม่พอต่อการปฏิบัติหน้าที่ในสิ่งที่กระทำได้ยาก ดังนั้น เมื่อมีหลักความเมตตาสงสารและยินดีที่จะหาทางช่วยเหลือ มาขัดเกลากจิตใจให้มีความอ่อนโยน ต่อผู้ที่ประสบเคราะห์กรรมที่ได้รับความทุกข์ ความเดือดร้อนก็จะเกิดประโยชน์ตามหลัก อัคตะ คือ ผลที่มุ่งหมาย 3 อย่าง² คือ

(1) อุตตัคตะ ประโยชน์เกิดต่อตน คือ งานที่ได้รับมอบหมายมีประสิทธิภาพ ประสบผลสำเร็จ ความเจริญรุ่งเรืองก็จะมีแก่ตนเองในที่สุด

(2) ปรัตตะ ประโยชน์ต่อผู้อื่น คือ เราสามารถช่วยเหลือคนอื่นที่ได้รับความทุกข์ เพื่อให้พ้นจากภัยพิบัติต่าง ๆ ได้

(3) อุภยัคตะ ประโยชน์ทั้งสองฝ่าย คือ งานที่ได้รับมอบหมายสำเร็จ ผู้รับวิบากก็พอใจ ทำให้เกิดความสุขทั้งสองฝ่าย

ทหารถ้าหากไม่นำหลักพรหมวิหาร 4 ประการ มาประกอบในการปฏิบัติหน้าที่จะมีผลกระทบต่อการปฏิบัติหน้าที่ คือ การปฏิบัติงานใด ๆ จะไม่เกิดประโยชน์ต่อตนเอง ผู้อื่น และเกิดประโยชน์ต่อสังคม และยังไม่เป็นที่พึงของคนอื่นได้ นอกจากนั้นยังจะตกอยู่ใน หลักกฤษลมุต 3 อย่าง³ คือ ดันตอแห่งการทำ ความชั่วทั้งปวง ได้แก่

(1) โลภะ ความโลภอยากได้โดยไร้สติ ไม่รู้ผิดรู้ถูก ทำให้ประพฤดิชั่ว เห็นแก่ตัวไม่รู้จักจบ แทนที่จะคิดช่วยเหลือผู้ประสบทุกข์ ให้เขาได้พ้นจากภัยพิบัติ แต่กลับคิดที่จะได้โดยถ่ายเดียว คนอื่นไม่เกี่ยว

(2) โทสะ ความโกรธแค้นประทุษร้าย เป็นทางนำไปสู่การประพฤดิชั่ว ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อนลำบาก ไม่มีความเมตตาสงสารผู้อื่น

(3) โมหะ ความหลงมกมายโดยไม่รู้จริง โลกเขลาเบาปัญญา และเป็นตัวการสำคัญทำให้เกิด โลภะ โทสะ ขึ้นเพื่อให้เกิดทำความชั่วทั้งปวง

4) อธิษิบาท 4 ประการ เป็นผู้มี ความพอใจในหน้าที่การงาน ให้ความพยายามอย่างเต็มที่เอาใจใส่ดูแลพร้อมทั้งมีความไต่ตรงในการทำงาน ดังกล่าว

² พระธรรมปิฎก(ป.อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม, อ่างแก้ว, หน้า 111.

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 68.

ทหารถ้าหากนำหลักอิทธิบาท 4 ประการ มาประพาศปฏิบัติประกอบกับการปฏิบัติหน้าที่ที่จะเป็นผลดีต่อผู้นำมาปฏิบัติ เพราะเป็นหลักของการครองงานหรือหลักแห่งความสำเร็จ เพราะทุกคนก่อนเข้ามาเป็นทหารอาชีพ (มิใช่อาชีพทหาร) ประการแรกที่ทุกคนตั้งใจเป็นพื้นฐานก็คือความพอใจในอาชีพนี้ และเข้ามาด้วยใจรัก ต้องการความก้าวหน้า จึงต้องขยันประกอบกิจพากเพียรพยายาม เข้มแข็งอดทน เอาธุระ ไม่ทอดทิ้ง ไม่ทอดยอ จิตรับรู้ในสิ่งที่ทำ หมั่นใช้ปัญญาใคร่ครวญตรวจตราหาเหตุผล เป็นหลักแห่งความสำเร็จที่ผูกกันเป็นลูกโซ่จะขาดจากกันไม่ได้เลย หากตัดข้อใดข้อหนึ่งออก ลูกโซ่นั้นก็จะขาดออกจากกัน จะสั้นลงใช้ประโยชน์อะไรไม่ได้ หรือจะเรียกว่า ข้อปฏิบัติที่ให้ผู้รู้ฤทธิ์ (Basic of Psychic Power) หรือ ข้อปฏิบัติบรรลุถึงความสำเร็จ (Law of Success) เมื่อเป็นเช่นนั้น ผู้ปฏิบัติตามหลักดังกล่าวนี้ อาจจำสั้นๆ ว่า “รักงาน สู้งาน ใส่ใจงาน ทำงานด้วยปัญญา” เรียกว่าทำงานไม่อาถุล คือ เป็นบุคคลขยัน หมั่นเพียร จิตใจจดจ่อ ไม่ทอดยอในการทำงาน ไม่ว่างานประเภทใด งานนั้นย่อมสำเร็จได้ด้วยดี ไม่คั่งค้าง ไม่อาถุล ผู้ทำงานไม่อาถุลมักจะทำงานในลักษณะดังนี้

- (1) ทำงานอย่างจริงจัง
- (2) ทำงานให้สำเร็จ ไม่คั่งค้าง
- (3) ทำงานด้วยความเพียรพยายาม
- (4) ทำงานไม่เลอะแผละ⁴

การทำงานไม่อาถุล ไม่รั้งรอผลัดวันเวลา ย่อมให้ได้สำเร็จประโยชน์ สามารถให้ได้ ทรัพย์สินสมบัติในปัจจุบัน มีความเจริญรุ่งเรืองในกิจการงานที่ทำ ฉะนั้น การงานอันไม่อาถุล จึงจัดว่าเป็นมงคลสูงสุด

ทหารถ้าหากไม่นำหลักอิทธิบาท 4 ประการ ไปประกอบในการปฏิบัติหน้าที่ จะมีผลกระทบต่อการทำงาน คือ ทำงานไม่เอาจริงเอาจึงมีจิตใจรวนเร ผลสุดท้ายงานก็ไม่สำเร็จเป็นคนขี้เกียจไม่มีมานะบุกบัน จึงทำให้ขาดความเจริญก้าวหน้า ทั้งไม่เอาใจใส่ในหน้าที่การทำงาน จะเกิดความเสียหายโดยไม่รู้สีกตัว หรือรู้สีกตัวมันก็สายไปเสียแล้ว และผลกระทบอีกอันหนึ่งคือทำงานทั้งปวงแบบผิด ๆ ถูก ๆ ขาดความใคร่ครวญหาเหตุผลที่เป็นจริง และถูกต้อง เสียเวลาเปล่าประโยชน์ หรือเรียกว่า ทำงานอาถุล มักทำงานในลักษณะ ดังนี้

- (1) ทำงานไม่จริงจัง
- (2) ทำงานให้คั่งค้าง
- (3) ขาดความเพียรพยายาม

⁴ บุญมี แทนแก้ว, จริยศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ 3, (กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ที่ โอ.เอส.พรินติ้งเฮ้าส์, 2539), หน้า 229.

(4) ทำงานเหล่านี้แหละ⁵

การทำงานอาภูล รั้งรอผลัดวันประกันพรุ่ง ย่อมไม่ให้สำเร็จประโยชน์ ไม่สามารถได้ทรัพย์สินสมบัติในปัจจุบัน และไม่มีความสำเร็จรุ่งเรืองในการประกอบอาชีพ

5) ทิฏฐธรรมมิกถลประโยชน์ 4 ประการ พร้อมด้วยความขยัน ไม่ทอดทิ้งการงาน คบมิตรที่ดีและการดำรงชีพอยู่อย่างเหมาะสมกับฐานะของคนในขณะนั้น ทหารถ้าหากนำหลัก ทิฏฐธรรมมิกถลประโยชน์ 4 ประการ มาประพฤติปฏิบัติประกอบกับการปฏิบัติหน้าที่แล้ว จะทำให้ผู้นั้นขยันไม่เกียจคร้าน จะเป็นทหารที่มีระเบียบวินัย และปฏิบัติตามระเบียบวินัยได้โดยเคร่งครัด ทั้งยังเป็นผู้เชื่อฟังคำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือคนอื่นอีกด้วย เพราะสิ่งดังกล่าวจะเกิดขึ้นได้ก็เพราะความขยันเป็นพื้นฐาน ทำให้เป็นผู้ไม่ตั้งอยู่ใน อัมปมาทะ ความไม่ประมาท คือ ความเป็นอยู่อย่างไม่ขาดสติ หรือความเพียรที่มีสติเป็นเครื่องเร่งเร้าและควบคุม ได้แก่การดำเนินชีวิตโดยมีสติเป็นเครื่องกำกับความประพฤติปฏิบัติ และการกระทำทุกอย่างระมัดระวังตัว ไม่ยอมถลำลงไป ในทางเสื่อม แต่ไม่ยอมพลาดโอกาสสำหรับความดีงาม และความเจริญก้าวหน้า ตระหนักในสิ่งที่พึงกระทำและพึงละเว้น ใส่ใจสำนึกอยู่เสมอในหน้าที่อันจะต้องรับผิดชอบ ไม่ยอมปล่อยปละละเลย กระทำการด้วยความจริงจังรอบคอบ และรุดหน้าเรื่อยไป⁶ ดังนั้น ทหารเมื่อนำหลักธรรมดังกล่าวมาประกอบกับการปฏิบัติหน้าที่ก็จะประสบกับ หลักคติสุข 4 คือสุขของคนที่เป็นกฤหัสถ์ ทุกคนควรพยายามเข้าถึงให้ได้สม่ำเสมอ สุขอันชอบธรรมที่ผู้ครองเรือนควรมี คือ

(1) อตติสุข สุขเกิดจากความมีทรัพย์สิน คือ ความภูมิใจ เอิบอิมใจ ว่าคนมีทรัพย์สินที่ได้มาด้วยน้ำพักน้ำแรงความขยันหมั่นเพียรของคน และโดยชอบธรรม

(2) โภกสุข สุขเกิดจากการใช้จ่ายทรัพย์สิน คือ ความภูมิใจ เอิบอิมใจ ว่าได้ใช้ทรัพย์สินที่ได้มาโดยชอบนั้น เลี้ยงชีพ เลี้ยงผู้ควรเลี้ยง และบำเพ็ญประโยชน์

(3) อนณสุข สุขเกิดจากความไม่เป็นหนี้ คือ ความภูมิใจ เอิบอิมใจ ว่าคนเป็นไท ไม่มีหนี้สินติดค้างใคร

(4) อนวัชชสุข สุขเกิดจากความประพฤติไม่มีโทษ คือ ความภูมิใจ เอิบอิมใจ ว่าคนมีความประพฤติสุจริตไม่บกพร่องเสียหาย ใครๆ ดิเตือนไม่ได้ ทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจ⁷

ถ้าหากทหารไม่นำหลักทิฏฐธรรมมิกถลประโยชน์ 4 ประการ มาประกอบกับการปฏิบัติหน้าที่ จะมีผลกระทบต่อการปฏิบัติหน้าที่ในด้านต่าง ๆ คือ

⁵ เรื่องเดียวกัน.

⁶ พระธรรมปิฎก(ป.อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม, อ้างแล้ว, หน้า 58.

⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 147.

(1) เป็นที่ได้ชื่อว่าตั้งอยู่ในความประมาท เพราะความประมาทเป็นหนทางแห่งความตาย ความเสื่อม ความพินาศ ความยากจน และเป็นตัวการทำลายคุณงามความดี ยศศักดิ์ ชื่อเสียง เกียรติยศ จนหมดสิ้น นักการเมืองและข้าราชการระดับสูง ก็เคยถูประหารชีวิต ถูกติดคุก เพราะความประมาทขาดสติ ปล่อยให้ความพยายาและความโลภเข้ามาสิงสู่ทั้งที่รู้ว่า ความลับไม่มีในโลก พระพุทธเจ้าตรัสว่า คนประมาทเป็นคนรกโลก รกแผ่นดิน ไร้เกียรติ ถูกสาปแช่งทั้งสิบทิศ^๙

(2) ไม่เป็นที่ไว้วางใจของผู้บังคับบัญชาและผู้บังคับบัญชาไม่มอบหมายงานให้ทำงานอย่างเช้าชามเย็นชาม ความชั่วไม่มี ความดีไม่ปรากฏ เอาไป 1 ชั้น

(3) ไม่ได้ได้รับความเจริญก้าวหน้าในชีวิตรับราชการ และจะเป็นผู้ที่ตั้งอยู่ได้ยาก จะประสบความเดือดร้อนในอนาคต

(4) นับว่าเป็นผู้ปฏิบัติงานไม่เกิดประโยชน์หรือไม่มีผลงานต่อตนเอง หน่วยราชการและประเทศชาติ

๖) จักรกรรม 4 ประการ คือเป็นผู้เลือกสถานที่ทำงานอย่างเหมาะสม หรือการทำงานให้เหมาะสมกับสถานที่ในทีตนอยู่ ควบกับผู้มีความรู้ความสามารถที่เรียกว่า “ บัณฑิต ” การวางแผนไว้ให้เหมาะสมกับฐานะของตนเอง เป็นผู้มีภูมิหลังที่ดี

ทหารถ้าหากนำหลักจักรกรรม 4 ประการ มาประพฤติปฏิบัติประกอบกับการปฏิบัติหน้าที่จะมีผลดีต่อผู้ปฏิบัติ คือ ทหารทุกคนในขั้นต้นที่จะได้เข้ามาเป็นทหารอาชีพนั้น จะต้องมาจากการศึกษาหลักสูตรนักเรียนนายสิบ หรือ นักเรียนนายร้อย ตามระยะเวลาการศึกษาที่กองทัพบกกำหนดให้สำเร็จพร้อมที่จะเข้าไปรับราชการในหน่วยต่าง ๆ ตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานคร และตามจังหวัด ทุกคนมีความต้องการเหมือนกันคือ ต้องการไปประจำอยู่ในหน่วยทหารที่มีความอุดมสมบูรณ์ ในทุก ๆ ด้าน จะบรรลุดตามประสงค์ที่ตนต้องการได้นั้น จะต้องเป็นผู้ที่รู้จักคบแต่คนดี มีความรู้ ที่เรียกว่า “ บัณฑิต ” มีความตั้งใจไว้ดี มีความคิดที่ถูกต้อง และเป็นผู้ที่ได้สร้างความคิดมาโดยตลอด ดังนั้น เมื่อใครตั้งตนไว้ได้ตามที่กล่าวมานั้นการดำเนินชีวิตทั้งการรับราชการ หรือ การทำธุรกิจส่วนตัวจะเป็นผู้บรรลุ วัตถุประสงค์ เป็นจุดหมายของชีวิต 3 ชั้น ดังนี้คือ

(1) ชั้นที่ 1 ทิฏฐธรรมมิกัตถะ จุดหมายชั้นตาเห็น หรือ ประโยชน์ปัจจุบัน คือ

- ก. มีสุขภาพดี ร่างกายแข็งแรง ไร้โรคภัย งามสง่า อายุยืน
- ข. มีเงิน มีงาน มีอาชีพสุจริต ทั้งตนเองได้ ทางเศรษฐกิจ
- ค. มีสถานภาพดี เป็นที่ยอมรับนับถือในสังคม
- ง. มีครอบครัวผาสุก ทำวงศ์ตระกูลให้เป็นที่น่าพอใจ

^๙ โกวิท ตั้งตรงจิตร, พุทธธรรมนำชีวิต, (กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น, 2548), หน้า 83.

ทั้งหมดนี้ พึงให้เกิดมีโดยธรรม และใช้หรือปฏิบัติให้เกิดประโยชน์สุข โดยชอบ ทั้งแก่ตนเองหรือผู้อื่น

(2) ขั้นที่ 2 สัมปรายิกัตถะ จุดหมายชั้นเลขาเห็น หรือ ประโยชน์เบื้องต้น

- ก. ความอบอุ่นสบายซึ่งสุขใจ ด้วยศรัทธา มีหลักใจ
- ข. ความภูมิใจในชีวิตสะอาด ที่ได้ประพฤติกแต่การทุจริต
- ค. ความแก้ส้วกล้ำมันใจ ที่มีปัญหาแก้ปัญหา นำชีวิตได้
- ง. ความโล่งจิตมั่นใจ ว่าได้ทำกรรมดี มีทุนประกันภพหน้า

(3) ขั้นที่ 3 ปรมัตถะ จุดหมายสูงสุด หรือ ประโยชน์อย่างยิ่ง

- ก. ไม่หวั่นไหวไปตามความผันผวนปรวนแปรต่าง ๆ
- ข. ไม่ผิดหวังเศร้าบิบบันจิต เพราะความยึดติดหรือถือมั่น
- ค. ปลอดโปร่ง สงบ ผ่องใส สดชื่น เบิกบานใจตลอดเวลา
- ง. เป็นอยู่และทำการด้วยปัญญา ซึ่งมองด้วยเหตุปัจจัย⁹

ถ้าบรรลุจุดหมายชีวิตถึงขั้นที่ 2 ขึ้นไป เรียกว่าเป็น “บัณฑิต” คือผู้รอบ หรือผู้มองการไกล รู้ว่าจะไปรับราชการที่ไหนดี จึงจะมีความเจริญรุ่งเรืองและมีความก้าวหน้าในการรับราชการ ซึ่งเราจะต้องตั้งเป้าในทางที่จะไป และจะต้องมีจิตใจแน่วแน่ในหนทางที่ตนตั้งเอาไว้ตั้งแต่ต้นนั้น

ทหารถ้าหากไม่นำหลักของจักรธรรม 4 ประการ มาประกอบในการปฏิบัติหน้าที่ จะมีผลกระทบต่อการปฏิบัติหน้าที่ดังนี้คือ

(1) การขาดปัญญาเพราะมีอวิชชามากอบงำทำให้เราไม่รู้ถึงสภาพความเป็นมาของหน่วยงานที่เราจะต้องไปปฏิบัติราชการ ไม่รู้ผู้บังคับบัญชาในหน่วยงานนั้นก็ทำให้เราไม่เข้าใจขั้นตอนหรือทิศทางที่จะต้องปฏิบัติงานของคนว่าอย่างไรที่ถูกต้องหรือไม่ถูกต้อง เมื่อเป็นเช่นนี้การทำงานก็ไม่เกิดผลดีต่อเราและต่อหน่วยงาน การทำงานจึงเป็นไปในทางนิเสธ

(2) เมื่อ ไม่มีโอกาสทำงานร่วมกับท่านผู้รู้ที่พร้อมด้วย วิชาและจรณะ แล้วโอกาสที่จะทำให้เราเป็นผู้รอบรู้ในหน้าที่การงานนั้นยากมาก ดังนั้น ถ้าเก่งคน แต่ไม่เก่งงาน ก็หาความเจริญในหน้าที่การงานได้ยากเหมือนกัน

(3) ทำให้เป็นคนขาดหลักธรรมที่คุ้มครองโลก คือ หิริ และ โอตตปปะ คือเป็นผู้ไม่มีความละอายและเกรงกลัวต่อบาปทุจริตที่จะเกิดจากความชั่วทั้งปวง จนไม่สามารถที่จะตั้งตนไว้ในทางที่ดีที่มีความมั่นคงได้

⁹ พระธรรมปิฎก(ป.อ. ปยุตฺโต), ธรรมบุญชีวิต, พิมพ์ครั้งที่ 15, (กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก, 2543), หน้า 10.

(4) จะทำให้เป็นคนขาดสติ ตั้งอยู่ในความประมาทเลินเล่อเหลวตัว ประพฤติปฏิบัติผิดพลาดเสียหาย เพราะบุคคลผู้ไม่มีสติสัมปชัญญะประจำสันดาน จะทำการใดๆ ย่อมมีการผิดพลาดเสมอ มีความถูกต้องน้อยเป็นปัจจัยที่ไม่อาจที่จะนำไปสู่ความเจริญมั่นคงได้

4.2.2 วิเคราะห์การนำหลักธรรมเพื่อการปฏิบัติหน้าที่ด้านการรณรงค์ลดละเลิกอบายมุข

การรณรงค์ลดละเลิกอบายมุขนั้น เป็นสิ่งสำคัญยิ่งที่ทหารทุกจะต้องรณรงค์ลดละเลิกให้ได้ เพราะอบายมุขเป็นทางแห่งความไม่เจริญ เป็นบ่อเกิดแห่งความแตกแยกสามัคคี ถ้าใครก็ตามที่ประพฤติอบายมุขชีวิตจะพบกับภาวะแห่งความเสื่อม ทหารก็เช่นเดียวกัน ถ้าอบายมุขเข้าสู่กองทัพเมื่อไร ย่อมจะทำให้ทหารขาดความสามัคคี ดังนั้น หลักธรรมซึ่งเป็นหลักของความบริสุทธิ์หรือความหมั่นจดในการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อเป็นหนทางแห่งการห่างไกลจากสิ่งที่เป็นอบายมุข จึงจำเป็นจะต้องอาศัยหลัก วิสุทธิ 7 ประกอบด้วย สีลวิสุทธิ จิตตวิสุทธิ ทิฐิวิสุทธิ กังขาวิตรณวิสุทธิ มัคคามัคคญาณทัตตสนวิสุทธิ ปฏิปทาญาณทัตตสนวิสุทธิ และ ญาณทัตตสนวิสุทธิ ดังต่อไปนี้

1) สีลวิสุทธิ เป็นผู้มีสีลบริสุทธิ์

สีลวิสุทธิ เป็นผู้ปฏิบัติคนให้หมั่นจดในหลักของศีลสังวร คือ บอกให้ฝึกให้ปฏิบัติให้ทำให้เพียรเพ่งลดละ ให้ระมัดระวังรักษาให้จงได้

ทหารถ้าหากนำหลักสีลวิสุทธิมาประกอบในการปฏิบัติหน้าที่ ด้านการรณรงค์ลดละเลิกอบายมุขจะมีผลต่อการปฏิบัติหน้าที่คือ ทหารเป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่ตามระเบียบวินัยอย่างเคร่งครัดเพื่อจะหลีกเลี่ยงความไม่เจริญและสร้างความแตกแยกของหมู่คณะ ดังพระพุทธพจน์ที่ได้ตรัสไว้ว่า

(1) ตำรวมในศีลสังวร ที่พระตถาคตเจ้าผู้มีจักขุเป็นเผ่าพันธุ์แห่งพระอาทิตย์ทรงแสงแล้ว

(2) คู่มกรองอินทรีย์

(3) มีสติทุกเมื่อ

(4) ไม่ชุ่มด้วยกิเลส

(5) คัดอนุสัยทั้งปวงอันถ่นไปด้วยกระแสบ่วงมาร“ชนเหล่าใดดำเนินไปตามมรรคาที่พระตถาคตเจ้าประกาศแล้วถือว่า ชนเหล่านั้นแล บรรลุความสิ้นอาสวะถึงฝั่ง คือ พระนิพพานในโลกแล้ว”¹⁰

ทหารถ้าหากไม่นำหลักสีลวิสุทธิมาประกอบในการปฏิบัติหน้าที่ด้านการรณรงค์ลดละเลิกอบายมุขจะมีผลกระทบต่อการปฏิบัติหน้าที่ คือจะทำให้ทหารเป็นผู้หย่อนยานต่อการปฏิบัติตามระเบียบวินัยของทหาร เพราะทหารถ้าไม่เคร่งครัดต่อระเบียบวินัยแล้ว จะอยู่ร่วมกัน

¹⁰ ลำลี รักสุทธิ, สีสุดยอควินัยของศาสนาพุทธ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พัฒนาศึกษา, 2543), หน้า 39.

จะปฏิบัติหน้าที่การงานร่วมกัน ก็ไม่มีความสุขในการอยู่ร่วมกัน บางโอกาสจะทำให้เป็นคนขาดสติผลอดตัวไปหลงไหลในทางแห่งความเสื่อมได้

2) จิตตวิสุทธิ มีจิตใจที่บริสุทธิ์ต่อผู้อื่น

จิตตวิสุทธิ เป็นผู้มีความบริสุทธิ์ทางด้านจิตใจ คือ การบังคับจิตของตนไม่ให้ไปไปในทางที่ต่ำ เช่น การคบคนชั่วเป็นมิตรคิดแต่ชวนไปในทางที่ไม่ดี หรือจิตที่ตั้งไว้ผิด หมายถึงความตั้งใจผิด คิดผิด เช่น คิดว่าการหาเงินโดยสุจริตหาโอกาสรวยได้ยาก ผู้ทางทุจริตผิดกฎหมายไม่ได้รวยไวกว่ากันเยอะ แต่ปรากฏว่านั่นปลายชีวิตของผู้คิดผิด ไม่พ้นโทษประหาร หรือติดคุกจนตาย แลเมทรัพย์ที่ได้มาในทางไม่บริสุทธิ์ก็ถูกริบเป็นของหลวงไป จึงเห็นได้ว่า จิตที่ตั้งไว้ผิด คิดในทางชั่ว เมื่อถึงวัน วิชากรรม คามทัณฑ์ เข้าของจิตนั้นก็เดือดร้อนเพราะจิตของตน เป็นศัตรูสร้าง ความฉิบหายให้แก่ตนเอง¹¹

ทหารถ้าหากนำหลักของจิตตวิสุทธิตามประกอบในการปฏิบัติหน้าที่ด้านการงคดลละเล็กละเอียดบายนุขจะมีผลดีต่อการปฏิบัติหน้าที่ คือจักเป็นผู้มีความซื่อสัตย์สุจริต รู้จักการคบค้าสมาคมบุคคล เป็นผู้มีความรอบคอบ ระมัดระวังเพราะเป็นคนมีจิตใจเข้มแข็ง ดังคำว่า “จิตใจที่เข้มแข็งย่อมอยู่ในร่างกายที่แข็งแรง” หรือดังพุทธภาษิตที่ว่า “จิตตํ ทนุตํ สุขาวหนํ” จิตที่ฝึกแล้วนำสุขมาให้¹²

ทหารถ้าหากไม่นำหลักของจิตตวิสุทธิตามประกอบในการปฏิบัติหน้าที่ด้านการงคดลละเล็กละเอียดบายนุขจะมีผลกระทบในการปฏิบัติหน้าที่คือจะทำให้เป็นคนประกอบไปด้วยราคะ โทสะ โมหะความโลภ ความโกรธ ความหลง รวมไปถึงบรรดาอุปกิเลสอีกมากมาย เมื่อห้ามจิตไม่ได้ปล่อยให้จิตประกอบไปด้วยกิเลสชนิดใด ก็มักจะประพฤติกไปในกิเลสกมลสันดานนั้น ย่อมจะเป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติหน้าที่ในทุก ๆ ด้าน ดังพุทธภาษิตที่ว่า “วิหญญตี จิตตวสานุวคฺติ” ผู้ประพฤติกตามอำนาจจิตย่อมลำบาก¹³

3) ทิฏฐิวินิสิทฺติ มีความเห็นตรงกับผู้อื่น

ทิฏฐิวินิสิทฺติ การมีความเห็นที่ถูกต้องตามหลักของความเป็นจริง รู้สภาพจิตของตนเองและผู้อื่น ทุกคนต้องการความเจริญก้าวหน้าด้วยกันทั้งนั้น และมีความยินดีในสิ่งที่ตนมี ซึ่งได้มาโดยชอบธรรม หรือความพอใจ ความหลักบึงจยให้เกิดสัมมาทิฏฐิ คือ ทางเกิดแห่งแนวความคิดที่ถูกต้อง ถือว่าเป็นความเห็นที่บริสุทธิ์ และเป็นต้นทางของปัญญาและความดีงามทั้งปวง มี 2 ประการ คือ

¹¹ โกวิท ตั้งตรงจิตร, พุทธธรรมนำชีวิต, อ่างแล้ว, หน้า 162.

¹² เรื่องเดียวกัน, หน้า 164.

¹³ เรื่องเดียวกัน.

(1) ปรโตโมสะ เสี่ยงจากผู้อื่น การกระตุ้นหรือชักจูงจากภายนอก คือ การรับฟัง คำแนะนำสั่งสอน เล่าเรียน หาความรู้ สนทนาซักถาม ฟังคำบอกเล่าชักจูงจากผู้อื่น โดยเฉพาะ การสลับสัทธิธรรมจากท่านผู้เป็นกัลยาณมิตร

(2) โยนิโสมนสิการ การใช้ความคิดถูกวิธี ความรู้จักคิด คิดเป็น คือ ทำในใจให้ แยกคายมองสิ่งทั้งหลายด้วยความคิดพิจารณา รู้จักสืบสาวหาเหตุผล แยกแยะสิ่งนั้น ๆ หรือ ปัญหาที่นอกให้ เป็น ตามสภาวะและความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัย¹⁴

ทหารกล้าหากนำหลักของทฤษฎีวิสุทธิมาประกอบในการปฏิบัติหน้าที่ด้านการงดละเลิก อบายมุขจะมีผลดีในการปฏิบัติหน้าที่ในด้านมีความสันโดษ หมายถึงยินดีตามฐานะที่ตนมีอยู่และ เป็นอยู่ สันโดษถือว่าเป็นคุณธรรมสำหรับสร้างคนและฐานะของตน ให้เจริญก้าวหน้าตามความ เหมาะสม แต่ต้องอยู่ในขอบเขตของศีลธรรม และประโยชน์ของการมีสันโดษ มี 7 ประการ คือ

- (1) ตัดปัญหากังวลต่าง ๆ
- (2) ทำให้ศาสนารุ่งเรือง
- (3) ทำให้คนพ้นทุกข์
- (4) ทำให้มีความสุข
- (5) ทำให้เจริญก้าวหน้า
- (6) ทำให้อยู่ในขอบเขตของศีลธรรม(ระเบียบวินัย)
- (7) ทำให้ประคองใจไม่ให้คั่นรันท่าทุจริตผิดกฎหมาย¹⁵

ทหารกล้าหากไม่นำหลักของทฤษฎีวิสุทธิมาประกอบในการปฏิบัติหน้าที่ด้านการงดละเลิก อบายมุข จะมีผลกระทบต่อการปฏิบัติหน้าที่ในการเห็นผิด คิดผิด กระทำผิด หรือคลาดเคลื่อน จากความเป็นจริง ดังหลัก วิบัติ คือความผิดพลาด บกพร่องใช้การไม่ได้ มี 4 ประการ ดังนี้

- (1) ศีลวิบัติ เสียศีล คือคนไม่มีวินัย
- (2) อาจารย์วิบัติ เสียความประพฤติ จรรยาบรรณไม่ดี
- (3) ทฤษฎีวิบัติ ความเห็นคลาดเคลื่อน ผิดธรรมผิดวินัย
- (4) อาชีวิวิบัติ ประกอบมิจฉาชีพ หาเลี้ยงชีพในทางที่ผิด¹⁶

¹⁴ พระธรรมปิฎก(ป.อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ 12, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2546), หน้า 69.

¹⁵ สุชีราภรณ์ บริสุทธี, มงคลชีวิต 38 ฉบับประชาชน, (กรุงเทพมหานคร : ทิพย์วิสุทธิ, 2547), หน้า 78.

¹⁶ พระธรรมปิฎก(ป.อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม, อ่างแล้ว, หน้า 135.

4) กังขาวิตรณวิสุทธิ ความบริสุทธิ์เพราะข้ามความสงสัย

กังขาวิตรณวิสุทธิ เป็นความบริสุทธิ์ขั้นที่ทำให้กำจัดความสงสัยได้ คือ กำหนดครุปัจจัยแห่งนามรูปได้แล้วจึงสิ้นความสงสัย ดังหลักกรรมสวนานิสงส์ 5 ประการ คือ อานิสงส์ในการฟังธรรม ดังนี้

- (1) อสุสุตฺตํ สุมาติ ย่อมฟังสิ่งที่ยังไม่เคยฟัง ได้เรียนรู้ในสิ่งที่ยังไม่เคยเรียนรู้
- (2) สุตฺตํ ปริโยทเปติ สิ่งที่เคยฟังแล้ว ก็ทำให้แจ่มแจ้ง เข้าใจชัดเจนยิ่งขึ้น
- (3) กงฺขา วิหเรติ แก้อ้อสงสัยได้ บรรเทาความสงสัยเสียได้
- (4) ทิฏฐิ อชฺช กโรติ ทำความเห็นให้ถูกต้องได้
- (5) จิตฺตมสุตฺต ปสฺสิตฺติ จิตของเขาย่อมผ่องใส¹⁷

ทหารถ้าหากนำหลักของกังขาวิตรณวิสุทธิมาประกอบในการปฏิบัติหน้าที่ด้านการงคดลละเลิกอบายมุขจะมีผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ คือ ไม่เกิดความกังวลสงสัยคิดอยากจะทำลงในสิ่งที่เป็นหลักแห่งความฉิบหาย (อบายมุข) คิดแต่จะประกอบกุศลกรรม คือ การทำความดี และการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความถูกต้องเสมอ

ทหารถ้าหากไม่นำหลักของกังขาวิตรณวิสุทธิมาประกอบในการปฏิบัติหน้าที่ด้านการงคดลละเลิกอบายมุขจะมีผลกระทบต่อการทำงานที่คือ จะทำให้เป็นคนขาดสติสัมปชัญญะ ขาดความขี้คิดผลอดัว คิดอยากจะทำในสิ่งที่เป็นอกุศลกรรม หรือที่เรียกว่าอกุศลมูล คือต้นคอกของการทำชั่วนั่นเอง

5) มัคคามัคคญาณทัสสนวิสุทธิ ความบริสุทธิ์แห่งญาณเป็นเครื่องรู้ทาง

มัคคามัคคญาณทัสสนวิสุทธิ เป็นการเห็นทางหรือจดจำในหนทางที่เคยประพฤติปฏิบัติมาว่าถูกต้อง และหนทางที่ไม่เคยประพฤติปฏิบัติมาว่าไม่ถูกต้อง เพื่อกำหนดความชัดเจนแจ่มแจ้ง ในการเข้าสู่วิถีอันถูกต้องนั้น เพื่อประทับระครองจิตให้มั่นเพื่อกำหนดทางที่จะต้องปฏิบัติให้ชัดเจนต่อไป

ทหารถ้าหากนำหลักของมัคคามัคคญาณทัสสนวิสุทธิมาประกอบในการปฏิบัติหน้าที่ด้านการงคดลละเลิกอบายมุข จะมีผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ คือ จะเป็นผู้มีจิตใจรู้แจ้งเห็นจริงในการปฏิบัติงานตามหน้าที่และที่ได้รับมอบหมาย ตั้งมั่นในการทำงานไม่เหน็ดเหนื่อย และมีจิตใจสงบนิ่ง เพราะเชื่อว่าตนได้ทำงานถูกต้องแล้ว มีความพอใจในสิ่งที่ได้ทำไม่ผิดพลาด และไม่หลงทางที่จะเลือกปฏิบัติตาม มัชฌิมาปฏิปทา ทางสายกลาง สรุปลงในไตรสิกขา 3 คือ

- (1) คีล การดำรงรักษากายวาจาให้เรียบร้อย (ทำให้สะอาด)
- (2) สมาริ การรักษาหรือทำจิตให้ตั้งมั่น (ทำให้สงบ)

¹⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 165.

(3) ปัญญา ความรอบรู้ในสิ่งที่ควรรู้ (ทำให้สว่าง)¹⁸

ทหารกล้าหากไม่นำหลักของมัคคามัคคญาณทัสสนวิสุทธิตมาประกอบในการปฏิบัติหน้าที่ด้านการรณคดีละเล็กละน้อย จะมีผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ที่ไม่ถูกต้องตามขั้นตอน ไม่มีหลักยึดในการทำงาน จะตกอยู่ในหลักอกุศลมูล ข้อที่ 3 โมหะ ความหลงงมงายโดยไม่รู้จริง โฉลกเขลาเบาปัญญา ไม่ใช่สติ จึงเป็นศักรสำคัญให้ปฏิบัติหน้าที่ผิดพลาดไม่ถูกทาง¹⁹

6) ปฏิปทาญาณทัสสนวิสุทธิ ความจดจำแห่งความรู้ที่ได้จากการศึกษามาและการนำไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์

ปฏิปทาญาณทัสสนวิสุทธิ เป็นการรู้และเป็นทางอันเหมาะสมที่จะดำเนินไปโดยไม่หยุดยั้ง เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและประโยชน์ส่วนรวม ทั้งที่เป็นไปในปัจจุบัน อนาคตและประโยชน์สูงสุด

ทหารกล้าหากนำหลักของปฏิปทาญาณทัสสนวิสุทธิตมาประกอบในการปฏิบัติหน้าที่ด้านการรณคดีละเล็กละน้อย จะมีผลดีต่อการปฏิบัติหน้าที่ จะทำให้เกิดประโยชน์ของการประพฤติดตามหลักจริยธรรม 5 ประการ คือ

- (1) สามารถปฏิบัติตนและดำเนินชีวิตอย่างถูกต้อง
- (2) ทำให้ชีวิตอยู่อย่างมั่นคง
- (3) ทำให้เกิดความมีระเบียบเรียบร้อย
- (4) ทำให้สามารถทำประโยชน์ให้แก่สังคมได้อย่างกว้างขวาง
- (5) ทำให้เจริญก้าวหน้าในชีวิต²⁰

ทหารกล้าหากไม่นำหลักของปฏิปทาญาณทัสสนวิสุทธิตมาประกอบในการปฏิบัติหน้าที่ จะมีผลกระทบต่อการทำงานที่ คือ

- (1) จะทำให้ตนดำเนินชีวิตไปอย่างไม่ถูกต้อง
- (2) การประกอบอาชีพไม่มีความมั่นคง
- (3) เป็นคนไม่มีระเบียบวินัย
- (4) ไม่สามารถทำประโยชน์ให้กับสังคมได้มาก
- (5) ไม่มีมีความก้าวหน้าในอาชีพการงาน

¹⁸ บุญมี แทนแก้ว, จริยศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ 3, (กรุงเทพมหานคร : โอ.เอส.พริ้นติ้ง เฮ้าส์, 2539), หน้า 148.

¹⁹ พระมหาฉลาด ปริยญาโน ป.ธ. 9, นวโกวาท (ฉบับประชาชน), (กรุงเทพมหานคร : เลียงเชียง, 2541), หน้า 13.

²⁰ บุญมี แทนแก้ว, จริยศาสตร์, อ่างแล้ว, หน้า 150.

7) ญาณทัสสนวิสุทธิติ ความหมดจดแห่งการเห็นด้วยญาณ

ญาณทัสสนวิสุทธิติ เป็นความรู้ในระดับสูง คือ ความรู้ถึงสาเหตุ วิธีแก้ไขและผลสำเร็จแห่งการมีความรู้ที่เป็นจริง ตามหลักของผู้ประเสริฐย่อมตระหนักต่อความจริง 4 ประการ คือ

(1) จริงต่อตนเอง ความจริงใคร ๆ ก็ชอบ ใคร ๆ ก็ต้องการ คนเป็นที่รักของคน จึงพยายามสร้างความคิดให้แก่คน

(2) จริงต่อบุคคลอื่น มนุษย์จะอยู่เพียงลำพังคนเดียวไม่ได้ จำต้องอาศัยคนอื่น เมื่อคราวจำเป็น จึงได้ชื่อว่าเป็นสัตว์สังคม เมื่ออยู่ร่วมกันมาก ๆ ก็ต้องมีกฎระเบียบ มีความซื่อสัตย์ต่อกัน จึงจะมีความสุขได้

(3) จริงต่อพระศาสนา ศาสนาเป็นคำสอนให้ศาสนิกเกิดความสามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่มีเมตตากรุณาต่อกัน เป็นศูนย์ทางความคิด และเป็นที่พึ่งทางใจ อันเป็นประโยชน์ของประชาชนในชาติ

(4) จริงต่อประเทศชาติ คำว่า “ประเทศชาติ” หมายถึงอาณาเขตของแผ่นดินทั้งประเทศ และคณะรัฐบาลผู้บริหารประเทศต่างพระเนตรพระกรรณด้วย ผู้อยู่ในประเทศอาศัยร่วมเงาประเทศ ควรแสดงออกซึ่งความกตัญญูตถเวทิติ หรือความภักดีให้ปรากฏ²¹

ทหารถ้านำหลักของญาณทัสสนวิสุทธิติมาประกอบในการปฏิบัติหน้าที่ด้านการงคดลละเล็กอบายมุข จะมีผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ คือ เป็นผู้ตั้งอยู่ในหลัก สัมมาทิฐิติ คือความเห็นชอบหรือความเข้าใจถูกต้องในอริยสังค 4 ประการ คือ

- (1) รู้จักทุกข์ (ทุกข์)
- (2) รู้จักเหตุให้เกิดทุกข์ (สมุทัย)
- (3) รู้จักความดับแห่งทุกข์ (นิโรธ)
- (4) รู้จักข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ (มรรค)²²

ทหารถ้าหากไม่นำหลักของญาณทัสสนวิสุทธิติมาประกอบในการปฏิบัติหน้าที่ด้านการงคดลละเล็กอบายมุข จะมีผลกระทบต่อการปฏิบัติหน้าที่ จะเป็นผู้เห็นผิดหรือเข้าใจไม่ถูกต้อง ก็จะก่อให้เกิดการทำงานผิดพลาดไม่บรรลุผล และเป็นผู้ที่ชื่อว่าตั้งอยู่ใน ทิฐิติ ความเห็นผิด 3 ประการ คือ

- (1) อกิริยทิฐิติ ความเห็นว่าไม่เป็นอันทำ หรือเห็นว่ากระทำแล้วไม่มีผล
- (2) อเหตุกทิฐิติ ความเห็นว่าไม่มีเหตุ หรือเห็นว่าสิ่งทั้งหลายไม่มีเหตุปัจจัย

²¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 138.

²² ม.ม. 12/26/24.

(3) นัตถิกทฤษฎี ความเห็นว่ามี หรือเห็นว่ามี การกระทำหรือสถานะที่จะกำหนดเอาเป็นหลักได้²³

4.3 วิเคราะห์หลักธรรมเพื่อการปฏิบัติหน้าที่ด้านความสามัคคีและการอยู่ร่วมกัน

หลักธรรมเพื่อการปฏิบัติหน้าที่ด้านความสามัคคีและการอยู่ร่วมกันของคนในสังคม สิ่งที่ทำให้อยู่ร่วมกันอย่างเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และมีความสุขได้นั้น จะต้องอาศัยหลักธรรมสำหรับครองชีวิตหรือกำกับชีวิตของภุคคฤหัสถ์ ประกอบด้วย สัจจะ ทมะ ขันติ และจาคะ ดังต่อไปนี้

1) สัจจะ เป็นผู้มีความจริงต่อตนเองและผู้อื่น

ทหารถ้าหากนำหลักของสัจจะ ความจริง คือคำรงมั่นใน สัจจะ ซื่อสัตย์ จริงใจ พุดจริง ทำจริง จะทำอะไรก็ให้เป็นที่เชื่อถือไว้วางใจได้ มาประกอบในการปฏิบัติหน้าที่ด้านความสามัคคีและการอยู่ร่วมกัน มาประกอบในการปฏิบัติหน้าที่ด้านความสามัคคีและการอยู่ร่วมกัน จะมีผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ คือ สัจจะ ถือว่ามีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อการปฏิบัติงานของทหารทุกระดับชั้น ถ้าหากทหารคนใดไม่มีความจริงใจหรือไม่เป็นที่ไว้วางใจของผู้บังคับบัญชา และเพื่อนร่วมงาน ก็ถือว่าผู้นั้นเป็นคนไม่มีระเบียบวินัย เพราะระเบียบวินัยเป็นหัวใจของทหาร สังคมทหารจะต้องมีวินัยเท่านั้นถึงจะทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะ และทำการรบกับข้าศึกศัตรูเพื่อปกป้องประเทศชาติได้ ดังนั้น ผู้มีความจริง ซื่อสัตย์ จริงใจ ย่อมมีความสัมพันธ์อันดีงาม ออบอวนเป็นสุขแก่ผู้ร่วมงาน และคนที่พึงพาอาศัยอยู่ในปกครองทั้งหมด โดยทำหน้าที่มิใช่เพียงนำประโยชน์ทางวัตถุมาให้เขาอย่างเดียวน แต่ก็นำประโยชน์สุขทางจิตใจมาให้ด้วย โดยประพาศิตคนเป็นตัวอย่างช่วยชักจูงให้คนอื่นที่เกี่ยวข้องใกล้ชิดทั้งหลาย มีความเจริญงอกงามขึ้น ด้วยคุณธรรมที่เรียกว่าอารยวัธ 5 ประการ ดังนี้

(1) งอกงามด้วยศรัทธา คือ ให้มีความเชื่อความมั่นใจในพระรัตนตรัย และในการที่จะทำความดีมีหลักยึดเหนี่ยวจิตใจ

(2) งอกงามด้วยศีล คือ ให้มีความประพฤติดีงาม สุจริต รู้จักเลี้ยงชีวิต มีวินัย และมีกิริยามรรยาทอันงาม

(3) งอกงามด้วยสุตะ คือ ให้มีความรู้จากการเล่าเรียนสดับดับฟังโดยแนะนำหรือขนขวายให้ศึกษาหาความรู้ ที่จะฟื้นฟูปรับปรุงชีวิตจิตใจ

(4) งอกงามด้วยจาคะ คือ ให้มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีน้ำใจต่อกัน และพอใจทำประโยชน์ต่อเพื่อนมนุษย์

²³ พระธรรมปิฎก(ป.อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์, อ้างแล้ว, หน้า 63.

(5) งอกงามด้วยปัญญา คือ ให้ความรู้จักคิด เข้าใจเหตุผล รู้ดี รู้ชั่ว รู้คุณ รู้โทษ ประโยชน์มิใช่ประโยชน์ มองสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง มีวิจรรณาญาณ รู้จักใช้ปัญญา พิจารณาเหตุปัจจัย แก้ไขปัญหา และจัดทำดำเนินการต่าง ๆ ให้ได้ผล²⁴

ทหารถ้าหากไม่นำหลักของสัจจะมาประกอบในการปฏิบัติหน้าที่ด้านความสามัคคีและการอยู่ร่วมกัน จะมีผลกระทบต่อการปฏิบัติหน้าที่ดังนี้ ไม่เป็นที่ไว้วางใจของผู้บังคับบัญชา และเพื่อนร่วมงาน ผู้บังคับบัญชาก็ไม่สนับสนุนความเจริญก้าวหน้าให้, ไม่เป็นที่ยินดีของท่านผู้รู้ (บัณฑิต) ทั้งหมด ยังความเจริญไม่ให้สำเร็จ ย่อมคลาดเคลื่อนจากธรรมอันเกษมจากโยคะ, อยู่ร่วมกับคนอื่นได้ยาก ไม่มีใครอยากคบค้าสมาคมด้วย เพราะคบเพื่อนเพื่อหวังประโยชน์ส่วนตนเป็นหลัก, เป็นผู้เหลวไหลและมักง่าย เลินเล่อเหลวสดี มักประพฤติดีศีลธรรม ขาดเหตุผลอันดี, เป็นคนปอกลอกคิดเอาแต่ได้ฝ่ายเดียว ออกปากฟังไม่ได้ และมักสงเคราะห์ด้วยสิ่งทีหาประโยชน์มิได้

2) ทมะ ฝึกคนให้เป็นผู้มีความระงับในอารมณ์ที่ไม่ปรารถนาและรู้จักปรับตัวเองให้ดียิ่งขึ้นเสมอ

ทหารถ้าหากนำหลัก ทมะ คือ การฝึกฝนยับยั้งใจตนเองไม่ให้ตกไปในที่ชั่ว มีอบายมุขเป็นต้นนั้น มาประกอบในการปฏิบัติหน้าที่ด้านความสามัคคีและการอยู่ร่วมกัน จะมีผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ คือจะสามารถครองใจคนอื่นได้ เพราะรู้จักหลีกเลี่ยงความไม่ดี การที่มีผู้อื่นมากระทำ ความชั่วต่อเรา เช่น ทำให้เจ็บกายบ้าง เจ็บใจบ้าง เช่นนี้เป็นการเอาความชั่วมาให้เราทำคอบเพื่อเป็นการแก้แค้น ถ้าเราไม่หักห้ามใจก็เหมือนกับเราเอาความชั่วไปต่อสู้กับความชั่ว เอาน้ำสกปรกไปล้างของสกปรก จะไม่ก่อประโยชน์อะไรได้เลย หลีกเลียงไม่เผชิญกับความไม่ดี ฟังนี้ก็อยู่เสมอว่า “เราไม่มีสิทธิ์ เราไม่มีอำนาจที่จะไปบังคับผู้อื่นให้เขาดีต่อเราได้ แต่เราต้องบังคับตัวเราเอง”²⁵ เมื่อมีเหตุการณ์บังคับให้ต้องต่อสู้กับคนไม่มีคนพาล จงหลีกเลี่ยง อย่าเอาความชั่วเข้าไปต่อสู้ จงทำแต่ความดีต่อผู้อื่น ต่อสังคม แล้วเราจะได้ชื่อว่าผู้ชนะ ดังพุทธภาษิตบทหนึ่งที่ว่า “พึงชนะความไม่ดี ด้วยความดี”²⁶ พบแต่ความเจริญที่เรียกว่า วุฒิ คือ ธรรมเป็นเครื่องเจริญ 4 ประการ คือ

- (1) สัมปยุตตูปสังเสวะ คบท่านผู้ประพฤติชอบด้วยกาย วาจา ใจ ที่เรียกว่าสัตบุรุษ
- (2) สัทธรรมมัสสวนะ ฟังคำสั่งสอนของท่าน โดยเคารพ

²⁴ พระธรรมปิฎก(ป.อ. ปยุตฺโต), ธรรมนุญชีวิต, อ่างแล้ว, หน้า 46.

²⁵ ป. มหาจันทร์, คู่มือการพัฒนาคน, (กรุงเทพมหานคร : โอ.เอส.พรีนติ้ง เฮ้าส์, 2534), หน้า 27.

²⁶ เรื่องเดียวกัน.

(3) โยนิโสมนสติกการ ครีตรองให้รู้จักสิ่งที่ดีหรือชั่วโดยอุบายที่ชอบ

(4) ชัมมานุชัมมปฏิบัติ ประพฤติธรรมสมควรแก่ธรรม ได้ครองเห็นแล้ว
ใคร่ครวญแล้ว และเหมาะสมแก่ตน²⁷

ทหารถ้าหากไม่นำหลักของ ทมะ คือการฝึกฝนข่มใจตน มาประกอบในการปฏิบัติหน้าที่
ด้านความสามัคคีและการอยู่ร่วมกัน จะมีผลกระทบต่อกรปฏิบัติหน้าที่ คือ ไม่สามารถบังคับควบคุม
ตนเองได้ กล่าวคือ ไม่ชนะใจของตนเอง อยากทำอะไรก็ทำตามใจชอบ ไม่เชื่อฟังคำสั่งของผู้
บังคับบัญชา ไม่รับผิดชอบงานในหน้าที่ หรืองานที่ได้รับมอบหมาย ตั้งตนอยู่ในทางแห่งความไม่
เจริญ คือ อบายมุข ไม่สามารถปฏิบัติงานร่วมกับเพื่อนได้ สิ่งที่มามาก็คือความแตกแยก สุดท้าย
ก็จะพบกับ มาร คือ ตัวการที่กำจัดหรือขัดขวางบุคคลมิให้บรรลุผลสำเร็จอันดีงาม 5 ประการ ดังนี้

(1) กิเลสมาร กิเลสเป็นมารเพราะเป็นตัวกำจัดและขัดขวางความดี ทำให้สัตว์
ประสบความพินาศ ทั้งในปัจจุบันและอนาคต

(2) ขันธมาร ขันธ 5 เป็นมารเพราะเป็นสภาพอันปัจฉัยปรุงแต่ง มีความขัดแย้ง
กันเองอยู่ภายใน ไม่มั่นคงทนนาน เป็นภาระในการบริหาร

(3) อภิสังขามาร มารคืออภิสังขาร เพราะเป็นตัวปรุงแต่งกรรม ทำให้เกิดชาติ
ชรา เป็นต้น ขัดขวางมิให้หลุดพ้นไปจากสังสารทุกข์

(4) เทวปุตตมาร มารคือเทพบุตร เทพยิ่งใหญ่ระดับสูงสุดแห่งชั้นกามาวจรตน
หนึ่งชื่อว่ามาร เพราะเป็นนิมิตแห่งความขัดข้อง คอยขัดขวางเหนี่ยวรั้งบุคคลไว้ มิให้ล่วงพ้นจาก
แดนอำนาจครอบงำของตน

(5) มัจจุมาร ความตายเป็นมารเพราะเป็นตัวการตัดโอกาสที่จะก้าวหน้าต่อไป²⁸

3) ขันติ เป็นผู้มีความอดทนต่อสิ่งที่มากระทบกระทั่งได้

ทหารถ้าหากหลักของขันติคือความอดทนมาประกอบในการปฏิบัติหน้าที่ด้านความ
สามัคคีและการอยู่ร่วมกัน จะมีผลดีต่อการปฏิบัติหน้าที่นั้น ในเรื่องความอดทนทหารถือว่าเป็นสิ่ง
สำคัญมา และได้กล่าวคำปฏิญาณอยู่เสมอว่า “กล้าหาญ เสียสละ มานะ อดทน วินัย ใจเย็น ผู้ตาย
ตายในสนามรบเป็นเกียรติของทหาร” จากคำปฏิญาณดังกล่าวนี้ จึงทำให้ทหารเกิดความรัก ความ
สามัคคีในหมู่คณะ อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข มีความอดทน หมายถึงมีความอดทนด้านจิตใจ การ
รักษาสภาวะของตน ให้มีความมั่นคง อดทนต่ออุปสรรคต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับตนเองตามลักษณะ ดังนี้

ก. ลักษณะของความอดทน

(1) เป็นผู้ที่อดกลั้นต่อสภาวะได้ดี

²⁷ พระมหาจลลิต ปริยญาโน, นวโกวาท (ฉบับประชาชน), อ่างแล้ว, หน้า 19.

²⁸ พระธรรมปิฎก, พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม, อ่างแล้ว, หน้า 173.

- (2) เป็นผู้ไม่คู่ร้าย ใจร้าย ข่มใจความโกรธได้
- (3) เป็นผู้ไม่ผูกน้าตาให้แก่ใคร ไม่ก่อกุศลให้ผู้อื่นเดือดร้อน
- (4) เป็นผู้ที่มีจิตใจสดชื่นแจ่มใสอยู่เสมอ

ข. ประเภทของความอดทน

(1) ทนตรากครำ คือ มีความอดทนต่อความหนาว ความร้อน ลม แดด อดทนต่อสัมผัสแห่งเหลือบยุง และสัตว์เลื้อยคลานต่าง ๆ เพื่อมุ่งที่จะประกอบกิจการงานเป็นใหญ่ ย่อมเป็นปัจจัยให้การงานสำเร็จ ได้ทรัพย์สินสมบัติ ยศศักดิ์ ชื่อเสียง เป็นผลบำรุงตนและหมู่คณะ

(2) ทนลำบาก คือ มีความอดทนต่อทุกข์เวทนา ไม่แสดงอาการทุรนทุร่าย ย่อมเป็นปัจจัยมิให้เสียสติสัมปชัญญะ

(3) ทนเจ็บใจ คือ มีความอดทนต่อห่มันประมาท เสียสติมีใจหนักแน่นมั่นคง ย่อมเป็นปัจจัยมิให้ประพาศิทธิพลด้วยกำลังโทสะ สกัตกั้น ภาย วาจา มิให้แสดงอาการที่ไม่ดีไม่งามซึ่งเป็นเรื่องที่น่าอาย

ค) ประโยชน์ของการมีความอดทน

- (1) มีสติสัมปชัญญะ
- (2) มีเสน่ห์เป็นที่รักของคนทั่วไป
- (3) มีความสุข
- (4) มีศีลและสมาธิ
- (5) ทำให้บรรลุมรรคผลนิพพาน²⁹

ทหารถ้าหากไม่นำหลักของขันติ คือ ความอดทน มาประกอบในการปฏิบัติหน้าที่ในด้านความสามัคคีและการอยู่ร่วมกัน จะมีผลกระทบต่อการทำงานปฏิบัติหน้าที่ คือ

- (1) ไม่มีสติสัมปชัญญะ
- (2) ไม่มีเสน่ห์และไม่เป็นที่รักของคนทั่วไป
- (3) มีแต่ความทุกข์
- (4) ไม่สะอาดและไม่มีความมุ่งมั่นในการทำงาน
- (5) งานในหน้าที่ไม่บรรลุผล เมื่อใครตั้งอยู่ในหลัก
- (5) ไม่สามารถอยู่ร่วมกับคนอื่นด้วยความรักและมีความสุขได้

4) จาคะ เป็นการเสียสละประโยชน์ของคนเพื่อส่วนรวม

ทหารถ้าหากนำหลักของจาคะ คือ มีน้ำใจเอื้อเฟื้อ ชอบช่วยเหลือเกื้อกูล บำเพ็ญประโยชน์

²⁹ สุชีราภรณ์ บริสุทธี, มงคลชีวิต 38 ฉบับประชาชน, (กรุงเทพมหานคร : ทิพย์วิสุทธิ, 2547), หน้า 87.

สละโลก ละทิ้งฐานะ ไปร่วมงานกับคนอื่น ไม่ใจแคบเห็นแก่ตัว มาประกอบในการปฏิบัติหน้าที่ ในด้านความสามัคคีและการอยู่ร่วมกัน จะมีผลดีต่อการปฏิบัติหน้าที่ก็เพราะว่าทหารผู้ใดยึดหลัก จาคะ จะปฏิบัติหน้าที่ในหน้าที่ที่ต้งปกติ และหน่วยในสนามรบ ทุกระดับจะเกิดความเรียบร้อย และจะชนะข้าศึกศัตรูได้โดยไม่ยาก เพราะไม่มีความแตกแยกกัน ทุกคนประกอบความดีคือการ บำเพ็ญทาน หมายถึงการให้ปันสิ่งของคนสมควรให้หรือแก่คนที่สมควรให้ แสดงถึงความเอื้อเฟื้อ กันไม่เห็นแก่ตัว การให้มี 3 ชนิด คือ

(1) อนุเคราะห์ ได้แก่การให้ที่คิดช่วยเหลือ คือการให้แก่ผู้ที่มีฐานะด้อยกว่าเรา เช่น ผู้ที่ไม่มีเครื่องนุ่งห่ม มีอาหารไม่พอรับประทาน เป็นต้น

(2) สงเคราะห์ ได้แก่การให้ความโอบอ้อมอารี คือ การให้แก่ผู้มีฐานะเสมอกับเรา แม้จะไม่ให้เขาก็ไม่เคียดแค้น ให้เพื่อแสดงน้ำใจ เพื่อแผ่อาริและนับถือในตัวเขา

(3) บูชาคุณ ได้แก่การให้ด้วยระลึกถึงคุณของท่าน คือ ให้แก่ผู้ใหญ่ที่มีอายุ มีฐานะสูงกว่า เช่น บิดามารดา ครูอาจารย์ เป็นต้น

ก) ประเภทของท่าน

(1) อามิสทาน คือ ให้วัตถุสิ่งของเป็นทาน

(2) ธรรมทาน คือ การให้ความรู้เป็นทาน ความรู้ทางโลกเรียกว่า วิทยาทาน ความรู้ทางธรรม เรียกว่า ธรรมทาน

(3) อภัยทาน คือ การให้ความไม่มีเวร ไม่มีภัย แม้จะล่วงเกินก้าวร้าว ก็จะระงับความโกรธได้ การให้อภัยเป็นการให้ชั้นสูง ผู้ที่ให้อภัยได้นั้นต้องเป็นผู้มีจิตใจสูง

ข) ประโยชน์ของการบริจาคทาน

(1) เป็นที่มาของสมบัติทั้งหลาย

(2) เป็นที่ตั้งแห่งโภคทรัพย์

(3) ผู้ให้ย่อมได้รับความสุขในปัจจุบันและอนาคต

(4) ผู้ให้ย่อมเป็นที่รักของคนหมู่มาก

(5) ผู้ให้ย่อมผูกไมตรีไว้ได้

(6) ผู้ให้เป็นผู้มีเสน่ห์

(7) ทำให้เป็นที่น่าคบหาของคนดี

(8) ทำให้เข้าสังคมได้คล่องแคล่ว

(9) ทำให้กล้าหาญในที่ชุมนุม

(10) ทำให้มีชื่อเสียง

(11) ตายแล้วก็ไม่ไปเกิดในสวรรค์

(12) มีคนรักใคร่เคารพนับถือ³⁰

ทหารกล้าหาญไม่นำหลักของจาละมาประกอบในการปฏิบัติหน้าที่ในด้านความสามัคคีและการอยู่ร่วมกัน จะมีผลกระทบต่อกรปฏิบัติหน้าที่ คือ จะเป็นผู้มีใจแคบไม่แบ่งปัน ดังหลักมัจฉริยะ ความกีดกันไม่ให้คนอื่นได้ดีหรือมีส่วนร่วม มี 5 ประการ คือ

- (1) อาวามัจฉริยะ หวงที่อยู่อาศัยแบ่งพรรคแบ่งพวก
- (2) กุลมัจฉริยะ คอยกีดกันคนอื่นไม่ให้ได้รับการสนับสนุนและสง่ามั่งงำรุง
- (3) ลาภมัจฉริยะ หวงผลประโยชน์คือไม่ให้สิ่งดีงามเกิดขึ้นแก่ใคร ๆ
- (4) วัฒนมัจฉริยะ ไม่ให้ใครมีคุณความดีมาแข่งตนหรือไม่พอใจได้ยินคำสรรเสริญคุณความดีของผู้อื่น

(5) ธัมมมัจฉริยะ หวงวิชาความรู้ไม่ยอมถ่ายทอดให้³¹

เมื่อถูกมัจฉริยะ 5 ประการ เข้าครอบงำจิตใจ จะทำให้การปฏิบัติหน้าที่ของแต่ละคน ไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ไม่ช่วยเหลือจนเจือกัน มีจิตใจประกอบด้วยอกุศลมูล คือ มีความโลภมีความโกรธ มีความหลง ดังนั้นการอยู่ร่วมกัน การปฏิบัติหน้าที่ร่วมกัน จะไม่มีความสามัคคีกันอยู่ด้วยกันและปฏิบัติหน้าที่ร่วมกันโดยไม่มีความสุข

4.4 วิเคราะห์หลักธรรมเพื่อการปฏิบัติหน้าที่ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา

การวิเคราะห์หลักธรรมเพื่อการปฏิบัติหน้าที่ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาของสังคมาทหรานั้น จะต้องอาศัยหลักความสามัคคีและการอยู่ร่วมกันของบุคคลต่าง ๆ ในสังคมนั้น โดยมีเป้าหมายอยู่ 2 ประการ คือ

- 4.4.1 เพื่อพัฒนาตนเองคือ อยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างสง่าผ่าเผย เป็นที่ยอมรับของสังคม
- 4.4.2 พัฒนาสังคม คือ เพื่อให้สังคมที่ตนอาศัยอยู่ให้เกิดความสงบสุข

จากประเด็นทั้ง 2 ข้างคั้นนี้ ก็แสดงให้เห็นว่า การที่ตัวเองและสังคมจะเจริญได้นั้นก็ ต้องได้รับการพัฒนาทั้งคู่ โดยตัวเองและสังคมต้องเอื้ออำนวยกันและกัน คือ บุคคลแต่ละคนในสังคม ต้องมีความสามัคคี ให้ความร่วมมือกันและกัน มีความสัมพันธ์ต่อกันอย่างถูกต้อง จึงต้องอาศัยหลักหลักธรรม ทิศ 6 ซึ่งมีความสัมพันธ์กันในสังคมเป็นหลักปฏิบัติ ดังต่อไปนี้

³⁰ เรื่องเดียวกัน.

³¹ พระธรรมปิฎก(ป.อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม, อ่างแล้ว, หน้า 172.

1) ปุรัตถิมทิส (Puratthima - disa) ทิศเบื้องหน้า

ปุรัตถิมทิส เป็นทิศที่อยู่เบื้องหน้า คือทิศตะวันออก ได้แก่ มารดาบิดา เป็นผู้คอยแนะนำในการเข้าร่วมกิจกรรมในทางพระพุทธศาสนา คือเข้าร่วมการประกอบกุศลกรรม คือ การทำความดี เพราะมารดาบิดา เป็นบุรพเทวดา ได้ความเป็นเทวดาก่อน เพราะเป็นผู้มีอุปการะมาก่อนเทวดาเหล่านี้ ทั้งเป็นบูรพาจารย์สั่งสอนบุตรมาก่อนอาจารย์อื่น ๆ คือท่านได้ช่วยอุปถัมภ์ เลี้ยงดูตั้งแต่อยู่ในครรภ์ จนกระทั่งเจริญเติบโต ให้การอบรม ให้การศึกษา จนมีชีวิตการเป็นอยู่ที่สมบูรณ์ พอสมควร มารดาบิดายังได้เปรียบบุตรว่า “ถูกเปรียบเสมือนดวงตาและดวงใจของมารดาบิดา คือดวงตาทำให้มองเห็นสรรพสิ่งในโลกนี้ได้ มนุษย์ทุกคนจึงรักษาดวงตาของตนไม่ให้บอด หัวใจเป็นอวัยวะสำคัญ ถ้าขาดหัวใจมนุษย์ก็ไม่มีชีวิตอยู่ ฉะนั้น มารดาบิดาจึงรักษาบุตรเท่าดวงตาและดวงใจของท่าน”³² ท่านจึงได้แนะนำบุตรธิดาทั้งฝ่ายดี เรียกว่ากุศลกรรม ฝ่ายไม่ดี เรียกว่าอกุศลกรรม จึงเทียบด้วยปุรัตถิมทิส คือ ทิศเบื้องหน้า

ทหารควรนำหลักปุรัตถิมทิสมาประกอบในการปฏิบัติหน้าที่ในด้านการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา จะมีผลดีต่อการปฏิบัติหน้าที่ในด้านที่มารดาบิดา เป็นบุคคลที่มีความเลื่อมใสและนับถือศาสนาพุทธมาก่อน จึงทำให้มีแนวทางในการปฏิบัติในการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาได้อย่างถูกต้อง เป็นแนวทางที่จะนำไปปฏิบัติได้ง่าย ผลที่ได้รับมี 2 ประการ คือ

(1) ในปัจจุบันจะมีชีวิตที่ท่ามาหากินขึ้น มีความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงาน จะคิดหรือจะทำอะไรก็มีผลสำเร็จเพราะมีคนคอยช่วยเหลือ

(2) ในอนาคตก็ไม่ตกต่ำลงสู่อบายภูมิ มีสวรรค์และนิพพานเป็นที่หวังได้³³

ทหารถ้าหากไม่นำหลักของปุรัตถิมทิสมาประกอบในการปฏิบัติหน้าที่ในด้านการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา จะมีผลกระทบต่อการปฏิบัติหน้าที่ในด้านความไม่เข้าใจหลักการถ่ายทอดความรู้เรื่องศาสนา เพราะคนไทยกับพุทธศาสนานั้น ได้นับถือกันมาคั้งนาน จึงเป็นเหตุแห่งการที่มารดาบิดาหรือทิศเบื้องหน้าจะต้องคอยอบรมสั่งสอนแนะนำ ห้ามไม่ให้ทำความชั่วให้ตั้งอยู่ในความดี โดยให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา คือการทำให้มีจิตใจที่อ่อนโยน ไม่หยาบแข็งกระด้าง

2) ทักขิมทิส (Dakkhima - disa) ทิศเบื้องขวา

ทักขิมทิส เป็นทิศเบื้องขวา เป็นที่อยู่ของครูอาจารย์ซึ่งเป็นผู้คอยแนะนำในวิชาการต่าง ๆ หรือเป็นผู้ช่วยในการทำให้ได้เข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาได้อย่างถูกต้อง

³² พระมหาเจดีย์ว กิตติปาโล, คู่มือคุณธรรมชีวิต, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ธรรมสภา, 2537), หน้า 67.

³³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 68.

และอีกประการหนึ่ง ครูอาจารย์เป็นผู้แนะนำพร่ำสอนให้ศิษย์รู้จัก บาป บุญ คุณ โทษ ประโยชน์ มิใช่ประโยชน์ ตลอดจนวิชาการต่าง ๆ จากมารดาบิดา ประคองแขนขาที่มีแรงมากกว่าแขนซ้าย สามารถทำการให้สำเร็จประโยชน์ได้ด้วยดี จึงสมควรเปรียบด้วยทิศเบื้องขวา

ทหารควรนำหลักของทักษิณทิส มาประกอบในการปฏิบัติหน้าที่ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา จะมีผลดีต่อการปฏิบัติหน้าที่คือ ครูอาจารย์นั้นเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ให้แก่ศิษย์อย่างสิ้นเชิง โดยไม่ปิดบังอำพราง นอกจากจะสอนตามตำราเรียนแล้ว ยังได้แนะนำการที่ จะต้องดำรงชีวิตในภายภาคหน้า และเป็นเกราะป้องกันภัยแก่ศิษย์ด้วย ศีลธรรมจรยาอันคนในสังคมต้องมี ครูอาจารย์ก็จะหาวิธีสอนศิษย์ในทุก ๆ ด้าน เพื่อสร้างอาวุธ คือ ปัญญา ไม่ว่าศิษย์จะ ไปอยู่ที่ใด ก็สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ไม่ขัดสนแร้นแค้น กอຍคิดตามข่าวช่วยเหลือแนะนำ ชีทง ชีชวณ และนำทาง ให้ประกอบแต่ความดีคือกุศลกรรม ผลที่ได้ตามที่กล่าวแล้วข้างต้น

ถ้าหากทหาร ไม่นำหลักของทักษิณทิสมาประกอบในการปฏิบัติหน้าที่ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา จะมีผลกระทบต่อการปฏิบัติหน้าที่ คือ จะทำให้ขาดผู้แนะนำพร่ำสอน ผู้ชี้ทาง นำทาง และนำปฏิบัติ จะเป็นต้นเหตุของการขาดความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ไม่เข้าร่วมกิจกรรมของหน่วยงาน เพราะไม่มีใครอบรมสั่งสอนด้านหลักจริยธรรมอย่างสมบูรณ์ ทำให้เกิดความเข้าใจผิด คิดผิด และกระทำผิดอีกด้วย ซึ่งจะมีผลทำให้ไม่มีความเจริญก้าวหน้าและอยู่ร่วมสังคม ได้อย่างมีความสุข

3) ปัจฉิมทิส (Pacchima – disa) ทิศเบื้องหลัง

ปัจฉิมทิส เป็นทิศเบื้องหลัง ได้แก่ บุตรภรรยา ที่คอยให้การสนับสนุน คอยให้กำลังใจ เพราะภรรยาเปรียบเสมือนช้างเท้าหลัง ช้างจะทรงตัวอยู่ได้ก็ต้องอาศัยเท้าทั้ง 4 เท้า การเดินของ ช้างต้องอาศัยเท้า เท้าหน้าและเท้าหลังก้าวเดินไปอย่างสัมพันธ์กัน จึงจะเดินไปได้ และเป็นผู้ไม่ขัดขวางในการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา จึงสมควรเทียบด้วยทิศเบื้องหลัง เพราะบุตร ภรรยาเป็นผู้มาที่หลัง

ทหารควรนำหลักของปัจฉิมทิสมาประกอบในการปฏิบัติหน้าที่ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา จะมีผลดีต่อการปฏิบัติหน้าที่ ในการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ซึ่งมีหลายฐานะ แตกต่างกันไป เช่น ฐานะเป็นเพื่อนกัน เป็นสามีภรรยา เป็นคนในหน่วยงานเดียวกัน การอยู่ ด้วยกันของคนเหล่านั้น เรียกว่า “สังคม” และไม่ว่าจะเป็นสังคมประเภทใดก็ตาม เมื่อกล่าวถึงความปรารถนาแล้ว ทุกสังคมมีความปรารถนาเหมือน ๆ กันอยู่ 3 ประการ คือ

- (1) ปรารถนาให้สังคมของตนเองมีความสุข
- (2) ปรารถนาจะให้สังคมของตนเองมีความเจริญก้าวหน้า และ

(3) ปรารถนาให้สังคมของตนเองมีความเข้มแข็งและมั่นคง³⁴

จะไม่มีสังคมใดเลยที่ปรารถนาจะให้สังคมของตนเกิดความวุ่นวาย เพราะความวุ่นวาย เป็นข้าศึกของความสุข เป็นอุปสรรคขัดขวางต่อการพัฒนา และเป็นตัวการบ่อนทำลายความมั่นคง ที่สำคัญทหารถ้าหากไม่นำหลักของปิงฉิมทิสมาประกอบในการปฏิบัติหน้าที่ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา จะมีผลกระทบต่อการปฏิบัติหน้าที่ในด้านความมั่นคงของงานที่ทำไม่ยั่งยืน ขาดความสามัคคี ไม่ได้รับการยกย่องสรรเสริญ ไม่เป็นแบบอย่างที่ดีของอนุชนรุ่นหลัง และคนในสังคมของตนหาความสุขได้ยาก

4) อุตตรทิส (Uttara - disa) ทิสเบื้องซ้าย

อุตตรทิส เป็นทิสเบื้องซ้าย คือ มิตรสหาย เป็นมิตรที่ดีคือกัลยาณมิตร สนับสนุนแนะนำ ประโยชน์ให้เข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา และอีกอย่างมิตรสหายที่ได้ชื่อว่าทิสเบื้องซ้าย เพราะมิตรสหายเป็นผู้ช่วยกิจให้สำเร็จเมื่อมีธุระเกิดขึ้น คู่มือซ้ายที่มีแรงน้อยกว่าช่วยมือขวา ทำงาน ฉะนั้น จึงสมควรเทียบทิสเบื้องซ้าย

ทหารหากนำหลักอุตตรทิสมาประกอบในการปฏิบัติหน้าที่ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา จะมีผลดีต่อการปฏิบัติหน้าที่ คือการทำงานที่ดีมีจิตใจเอื้อเพื่อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน งานตามตำแหน่งหน้าที่และที่ได้รับมอบหมายเป็นครั้งคราวก็จะมีผลสัมฤทธิ์ เพราะมีมิตรสหายที่ดี มีลักษณะดังนี้

(1) มิตรมีอุปการะ เป็นผู้มีความเอื้อเพื่อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยเฉพาะยามทุกข์ยาก

(2) มิตรร่วมสุขร่วมทุกข์ สุข ๆ ด้วย ทุกข์ ๆ ด้วย ไม่ทอดทิ้งงาน ที่เรียกว่า “มีทุกข์ร่วมทุกข์ มีสุขร่วมเสพ”

(3) มิตรแนะนำประโยชน์ แนะนำ ชักชวน ให้ทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ เป็นเหตุแห่งความสุขความเจริญ

(4) มิตรที่มีความรักใคร่ รักใคร่กันด้วยใจจริง ไม่มีเล่ห์เหลี่ยม มีความจริงใจและจริงจังต่อมิตร ไม่ประทุษร้ายมิตร

มิตรดังกล่าวนี้เรียกว่า “กัลยาณมิตร” มิตรดี มิตรแท้ ฉะนั้น วิธีผูกไมตรี ผูกใจคน เมื่อกล่าวโดยย่อก็คือ

³⁴ อนุศาสนาจารย์กรมการศาสนา, ชรรณชารา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, 2528), หน้า 152.

- (1) เอื้อเพื่อเอื้อแก่ซึ่งกันและกัน
- (2) พุคจาไพเราะอ่อนหวานต่อกัน
- (3) ทำคนให้เป็นประโยชน์ต่อกัน
- (4) วางคนให้เหมาะสมกับหน้าที่ของตน เป็นคนเสมอต้นเสมอปลาย

คุณธรรม 4 ประการนี้ จะเป็นคุณเจือกใหม่ หรือ โข่ทองคล้องใจของกันและกัน ให้รักใคร่สมัครสมานกลมเกลียว เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน สามัคคีไมตรีต่อกัน เป็นการสร้างสรรค์สังคมให้มีแต่ความสุข ความเจริญ เพราะมีผู้ใหญ่ดี ผู้นำยอดเยี่ยม คนเสมอกันสนับสนุน³⁵

ทหารถ้าหากไม่นำหลักของอุตตรทิสมาประกอบในการปฏิบัติหน้าที่ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา จะมีผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ คือ ทำงานจะตกอยู่ในลักษณะตัวคนเดียว ไม่มีผู้บังคับบัญชาสนใจเท่าไร และในขณะที่ตัวคนเดียวได้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงานก็ขาดการสนับสนุนส่งเสริม จะทำให้ตนเองไม่มีผลงานและไม่มีความก้าวหน้าในอาชีพของตน เพราะทำงานอยู่คนเดียวไม่เหลือသူเพื่อนฝูง ทำแต่สิ่งที่ชอบใจ แต่ไม่ทำในสิ่งที่ถูกต้อง

5) เภฏฐิมทิส (Hetthima – disa) ทิศเบื้องต่ำ

เฏฐิมทิส เป็นทิศเบื้องล่าง ได้แก่ บ่าวไพร่ ผู้ได้บังคับบัญชา ที่คอยรับใช้ หรือจัดแจงสิ่งของเพื่อการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาไว้ไม่ให้ขาดตกบกพร่อง บ่าวไพร่ คนทำงานที่ได้ชื่อว่าทิศเบื้องหลัง เพราะคนเหล่านั้นเป็นผู้ต่ำกว่า ขอมตนลงเป็นคนรับใช้และสนับสนุนในเรื่องต่างๆ คอยดูแลบริการ ฉะนั้น จึงสมควรเทียบด้วยทิศเบื้องต่ำ

ทหารถ้าหากนำหลักของเฏฐิมทิส มาประกอบในการปฏิบัติหน้าที่ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา จะมีผลดีต่อการปฏิบัติหน้าที่ คือ การทำงานนั้น ต้องมีคนงาน บริวาร คนรับใช้ และผู้ติดตาม เพราะคนเหล่านี้จะช่วยให้แบ่งเบาภาระงานของเราให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ดังมีคำที่ว่า “ช่วยทำงานหนักให้เบา ช่วยทำงานมากให้น้อย”³⁶ หมายความว่า เมื่อมีงานหนัก ๆ มีคนช่วยทำงานก็ช่วยผ่อนแรงลง เมื่อมีงานมาก ๆ คนที่ช่วยทำงานจนมีน้อยลง ผลที่ได้รับก็คือ จะมีบริวารที่จงรักภักดี คอยช่วยทำงานให้ไม่คิดที่จะหนีจากไป แม้จะไม่ใช้เวลาที่ทำงานแต่เขาก็ช่วยด้วยความมีน้ำใจ อานิสงส์การมีน้ำใจ 6 ประการ คือ

- (1) ทำให้เป็นที่รักของบริวาร
- (2) ทำให้มีชื่อเสียงเกียรติคุณ
- (3) ชื่อว่าดีทำความดี
- (4) กิจการจะเจริญก้าวหน้า

³⁵ ศ. รัตนรัตน์, ธรรมะเพื่อชีวิต, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ธรรมสภา, 2547), หน้า 185.

³⁶ พระมหาเฉลิม กิตติปาโล, คู่มือคุณธรรมชีวิต, อ่างแก้ว, หน้า 96.

(5) มีคนมาจงรักภักดี

(6) เป็นตัวอย่างที่ดีแก่อนุชนรุ่นหลัง³⁷

ทหารถ้าหากไม่นำหลักของเหตุฐิมทิสมาประกอบในการปฏิบัติหน้าที่ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา จะมีผลกระทบต่อการปฏิบัติหน้าที่ จะทำให้ขาดลูกน้อง บริวารไม่มีผู้ใดมาจงรักภักดีด้วย ไม่มีใครคอยติดตามส่งเสริม หรือจัดแจงเรื่องต่าง ๆ คอยช่วยเหลือกิจการงานก็ไม่เจริญก้าวหน้า ทำให้ไม่มีชื่อเสียงเกียรติคุณ และเชื่อว่าไม่ได้ทำความดี

๑) อุปริมทิส (Uparima - disa) ทิศเบื้องบน

อุปริมทิส เป็นทิศเบื้องบน ได้แก่พระภิกษุสงฆ์ ที่คอยแนะนำชี้ทาง นำทางพาเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ที่ได้ชื่อว่าทิศเบื้องบน เพราะพระภิกษุสงฆ์เป็นที่เคารพสักการะของศฤงษณ์ เป็นผู้รักษาศีลสูงกว่าโดยคุณสมบัติ และเป็นทายาทของพระพุทธศาสนา ที่จะรักษาพระพุทธศาสนาให้ดำรงคงมั่นสืบไป ฉะนั้น จึงสมควรเทียบด้วยทิศเบื้องบน

ทหารถ้าหากนำหลักของอุปริมทิสมาประกอบในการปฏิบัติหน้าที่ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา จะมีผลดีต่อการปฏิบัติหน้าที่คือการแสดงออก 4 ประการ คือ

- (1) การกระทำที่แสดงออกทั้งกาย วจรตังจิตที่เป็นบุญเป็นกุศล มีความปรารถนาดี แสดงออกมาทางกายด้วยความนอบน้อม
- (2) ใช้คำพูดที่ไพเราะ พูดจาดีสัมมาคารวะ ใช้คำพูดที่ฟังแล้วสบายหู
- (3) คิดจะทำกิจการงานต่าง ๆ ควรประกอบไปด้วยจิตที่มีเมตตา
- (4) แสดงอาการต้อนรับด้วยความเต็มใจ ไม่แสดงกิริยาอาการที่น่ารังเกียจ
- (5) ปวารณาตัวที่จะให้การอุปถัมภ์ด้วยปัจจัย 4 คือ จีวร อาหาร ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค

พระสงฆ์ หมายถึง หมู่ชนที่ฟังคำสอนของพระพุทธเจ้าแล้วปฏิบัติชอบตามพระธรรมวินัย พระสงฆ์ ท่านเปรียบไว้เหมือนพืชนา ถ้าใครปรารถนาที่จะทำบุญก็นำวัตถุสิ่งของไปถวาย จะได้อนุตามทีใจปรารถนา³⁸ ผลที่ได้รับก็คือ จะได้ชื่อว่า กายสุจริต วจีสุจริต มโนสุจริต มีสวรรค์และนิพพานเป็นที่ไปในเบื้องหน้า ถ้าเปรียบกับทหาร พระภิกษุสงฆ์ก็คือ ผู้บังคับบัญชาระดับสูง เช่น ผู้บัญชาการกองพล แม่ทัพภาค ฯลฯ หากผู้ได้บังคับบัญชา ได้ปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมาย และประพฤติดนให้อยู่ในระเบียบวินัยผลที่ได้รับดังที่กล่าวแล้ว

ทหารถ้าหากไม่นำหลักของอุปริมทิสมาประกอบในการปฏิบัติหน้าที่ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา จะมีผลกระทบต่อการปฏิบัติหน้าที่ จะเป็นผู้ไม่สามารถตอบสนอง

³⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 97.

³⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 104.

นโยบายของผู้บังคับบัญชาเหนือตนได้ เป็นผู้หย่อนยานต่อระเบียบวินัย เพราะวินัยเป็นพื้นฐานในการจัดระเบียบของคน ในการทำคุณงามความดี จึงมิได้ชื่อว่าเป็นผู้มี กายสุจริต วจิตสุจริต และ มโนสุจริตในการปฏิบัติหน้าที่

จากการวิเคราะห์หลักธรรมที่จำเป็นต่อการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการทหารทั้ง 4 ด้าน จึงพบว่า การนำหลักธรรมที่จำเป็นเพื่อการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการทหาร หลักธรรมเพื่อการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการทหารเพื่อให้เกิดความอ่อนโยนทางด้านจิตใจ ในโอกาสที่ได้เข้ามาช่วยกันพัฒนาประเทศ เพราะการพัฒนาประเทศในปัจจุบัน ได้อาศัยกำลังทหารเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนา เช่น การช่วยงานด้านสาธารณภัยต่าง ๆ ที่ได้พบเห็นในเหตุการณ์ที่ผ่านมา มีน้ำท่วม ภัยแล้ง หรือ คลื่นสึนามิ ฯลฯ งานต่าง ๆ เหล่านี้ เป็นสิ่งที่ทำได้ยาก แต่ทหารเป็นผู้ได้รับการฝึกฝนให้มีความอดทนเข้มแข็งทั้งทางร่างกายและจิตใจ เมื่อเป็นเช่นนี้จึงควรมีหลักธรรมที่เหมาะสมเพื่อนำไปขัดเกลาจิตใจให้มีความอ่อนโยนต่อผู้ที่ได้รับความทุกข์ดังกล่าว



บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาวิเคราะห์หลักธรรมที่จำเป็นต่อการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการทหาร ทำให้ทราบว่า ทหารเป็นบุคคลที่เป็นกลุ่มของสังคมหนึ่งที่เสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์สุขของหมู่บ้าน ชุมชน สังคมและประเทศชาติโดยลำดับ เสียสละแม้กระทั่งชีวิตของตนเองเพื่อความสงบสุขของประเทศชาติ ด้วยความที่เป็นผู้รับผิดชอบอย่างใหญ่หลวงเช่นนี้ จึงทำให้มีความเคร่งเครียด ในการปฏิบัติหน้าที่ จึงสมควรมีหลักธรรมที่จำเป็นต่อการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการทหาร เพื่อให้เกิดความสงบสุขในการดำเนินชีวิตของทหาร พอสรุปได้ดังนี้

5.1.1 ความหมายและหน้าที่ของข้าราชการทั่วไปและข้าราชการทหาร

ข้าราชการตามความหมายนั้นมี ๒ ลักษณะ คือ ความหมายของข้าราชการทั่วไปและข้าราชการทหาร ดังจะได้สรุป ความหมายได้ดังต่อไปนี้

- 1) ข้าราชการทั่วไป หมายถึง ผู้เสียสละตนเองเพื่อมารับใช้ประชาชน จึงเป็นผู้ถูกยกย่องว่าเป็นผู้เสียสละความสุขส่วนตนและเวลาส่วนตนของตนเพื่อรับใช้ประชาชนผู้เสียภาษีให้เป็นค่าตอบแทนพร้อมทั้งสวัสดิการต่างๆในการเสียสละอันยิ่งใหญ่เพื่อรักษาความสงบให้แก่สังคม
- 2) ข้าราชการทหาร หมายถึง ข้าราชการที่เป็นตามกฎหมายของชายไทยที่มีอายุครบ 20 ปี จะต้องรับใช้ชาติโดยการเข้าไปเป็นทหารตามกฎหมายและเป็นผู้สมัครใจเข้ามารับใช้ชาติ ซึ่งเป็นการรับหน้าที่ในการปฏิบัติหน้าที่ต่อไปตลอดจนอายุครบ 60 ปี ตามความหมายที่สมัครใจเข้ามารับใช้ชาติ และมีความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ของฝ่ายทหาร

ส่วนหน้าที่ของข้าราชการทั่วไปและข้าราชการทหารนั้น สรุปได้ดังนี้

- 1) หน้าที่ของข้าราชการทั่วไป เป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่ในบริหารประเทศหรือที่เป็นผู้บริหารจัดการภายในประเทศให้มีความสงบ สร้างความสงบสุขภายในประเทศพร้อมทั้งพัฒนาประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้าเท่าเทียมกับนานาประเทศ
- 2) หน้าที่ของข้าราชการทหารเป็นผู้รักษาประเทศภายนอกตามแนวชายแดน เพื่อป้องกันอริราชศัตรูที่จะคอยมารุกรานอธิปไตย นอกจากนั้น ยังช่วยเป็นกำลังสนับสนุนด้านกำลังพลในการพัฒนาประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้าในทุก ๆ ด้าน

5.1.2 หลักธรรมเพื่อการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการทหาร

ทหารเป็นผู้มีความรับผิดชอบในการรักษาประเทศชาติพร้อมด้วยการสนับสนุนทางกำลังพลในการพัฒนาความเจริญให้แก่ชนบทได้รับความเจริญก้าวหน้าทันสมัยที่มีความเจริญ จึงมีความเคร่งเครียดในการปฏิบัติหน้าที่ ดังนั้น จึงสมควรมีหลักธรรมเพื่อการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการทหารเพื่อให้เกิดความสุขในการปฏิบัติหน้าที่ คือ สาราณียธรรม 6 ซึ่งเป็นหลักแห่งความสามัคคีพร้อมทั้งหลักธรรมอื่นๆ มีพลธรรม 5 สังคหวัตถุ 4 พรหมวิหาร 4 อธิธัมม 4 ทิฐุธรรมมีกัตถประ โยชน์ 4 และจักรธรรม 4 เป็นหลักธรรมเพื่อการปฏิบัติหน้าที่ด้านการปฏิบัติหน้าที่ราชการ ส่วนหลักธรรมเพื่อการปฏิบัติหน้าที่ด้านการรุด ลด ละ เลิกอบายมุขนั้น ประกอบด้วยหลักวิสุทธิ 7 มี สีลวิสุทธิ จิตตวิสุทธิ ทิฐุวิสุทธิ กังขาวิตรณวิสุทธิ มัคคามัคคญาณทัสสนวิสุทธิ ปฏิปทาญาณทัสสนวิสุทธิ ญาณทัสสนวิสุทธิ พร้อมกระทั่งหลักธรรมเพื่อการปฏิบัติหน้าที่ด้านความสามัคคีและการอยู่ร่วมกัน คือ ฌราวาสธรรม 4 มี สังฆะ ทมะ ขันติ จาคะและหลักธรรมเพื่อการปฏิบัติหน้าที่ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ซึ่งมีองค์ประกอบด้วยทิสทั้ง 6 คือ ปุรัตถิมทิส ทักขณทิส ปังณิมทิส อุคครทิส เภฏฐิมทิสและอุปริมทิส ดังกล่าวเหล่านี้เป็นหลักธรรมเพื่อการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการทหาร

5.1.3 วิเคราะห์หลักธรรมเพื่อการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการทหาร

การวิเคราะห์หลักธรรมเพื่อการปฏิบัติหน้าที่ของทหารนั้น เป็นพิจารณาถึงเหตุผลของการนำธรรมเหล่านี้ไปปรับใช้กับการขาดหลักธรรมเหล่านี้ ดังนั้น ผู้วิจัย จึงพอสรุปได้ว่า การปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการทหารนั้น ประกอบด้วยภารกิจตามพันธกิจ ตามภารกิจ ตามรัฐธรรมนูญ ตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวงทบวงกรมตามรอยพระยุคลบาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ๑๐ ประการและหน้าที่ของข้าราชการทหารตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เป็นหน้าที่หลัก ๆ ของทหาร ซึ่งอาจทำให้เกิดความเคร่งเครียดในการปฏิบัติหน้าที่ จึงสมควรนำหลักธรรมที่มีความจำเป็นต่อการปฏิบัติหน้าที่เข้าไปให้เกิดความผ่อนคลายและทำให้เกิดความสุขในการปฏิบัติหน้าที่ เพราะหลักธรรมเหล่านี้เป็นหลักธรรมที่พระพุทธเจ้าได้ทรงค้นพบตามเสริมเพื่อหลักสังฆะธรรม คือ ความจริงที่มีเหตุและผล

ดังนั้น หลักธรรมที่จำเป็นต่อการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการทหาร จึงประกอบด้วยหลักธรรมต่าง ๆ พอสรุปได้ดังนี้

1) หลักธรรมเพื่อการปฏิบัติหน้าที่ด้านการปฏิบัติหน้าที่ราชการ มี พลธรรม 5 สังคหวัตถุ 4 พรหมวิหาร 4 อธิธัมม 4 ทิฐุธรรมมีกัตถประ โยชน์ 4 และจักรธรรม 4

2) หลักธรรมเพื่อการปฏิบัติหน้าที่ด้านการรงค์ ลด ละ เลิกอบายมุข ได้แก่ วิสุทธิ 7
 สีลวิสุทธิ จิตตวิสุทธิ ทิฏฐิวิสุทธิ กังขาวิตรณวิสุทธิ มัคคามัคคญาณทัสสนวิสุทธิ ปฏิพาญาณ ทัสสน
 วิสุทธิ ญาณทัสสนวิสุทธิ

3) หลักธรรมเพื่อการปฏิบัติหน้าที่ด้านความสามัคคีมี ขรวาสาธรรม 4 คือ สัจจะ
 ทมะ ขันติ จาคะ

4) หลักธรรมเพื่อการปฏิบัติหน้าที่ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา มี ทิส
 ทั้ง 6 คือ ปุรัตถิมทิส ทักขณทิส ปัจฉิมทิส อุตตรทิส เภฏฐิมทิส และอุปริมทิส

หลักธรรมเหล่านี้ล้วนแต่เสริมการปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้เกิดความรักใคร่สามัคคีซึ่งกันและกัน
 เป็นการสร้างเสริมภูมิคุ้มกันที่จะเข้ามาทำให้เกิดความแตกแยกความสามัคคีรวมถึงการตกไปยังแห่ง
 อบายมุขต่าง ๆ มีความสามัคคีเกิดขึ้นในหมู่เหล่าและส่งเสริมให้มีส่วนร่วมในการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระ
 พุทธศาสนา ซึ่งเป็นแหล่งรวมน้ำใจของชาวพุทธศาสนิกชนทุกคนและจะทำให้มีความอิสระจากการเป็น
 ทาสของอารมณ์พร้อมทั้งความเคร่งเครียดอีกด้วย

ถึงอย่างไรก็ตาม ถ้าหากไม่ได้นำหลักธรรมเหล่านี้เข้ามาเสริมในการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการ
 ทหารแล้ว ก็ยังอาจคืออยู่เหมือนเดิม แต่ว่าเมื่อเจอปัญหาหรือมีสิ่งกดดันไม่ว่าจะเป็นเพราะความเครียดเรื่อง
 งาน เรื่องครอบครัวหรือเพื่อนก็ตาม อาจทำให้หาทางออกไม่ได้ จึงทำให้เกิดความเคร่งเครียด เป็นทาส
 แห่งอารมณ์หรือกลายเป็นบุคคลเข้าแห่งอารมณ์ไป ไม่มีบุคคลใคอยากจะ คบหาสมาคมด้วย หากคำปรึกษา
 จากบุคคลอื่นได้อีก เพราะขาดหลักธรรมที่นำเข้ามาเสริมในการปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามหลักความ
 จริงของธรรมชาติที่เป็นหน้าที่ คือ หน้าที่รับผิดชอบตามความเหมาะสมในหน้าที่ของตน อย่างนี้เป็นต้น
 ดังนั้น ผู้วิจัย จึงมีข้อเสนอแนะในเชิงนโยบายตามความเหมาะสมของสถานการณ์และเหตุการณ์ของบ้าน
 เมืองในยุคปัจจุบัน ในหัวข้อต่อไป นี้

5.2 ข้อเสนอแนะ

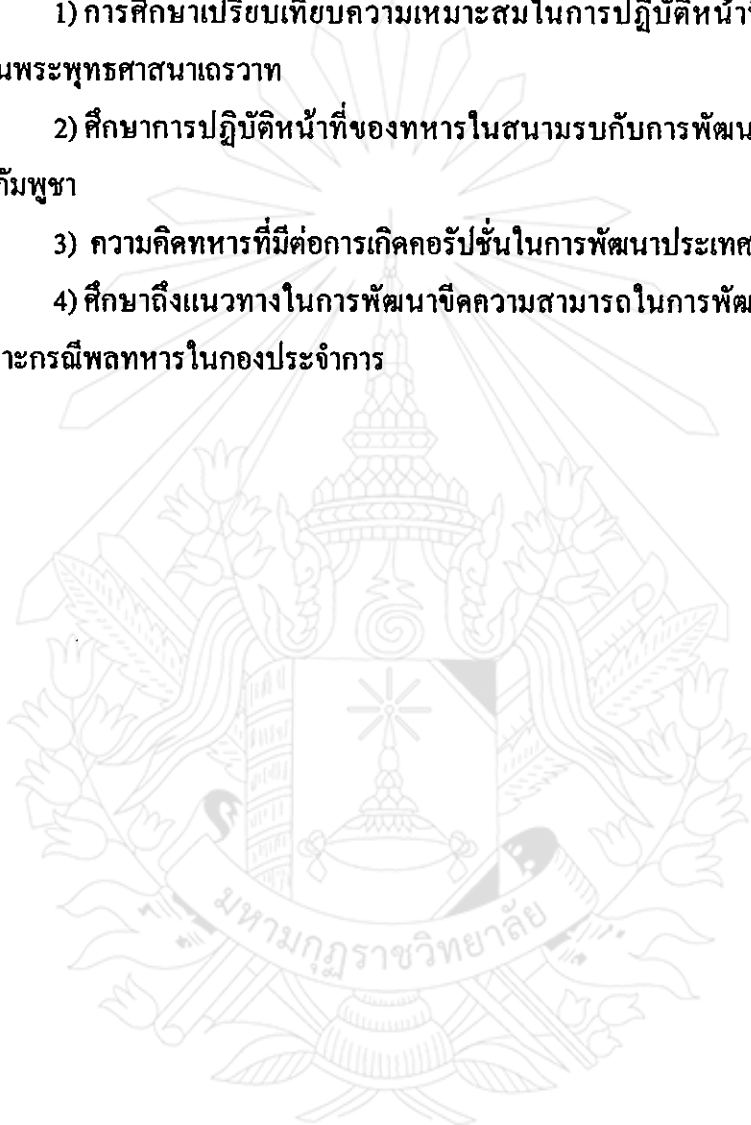
5.2.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ในการนำเสนอหลักธรรมที่จำเป็นต่อการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการทหารนั้น เป็นหลัก
 ธรรมที่จำเป็นในบางหัวข้อหรือเป็นหลักธรรมที่ถูกรังเกียจของแต่ละบุคคล เพราะหลักธรรมของพระ
 พุทธเจ้าที่ทรงค้นพบมีถึง 84,000 พระธรรมขันธ์ ดังนั้น หลักธรรมที่ยกขึ้นมาอ้างในที่นี้เป็นเพียง
 ส่วนหนึ่งเท่านั้น ถ้าบุคคลใด ยังไม่ถูกใจหรือไม่เข้าใจแนวทางในการปฏิบัติของตนได้ ยังมีอีก
 มากในพระไตรปิฎก ก็ขอให้บุคคลเหล่านั้น ได้ศึกษาค้นคว้าเพื่อนำมาเป็นหลักปฏิบัติของตนได้
 เพื่อจะได้ถูกใจหรือในทางพระพุทธศาสนาเรียกว่า “จริต” ซึ่งเป็นแนวทางที่ตนชอบ ก็ขอให้เลือก
 เอาทางใดทางหนึ่งสามารถนำไปปฏิบัติได้

5.2.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

ในการศึกษาวิเคราะห์หลักธรรมที่จำเป็นต่อการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการทหารในครั้ง
นี้ ผู้วิจัย ได้ยกหัวข้อธรรมในบางหัวข้อธรรมเท่านั้นและยังมีอีกมากที่จะต้องศึกษาค้นคว้าต่อไป
ตามหลักของ โลกที่มีการพัฒนาขึ้นเรื่อย ๆ ตามความปรารถนาของมนุษย์ผู้ที่ยังไม่รู้จักคำว่าพอดี ดัง
นั้น ผู้วิจัย จึงมีข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป เพื่อให้ผู้สนใจนำไปศึกษาค้นคว้าต่อไป คือ

- 1) การศึกษาเปรียบเทียบความเหมาะสมในการปฏิบัติหน้าที่ของทหารกับความ
สัน โขษในพระพุทธศาสนาเถรวาท
- 2) ศึกษาการปฏิบัติหน้าที่ของทหารในสนามรบกับการพัฒนาชนบทตามแนวชาย
แดนไทยกัมพูชา
- 3) ความคิดทหารที่มีต่อการเกิดคอร์รัปชันในการพัฒนาประเทศของทหาร
- 4) ศึกษาถึงแนวทางในการพัฒนาขีดความสามารถในการพัฒนาคนของพลทหาร :
ศึกษาเฉพาะกรณีพลทหารในกองประจำการ



บรรณานุกรม

เอกสารปฐมภูมิ

๑. พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย

การศาสนา, กรม. กระทรวงศึกษาธิการ. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับหลวง พุทธศักราช 2525 เล่ม 10, 11, 12, 15, 16, 21 กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, 2525.

มหามกุฏราชวิทยาลัย, พระสูตร และ อรรถกถาแปล, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2525.

เอกสารทุติยภูมิ

๒. หนังสือทั่วไป

การศาสนา, กรม. อนุศาสนาจารย์. ธรรมธารา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, 2528.

โกวิท ตั้งตรงจิตร. พุทธธรรมนำชีวิต. กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น, 2548.

สารบรรณทหารบก, กรม. ข้อบังคับทหารที่ 3/4628 /2482 ว่าด้วยข้าราชการกลาโหมพลเรือน ลง 17 มิถุนายน 2482. พระนคร : โรงพิมพ์กรมสารบรรณทหารบก, 2482.

เชียรชัย เข็มมวณเมธ. พจนานุกรมไทยฉบับปรับปรุง, พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : อักษรพิทยา, 2545.

บุญมี แทนแก้ว, ผศ. จริยศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ที่ โอ.เอส.พรีนติ้ง เฮ้าส์, 2539.

ป. มหาจันทร์. คู่มือการพัฒนาคน. กรุงเทพมหานคร : โอ.เอส.พรีนติ้ง เฮ้าส์, 2534.

ปิ่น มุทุกันต์, พ.อ. มงคลชีวิต ภาค 2. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2535.

พจนานุกรมวิพุทธ โยคะ รัตนรังษี. แว่นส่องพระศาสนา. กรุงเทพมหานคร : โอ.เอส.พรีนติ้ง เฮ้าส์, 2529.

พระเทพวิสุทธิกวี. การพัฒนาจิต, พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2543.

พระเทพเวที(ประยุทธ์ ปยุตฺโต). พุทธศาสนากับสังคมไทย, พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิโกมลคีมทอง, 2532.

พระเทพปริยัติโมลี(ทองดี สุรเดโช ป.ธ. 9). หน้าที่ของคน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เลื่องเชียง, มปป.

พระธรรมปิฎก(ป.อ.ปยุตฺโต). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2546.

_____ . จากความสุขในบ้านสู่ความเกษมสันต์ทั่วสังคม. กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก, 2542.

_____ . ธรรมนุญชีวิต, พิมพ์ครั้งที่ 15. กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก, 2543.

พระธรรมคิลก(วิชมัย ปุญญาราโม). อธิบายธรรมในนวโกวาท, พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2540.

พระธรรมวิสุทธิกวี. บทอบรมสมณภวาทหลักสูตรขั้นต้น, พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, 2544.

พระมหาฉลาด ปรีชญาน โป.ธ.9. นวโกวาท(ฉบับประชาชน). กรุงเทพมหานคร : เลียงเชียง, 2541.

พระมหาเถี่ยว กิตติปาโล. คู่มือคุณธรรมชีวิต. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ธรรมสภา, 2537.

พระมหาบัว ญาณสัมปันโน. ศาสนธรรมปลุกคนให้ตื่น. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, 2532.

สารบรรณทหารบก, กรม. พระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการ พุทธศักราช 2494 ลง 10 เมษายน 2494. พระนคร : โรงพิมพ์กรมสารบรรณทหารบก, 2494.

บริษัทสกายบุ๊กส์จำกัด, พระราชบัญญัติปรับปรุง กระทรวง ทบวง กรม พุทธศักราช 2545 ลง 2 ตุลาคม 2545. กรุงเทพมหานคร : สยามสปอร์ต ซินดิเคท, 2545.

สารบรรณทหารบก, กรม. พระราชบัญญัติรับราชการทหาร พุทธศักราช 2497 ลง 5 กุมภาพันธ์ 2497. พระนคร : โรงพิมพ์กรมสารบรรณทหารบก, 2497.

พุทธทาส อินทปญฺโญ. ผู้ครองเรือน. กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, 2536.

พุทธศึกษาทหารบก, กรม. คู่มืออนุศาสนาจารย์กองทัพบก. พระนคร : โรงพิมพ์กรมพุทธศึกษาทหารบก, 2509.

วิเชียร ชานูตฺรบุญชกริก. พุทธศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : โอเคียนสโตร์, 2535.

วศิน อินทสระ. อารมณ์ประทับใจ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ทองกวาว, 2532.

วิศิษฐ์ ทวีเศรษฐ และนิยม รัฐอมฤต, รศ., รศ.ดร., ระเบียบปฏิบัติราชการ. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2541.

ศีลปาโล. คีลหำฉบับคู่มือรักษาใจ. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์, 2548.

ส. รัตนรัตน์. ธรรมะเพื่อชีวิต. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ธรรมสภา, 2547.

สารบรรณทหารบก, กรม. ระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยการเลื่อนขั้นค่าจ้างประจำของ
ส่วนราชการ พุทธศักราช 2544 ลง 11 พฤษภาคม 2544. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
กรมสารบรรณทหารบก, 2544.

สุธีราภรณ์ บริสุทธิ์. มงคลชีวิต 38 ฉบับประชาชน. กรุงเทพมหานคร : ทิพย์วิสุทธิ์, 2547.

แสง จันทร์งาม. พุทธศาสนวิทยา. กรุงเทพมหานคร : ทวีพิมพ์ดี, 2521.

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540, พิมพ์ครั้งที่

1. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2542.

ลำลี รักสุทธิ. ประมวลพุทธธรรมที่สำคัญและจำเป็นสำหรับบุคคลต่างๆ. กรุงเทพมหานคร : สำนัก
พิมพ์พัฒนศึกษา, 2543.

องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกในพระบรมราชูปถัมภ์. วาท-เมธี. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก, มปป.

อิสระพงศ์ หนูนภักดี, พล.ท. นโยบายกองทัพภาคที่ 2 ฉบับที่ 155 ลง 1 ตุลาคม 2529, (อัคราเสนา).

อุทัย หิรัญโค. ระบบราชการไทย. กรุงเทพมหานคร : โอเคียนสโตร์, 2530.

_____ . ขนชั้นข้าราชการ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์บารมี, 2527.

๓. วิทยานิพนธ์

พระมหาวิระศักดิ์ อุดลวิโร(อรรคศรีวร). "ทัศนคติในการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปใช้
ในการดำเนินชีวิต : ศึกษาเฉพาะกรณีนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดนครพนม".

วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยา
ลัย, 2544.

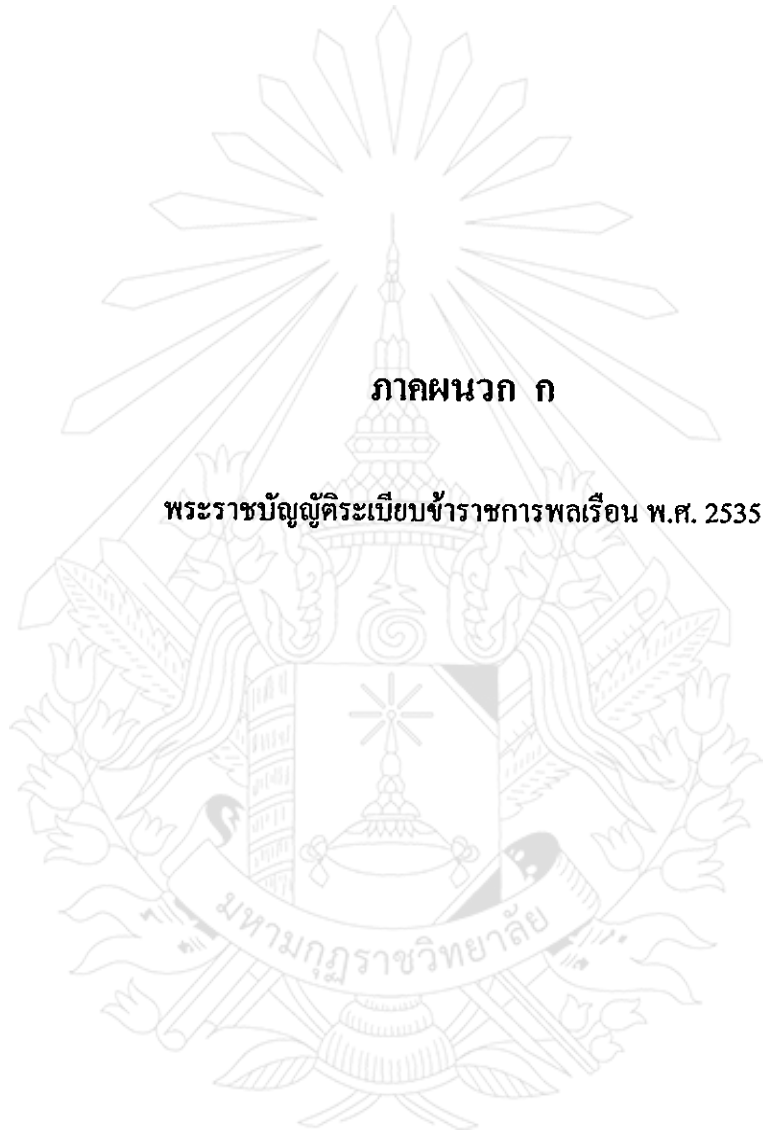
ศรีสวัสดิ์ แสนพวง, พ.อ. "การพัฒนาจริยธรรมกำลังพลของกองทัพบก". วิทยานิพนธ์วิทยาลัยการ
ทัพบก. สถาบันวิชาการทหารบกชั้นสูง, 2533.

พระมหาสุกัร ฐิตเมโธ. "พระพุทธศาสนาที่ควรนำมาประยุกต์ใช้กับการบริหารราชการ". วิทยานิพนธ์
ศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : สภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย, 2533.

๔. เอกสารอื่น ๆ

คณาจารย์พัฒนาบัณฑิต. สรุปข่าว 47 เหตุการณ์ปัจจุบัน เศรษฐกิจ การเมือง สังคม. มปป.

ดร. สุเมธ ตันติเวชกุล. พลังแผ่นดิน. วันศุกร์ที่ 15 มิถุนายน 2544 เวลา 13.00-16.00 น. ณ เชื้อนบาง
กลาง อำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลา, (อัคราเสนา).



ภาคผนวก ก

พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2535



พระราชบัญญัติ

ระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๕๓๕

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.

ให้ไว้ ณ วันที่ ๒๕ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๓๕

เป็นปีที่ ๔๗ ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือน จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอมของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ทำหน้าที่รัฐสภา ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๕๓๕”

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นต้นไป

มาตรา ๓ ให้ยกเลิก

- (๑) พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๕๑๘
- (๒) ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๕ ลงวันที่ ๘ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๒๐
- (๓) พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๒๑
- (๔) พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๒๑
- (๕) พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๒๒
- (๖) พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๒๓
- (๗) พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๓๑

(๘) ประกาศคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ ฉบับที่ ๓๕ ลงวันที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๓๔

บรรดากฎหมาย กฎ ข้อบังคับอื่นในส่วนที่มีบัญญัติไว้แล้วในพระราชบัญญัตินี้ หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับบทแห่งพระราชบัญญัตินี้ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้แทน และมีให้นำคำสั่งหัวหน้าคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินที่ ๓๘/๒๕๓๕ ลงวันที่ ๒๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๓๕ มาใช้บังคับแก่ข้าราชการพลเรือน

มาตรา ๔ ในพระราชบัญญัตินี้

“ข้าราชการพลเรือน” หมายความว่า บุคคลซึ่งได้รับบรรจุและแต่งตั้งตามพระราชบัญญัตินี้ ให้รับราชการ โดยได้รับเงินเดือนจากเงินงบประมาณหมวดเงินเดือนในกระทรวง ทบวง กรม ฝ่ายพลเรือน

“ข้าราชการฝ่ายพลเรือน” หมายความว่า บุคคลซึ่งได้รับบรรจุและแต่งตั้งตามกฎหมายให้รับราชการ โดยได้รับเงินเดือนจากเงินงบประมาณหมวดเงินเดือนในกระทรวง ทบวง กรม ฝ่ายพลเรือน

“กระทรวง” หมายความว่า รวมถึงส่วนราชการที่มีฐานะเป็นกระทรวงหรือมีฐานะเทียบเท่ากระทรวงด้วย

“รัฐมนตรีเจ้าสังกัด” หมายความว่า รัฐมนตรีว่าการกระทรวง รัฐมนตรีว่าการทบวง และหมายความรวมถึงนายกรัฐมนตรีในฐานะเป็นผู้บังคับบัญชาสำนักนายกรัฐมนตรี นายกรัฐมนตรี หรือรัฐมนตรีในฐานะเป็นผู้บังคับบัญชาส่วนราชการที่มีฐานะเป็นกรม และไม่สังกัดกระทรวงหรือทบวงด้วย

“ปลัดกระทรวง” หมายความว่า ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีและปลัดทบวงด้วย

“รองปลัดกระทรวง” หมายความว่า รองปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี และรองปลัดทบวง

“กรม” หมายความว่า รวมถึงส่วนราชการที่มีฐานะเป็นกรมด้วย

“อธิบดี” หมายความว่า รวมถึงหัวหน้าส่วนราชการที่มีฐานะเป็นกรมด้วย

“รองอธิบดี” หมายความว่า รวมถึงรองหัวหน้าส่วนราชการที่มีฐานะเป็นกรมด้วย

“ผู้ช่วยอธิบดี” หมายความว่า รวมถึงผู้ช่วยหัวหน้าส่วนราชการที่มีฐานะเป็นกรมด้วย

“ส่วนราชการที่มีฐานะเป็นกรมและมีหัวหน้าส่วนราชการรับผิดชอบในการปฏิบัติราชการขึ้นตรงต่อนายกรัฐมนตรี” หมายความว่า ส่วนราชการที่มีฐานะเป็นกรม ซึ่งกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการแผ่นดินบัญญัติให้หัวหน้าส่วนราชการนั้นรับผิดชอบในการปฏิบัติราชการขึ้นตรงต่อนายกรัฐมนตรี

มาตรา ๕ ให้นายกรัฐมนตรีรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

ลักษณะ ๒

บททั่วไป

มาตรา ๒๘ ข้าราชการพลเรือนมี ๓ ประเภท

(๑) ข้าราชการพลเรือนสามัญ ได้แก่ ข้าราชการพลเรือนซึ่งรับราชการ โดยได้รับเงินเดือนในอัตราสามัญ และได้รับแต่งตั้งตามที่บัญญัติไว้ในลักษณะ ๓

(๒) ข้าราชการพลเรือนในพระองค์ ได้แก่ ข้าราชการพลเรือนซึ่งได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งในพระองค์พระมหากษัตริย์ตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา

(๓) ข้าราชการประจำต่างประเทศพิเศษ ได้แก่ ข้าราชการพลเรือนซึ่งได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งในต่างประเทศในกรณีพิเศษ โดยเหตุผลทางการเมืองตามที่บัญญัติไว้ในลักษณะ ๕

มาตรา ๓๐ ผู้ที่จะเข้ารับราชการเป็นข้าราชการพลเรือนต้องมีคุณสมบัติทั่วไปดังต่อไปนี้

(๑) มีสัญชาติไทย

(๒) มีอายุไม่ต่ำกว่าสิบแปดปี

(๓) เป็นผู้เลื่อมใสในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยด้วยความบริสุทธิ์ใจ

(๔) ไม่เป็นผู้ดำรงตำแหน่งข้าราชการการเมือง

(๕) ไม่เป็นผู้มีกายทุพพลภาพจนไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ไร้ความสามารถหรือจิต-ฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ หรือเป็นโรคตามที่กำหนดในกฎ ก.พ.

(๖) ไม่เป็นผู้อยู่ในระหว่างถูกสั่งให้พักราชการหรือถูกสั่งให้ออกจากราชการไว้ก่อนตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือนหรือตามกฎหมายอื่น

(๗) ไม่เป็นผู้บกพร่องในศีลธรรมอันดีจนเป็นที่รังเกียจของสังคม

(๘) ไม่เป็นกรรมการพรรคการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ในพรรคการเมือง

(๙) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย

(๑๐) ไม่เป็นผู้เคยต้องรับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกเพราะกระทำความผิดทางอาญา เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

(๑๑) ไม่เป็นผู้เคยถูกลงโทษให้ออก ปลดออก หรือไล่ออกจากรัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ

(๑๒) ไม่เป็นผู้เคยถูกลงโทษให้ออกหรือปลดออก เพราะกระทำผิดวินัยตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือนหรือตามกฎหมายอื่น

(๑๓) ไม่เป็นผู้เคยถูกลงโทษไล่ออก เพราะกระทำผิดวินัยตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือน หรือตามกฎหมายอื่น

(๑๔) ไม่เป็นผู้เคยกระทำการทุจริตในการสอบเข้ารับราชการ

ผู้ที่จะเข้ารับราชการเป็นข้าราชการพลเรือนซึ่งขาดคุณสมบัติตาม (๗) (๘) (๑๐) หรือ (๑๔) ก.พ. อาจพิจารณาขกเว้นให้เข้ารับราชการได้ ส่วนผู้ที่ขาดคุณสมบัติตาม (๑๑) หรือ (๑๒) ถ้าผู้นั้นได้ออกจากงานหรือออกจากราชการไปเกินสองปีแล้ว หรือผู้ที่ขาดคุณสมบัติตาม (๑๓) ถ้าผู้นั้นได้ออกจากงานหรือออกจากราชการไปเกินสามปีแล้ว และมีใช่เป็นกรณีออกจากงานหรือออกจากราชการเพราะกระทำผิดในกรณีทุจริตค่อน้ำที่ ก.พ. อาจพิจารณาขกเว้นให้เข้ารับราชการได้ มติของ ก.พ. ในการประชุมปรึกษาขกเว้นเช่นนี้ต้องได้คะแนนเสียงสี่ในห้าของจำนวนกรรมการในที่ประชุม การลงมติให้กระทำโดยลับ

การขอกเว้นและการพิจารณาขกเว้นในกรณีที่ขาดคุณสมบัติทั่วไป ให้เป็นไปตามระเบียบที่ ก.พ. วางไว้

ผู้ที่เป็นข้าราชการพลเรือนต้องมีคุณสมบัติทั่วไปตามวรรคหนึ่งตลอดเวลาที่รับราชการเว้นแต่คุณสมบัติตาม (๖) หรือได้รับการขกเว้นในกรณีที่ขาดคุณสมบัติตามวรรคสอง

มาตรา ๓๑ การให้ข้าราชการพลเรือนได้รับเงินเดือนและเงินประจำตำแหน่ง ให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับข้าราชการพลเรือนแต่ละประเภท

อัตราเงินเดือนและอัตราเงินประจำตำแหน่งข้าราชการพลเรือน ให้เป็นไปตามบัญชีท้ายพระราชบัญญัตินี้

ภายใต้บังคับมาตรา ๓๘ และมาตรา ๔๕ ให้ใช้บัญชีอัตราเงินเดือนข้าราชการพลเรือนหมายเลข ๑ และบัญชีอัตราเงินประจำตำแหน่งข้าราชการพลเรือนหมายเลข ๑ ตั้งแต่วันที่ ๑ เมษายน ๒๕๑๕ เป็นต้นไป และให้เปลี่ยนไปใช้บัญชีอัตราเงินเดือนข้าราชการพลเรือนหมายเลข ๒ และบัญชีอัตราเงินประจำตำแหน่งข้าราชการพลเรือนหมายเลข ๒ บัญชีอัตราเงินเดือนข้าราชการพลเรือนหมายเลข ๓ และบัญชีอัตราเงินประจำตำแหน่งข้าราชการพลเรือนหมายเลข ๓ บัญชีอัตราเงินเดือนข้าราชการพลเรือนหมายเลข ๔ และบัญชีอัตราเงินประจำตำแหน่งข้าราชการพลเรือนหมายเลข ๔ หรือบัญชีอัตราเงินเดือนข้าราชการพลเรือนหมายเลข ๕ ตามความเหมาะสม

โดยเปลี่ยน ไปใช้บัญชีอัตราเงินเดือนและบัญชีอัตราเงินประจำตำแหน่งในลำดับถัดไปลำดับใดก็ได้ตามที่คณะรัฐมนตรีกำหนด

การปรับอัตราเงินเดือนข้าราชการพลเรือนให้เข้าอันดับและขั้นเงินเดือนตามบัญชีอัตราเงินเดือนข้าราชการพลเรือนหมายเลข ๑ และการปรับอัตราเงินเดือนข้าราชการพลเรือนให้เข้าอันดับและขั้นเงินเดือนของตำแหน่งประเภททั่วไป ตำแหน่งประเภทวิชาชีพเฉพาะหรือเชี่ยวชาญเฉพาะ และตำแหน่งประเภทบริหารระดับสูงหรือบริหารระดับกลางตามบัญชีอัตราเงินเดือนข้าราชการพลเรือนหมายเลข ๕ ท้ายพระราชบัญญัตินี้ ให้เป็นไปตามที่คณะรัฐมนตรีกำหนด

ในกรณีมีการเปลี่ยนการใช้บัญชีอัตราเงินเดือนตามวรรคสามหรือมีการปรับอัตราเงินเดือนให้เข้าอันดับและขั้นเงินเดือนตามวรรคสี่ ให้มีผลเป็นการแก้ไขขั้นเงินเดือนข้าราชการพลเรือนที่กำหนดไว้ในพระราชกฤษฎีกา กฎ ก.พ. ข้อบังคับ ระเบียบ มติคณะรัฐมนตรีและมติ ก.พ. ซึ่งออกตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือนตามไปด้วย

การจ่ายเงินเดือนและเงินประจำตำแหน่งให้แก่ข้าราชการพลเรือนให้เป็นไปตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการนั้น

เงินประจำตำแหน่งตามมาตรานี้ไม่ถือเป็นเงินเดือนเพื่อเป็นเกณฑ์ในการคำนวณบำเหน็จ-บำนาญตามกฎหมายว่าด้วยบำเหน็จบำนาญข้าราชการ

ความในมาตรา ๓๑ ถูกยกเลิกและใช้ความใหม่แทน โดยมาตรา ๓ แห่ง พ.ร.บ. ระเบียบข้าราชการพลเรือน (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๓๘ ดังต่อไปนี้

“มาตรา ๓๑ อัตราเงินเดือน อัตราเงินประจำตำแหน่งและการรับเงินประจำตำแหน่งของข้าราชการพลเรือน ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยเงินเดือนและเงินประจำตำแหน่ง

การจ่ายเงินเดือนและเงินประจำตำแหน่งให้แก่ข้าราชการพลเรือนให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น”

มาตรา ๓๒ เพื่อประโยชน์ในการออมทรัพย์ของข้าราชการพลเรือน คณะรัฐมนตรีจะวางระเบียบและวิธีการให้กระทรวงการคลังหักเงินเดือนของข้าราชการพลเรือนไว้เป็นเงินสะสมก็ได้ โดยคิดคอกเบี่ยจากเงินสะสมนั้นไว้ในอัตราไม่ต่ำกว่าอัตราคอกเบี่ยเงินฝากประเภทประจำของธนาคารพาณิชย์

เงินสะสมและคอกเบี่ยนี้ให้จ่ายคืนหรือให้กู้ยืมเพื่อดำเนินการตามโครงการสวัสดิการสำหรับข้าราชการพลเรือนตามระเบียบที่กระทรวงการคลังกำหนด

มาตรา ๓๓ ข้าราชการพลเรือนอาจได้รับเงินเพิ่มสำหรับตำแหน่งที่ประจำอยู่ในต่างประเทศหรือตำแหน่งที่มีเหตุพิเศษ ตามระเบียบที่ ก.พ. และกระทรวงการคลังกำหนด

มาตรา ๓๔ ข้าราชการพลเรือนอาจได้รับเงินเพิ่มค่าครองชีพชั่วคราวตามภาวะเศรษฐกิจ ทั้งนี้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา

มาตรา ๓๕ วันเวลาทำงาน วันหยุดราชการตามประเพณี วันหยุดราชการประจำปี และการลาหยุดราชการของข้าราชการพลเรือน ให้เป็นไปตามที่คณะรัฐมนตรีกำหนด

มาตรา ๓๖ เครื่องแบบของข้าราชการพลเรือนและระเบียบการแต่งเครื่องแบบ ให้เป็นไปตามกฎหมายหรือระเบียบว่าด้วยการนั้น

มาตรา ๓๗ บำเหน็จบำนาญข้าราชการพลเรือน ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น

ลักษณะ ๓

ข้าราชการพลเรือนสามัญ

หมวด ๑

การกำหนดตำแหน่ง การให้ได้รับเงินเดือนและเงินประจำตำแหน่ง

มาตรา ๓๘ ตำแหน่งข้าราชการพลเรือนสามัญมีชื่อในการบริหารงานตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน และอาจมีตำแหน่งที่เรียกชื่ออย่างอื่นเพื่อประโยชน์ในการบริหารงานตามที่กระทรวง ทบวง กรม ทำความตกลงกับ ก.พ. อีกรู้ได้

มาตรา ๓๙ ตำแหน่งข้าราชการพลเรือนสามัญมี ๑ ประเภท

(๑) ตำแหน่งประเภททั่วไป

(๒) ตำแหน่งประเภทวิชาชีพเฉพาะหรือเชี่ยวชาญเฉพาะ ตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา

(๓) ตำแหน่งประเภทบริหารระดับสูงหรือบริหารระดับกลาง ตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา

มาตรา ๔๐ ระดับตำแหน่งข้าราชการพลเรือนสามัญ ๑๑ ระดับ คือ ระดับ ๑ ระดับ ๒ ระดับ ๓ ระดับ ๔ ระดับ ๕ ระดับ ๖ ระดับ ๗ ระดับ ๘ ระดับ ๙ ระดับ ๑๐ และระดับ ๑๑ โดยตำแหน่งระดับ ๑ เป็นระดับต่ำสุด เรียงสูงขึ้นไปเป็นลำดับตามความยากและคุณภาพของงานจนถึงตำแหน่งระดับ ๑๑ เป็นระดับสูงสุด

ตำแหน่งข้าราชการพลเรือนสามัญจะมีตำแหน่งใด ระดับใด อยู่ในส่วนราชการใด จำนวนเท่าใด ให้เป็นไปตามที่ ก.พ. กำหนด ทั้งนี้ ก.พ. จะมอบหมายให้องค์กรหรือส่วนราชการใดเป็นผู้กำหนดแทน ตามหลักเกณฑ์ มาตรฐาน และวิธีการที่ ก.พ. กำหนดก็ได้

การกำหนดตำแหน่งข้าราชการพลเรือนสามัญตำแหน่งใดเป็นตำแหน่งระดับใด ให้ประเมินความยากและคุณภาพของงานในตำแหน่งนั้น แล้วเปรียบเทียบกับบรรทัดฐานในมาตรฐานกำหนดตำแหน่งที่ ก.พ. จัดทำไว้ตามมาตรา ๔๒ การปรับตำแหน่งเทียบกับบรรทัดฐานในมาตรฐานกำหนดตำแหน่งให้จัดตำแหน่งที่มีลักษณะงานอย่างเดียวกันเข้าประเภทและสายงานเดียวกัน และจัดตำแหน่งในสายงานเดียวกันที่มีความยากและคุณภาพของงานอยู่ในระดับเดียวกัน โดยประมาณเข้ากลุ่มตำแหน่งเดียวกันและระดับเดียวกัน

ในกรณีที่ส่วนราชการใดเห็นว่า ก.พ. กำหนดจำนวนตำแหน่งของข้าราชการพลเรือนสามัญในส่วนราชการนั้น ไม่เหมาะสม ส่วนราชการนั้นจะเสนอเรื่องต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณา ก็ได้ ถ้าคณะรัฐมนตรีเห็นสมควรแก้ไขการกำหนดจำนวนตำแหน่งนั้น ให้ส่งเรื่องให้ ก.พ. พิจารณา ทบทวนใหม่

มาตรา ๔๑ เมื่อ ก.พ. กำหนดให้มีตำแหน่งข้าราชการพลเรือนสามัญตำแหน่งใด ระดับใด ในส่วนราชการใด จำนวนเท่าใด ตามมาตรา ๔๐ แล้ว ให้สำนักงาน ก.พ. ประสานกับสำนักงานประมาณเพื่อจัดสรรเงินงบประมาณในแต่ละปี สำหรับตั้งเป็นเงินเดือนของตำแหน่งดังกล่าวให้สอดคล้องกัน

มาตรา ๔๒ ให้ ก.พ. จัดทำมาตรฐานกำหนดตำแหน่งไว้เป็นบรรทัดฐานในการกำหนดตำแหน่งข้าราชการพลเรือนสามัญทุกตำแหน่ง โดยจำแนกตำแหน่งเป็นประเภทและสายงานตามลักษณะงาน และจัดตำแหน่งในประเภทเดียวกันและสายงานเดียวกันที่คุณภาพของงานอยู่ในระดับเดียวกัน โดยประมาณเป็นกลุ่มเดียวกันและระดับเดียวกัน ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงลักษณะหน้าที่ความรับผิดชอบและคุณภาพของงานตามหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

(๑) ตำแหน่งระดับ ๑ ได้แก่ ตำแหน่งสำหรับผู้ปฏิบัติงานระดับต้น มีลักษณะงานที่ไม่ยาก ปฏิบัติงานภายใต้การกำกับ ตรวจสอบ หรือสอนงานอย่างใกล้ชิด หรือปฏิบัติงานตามคำสั่ง แบบอย่างหรือแนวทางปฏิบัติที่มีอยู่อย่างแน่ชัด ละเอียดถี่ถ้วน ซึ่งปฏิบัติโดยผู้มีความรู้ความสามารถระดับพื้นฐานขั้นต้น

(๒) ตำแหน่งระดับ ๒ ได้แก่

(ก) ตำแหน่งสำหรับผู้ปฏิบัติงานระดับต้น มีลักษณะงานที่ค่อนข้างยาก ปฏิบัติงานภายใต้การกำกับ ตรวจสอบ หรือสอนงานเป็นระยะ หรือปฏิบัติงานตามคำสั่ง แบบอย่างหรือ

แนวทางปฏิบัติที่มีอยู่อย่างกว้าง ๆ ซึ่งจำเป็นต้องปฏิบัติโดยผู้มีความรู้ความสามารถระดับพื้นฐาน
ขั้นสูง หรือ

(ข) ตำแหน่งสำหรับผู้ปฏิบัติงานที่มีประสบการณ์ มีลักษณะงานที่ค่อนข้างยาก ปฏิบัติงานภายใต้การกำกับ ตรวจสอบ หรือสอนงานเป็นระยะหรือปฏิบัติงานตามคำสั่ง แบบอย่าง หรือแนวทางปฏิบัติที่มีอยู่อย่างกว้าง ๆ ซึ่งจำเป็นต้องปฏิบัติโดยผู้ได้รับการอบรมหรือมีประสบการณ์การปฏิบัติงานในงานที่ไม่ยากมาแล้ว

(๓) ตำแหน่งระดับ ๓ ได้แก่

(ก) ตำแหน่งสำหรับผู้ปฏิบัติงานระดับต้น มีลักษณะงานที่ยากพอสมควร ปฏิบัติงานภายใต้การกำกับ แนะนำ ตรวจสอบบ้าง หรือปฏิบัติงานตามคำสั่ง แบบอย่างหรือแนวทางปฏิบัติที่มีอยู่บ้าง ซึ่งจำเป็นต้องปฏิบัติโดยผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาที่ ก.พ. รับรองให้บรรจุ และแต่งตั้งในตำแหน่งระดับนี้ หรือ

(ข) ตำแหน่งสำหรับผู้ปฏิบัติงานที่มีประสบการณ์ มีลักษณะงานที่ยากพอสมควร ปฏิบัติงานภายใต้การกำกับ ตรวจสอบ หรือแนะนำบ้าง หรือปฏิบัติงานตามคำสั่ง แบบอย่างหรือแนวทางปฏิบัติที่มีอยู่บ้าง ซึ่งจำเป็นต้องปฏิบัติโดยผู้ได้รับการอบรม หรือมีประสบการณ์การปฏิบัติงานในงานที่ค่อนข้างยากมาแล้ว

(๔) ตำแหน่งระดับ ๔ ได้แก่

(ก) ตำแหน่งสำหรับผู้ปฏิบัติงานระดับต้น มีลักษณะงานที่ยาก ปฏิบัติงานภายใต้การกำกับ ตรวจสอบ หรือแนะนำเฉพาะในบางกรณีที่เป็น ซึ่งจำเป็นต้องปฏิบัติโดยผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาที่ ก.พ. รับรองให้บรรจุและแต่งตั้งในตำแหน่งระดับนี้

(ข) ตำแหน่งสำหรับผู้ปฏิบัติงานที่มีประสบการณ์ มีลักษณะงานที่ยาก ปฏิบัติงานภายใต้การกำกับ ตรวจสอบ หรือแนะนำเฉพาะในบางกรณีที่จำเป็น ในการปฏิบัติงานจำเป็นต้องแก้ปัญหาค่อนข้างบ่อย ต้องประยุกต์ประสบการณ์และความชำนาญงานเพื่อปรับวิธีการและแนวดำเนินการให้เหมาะสมกับสถานการณ์ ซึ่งจำเป็นต้องปฏิบัติโดยผู้ได้รับการอบรมหรือมีประสบการณ์การปฏิบัติงานในงานที่ยากพอสมควรมาแล้ว หรือ

(ค) ตำแหน่งสำหรับหัวหน้าหน่วยงานระดับต้นในงานสนับสนุน มีลักษณะงานต้องกำกับ แนะนำ ตรวจสอบ และควบคุมผู้ปฏิบัติงานจำนวนหนึ่ง ซึ่งเป็นงานที่มีหน้าที่ความรับผิดชอบ ความยาก และคุณภาพของงานสูงพอสมควร

(๕) ตำแหน่งระดับ ๕ ได้แก่

(ก) ตำแหน่งสำหรับผู้ปฏิบัติงาน ซึ่งมีลักษณะงานที่ค่อนข้างยากมาก ปฏิบัติงานโดยไม่จำเป็นต้องมีการกำกับ ตรวจสอบ หรือแนะนำ ซึ่งจำเป็นต้องปฏิบัติโดยผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาที่ ก.พ. รับรองให้บรรจุและแต่งตั้งในตำแหน่งระดับนี้

(ข) ตำแหน่งสำหรับผู้ปฏิบัติงานที่มีประสบการณ์ มีลักษณะงานที่ค่อนข้างยากมาก ปฏิบัติงานโดยไม่จำเป็นต้องมีการกำกับ ตรวจสอบ หรือแนะนำ ซึ่งจำเป็นต้องปฏิบัติโดยผู้ได้รับการอบรมหรือมีประสบการณ์การปฏิบัติงานในงานที่ยากมาแล้ว หรือ

(ค) ตำแหน่งสำหรับหัวหน้าหน่วยงาน ในงานเทคนิค งานสนับสนุน งานช่างฝีมือ หรือหัวหน้าส่วนราชการประจำอำเภอ มีลักษณะงานต้องกำกับ แนะนำ ตรวจสอบ และควบคุมผู้ปฏิบัติงานจำนวนหนึ่ง ซึ่งเป็นงานที่มีหน้าที่ความรับผิดชอบ ความยาก และคุณภาพของงานสูง

(๖) ตำแหน่งระดับ ๖ ได้แก่

(ก) ตำแหน่งสำหรับผู้ปฏิบัติงานที่มีประสบการณ์ มีลักษณะงานที่ยากมาก ปฏิบัติงานโดยไม่จำเป็นต้องมีการตัดสินใจหรือแก้ปัญหาในงานที่รับผิดชอบค่อนข้างมาก ซึ่งจำเป็นต้องปฏิบัติโดยผู้มีความรู้ความสามารถ ความชำนาญงานและประสบการณ์ ที่แสดงให้เห็นว่าสามารถปฏิบัติงานในความรับผิดชอบด้วยตนเองได้

(ข) ตำแหน่งสำหรับหัวหน้าหน่วยงานเทียบเท่ากองในงานสนับสนุนของส่วนราชการ หัวหน้าส่วนราชการประจำจังหวัด หรือหัวหน้าส่วนราชการประจำอำเภอ มีลักษณะงานต้องกำกับ แนะนำ ตรวจสอบ และบังคับบัญชาผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาจำนวนหนึ่ง ซึ่งเป็นงานที่มีหน้าที่ความรับผิดชอบ ความยาก และคุณภาพของงานค่อนข้างสูงมาก หรือตำแหน่งหัวหน้าหน่วยงานอื่นที่มีหน้าที่ ความรับผิดชอบ ความยาก และคุณภาพของงานเทียบได้ระดับเดียวกัน หรือ

(ค) ตำแหน่งสำหรับลักษณะงานวิชาชีพเฉพาะ ซึ่งจำเป็นต้องปฏิบัติโดยผู้มีความรู้ความสามารถ ความชำนาญงาน และประสบการณ์สูงในงานวิชาชีพเฉพาะ

(๗) ตำแหน่งระดับ ๗ ได้แก่

(ก) ตำแหน่งสำหรับหัวหน้าหน่วยงานที่เป็นกอง มีลักษณะงานจัดการและต้องกำกับ ตรวจสอบ และบังคับบัญชาผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาจำนวนมากพอสมควร ซึ่งเป็นงานที่มีหน้าที่ความรับผิดชอบ ความยาก และคุณภาพของงานสูงมาก หรือตำแหน่งหัวหน้าหน่วยงานเทียบเท่ากอง หัวหน้าส่วนราชการประจำจังหวัด หัวหน้าส่วนราชการประจำอำเภอ หรือหัวหน้าหน่วยงานอื่นที่มีหน้าที่ความรับผิดชอบ ความยาก และคุณภาพของงานสูงมากเทียบได้ระดับเดียวกัน

(ข) ตำแหน่งสำหรับผู้ปฏิบัติงานที่มีประสบการณ์ มีลักษณะงานที่ยากเป็นพิเศษ ปฏิบัติงานโดยไม่จำเป็นต้องมีการตัดสินใจหรือแก้ปัญหาในงานที่รับผิดชอบมาก ซึ่งจำเป็นต้องปฏิบัติโดยผู้มีความรู้ความสามารถ ความชำนาญงาน และประสบการณ์สูงมาก หรือลักษณะงาน

ตรวจและแนะนำการปฏิบัติราชการหรือลักษณะงานตรวจการในงานเทคนิคเฉพาะด้านหรือตรวจการในงานหลักตามอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการระดับกรม หรือ

(ค) ตำแหน่งสำหรับลักษณะงานวิชาชีพเฉพาะ ซึ่งจำเป็นต้องปฏิบัติโดยผู้มีความรู้ความสามารถ ความชำนาญงาน และประสบการณ์สูงมากในงานวิชาชีพเฉพาะ

(๘) ตำแหน่งระดับ ๘ ได้แก่

(ก) ตำแหน่งสำหรับหัวหน้าหน่วยงานที่เป็นกอง มีลักษณะงานจัดการและต้องกำกับ ตรวจสอบ และบังคับบัญชาผู้ปฏิบัติงานบังคับบัญชาจำนวนมากพอสมควร ซึ่งเป็นงานที่มีหน้าที่ความรับผิดชอบ ความยาก และคุณภาพของงานสูงมากเป็นพิเศษ หรือตำแหน่งหัวหน้าหน่วยงานเทียบเท่ากอง หัวหน้าส่วนราชการประจำจังหวัด หรือหัวหน้าหน่วยงานอื่นที่มีหน้าที่ความรับผิดชอบ ความยาก และคุณภาพของงานสูงมากเป็นพิเศษเทียบได้ระดับเดียวกัน

(ข) ตำแหน่งสำหรับผู้ปฏิบัติงานที่มีประสบการณ์ มีลักษณะงานที่ยากมากเป็นพิเศษ ปฏิบัติงานโดยจำเป็นต้องมีการตัดสินใจหรือแก้ปัญหาในงานที่รับผิดชอบเป็นประจำ หรือลักษณะงานช่วยหัวหน้าส่วนราชการระดับกรม หรือลักษณะงานตรวจและแนะนำการปฏิบัติราชการ หรือตรวจการในงานเทคนิคเฉพาะด้าน หรือตรวจการในงานหลักตามอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการระดับกรม ซึ่งจำเป็นต้องปฏิบัติโดยผู้มีความรู้ ความสามารถ ความชำนาญงาน และประสบการณ์สูงมากเป็นพิเศษ หรือ

(ค) ตำแหน่งสำหรับลักษณะงานวิชาชีพเฉพาะ ซึ่งจำเป็นต้องปฏิบัติโดยผู้มีความรู้ความสามารถ ความชำนาญงาน และประสบการณ์สูงมากเป็นพิเศษในงานวิชาชีพเฉพาะ

(๙) ตำแหน่งระดับ ๙ ได้แก่

(ก) ตำแหน่งสำหรับผู้บริหารระดับสูงในฐานะรองหัวหน้าส่วนราชการระดับกรมหรือจังหวัด

(ข) ตำแหน่งสำหรับผู้บริหารระดับสูงในฐานะผู้ช่วยหัวหน้าส่วนราชการระดับกระทรวงหรือทบวง ผู้ช่วยหัวหน้าส่วนราชการที่มีฐานะเป็นกรมและไม่สังกัดกระทรวงหรือทบวง แต่อยู่ในบังคับบัญชาของนายกรัฐมนตรี หรือผู้ช่วยหัวหน้าส่วนราชการที่มีฐานะเป็นกรมและมีหัวหน้าส่วนราชการรับผิดชอบในการปฏิบัติราชการขึ้นตรงต่อนายกรัฐมนตรี

(ค) ตำแหน่งสำหรับลักษณะงานวิชาชีพเฉพาะ หรือลักษณะงานเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ซึ่งจำเป็นต้องปฏิบัติโดยผู้มีความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์สูง และมีความเชี่ยวชาญและผลงานเป็นที่ยอมรับในวงการด้านนั้น

(ง) ตำแหน่งสำหรับหัวหน้าหน่วยงานที่สูงกว่ากอง ซึ่งมีหน้าที่และความรับผิดชอบในงานหลักตามอำนาจหน้าที่ของกรม และเป็นงานที่มีความหลากหลาย ความยาก และมีคุณภาพของงานสูงมาก

(จ) ตำแหน่งสำหรับผู้ปฏิบัติงานซึ่งมีลักษณะงานตรวจและแนะนำการปฏิบัติราชการ หรือลักษณะให้คำปรึกษาของส่วนราชการระดับกระทรวง ทบวง หรือลักษณะงานอื่นที่มีหน้าที่ความรับผิดชอบ ความยาก และคุณภาพของงานเทียบได้ระดับเดียวกัน

(๑๐) ตำแหน่งระดับ ๑๐ ได้แก่

(ก) ตำแหน่งสำหรับผู้บริหารระดับสูงในฐานะหัวหน้าส่วนราชการระดับกรมหรือจังหวัด

(ข) ตำแหน่งสำหรับผู้บริหารระดับสูงในฐานะรองหัวหน้าส่วนราชการระดับกระทรวงหรือทบวง รองหัวหน้าส่วนราชการที่มีฐานะเป็นกรมและไม่สังกัดกระทรวงหรือทบวง แต่อยู่ในบังคับบัญชาของนายกรัฐมนตรี หรือรองหัวหน้าส่วนราชการที่มีฐานะเป็นกรมและมีหัวหน้าส่วนราชการรับผิดชอบในการปฏิบัติราชการขึ้นตรงต่อนายกรัฐมนตรี

(ค) ตำแหน่งสำหรับลักษณะงานวิชาชีพเฉพาะ หรือลักษณะงานเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ซึ่งจำเป็นต้องปฏิบัติโดยผู้มีความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์สูง และมีความเชี่ยวชาญและผลงานเป็นที่ยอมรับในวงการด้านนั้น ตำแหน่งสำหรับหัวหน้าส่วนราชการระดับสถานเอกอัครราชทูตหรือเทียบเท่า

(ง) ตำแหน่งสำหรับผู้ปฏิบัติงาน ซึ่งมีลักษณะงานตรวจและแนะนำการปฏิบัติราชการ หรือลักษณะงานให้คำปรึกษาของส่วนราชการระดับกระทรวง ทบวง ซึ่งจำเป็นต้องปฏิบัติโดยผู้มีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องมาแล้ว หรือลักษณะงานอื่นที่มีหน้าที่ความรับผิดชอบ ความยาก และคุณภาพของงานเทียบได้ระดับเดียวกัน

(๑๑) ตำแหน่งระดับ ๑๑ ได้แก่

(ก) ตำแหน่งสำหรับผู้บริหารระดับสูงในฐานะหัวหน้าส่วนราชการระดับกระทรวงหรือทบวง

(ข) ตำแหน่งสำหรับผู้บริหารระดับสูงในฐานะหัวหน้าส่วนราชการที่มีฐานะเป็นกรม และไม่สังกัดกระทรวงหรือทบวง แต่อยู่ในบังคับบัญชาของนายกรัฐมนตรี หรือหัวหน้าส่วนราชการที่มีฐานะเป็นกรม และรับผิดชอบในการปฏิบัติราชการขึ้นตรงต่อนายกรัฐมนตรี

(ค) ตำแหน่งสำหรับลักษณะงานวิชาชีพเฉพาะ หรือลักษณะงานเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ตามอำนาจหน้าที่หลักของกระทรวงหรือทบวง ซึ่งจำเป็นต้องปฏิบัติโดยผู้มีความรู้ ความชำนาญ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์สูงมากเป็นพิเศษ อีกทั้งทรงคุณวุฒิและมีผลงานเป็นที่ยอมรับในระดับชาติหรือระดับนานาชาติ หรือ

(ง) ตำแหน่งสำหรับผู้ปฏิบัติงานที่รายงานตรงต่อนายกรัฐมนตรี ซึ่งมีหน้าที่ความรับผิดชอบ ความยาก และคุณภาพของงานสูงมากเป็นพิเศษเทียบได้ระดับเดียวกับตำแหน่งอื่นในระดับนี้

ในมาตรฐานกำหนดตำแหน่งให้แสดงประเภทตำแหน่ง ชื่อของสายงาน ลักษณะงานโดยทั่วไปของสายงาน ชื่อของกลุ่มตำแหน่ง หน้าที่และความรับผิดชอบของกลุ่มตำแหน่ง ลักษณะงานที่ปฏิบัติงาน คุณสมบัติเฉพาะสำหรับตำแหน่งที่ผู้ดำรงตำแหน่งจะต้องมี และระดับของตำแหน่งในกลุ่มนั้นด้วย

มาตรา ๔๓ ภายใต้บังคับกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน ตำแหน่งใด บังคับบัญชาข้าราชการพลเรือนในส่วนราชการหรือหน่วยงานใด ในฐานะใด ให้เป็นไปตามที่มีอำนาจสั่งบรรจุตามมาตรา ๕๒ มอบหมายโดยทำเป็นหนังสือ

มาตรา ๔๔ ให้ ก.พ. ตรวจสอบการกำหนดตำแหน่งและการใช้ตำแหน่งข้าราชการพลเรือนสามัญให้เหมาะสม ในกรณีที่ปรากฏว่าการกำหนดตำแหน่งใดไม่เหมาะสมก็ดี การใช้ตำแหน่งใดไม่เหมาะสมตามที่ ก.พ. กำหนดตามมาตรา ๔๐ ก็ดี หรือลักษณะหน้าที่และความรับผิดชอบ ปริมาณและคุณภาพของงานของตำแหน่งใดที่ ก.พ. กำหนดตามมาตรา ๔๐ เปลี่ยนแปลงไปก็ดี ให้ ก.พ. พิจารณาปรับปรุงการกำหนดตำแหน่งนั้นเสียใหม่ให้เหมาะสม ทั้งนี้ ก.พ. จะมอบหมายให้องค์กร หรือส่วนราชการใดดำเนินการแทนก็ได้

ในการปรับปรุงการกำหนดตำแหน่งตามวรรคหนึ่ง ให้ ก.พ. หรือผู้ที่ ก.พ. มอบหมายมีอำนาจยุบเลิกตำแหน่งหรือตัด โอนตำแหน่งหรือตัด โอนข้าราชการพลเรือนสามัญ หรือตัด โอนตำแหน่งและข้าราชการพลเรือนสามัญที่เกิดขึ้นในส่วนราชการใด ไปไว้ในส่วนราชการอื่นได้ตามความจำเป็น โดย ก.พ. หรือผู้ที่ ก.พ. มอบหมายอาจเปลี่ยนชื่อตำแหน่ง สายงาน หรือระดับตำแหน่งเป็นอย่างอื่น ได้ตามความเหมาะสม

เมื่อ ก.พ. หรือผู้ที่ ก.พ. มอบหมายมีมติหรือสั่งตามวรรคสอง ให้ส่วนราชการฝ่ายรับ โอน และส่วนราชการเดิมดำเนินการให้เป็นไปตามมติหรือคำสั่งนั้น ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ ก.พ. กำหนด

การดำเนินการตามวรรคสาม หากจะต้องตัด โอนอัตราเงินเดือนของตำแหน่งไปด้วย ให้ส่วนราชการฝ่ายรับ โอนและส่วนราชการเดิมดำเนินการ ได้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ผู้อำนวยการสำนักงานประมาณกำหนด และให้ถือว่าการตัด โอนอัตราเงินเดือนดังกล่าวเป็นการโอนงบประมาณรายจ่ายตามกฎหมายว่าด้วยวิธีการงบประมาณ

มาตรา ๔๕ ข้าราชการพลเรือนสามัญจะได้รับเงินเดือนตามตำแหน่ง ผู้ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งใด ระดับใด จะได้รับเงินเดือนในอันดับใดตามบัญชีอัตราเงินเดือนข้าราชการพลเรือนท้ายพระราชบัญญัตินี้ ให้เป็นไปตามที่ ก.พ. กำหนด โดยให้ได้รับในขั้นต่ำของอันดับ ในกรณีที่จะให้ได้รับเงินเดือนสูงกว่าหรือต่ำกว่าขั้นต่ำ หรือสูงกว่าขั้นสูงของอันดับ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎ ก.พ.

ข้าราชการพลเรือนสามัญผู้ดำรงตำแหน่งดังต่อไปนี้ นอกจากจะได้รับเงินเดือนตามตำแหน่งแล้วให้ได้รับเงินเดือนประจำตำแหน่งอีกส่วนหนึ่ง ดังนี้

(๑) ผู้ดำรงตำแหน่งประเภทวิชาชีพเฉพาะ หรือเชี่ยวชาญเฉพาะ ตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา ซึ่งออกตามมาตรา ๓๕ ให้ได้รับเงินประจำตำแหน่งในอัตราเงินประจำตำแหน่งประเภทวิชาชีพเฉพาะ หรือเชี่ยวชาญเฉพาะ ตามบัญชีอัตราเงินประจำตำแหน่งข้าราชการพลเรือนท้าย พระราชบัญญัตินี้ นับตั้งแต่วันใช้บังคับพระราชกฤษฎีกากำหนดตำแหน่งประเภทวิชาชีพเฉพาะหรือเชี่ยวชาญเฉพาะ

(๒) ผู้ดำรงตำแหน่งประเภทบริหารระดับสูงหรือบริหารระดับกลาง ตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา ซึ่งออกตามมาตรา ๓๕ ให้ได้รับเงินประจำตำแหน่งในอัตราเงินประจำตำแหน่งประเภทบริหารระดับสูงหรือบริหารระดับกลาง ตามบัญชีอัตราเงินประจำตำแหน่งข้าราชการพลเรือนท้ายพระราชบัญญัตินี้ นับตั้งแต่วันใช้บังคับพระราชกฤษฎีกากำหนดตำแหน่งประเภทบริหารระดับสูง หรือบริหารระดับกลาง

การรับเงินประจำตำแหน่งประเภทวิชาชีพเฉพาะหรือเชี่ยวชาญเฉพาะ และตำแหน่งประเภทบริหารระดับสูงหรือบริหารระดับกลางตามวรรคสอง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎ ก.พ.

ความในมาตรา ๔๕ ถูกยกเลิกและใช้ความใหม่แทน โดยมาตรา ๔ แห่ง พ.ร.บ. ระเบียบข้าราชการพลเรือน (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๓๘ ดังต่อไปนี้

“มาตรา ๔๕ ให้ข้าราชการพลเรือนสามัญได้รับเงินเดือนตามตำแหน่ง

ผู้ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งใด ระดับใด จะได้รับเงินเดือนในอันดับใด ตามกฎหมายว่าด้วยเงินเดือนและเงินประจำตำแหน่ง ให้เป็นไปตามที่ ก.พ. กำหนด โดยให้ได้รับในขั้นต่ำของอันดับ ในกรณีที่จะให้ได้รับเงินเดือนสูงกว่าหรือต่ำกว่าขั้นต่ำ หรือสูงกว่าขั้นสูงของอันดับ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎ ก.พ.”

ลักษณะ ๔

ข้าราชการพลเรือนในพระองค์

มาตรา ๑๓๑ ภายใต้บังคับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย การกำหนดตำแหน่งการให้ได้รับเงินเดือน และเงินประจำตำแหน่ง การบรรจุ การแต่งตั้ง การเพิ่มพูนประสิทธิภาพ และเสริมสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติราชการ วินัยและการรักษาวินัย การดำเนินการทางวินัย

การออกจากราชการ การอุทธรณ์ และการร้องทุกข์ของข้าราชการพลเรือนในพระองค์ ให้เป็นไปตามลักษณะ ๓ เว้นแต่จะได้มีพระราชกฤษฎีกากำหนดไว้เป็นพิเศษ

ความในมาตรา ๑๓๑ ถูกยกเลิกและใช้ความใหม่แทนโดยมาตรา ๓ แห่ง พ.ร.บ. ระเบียบข้าราชการพลเรือน (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๗ ดังต่อไปนี้

“มาตรา ๑๓๑ ภายใต้บังคับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย การให้มี อ.ก.พ. ทำหน้าที่ อ.ก.พ. กระทรวง และ อ.ก.พ. ส่วนราชการ ที่มีฐานะเป็นกรม การกำหนดตำแหน่ง การให้ได้รับเงินเดือนและเงินประจำตำแหน่ง การบรรจุ การแต่งตั้ง การเพิ่มพูนประสิทธิภาพ และ เสริมสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติราชการ วินัยและการรักษาวินัย การดำเนินการทางวินัย การออกจากราชการ การอุทธรณ์ และการร้องทุกข์ของข้าราชการพลเรือนในพระองค์ ให้เป็นไปตามลักษณะ ๑ และลักษณะ ๓ เว้นแต่จะได้มีพระราชกฤษฎีกากำหนดไว้เป็นพิเศษ”

ลักษณะ ๕

ข้าราชการประจำต่างประเทศพิเศษ

มาตรา ๑๓๒ ตำแหน่งเอกอัครราชทูต กงสุลใหญ่ กงสุล และตำแหน่งอื่นที่ต้องปฏิบัติหน้าที่ในต่างประเทศที่กำหนดในกฎ ก.พ. อาจแต่งตั้งจากข้าราชการพลเรือนสามัญ หรือข้าราชการประจำต่างประเทศพิเศษก็ได้

เมื่อมีเหตุผลสมควรในทางการเมือง รัฐมนตรีเจ้าสังกัดจะบรรจุบุคคลซึ่งมีคุณสมบัติทั่วไป หรือได้รับการยกเว้นในกรณีที่ขาดคุณสมบัติตามมาตรา ๓๐ เข้ารับราชการเป็นข้าราชการประจำต่างประเทศพิเศษ เพื่อแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งตามวรรคหนึ่งเป็นกรณีพิเศษ โดยอนุมัติคณะรัฐมนตรีก็ได้ สำหรับตำแหน่งเอกอัครราชทูตและตำแหน่งเทียบเท่าอธิบดี ให้นำความกราบบังคมทูลเพื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง

ภายใต้บังคับมาตรา ๓๑ ข้าราชการประจำต่างประเทศพิเศษผู้ดำรงตำแหน่งใด จะได้รับเงินเดือนเท่าใด ให้เป็นไปตามที่ ก.พ. กำหนด

ให้นำมาตรา ๔๓ มาตรา ๗๒ มาตรา ๗๓ มาตรา ๗๔ และหมวด ๔ แห่งลักษณะ ๓ มาใช้บังคับแก่ข้าราชการประจำต่างประเทศพิเศษโดยอนุโลม

ข้าราชการประจำต่างประเทศพิเศษ จะโอนไปหรือกลับเข้ารับราชการเป็นข้าราชการพลเรือนประเภทอื่นมิได้

มาตรา ๑๓๓ ข้าราชการประจำต่างประเทศพิเศษออกจากราชการเมื่อ

(๑) ดาย

(๒) พ้นจากราชการตามกฎหมายว่าด้วยบำนาญข้าราชการ

(๓) ใ้รับอนุญาตจากรัฐมนตรีเจ้าสังกัดให้ลาออก

(๔) รัฐมนตรีเจ้าสังกัดมีคำสั่งให้ออกโดยอนุมัติคณะรัฐมนตรี ไม่ว่าจะเป็นการออกโดยมีความคิดหรือไม่มีความคิดก็ตาม ในกรณีที่เป็นการออกจากราชการเพราะกระทำผิดวินัยให้เป็นไปตามลักษณะ ๓ โดยอนุโลม

(๕) คณะรัฐมนตรีที่อนุมัติให้แต่งตั้งออกจากตำแหน่งทั้งคณะ หรือรัฐมนตรีเจ้าสังกัดออกจากตำแหน่ง

(๖) ขาดคุณสมบัติทั่วไปโดยไม่ได้รับการยกเว้นในกรณีที่ขาดคุณสมบัติตามมาตรา ๓๐ การต่อเวลาราชการให้ข้าราชการประจำต่างประเทศพิเศษที่ต้องออกจากราชการตาม (๒) รับราชการต่อไป จะกระทำมิได้

ให้นำมาตรา ๑๒๐ มาใช้บังคับแก่การออกจากราชการของข้าราชการประจำต่างประเทศพิเศษโดยอนุโลม

บทเฉพาะกาล

มาตรา ๑๓๔ ให้ ก.พ. อ.ก.พ. วิสามัญ และ อ.ก.พ. สามัญ ซึ่งปฏิบัติหน้าที่อยู่ในวันที่ พระราชบัญญัตินี้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่าจะได้ทรงพระกรุณา โปรดเกล้าฯ แต่งตั้งกรรมการข้าราชการพลเรือน หรือจนกว่าจะได้แต่งตั้ง อ.ก.พ. วิสามัญ หรืออนุกรรมการใน อ.ก.พ. สามัญ แล้วแต่กรณี ตามพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้ ไม่เกินหนึ่งร้อยยี่สิบวัน นับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

มาตรา ๑๓๕ ผู้ใดเป็นข้าราชการพลเรือนสามัญ ข้าราชการพลเรือนในพระองค์ หรือ ข้าราชการประจำต่างประเทศพิเศษ ตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๕๑๘ อยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ให้ผู้นั้นเป็นข้าราชการพลเรือนสามัญ ข้าราชการพลเรือนในพระองค์ หรือข้าราชการประจำต่างประเทศพิเศษ ตามพระราชบัญญัตินี้แล้วแต่กรณีต่อไป

ผู้ใดเป็นข้าราชการพลเรือนวิสามัญตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๕๑๘ อยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ให้ผู้นั้นเป็นข้าราชการพลเรือน

วิสามัญต่อไป และให้นำมาตรา ๑๑๖ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๕๑๘ มาใช้บังคับแก่ผู้นั้น เว้นแต่ข้าราชการพลเรือนวิสามัญผู้ซึ่งดำรงตำแหน่งที่ ก.พ. พิจารณาเห็นว่าทำหน้าที่อย่างเดียวกับตำแหน่งข้าราชการพลเรือนสามัญ หรือข้าราชการพลเรือนในพระองค์ อยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ให้ผู้นั้นเป็นข้าราชการพลเรือนสามัญ หรือข้าราชการพลเรือนในพระองค์ตามพระราชบัญญัตินี้ แล้วแต่กรณี โดยให้ได้รับเงินเดือนในอัตราเท่ากับเงินเดือนที่ได้รับอยู่ ทั้งนี้ เฉพาะผู้ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ดังต่อไปนี้

(ก) มีคุณสมบัติทั่วไปตามมาตรา ๓๐

(ข) เป็นผู้ได้รับประกาศนียบัตรประโยคมัธยมศึกษาหรือที่กระทรวงศึกษาธิการเทียบได้ไม่ต่ำกว่าประโยคมัธยมศึกษา และเป็นข้าราชการพลเรือนวิสามัญในตำแหน่งที่ทำหน้าที่อย่างเดียวกับตำแหน่งข้าราชการพลเรือนสามัญ หรือข้าราชการพลเรือนในพระองค์ ติดต่อกันมาเป็นเวลาไม่น้อยกว่าห้าปี

ผู้ใดเป็นข้าราชการพลเรือนวิสามัญตามวรรคสอง แต่ไม่อยู่ในเกณฑ์ตาม (ข) ให้ผู้นั้นเป็นข้าราชการพลเรือนวิสามัญไปพลางก่อน เมื่อเข้าเกณฑ์ตาม (ข) ก็ให้เป็นข้าราชการพลเรือนสามัญ หรือข้าราชการพลเรือนในพระองค์ตามพระราชบัญญัตินี้ แล้วแต่กรณี โดยให้ได้รับเงินเดือนในอัตราเท่ากับเงินเดือนที่ได้รับอยู่

มาตรา ๑๓๖ ในระหว่างที่บัญชีอัตราเงินเดือนข้าราชการพลเรือนตามพระราชบัญญัตินี้ยังไม่มีผลใช้บังคับ ให้ข้าราชการพลเรือนได้รับเงินเดือนตามบัญชีอัตราเงินเดือนข้าราชการพลเรือนบัญชี ข. ท้ายพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๓๑

มาตรา ๑๓๗ ในระหว่างที่ยังมิได้ตราพระราชกฤษฎีกา หรือออกกฎ ก.พ. ข้อยบังคับ หรือระเบียบ หรือจัดทำมาตรฐานกำหนดตำแหน่ง หรือกำหนดกรณีใดเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ให้นำพระราชกฤษฎีกา กฎ ก.พ. ข้อยบังคับ ระเบียบ มาตรฐานกำหนดตำแหน่ง หรือกรณีที่กำหนดไว้แล้วซึ่งใช้อยู่เดิมมาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๑๓๘ ข้าราชการพลเรือนผู้ใดมีกรณีกระทำผิดวินัยหรือกรณีที่เหมาะสมควรให้ออกจากราชการอยู่ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้ผู้บังคับบัญชาตามพระราชบัญญัตินี้มีอำนาจสั่งลงโทษผู้นั้น หรือสั่งให้ผู้นั้นออกจากราชการตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือนที่ใช้อยู่ในขณะนั้น ส่วนการสอบสวน การพิจารณา และการดำเนินการเพื่อลงโทษหรือให้ออกจากราชการให้ดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้ เว้นแต่

(๑) กรณีที่ผู้บังคับบัญชาได้สั่งให้สอบสวน โดยถูกต้องตามกฎหมายที่ใช้อยู่ในขณะนั้น ไปแล้วก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ และยังไม่เสร็จก็ให้สอบสวนตามกฎหมาย นั้นต่อไปจนกว่าจะเสร็จ

(๒) ในกรณีที่ได้มีการสอบสวนหรือพิจารณา โดยถูกต้องตามกฎหมายที่ใช้อยู่ในขณะนั้น เสร็จไปแล้วก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้การสอบสวนหรือพิจารณา แล้วแต่กรณีนั้น เป็นอันใช้ได้

(๓) กรณีที่ได้รับการรายงานหรือส่งเรื่องหรือนำสำนวนเสนอ หรือส่งให้ อ.ก.พ. กระทรวง พิจารณา โดยถูกต้องตามกฎหมายที่ใช้อยู่ในขณะนั้น และ อ.ก.พ. กระทรวง พิจารณาเรื่อง นั้นยังไม่เสร็จ ก็ให้ อ.ก.พ. กระทรวง พิจารณาตามกฎหมายนั้นต่อไปจนกว่าจะเสร็จ

มาตรา ๑๓๕ ข้าราชการพลเรือนซึ่งโอนมาจากพนักงานเทศบาล พนักงานส่วนท้องถิ่น หรือข้าราชการประเภทอื่นก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ผู้ใดมีกรณีกระทำผิดวินัยหรือกรณี ที่สมควรให้ออกจากงานหรือให้ออกจากราชการตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบพนักงานเทศบาล ระเบียบพนักงานส่วนท้องถิ่น หรือระเบียบข้าราชการนั้นอยู่ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้ผู้บังคับบัญชาตามพระราชบัญญัตินี้มีอำนาจดำเนินการทางวินัยแก่ผู้นั้น หรือดำเนินการสั่งให้ผู้นั้น ออกจากราชการได้ ทั้งนี้ ให้นำมาตรา ๑๑๑ และ มาตรา ๑๒๓ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๑๔๐ ผู้ใดถูกตั้งลงโทษตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๕๑๘ หรือตามมาตรา ๑๓๘ แห่งพระราชบัญญัตินี้ ให้ผู้นั้นมีสิทธิอุทธรณ์ได้ตามมาตรา ๑๒๕ หรือมาตรา ๑๒๖ แล้วแต่กรณี

มาตรา ๑๔๑ ผู้ใดถูกสั่งให้ออกจากราชการตามมาตรา ๔๖ มาตรา ๕๕ มาตรา ๕๐ มาตรา ๕๖ มาตรา ๕๗ มาตรา ๕๘ มาตรา ๕๙ มาตรา ๑๐๐ หรือมาตรา ๑๒๑ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบ ข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๕๑๘ หรือตามมาตรา ๑๓๘ แห่งพระราชบัญญัตินี้ ให้ผู้นั้นมีสิทธิ ร้องทุกข์ได้ตามมาตรา ๑๒๕

มาตรา ๑๔๒ การไต่อยู่ระหว่างดำเนินการตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพล- เรือน พ.ศ. ๒๕๑๘ ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับการดำเนินการต่อไปสำหรับการนั้น ให้เป็น ไปตามที่ ก.พ. กำหนด

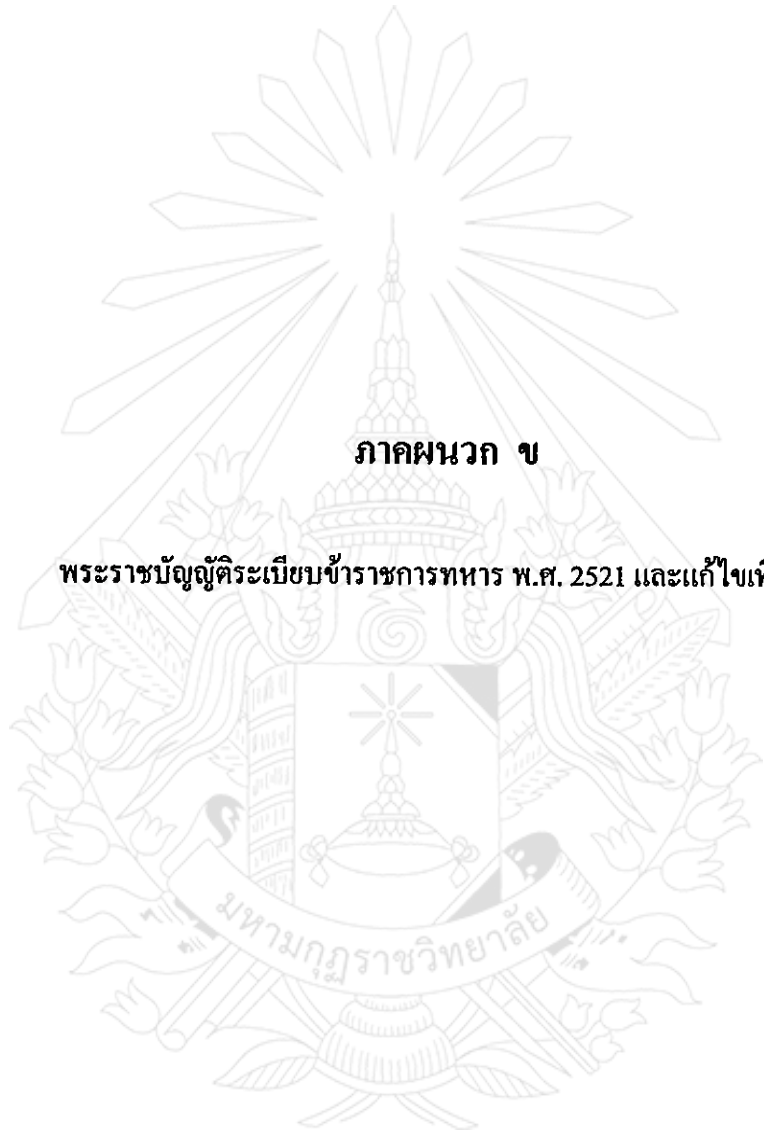
มาตรา ๑๔๓ การใดที่เคยดำเนินการได้ตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือนที่
ใช้ก่อนวันใช้บังคับพระราชบัญญัตินี้ และมีได้บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้ จะดำเนินการได้
ประการใดให้เป็นไปตามที่ ก.พ. กำหนดโดยไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมาย

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

อานันท์ ปันยารชุน

นายกรัฐมนตรี





ภาคผนวก ข

พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการทหาร พ.ศ. 2521 และแก้ไขเพิ่มเติม



พระราชบัญญัติ
ระเบียบข้าราชการทหาร

พ.ศ. ๒๕๒๑

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.

ให้ไว้ ณ วันที่ ๑๕ เมษายน ๒๕๒๑
เป็นปีที่ ๓๓ ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า โดยที่เป็นการสมควรมีกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการทหาร

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้ โดยคำแนะนำและยินยอมของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติ ระเบียบข้าราชการทหาร พ.ศ. ๒๕๒๑”

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๑ มกราคม พ.ศ. ๒๕๒๑ เป็นต้นไป

มาตรา ๓ บรรดากฎหมาย กฎ และข้อบังคับอื่น ในส่วนที่มีบัญญัติไว้แล้ว ในพระราชบัญญัติไว้แล้ว ในพระราชบัญญัตินี้หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับบทแห่งพระราชบัญญัตินี้ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้แทน

มาตรา ๔ ในพระราชบัญญัตินี้

“ข้าราชการทหาร” หมายความว่า ทหารประจำการและข้าราชการกลาโหมพลเรือนที่บรรจุในตำแหน่งอัตราทหาร

“ทหารกองประจำการ” หมายความว่า ทหารกองประจำการตามกฎหมายว่าด้วยการรับราชการทหาร

“นักเรียนในสังกัดกระทรวงกลาโหม” หมายความว่า นักเรียนที่เข้าศึกษาในโรงเรียนของทางราชการทหารตามที่กระทรวงกลาโหมกำหนด

มาตรา ๕ ให้มีคณะกรรมการข้าราชการทหารคณะหนึ่งจำนวนไม่เกินสิบเอ็ดคน เรียกโดยย่อว่า “กขท.” ประกอบด้วยปลัดกระทรวงกลาโหมเป็นประธาน และกรรมการซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม แต่งตั้งจากนายทหารสัญญาบัตรประจำการ ผู้แทนกองบัญชาการทหารสูงสุด กองทัพบก กองทัพเรือ กองทัพอากาศ กรมการเงิน กลาโหม กรมพระธรรมนูญ และ กรมเสนาบดีราชสำนักส่วนราชการละหนึ่งคน กับนายทหารสัญญาบัตรประจำการหรือนอกประจำการ ผู้ทรงคุณวุฒิในหลักราชการซึ่งมิได้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองอีกไม่เกินสามคน โดยให้ กรรมการซึ่งแต่งตั้งจากกรมเสนาบดีราชสำนักเป็นเลขานุการ

ให้กรรมการผู้แทนส่วนราชการ ซึ่งได้รับแต่งตั้งตามวรรคหนึ่งพ้นจากตำแหน่งกรรมการเมื่อออกจากราชการทหารหรือเปลี่ยนแปลงตำแหน่งเดิมเมื่อมีการแต่งตั้ง

มาตรา ๖ กรรมการซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมแต่งตั้งตาม มาตรา ๕ ให้มีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละสองปี ถ้าตำแหน่งกรรมการว่างลงก่อนครบวาระ ให้ดำเนินการแต่งตั้งกรรมการแทนภายในตำแหน่งได้เพียงเท่ากำหนดเวลาของผู้ซึ่งตนแทน

กรรมการซึ่งพ้นจากตำแหน่ง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมจะแต่งตั้งให้เป็นกรรมการอีกก็ได้

ในกรณีที่กรรมการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ แต่ยังมีได้แต่งตั้งกรรมการใหม่ให้กรรมการนั้นปฏิบัติหน้าที่ไปก่อนจนกว่าจะได้แต่งตั้งกรรมการใหม่

มาตรา ๗ ระเบียบการประชุมของคณะกรรมการข้าราชการทหาร ให้เป็นไปตามที่กระทรวง กลาโหมกำหนด

มาตรา ๘ คณะกรรมการข้าราชการทหารมีหน้าที่เสนอแนะและให้คำปรึกษาในเรื่องที่เกี่ยวกับ ระเบียบข้าราชการทหาร แก่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม ตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมมอบหมาย และตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๙ คณะกรรมการข้าราชการทหารมีอำนาจแต่งตั้งนายทหารสัญญาบัตรประจำการเป็นคณะอนุกรรมการ เพื่อพิจารณาหรือทำการใด ๆ ตามที่คณะกรรมการข้าราชการทหารมอบหมาย

มาตรา ๑๐ การบรรจุบุคคลเข้ารับราชการเป็นข้าราชการทหารโดยจะให้ได้รับเงินเดือน ในขั้นใด ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๑๑ การแต่งตั้ง การเลื่อน หรือลดตำแหน่ง การย้ายโดย การเลื่อนขั้นเงินเดือน และการออกจากราชการของข้าราชการทหาร ให้เป็นไปตามกฎหมาย ข้อบังคับ คำสั่ง และระเบียบแบบแผนของกระทรวงกลาโหม

การเลื่อนขั้นเงินเดือนของทหารกองประจำการ ให้เป็นไปตามที่กระทรวงกลาโหมกำหนด

มาตรา ๑๒ ข้าราชการทหาร ทหารกองประจำการ และนักเรียนในสังกัดกระทรวงกลาโหม ให้ได้รับเงินเดือนตามบัญชีอัตราเงินเดือนทหารท้ายพระราชบัญญัตินี้

ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้ใช้อัตราเงินเดือนทหารตามบัญชีอัตราเงินเดือนทหาร หมายเลข 1 และเมื่อปรากฏว่าเงินเดือน หรือค่าจ้างทั่วไปในประเทศเพิ่มขึ้นหรือค่าครองชีพสูงขึ้น หรืออัตราเงินเดือนทหารที่ใช้อยู่เหมาะสม ก็ให้มีการปรับใช้อัตราเงินเดือนทหารตามบัญชีอัตราเงินเดือนทหาร หมายเลข 2 หรือบัญชีอัตราเงินเดือนทหาร หมายเลข 3 ตามความเหมาะสม โดยตราเป็นพระราชกฤษฎีกา การปรับใช้อัตราเงินเดือนทหารดังกล่าว ให้มีผลเป็นการปรับขึ้นเงินเดือนของข้าราชการทหาร ทหารกองประจำการ และนักเรียนในสังกัด กระทรวงกลาโหม ที่ได้รับอยู่ตามที่กำหนดไว้โดยพระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวงมติคณะรัฐมนตรี ข้อบังคับระเบียบ และคำสั่งกระทรวงกลาโหมตามไปด้วย

มาตรา ๑๓ ข้าราชการทหารอาจได้รับเงินเพิ่มสำหรับตำแหน่งที่ประจำอยู่ในต่างประเทศ หรือตำแหน่งที่มีเหตุพิเศษ และเงินเพิ่มอื่นหรือเงินช่วยเหลือตามที่กำหนด โดยคณะรัฐมนตรี โดยกระทรวงการคลังหรือโดยกระทรวงกลาโหมตามที่ได้ตกลงกับกระทรวงการคลัง

มาตรา ๑๔ ข้าราชการทหารอาจได้รับเงินเพิ่มค่าครองชีพชั่วคราวตามภาวะเศรษฐกิจ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา

มาตรา ๑๕ วินัยของข้าราชการทหาร ทหารกองประจำการ และนักเรียนในสังกัดกระทรวงกลาโหม ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยวินัยทหาร ข้อบังคับและระเบียบแบบแผนที่กระทรวงกลาโหมกำหนด

มาตรา ๑๖ ในระหว่างที่ยังมิได้ตราพระราชกฤษฎีกาหรือออกกฎกระทรวงตามความในพระราชบัญญัตินี้ให้บรรดาพระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวง มติคณะรัฐมนตรี ข้อบังคับ ระเบียบ และคำสั่งของกระทรวงกลาโหม ที่ใช้อยู่ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับคงมีผลใช้บังคับต่อไป ทั้งนี้ เท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๑๗ บรรดามติคณะรัฐมนตรี ข้อบังคับ ระเบียบและคำสั่งของกระทรวงกลาโหม ระเบียบและคำสั่งของกระทรวงการคลัง และข้อตกลงระหว่างกระทรวงกลาโหมกับกระทรวงการคลัง ที่เกี่ยวกับเงินเพิ่มสำหรับตำแหน่งที่ประจำอยู่ใน ต่างประเทศหรือตำแหน่งที่มีเหตุพิเศษ และเงินช่วยเหลือของข้าราชการทหารที่ใช้อยู่ก่อนวันที่ พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้ถือเป็นข้อกำหนดของคณะรัฐมนตรี กระทรวงการคลัง หรือกระทรวงกลาโหมตามที่ได้ตกลงกับกระทรวงการคลังตาม มาตรา ๑๓ ทั้งนี้ จนกว่าจะได้มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือยกเลิก

มาตรา ๑๘ ให้ข้าราชการทหาร ทหารกองประจำการ และนักเรียนในสังกัดกระทรวงกลาโหม ซึ่งรับราชการหรืออยู่ในกองประจำการ หรือมีสภาพเป็นนักเรียน

อยู่ในวันที่ พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ได้รับการปรับขึ้นเงินเดือนตามที่กระทรวงกลาโหมกำหนด โดยอนุมัติของคณะรัฐมนตรี

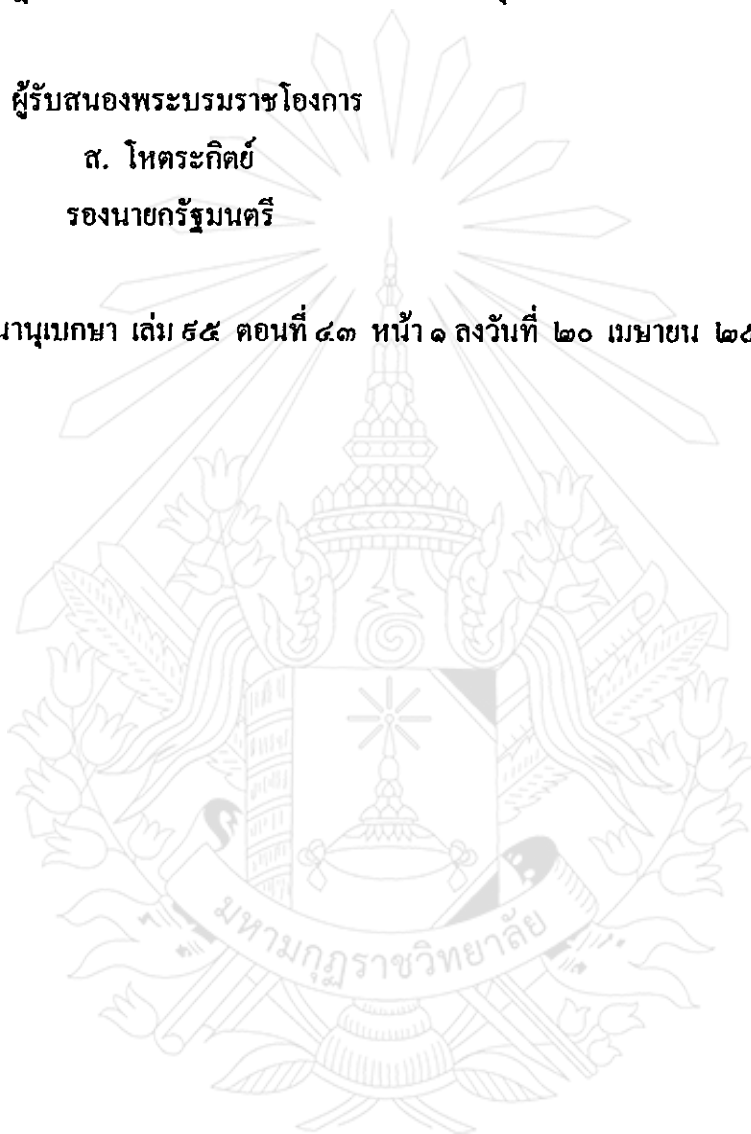
มาตรา ๑๕ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้และมีอำนาจ ออกกฎกระทรวงเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ กฎกระทรวงนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับได้

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

ส. โทตระกิตย์

รองนายกรัฐมนตรี

(ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๕๕ ตอนที่ ๕๓ หน้า ๑ ลงวันที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๒๑)





พระราชบัญญัติ
ระเบียบข้าราชการทหาร (ฉบับที่ 2)
พ.ศ. ๒๕๒๗

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.
ให้ไว้ ณ วันที่ ๒๗ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๒๗
เป็นปีที่ ๓๙ ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า โดยที่เป็นการสมควรแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย ว่าด้วยระเบียบข้าราชการทหาร จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้ โดยคำแนะนำและยินยอมของรัฐสภาดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติ ระเบียบข้าราชการทหาร (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๒๗”

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๒ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๗ เป็นต้นไป

มาตรา ๓ ให้ยกเลิกความใน มาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัติ ระเบียบข้าราชการทหาร พ.ศ. ๒๕๒๑ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๑๒ อัตรากำลังเดือนข้าราชการทหาร ทหารกองประจำการ และนักเรียน ในสังกัดกระทรวงกลาโหม ให้เป็นไปตามบัญชีอัตรากำลังเดือนทหารท้ายพระราชบัญญัตินี้ โดยให้แบ่งเป็น ๑๓ ระดับ แต่ละระดับมีจำนวนชั้น ดังนี้

- (๑) ระดับ พ. ๑ มี ๑๙ ชั้น
- (๒) ระดับ พ. ๒ มี ๒๐ ชั้น
- (๓) ระดับ ป. ๑ มี ๒๕ ชั้น
- (๔) ระดับ ป. ๒ มี ๑๔ ชั้น

- (๕) ระดับ น. ๑ มี ๒๑ ชั้น
- (๖) ระดับ น. ๒ มี ๑๓ ชั้น
- (๗) ระดับ น. ๓ มี ๑๓ ชั้น
- (๘) ระดับ น. ๔ มี ๑๐ ชั้น
- (๙) ระดับ น. ๕ มี ๑๐ ชั้น
- (๑๐) ระดับ น. ๖ มี ๙ ชั้น
- (๑๑) ระดับ น. ๗ มี ๘ ชั้น
- (๑๒) ระดับ น. ๘ มี ๖ ชั้น
- (๑๓) ระดับ น. ๙ มี ๑ ชั้น

มาตรา ๔ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็น มาตรา ๑๒ ทวิ แห่ง พระราชบัญญัติ ระเบียบข้าราชการทหาร พ.ศ. ๒๕๒๑

“มาตรา ๑๒ ทวิ ให้ข้าราชการทหาร ทหารกองประจำการ และนักเรียนในสังกัดกระทรวงกลาโหม ได้รับเงินเดือนดังต่อไปนี้

- (๑) ทหารกองประจำการ และนักเรียนในสังกัดกระทรวงกลาโหม ให้ได้รับเงินเดือนระดับ พ.1
- (๒) พลทหารประจำการ (พลอาสาสมัคร) ให้ได้รับเงินเดือนระดับ พ.๒
- (๓) นายทหารประทวนยศตั้งแต่สิบตรี จ่าตรี จ่าอากาศตรี ถึงจ่าสิบเอก พันจ่าเอก พันจ่าอากาศเอก ให้ได้รับเงินเดือนระดับ ป.๑
- (๔) นายทหารประทวนยศจ่าสิบเอก พันจ่าเอก พันจ่าอากาศเอก อัศวรา เงินเดือนจ่าสิบเอกพิเศษ พันจ่าเอกพิเศษ พันจ่าอากาศเอกพิเศษ ให้ได้รับเงินเดือน ระดับ ป.๒
- (๕) นายทหารสัญญาบัตรยศร้อยตรี เรือตรี เรืออากาศตรี ถึงร้อยเอก เรือเอก เรืออากาศเอก ให้ได้รับเงินเดือนระดับ น.๑
- (๖) นายทหารสัญญาบัตรยศพันตรี นาวาตรี นาวาอากาศตรี ให้ได้รับเงินเดือนระดับ น.๒
- (๗) นายทหารสัญญาบัตรยศพันโท นาวาโท นาวาอากาศโท ให้ได้รับเงินเดือนระดับ น.๓
- (๘) นายทหารสัญญาบัตรยศพันเอก นาวาเอก นาวาอากาศ ให้ได้เงินเดือน ระดับ น.๔

(๕) นายทหารสัญญาบัตรยศพลจัตวา พลเรือจัตวา พลอากาศจัตวา หรือ พันเอก นาวาเอก นาวาอากาศเอก อัตราเงินเดือนพันเอกพิเศษ นาวาเอกพิเศษ นาวาอากาศเอกพิเศษ ให้ได้รับเงินเดือนระดับ น. ๕

(๑๐) นายทหารสัญญาบัตรยศพลตรี พลเรือตรี พลอากาศตรี ให้ได้รับเงินเดือนระดับ น.๖

(๑๑) นายทหารสัญญาบัตรยศพลโท พลเรือโท พลอากาศโท ให้ได้รับเงินเดือนระดับ น.๗

(๑๒) นายทหารสัญญาบัตรยศพลเอก พลเรือเอก พลอากาศเอก ให้ได้รับเงินเดือนระดับ น. ๘

(๑๓) นายทหารสัญญาบัตรยศจอมพล จอมพลเรือ จอมพลอากาศ หรือพลเอก พลเรือเอก พลอากาศเอก ที่ครองอัตรাজอมพล จอมพลเรือ จอมพลอากาศ ให้ได้รับเงินเดือนระดับ น.๘”

มาตรา ๕ ให้ยกเลิกบัญชีอัตราเงินเดือนทหารทั่วย พระราชบัญญัติ ระเบียบข้าราชการทหาร พ.ศ. ๒๕๒๑ และให้ใช้บัญชีอัตราเงินเดือนทหารทั่วยพระราชบัญญัตินี้แทน

มาตรา ๖ ให้ปรับอัตราเงินเดือนข้าราชการทหาร ทหารกองประจำการ และนักเรียนในสังกัดกระทรวงกลาโหม ซึ่งรับราชการหรืออยู่ในกองประจำการหรือมีสภาพ เป็นนักเรียนอยู่ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับและยังคงรับราชการหรืออยู่ในกองประจำการ หรือมีสภาพเป็นนักเรียนอยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้เข้าระดับและชั้นตาม บัญชีอัตราเงินเดือนทหารทั่วยพระราชบัญญัตินี้ ตามที่กระทรวงกลาโหมกำหนด โดยอนุมัติ ของคณะรัฐมนตรี

มาตรา ๗ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

พลเอก ป.ดิณสุตานนท์

นายกรัฐมนตรี

(ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๐๑ ตอนที่ ๑๑๗ หน้า ๑ ๓ กันยายน ๒๕๒๗)



พระราชบัญญัติ
ระเบียบข้าราชการทหาร (ฉบับที่ ๓)

พ.ศ. ๒๕๓๑

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.

ให้ไว้ ณ วันที่ ๕ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๓๑

เป็นปีที่ ๔๓ ในรัชกาลปัจจุบัน

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการทหาร (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๓๑”

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๓๑ เป็นต้นไป

มาตรา ๓ ให้ยกเลิกความใน มาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการทหาร พ.ศ. ๒๕๒๑ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการทหาร (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๒๖ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๑๒ อัตราเงินเดือนข้าราชการทหาร ทหารกองประจำการและนักเรียนในสังกัดกระทรวงกลาโหมให้แบ่งเป็น ๑๓ ระดับ แต่ละระดับมีขั้นไม่เกินจำนวนขั้นที่กำหนดดังต่อไปนี้

ระดับ พ. ๑ มี ๒๐ ขั้น

ระดับ พ. ๒ มี ๑๘ ขั้น

ระดับ ป. ๑ มี ๒๑ ขั้น

ระดับ ป. ๒ มี ๑๔ ขั้น

ระดับ น. ๑ มี ๒๐ ขั้น

ระดับ น. ๒ มี ๑๓ ขั้น

ระดับ น. ๓ มี ๑๓๔ ขั้น

ระดับ น. ๔ และระดับ น. ๕ มีระดับละ ๑๓ ขั้น

ระดับ น. ๖ มี ๑๑ ขั้น

ระดับ น. ๗ มี ๑๐ ชั้น

ระดับ น. ๘ มี ๘ ชั้น

ระดับ น. ๙ มี ๓ ชั้น

อัตราเงินเดือนข้าราชการทหาร ทหารกองประจำการ และนักเรียนในสังกัด กระทรวงกลาโหม ตามระดับและชั้นดังกล่าวในวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามบัญชีอัตราเงินเดือน ทหาร

บัญชี ก. บัญชีอัตราเงินเดือนทหาร

บัญชี ข. บัญชีอัตราเงินเดือนทหาร

บัญชี ค. หรือบัญชี อัตราเงินเดือนทหาร

บัญชี ง. ท้ายพระราชบัญญัตินี้

การให้ใช้บัญชีอัตราเงินเดือนทหารตามวรรคสองแต่ละบัญชี ให้ตราเป็นพระราชกฤษฎีกา”

มาตรา ๔ ให้ยกเลิกบัญชีอัตราเงินเดือนทหารท้ายพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการทหาร พ.ศ. ๒๕๒๑ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการทหาร (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๒๑ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการทหาร (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๒๗ และให้ใช้บัญชีอัตราเงินเดือนทหาร

บัญชี ก. บัญชีอัตราเงินเดือนทหาร

บัญชี ข. บัญชีอัตราเงินเดือนทหาร

บัญชี ค. หรือบัญชีอัตราเงินเดือนทหาร

บัญชี ง. ท้ายพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๕ การปรับอัตราเงินเดือนข้าราชการทหาร ทหารกองประจำการและนักเรียนในสังกัดกระทรวงกลาโหม ซึ่งรับราชการหรืออยู่ในกองประจำการหรือมีสภาพเป็นนักเรียนอยู่ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับและยังคงรับราชการหรืออยู่ในกองประจำการหรือมีสภาพเป็นนักเรียนอยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้เข้าระดับและชั้นตามบัญชีอัตราเงินเดือนทหาร

บัญชี ก. บัญชีอัตราเงินเดือนทหาร

บัญชี ข. บัญชีอัตราเงินเดือนทหาร

บัญชี ค. หรือบัญชี อัตราเงินเดือนทหาร

บัญชี ง. ท้ายพระราชบัญญัตินี้ แล้วแต่กรณี ให้เป็นไปตามบัญชีกำหนด

การปรับ อัตราเงินเดือนทหาร และตามระยะเวลาที่คณะกรรมการกำหนด

เมื่อปรับอัตราเงินเดือนตามวรรคหนึ่งแล้ว เฉพาะข้าราชการทหาร ทหารกองประจำการ นักเรียนในสังกัดกระทรวงกลาโหม ผู้ได้รับเงินเดือนต่ำกว่าขั้นต่ำ หรือสูงกว่าชั้นสูงของระดับ

ให้ได้รับเงินเดือนในชั้นตามที่กำหนดไว้ในบัญชีกำหนดการปรับอัตราเงินเดือนทหารข้าราชการทหารซึ่งได้เลื่อนตำแหน่งนับแต่วันปรับอัตราเงินเดือนทหารตามวรรคหนึ่ง ถ้าได้รับเงินเดือนต่ำกว่าชั้นต่ำของระดับที่ได้เลื่อนตามบัญชีกำหนดการปรับอัตราเงินเดือนทหาร ให้ได้รับเงินเดือนในชั้นต่ำของบัญชีกำหนดการปรับอัตราเงินเดือนทหาร แต่ถ้าได้รับเงินเดือนสูงกว่า ชั้นต่ำของระดับที่ได้เลื่อนตามบัญชีกำหนดการปรับอัตราเงินเดือนทหาร ก็ให้ได้รับเงินเดือนในชั้นที่ได้รับอยู่

การรับเงินเดือนในชั้นต่อ ๆ ไป ของข้าราชการทหาร ทหารกองประจำการและนักเรียนในสังกัดกระทรวงกลาโหม ตามวรรคสองและวรรคสาม ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ คณะรัฐมนตรีกำหนด

มาตรา ๖ การปรับอัตราเงินเดือนตาม มาตรา ๕ ให้มีผลเป็นการปรับขึ้นเงินเดือนของข้าราชการทหาร ทหารกองประจำการ และนักเรียนในสังกัดกระทรวงกลาโหม ที่ได้รับอยู่ และที่กำหนดไว้โดยพระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวง มติคณะรัฐมนตรี ข้อบังคับ ระเบียบ และคำสั่งกระทรวงกลาโหมตามไปด้วย

มาตรา ๗ เพื่อประโยชน์ในการบรรจบุคคลซึ่งเคยเป็นข้าราชการทหารตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการทหาร พ.ศ. ๒๕๒๑ และออกจากราชการไปก่อนวันที่บัญชีอัตราเงินเดือน ทหารตามพระราชบัญญัตินี้มีผลใช้บังคับ กลับเข้ารับราชการ ให้ปรับอัตราเงินเดือนที่ผู้นั้นได้รับอยู่ ก่อนออกจากราชการให้เข้าระดับและชั้นเงินเดือนตามบัญชีกำหนดการปรับอัตราเงินเดือนทหารที่ คณะรัฐมนตรีกำหนดตาม มาตรา ๕

มาตรา ๘ ในระหว่างที่ยังมิได้ตราพระราชกฤษฎีกาให้ใช้บัญชีอัตราเงินเดือนทหาร บัญชี ก. ตาม มาตรา ๑๒ วรรคสาม แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการทหาร พ.ศ. ๒๕๒๑ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติให้นำบัญชีอัตราเงินเดือนทหารท้ายพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการทหาร พ.ศ. ๒๕๒๑ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการทหาร (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๒๗ มาใช้บังคับไปพลางก่อน

มาตรา ๙ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

พลตรี ชาติชาย ชุณหะวัณ

นายกรัฐมนตรี

(ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๐๕ ตอนที่ ๑๘๑ หน้า ๑๑ ๗ พุทธศักราช ๒๕๓๑)



พระราชบัญญัติ
ระเบียบข้าราชการทหาร (ฉบับที่ ๔)

พ.ศ. ๒๕๓๕

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.

ให้ไว้ ณ วันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๕๓๕
เป็นปีที่ ๔๗ ในรัชกาลปัจจุบัน

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการทหาร (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๓๕”

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๕๓๕ เป็นต้นไป

มาตรา ๓ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา ๑๐ ทวิ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการทหาร พ.ศ. ๒๕๒๑

“มาตรา ๑๐ ทวิ ข้าราชการทหารผู้ซึ่งดำรงตำแหน่งดังต่อไปนี้ นอกจากจะได้รับเงินเดือนตามชั้นยศแล้วให้ได้รับเงินประจำตำแหน่งอีกส่วนหนึ่งดังนี้

(๑) ผู้ดำรงตำแหน่งประเภทวิชาชีพเฉพาะหรือเชี่ยวชาญเฉพาะ ให้ได้รับเงินประจำตำแหน่งในอัตราเงินประจำตำแหน่งประเภทวิชาชีพเฉพาะหรือเชี่ยวชาญเฉพาะ ตามบัญชีอัตราเงินประจำตำแหน่งข้าราชการทหารท้ายพระราชบัญญัตินี้ หรือที่กำหนดโดยพระราชกฤษฎีกา ตามที่ได้รับอนุมัติจากคณะกรรมการข้าราชการทหาร

(๒) ผู้ดำรงตำแหน่งประเภทบริหารระดับสูงหรือบริหารระดับกลาง ให้ได้รับเงินประจำตำแหน่งในอัตราเงินประจำตำแหน่งประเภทบริหารระดับสูงหรือบริหารระดับกลาง ตามบัญชีอัตราเงินประจำตำแหน่งข้าราชการทหารท้ายพระราชบัญญัตินี้ หรือที่กำหนดโดยพระราชกฤษฎีกา ตามที่ได้รับอนุมัติจากคณะกรรมการข้าราชการทหาร”

มาตรา ๔ ให้ยกเลิกความใน มาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการทหาร พ.ศ. ๒๕๒๑ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการทหาร (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๓๑ และ ให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๑๒ อัตราเงินเดือนข้าราชการทหาร ทหารกองประจำการ และนักเรียนในสังกัดกระทรวงกลาโหมให้แบ่งเป็น ๑๓ ระดับ แต่ละระดับมีชั้นไม่เกินจำนวนชั้นที่กำหนดดังต่อไปนี้

ระดับ พ. ๑ มี ๒๐ ชั้น

ระดับ พ. ๒ มี ๑๘ ชั้น

ระดับ ป. ๑ มี ๒๑ ชั้น

ระดับ ป. ๒ มี ๑๕ ชั้น

ระดับ น. ๑ มี ๒๑ ชั้น

ระดับ น. ๒ มี ๑๔ ชั้น

ระดับ น. ๓ มี ๑๕ ชั้น

ระดับ น. ๔ มี ๑๕ ชั้น

ระดับ น. ๕ มี ๑๔ ชั้น

ระดับ น. ๖ มี ๑๓ ชั้น

ระดับ น. ๗ มี ๑๒ ชั้น

ระดับ น. ๘ มี ๑๐ ชั้น

ระดับ น. ๙ มี ๕ ชั้น

อัตราเงินเดือนข้าราชการทหาร ทหารกองประจำการ และนักเรียนในสังกัดกระทรวงกลาโหม ตามระดับและชั้นดังกล่าวในวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามบัญชีอัตราเงินเดือนทหาร หมายเลข ๑ ท้ายพระราชบัญญัตินี้

อัตราเงินประจำตำแหน่งข้าราชการทหาร ให้เป็นไปตามบัญชีอัตราเงินประจำตำแหน่งข้าราชการทหาร หมายเลข ๑ ท้ายพระราชบัญญัตินี้

ให้ใช้บัญชีอัตราเงินเดือนทหาร หมายเลข ๑ และบัญชีอัตราเงินประจำตำแหน่งข้าราชการทหาร หมายเลข ๑ ตั้งแต่วันที่ ๑ เมษายน ๒๕๓๕ เป็นต้นไป สำหรับบัญชีอัตราเงินเดือนทหาร หมายเลข ๒ ถึง หมายเลข ๕ และบัญชีอัตราเงินประจำตำแหน่งข้าราชการทหาร หมายเลข ๒ ถึง หมายเลข ๔ ให้คณะกรรมการข้าราชการทหารกำหนดโดยตราเป็นพระราชกฤษฎีกา

การปรับอัตราเงินเดือนข้าราชการทหาร ทหารกองประจำการ และนักเรียนในสังกัดกระทรวงกลาโหม ซึ่งรับราชการหรืออยู่ในกองประจำการหรือมีสภาพเป็นนักเรียนอยู่ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้เข้าระดับและชั้นตามบัญชีอัตราเงินเดือนทหาร หมายเลข ๑ ท้าย

พระราชบัญญัตินี้และบัญชีอัตราเงินเดือนทหารตามพระราชกฤษฎีกา ให้เป็นไปตามบัญชี กำหนดการปรับอัตราเงินเดือนทหารที่คณะกรรมการข้าราชการทหารกำหนด โดยความเห็นชอบของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม

การเปลี่ยนการใช้บัญชีอัตราเงินเดือนตามวรรคสี่ หรือการปรับอัตราเงินเดือนให้เข้าระดับ และชั้นเงินเดือนตามวรรคห้า ให้มีผลเป็นการแก้ไขชั้นเงินเดือนทหารที่กำหนดไว้ใน พระราชกฤษฎีกากฎกระทรวง ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง และมติคณะรัฐมนตรีซึ่งออกกฎหมาย ว่าด้วย ระเบียบข้าราชการทหารตามไปด้วย

เมื่อปรับอัตราเงินเดือนตามวรรคห้าแล้ว เฉพาะข้าราชการทหาร ทหารกองประจำการ และนักเรียนในสังกัด กระทรวงกลาโหม ผู้ได้รับเงินเดือนต่ำกว่าขั้นต่ำหรือสูงกว่าชั้นสูงของระดับ ให้ได้รับเงินเดือนในชั้นตามที่กำหนดไว้ในบัญชีกำหนดการปรับอัตราเงินเดือนทหาร

ข้าราชการทหารซึ่งได้เลื่อนตำแหน่งนับแต่วันปรับอัตราเงินเดือนตามวรรคห้า ถ้าได้รับเงินเดือนต่ำกว่าขั้นต่ำของระดับที่ได้เลื่อนตามบัญชีกำหนดการปรับอัตราเงินเดือนทหาร ให้ได้รับเงินเดือนในชั้นต่ำของบัญชีกำหนดการปรับอัตราเงินเดือนทหาร แต่ถ้าได้รับเงินเดือนสูงกว่าขั้นต่ำของระดับที่ได้เลื่อนจากบัญชีกำหนดการปรับอัตราเงินเดือนทหารก็ ให้ได้รับเงินเดือนในชั้นที่คณะกรรมการข้าราชการทหารกำหนด

การรับเงินเดือนในชั้นต่อๆ ไปของข้าราชการทหาร ทหารกองประจำการ และนักเรียนในสังกัดกระทรวงกลาโหม ตามวรรคเจ็ดและวรรคแปด ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ คณะกรรมการข้าราชการทหารกำหนด โดยความเห็นชอบของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม

เงินประจำตำแหน่งตามมาตรานี้ ไม่ถือเป็นเงินเดือนเพื่อเป็นเกณฑ์ในการคำนวณบำเหน็จ บำนาญตามกฎหมายว่าด้วยบำเหน็จบำนาญข้าราชการ”

มาตรา ๕ ให้ยกเลิกบัญชีอัตราเงินเดือนทหารท้ายพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการทหาร พ.ศ. ๒๕๒๑ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติม โดยพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการทหาร (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๓๑ และให้ใช้บัญชีอัตราเงินเดือนทหาร หมายเลข ๑ และบัญชีอัตราเงินประจำตำแหน่ง ข้าราชการทหาร หมายเลข ๑ ท้ายพระราชบัญญัตินี้แทน

มาตรา ๖ เพื่อประโยชน์ในการบรรจุบุคคลซึ่งเคยเป็นข้าราชการทหารตามพระราชบัญญัติ ระเบียบข้าราชการทหาร พ.ศ. ๒๕๒๑ และออกจากราชการไปก่อนวันที่บัญชีอัตราเงินเดือนทหาร ตามพระราชบัญญัตินี้มีผลใช้บังคับ กลับเข้ารับราชการ ให้ปรับอัตราเงินเดือนที่ผู้นั้นได้รับอยู่ ก่อนออกจากราชการให้เข้าระดับและชั้นเงินเดือน ตามบัญชีว่าการกระทรวงกลาโหม ตามพระราช บัญญัตินี้

มาตรา ๗ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

นายอานันท์ ปันยารชุน

นายกรัฐมนตรี

(ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๐๕ ตอนที่ ๓๕ หน้า ๑๖ ๓ เมษายน ๒๕๓๕)





พระราชบัญญัติ
ระเบียบข้าราชการทหาร (ฉบับที่ ๕)

พ.ศ. ๒๕๓๘

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.

ให้ไว้ ณ วันที่ ๑ มกราคม พ.ศ. ๒๕๓๘
เป็นปีที่ ๕๐ ในรัชกาลปัจจุบัน

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติ ระเบียบข้าราชการทหาร (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๓๘”

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๓๘ เป็นต้นไป

มาตรา ๓ ให้ยกเลิก มาตรา ๑๐ ทวิ แห่งพระราชบัญญัติ ระเบียบข้าราชการทหาร พ.ศ. ๒๕๓๑ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติ ระเบียบข้าราชการทหาร (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๓๕

มาตรา ๔ ให้ยกเลิกความใน มาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัติ ระเบียบข้าราชการทหาร พ.ศ. ๒๕๒๑ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติ ระเบียบข้าราชการทหาร (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๓๕ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๑๒ อัตรารับเงินเดือนข้าราชการ ทหารกองประจำการ และนักเรียนในสังกัดกระทรวงกลาโหมและอัตราและการรับเงินประจำตำแหน่งของข้าราชการทหาร ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยเงินเดือนและเงินประจำตำแหน่ง”

มาตรา ๕ ให้ยกเลิกความใน มาตรา ๑๒ ทวิ แห่งพระราชบัญญัติ ระเบียบข้าราชการทหาร พ.ศ. ๒๕๒๑ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติ ระเบียบข้าราชการทหาร (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๒๗ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๑๒ ทวิ ให้ข้าราชการทหาร ทหารกองประจำการและนักเรียน ในสังกัดกระทรวงกลาโหม ได้รับเงินเดือนดังต่อไปนี้

- (๑) ทหารกองประจำการ และนักเรียนในสังกัดกระทรวงกลาโหมให้ได้รับเงินเดือนระดับ พ.๑
- (๒) พลทหารประจำการ (พลอาสาสมัคร) ให้ได้รับเงินเดือนระดับ พ. ๒
- (๓) นายทหารประทวนยศตั้งแต่สิบตรี จ่าตรี จ่าอากาศตรี ถึงสิบเอก จ่าเอก จ่าอากาศเอก ให้ได้รับเงินเดือนระดับ ป.๑
- (๔) นายทหารประทวนยศตั้งแต่จ่าสิบตรี พันจ่าตรี พันจ่าอากาศตรี ถึงจ่าสิบเอก พันจ่าเอก พันจ่าอากาศเอก ให้ได้รับเงินเดือนระดับ ป.๒
- (๕) นายทหารประทวนยศจ่าสิบเอก พันจ่าเอก พันจ่าอากาศเอก อัตราเงินเดือนจ่าสิบเอกพิเศษ พันจ่าเอกพิเศษ พันจ่าอากาศเอกพิเศษ ให้ได้รับเงินเดือนระดับ ป.๓
- (๖) นายทหารสัญญาบัตรยศร้อยตรี เรือตรี เรืออากาศตรี ถึงร้อยเอก เรือเอก เรืออากาศเอก ให้ได้รับเงินเดือนระดับ น.๑
- (๗) นายทหารสัญญาบัตรยศพันตรี นาวาตรี นาวาอากาศตรี ให้ได้รับเงินเดือนระดับ น.๒
- (๘) นายทหารสัญญาบัตรยศพันโท นาวาโท นาวาอากาศโท ให้ได้รับเงินเดือนระดับ น.๓
- (๙) นายทหารสัญญาบัตรยศพันเอก นาวาเอก นาวาอากาศเอก ให้ได้รับเงินเดือนระดับ น.๔
- (๑๐) นายทหารสัญญาบัตรยศพลจัตวา พลเรือจัตวา พลอากาศจัตวา หรือพันเอก นาวาเอก นาวาอากาศเอก อัตราเงินเดือนพันเอกพิเศษ นาวาเอกพิเศษ นาวาอากาศเอกพิเศษ ให้ได้รับเงินเดือนระดับ น.๕
- (๑๑) นายทหารสัญญาบัตรยศพลตรี พลเรือตรี พลอากาศตรี ให้ได้รับเงินเดือนระดับ น.๖
- (๑๒) นายทหารสัญญาบัตรยศพลโท พลเรือโท พลอากาศโท ให้ได้รับเงินเดือนระดับ น.๗
- (๑๓) นายทหารสัญญาบัตรยศพลเอก พลเรือเอก พลอากาศเอก ให้ได้รับเงินเดือนระดับ น.๘
- (๑๔) นายทหารสัญญาบัตรยศจอมพล จอมพลเรือ จอมพลอากาศ หรือพลเอก พลเรือเอก พลอากาศเอก ที่ครองอัตราจอมพล จอมพลเรือ จอมพลอากาศ ให้ได้รับเงินเดือนระดับ น.๙”

มาตรา ๖ ให้ยกเลิกบัญชีอัตราเงินเดือนข้าราชการทหาร และบัญชีอัตราเงินประจำ
ตำแหน่งข้าราชการทหาร ท้ายพระราชบัญญัติ ระเบียบข้าราชการทหาร พ.ศ. ๒๕๒๑ ซึ่งแก้ไขเพิ่ม
เติมโดยพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการทหาร (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๓๕

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

นายชวน หลีกภัย

นายกรัฐมนตรี

(ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๑๒ ตอนที่ ๑ ก หน้า ๓๗ ๑ มกราคม ๒๕๓๘)



ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	พันเอก สติน์ ทีโสสม (นายทหารนอกราชการ)
เกิด	16 เมษายน 2488
ที่อยู่	13 บ้านโพธิ์ หมู่ที่ 3 ตำบลทัพใหญ่ อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสุรินทร์
วุฒิการศึกษา	พ.ศ. 2546 ศน.บ. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย สาขารัฐศาสตร์การปกครอง
วุฒิการศึกษาทางทหาร	พ.ศ. 2511 นักเรียนนายสิบทหารบก พ.ศ. 2529 นทน.ชั้นนายร้อย พ.ศ. 2533 นทน. ชั้นนายพัน
ตำแหน่งที่เคยดำรง	นายทหารฝ่ายการข่าว ร.23 พัน. 4 บุรีรัมย์ ผู้บังคับหมวดต่อสู้ยานเกราะ พล.ร. 6 นครราชสีมา นายทหารธุรการและกำลังพล จทบ.ร.อ.ร้อยเอ็ด นายทหารสารบรรณ มทบ.22 อุบลราชธานี หัวหน้าประวัติบำเหน็จบำนาญ จทบ.ร.อ.ร้อยเอ็ด ฝ่ายเสนาธิการประจำผู้บังคับบัญชากองทัพบก กรุงเทพมหานคร บุคลากรศาลทหารจังหวัดทหารบกร้อยเอ็ด 7 สมัย เป็นผู้ประนีประนอมประจำศาลจังหวัดร้อยเอ็ด-ปัจจุบัน
ราชการพิเศษ	ปราบปรามผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ ทภ.2 สน.สกลนคร ราชการพิเศษตามแผนป้องกันประเทศไทย/กัมพูชา ร่วมรบสงครามเกาหลี (ประเทศเกาหลีใต้) พ.ศ. 2512-2513